

CAPITOL NOVE
-----Els poetes de l'Escola de Barcelona1. Idees generals.

Som lluny dels poetes cortesans, de la mateixa manera que aquests ho havien estat de llurs antecessors els trobadors. Ara seran ofertos de joies els prohoms afavorits per la riquesa: naviliers, artesans i cirurgians. Això era natural conseqüència d'haver refusat fer les despeses de la festa dels Jocs Florals el Consell barcelonès en 1396, com desitjava el rei Joan. Malgrat formar part del municipi els veritables organitzadors de les festes de la Gaia Ciència, En Jacme March i En Lluís d'Averçó, que prou coneixem pels dos precedents caps. VII i VIII, va imposar-se, com sol succeir, la vulgaritat de la majoria. La festa de la Poesia no deia res a aquells homes: "Qui vol posar joyes, que n'i pos" deien. I En Sanpere i Miquel va dedicar-ne frases dures a aquell Consell (130) per haver refusat sufragar les despeses de la festa.

Els poetes del XV^{en} segle, que es pot dir que formen l'Escola de Barcelona, ultrapassen la vuitantena. Però no tots aquests poetes són, com es comprèn, nadius de Barcelona: uns són de Lleida, altres de Tarragona, algun és de Mallorca i algun altre de València. Acudien a les festes de Barcelona, sobretot quan hi havia Consistori; i, de tard

en tard, sense moure's dels respectius indrets, s'agrada-
ven de tençonar o de debatre amb poetes de la nostra ciu-
tat. Les poesies es troben en els reculls anomenats Cango-
ners, com succeeix amb altres obres dels poetes medievals:
provençals, francesos, castellans. Pel que es refereix a
la poesia italiana, hi ha altres diferents fonts d'estudi.
Ja hem tractat de les obres que interessen els Jocs Florals
de Barcelona, de fundació reial. La que podrien anomenar
Escola és pròpiament del XV^èn segle, que és precisament
quan es formen i es propaguen les antologies de cançoners.
Aquells, doncs, on abunden les obres que ara ens interes-
sen són escrits per mans de diferents dècades del XV^èn se-
gle. Els principals són els següents: el d'obres d'amor o
enamorades, de la Biblioteca Nacional de París (J) i el do-
ble de la Biblioteca de Catalunya (K); un en quart (els al-
tres acostumen a ésser en foli), que formava set plecs se-
parats abans de rebre el relligament (L); el ~~X~~ cançoner
dels Masdovelles (M), el de l'Ateneu Barcelonès (N), el
de la Universitat de Saragossa (P) i el Jardinet d'orats
de la ~~de~~ Barcelona (X).

Com es pot suposar, es troben obres de la primeria de
l'Escola en els cançoners catalans més antics (vegeu el
cap. VIII, precedent) i en fragments de manuscrits, i obres
dels poetes més decadents, que barregen dues o més llen-
gües, en diversos cançoners castellans: entre aquests els
que són escrits per mà catalana. Convé fer constar que les
antologies on dominen obres d'aquesta Escola no es creien
tals si no hi constaven obres d'En Jacme i d'En Pere March,
d'En Jordi de Sant-Jordi i, sobretot, de N'Auziàs. Podien

— (aquest mot double, vol-
significa que el ms. K
es borrador o copia de l'an-
terior?

~~Beobea~~

ésser preses per models. Cap d'aquestes antologies són obres exclusives d'autors valencians, ni solament i únicament d'autors catalans. Pels que ens revelen la decadència de l'Escola catalana, ja ens lleurà parlar-ne en el cap. XII. Les dades recollides fins ara no permeten presentar-los ni classificar-los d'una manera cronològica, impossible d'establir, perquè com més s'escriu més escriptors surten. En canvi, en èpoques mortes els poetes callen. No hem inscrit aquells noms ^{que} ~~de~~ declaradament són valencians (com, per exemple, ~~xxx~~ entre els humils, el notari Pere Vilaspinosà), ni cap dels més grans poetes de València, perquè encara que alguns tençonin amb catalans, no formen part de l'Escola de Barcelona, sinó de la de València, de la qual tractem en el cap. XI.

Tan bon punt varen iniciar-se els consistoris, va començar també un costum d'escriure, a la fi de l'obra presentada a concurs, una endreça als jutges. Tal com s'usava en concórrer als Jocs de Tolosa, hom ho feia també en dirigir-se als consistoris particulars de Barcelona. El poeta procurava fer-se humil i suplicava correccions. En Guillem de Masdovelles (del qual hem tractat, vol. I, p. 340, vol. II, p.), és, però, més original que els altres en adreçar-se al déu d'Amor en el llenguatge al·lemosinat que sol usar (1438):

Ar:
"Mos cars senyors, yeu tem l'a²morós Dieu

Ab cors homil e ²z'am tot ço del sieu, 1 m

E suy ^{llizans que-2 elh} fizel, que el me donarà

Lo joy complit, qui may no fallirà." 2 elh

Però el seu afectuós nebot En Joan Berenguer ja s'ex-

pressa de la manera usual (1453):

No. 88 ha trobat

"Jutges mot nauts del Gay Saber, qui stau
Per dar bons juys tenins mans en la massa.
Present mon vers, dizén que prest vos plassa
Cel corregir, si vicis hi trobau."

En els mateixos concurs i any, el notari Joan Fogaçot
s'expressa encara amb més humilitat:

1) 'ed

"Jutges valents, si'n ma troba veureu
Cosa de ~~l~~dob, n'esmena freturosa,
Siaus plasent aquella beliteu
E, tal qual és, no prengau enutjosa."

1 x

En el mateix estil, però amb més delicadesa i perfec-
ció, s'havien endregat als set jutges de Tolosa, en el se-
gle precedent, En Llorenç Mallol i l'excel·lent poetesa anò-
nima de "Axí cant és en muntanya deserta"; i així continua-
ran fent-ho, seguidament tot al llarg del XV^{en} segle, els
poetes consistorials, o triant jutges en els anutjosos de-
bats.

2. Els concursos del segle XVe

Força epígrafs d'obres poètiques contingudes en els
cançoners o en altres manuscrits ens donen notícies, úniques,
dels consistoris tinguts, de les joies ofertes, i
dels qui n'eren ofertors. En rares ocasions les dades re-
ferides es troben plegades, i han de recercar-se en dife-
rents manuscrits per a completar-les; i encara això no o-
corre gaire sovint. En conseqüència ens veiem obligats a
acontentar-nos, per algunes obres premiades, d'aplegar no-
tícies força incompletes. Les dates de celebració són sola-

ment onze, i hem de creure que es refereixen a una exigua part, segurament, dels consistoris celebrats.

1438. La primera data que coneixem d'aquest any és del mes de juny. Mossenyer Bartomeu de Castelló, va oferir una joia a qui millor es complanyeria d'amor. Per declaració que l'ofertor mateix fa, en català, sota el títol llatí Oratio facta per materia de Complantu amoris. Anno Domini M CCCC trigesimo octavo In Sancto Justo Barchinonense, sabem que el Consistori va tenir-se a Sant Just. (Les qüestions amoroses literàries, per profanes que semblin, se solien ventilar en els cors de les esglésies.) Després indica als individus del jurat, del nom dels quals no fa esment, que hauran d'examinar, un cop expandides, les obres en llengua vulgar que els siguin presentades. (S, cançoner del marquès de Barberà.) Tot seguit, en una obra un xic extensa, en prosa, posa els motius personals pels quals es complany d'amar, tot excitant als poetes que hi diguin llur opinions. Aquest Mossèn Bartomeu de Castelló va eixir de Barcelona, en 1464, en companyia de mossèn Guillem Oliver i d'En Baltasar Romeu, que anaven a Terra Santa, els quals deixà en aturar-se a l'illa de Rodas (131). El cançoner dels Masdovelles (M) ens dóna un altre caire d'aquest mateix Consistori, sense que ens indiqui, però, quin poeta, i per quina obra, hi va ésser guanyador de joia. En Joan Berenguer ens diu, referint-se al seu oncle Guillem: "En lo mes de juny de 1438, en la ciutat de Barcelona, mossenyer Barthomeu de Castelló dóna una joia a qui mils se complanyeria d'amor; on se donaren moltes bones obres, entre les quals en donà una En Guillem de Masdovelles, en defen-

sió del déu d'Amor e contra los qui's complanyien, ^{MCMLVII} Ho
agafa d'aquesta manera:

"Del cruzel crim de leza magestat
Encolpar vuy a vosaltres aquí."

En la tornada es fa vell, com de fet ho era:

"Per un vellart vos tramet aquest brieu."

El nebot Joan Berenguer no posseïa les qualitats de
l'oncle. Va concórrer-hi amb una composició banal que co-
mença:

"De vós, amor, no pusch ges null bé dir."

1441. En una data imprecisa, però que no pot ésser
posterior a aquest any, En Guillem de Masdovelles, que ha-
vem conegut obtenint la Violeta a Tolosa, va guanyar joia
a Barcelona amb una cançó d'amor, prou fresca i gentil, mal-
grat els seus anys (M):

"Lo temps present de gaya primavera."

N'hem tractat llargament, així com de les altres obres d'
En Guillem, en el nostre núm. 24 del cap. VIII.

1453. No sabem quin mes ni dia, però posteriorment
a les darreries de maig d'aquell any, en què va caure Cons-
tantinoble, ~~guanyà~~ joia N'Antoni Caplana (que En Pagès i
d'altres, seguint l'errada d'En Milà, han anomenat Capta-
na) ^{*}(132). La notícia més extensa d'ell es troba en R⁵ 4
referint-se a una obra d'un dels concursants, En Francí
Johan Puculull: "Hobra feta per ^{Francí Johan Puculull} F. J. P. en lo Consistori
de Mossèn Anthoni Caplana, lo qual posà una joia a qui mi-
llor ^{diguera} en laor de la Creu [e] animant ^{los} les christians
que anassen a la Crohada justfada." El primer vers és:

— oferí

o al costat

1 G

"Qual hom sentit porà dir ni pensar"

El vers tirant a la joia comença així:

"Arbre molt sant ^{en qual ha be granat} en lo qual ha granat,"

En el mateix concurs d'En Çaplana varen trametre obres En Joan Berenguer de Masdovelles i En Joan Fogaçot. Les obres d'aquests dos poetes es troben en N (Ateneu). L'epígraf del primer fa així: "obra feta per lo dit Joan Berenguer de Masdovelles, cavaller, sobre la presó de ^{Cos-}Constantinoble e en ^{laors} laors de la Creu" (N¹²):

> N¹² (al costat)

"Permès ha Déu haver feta presó..."

L' "Obra feta per En Johan Fogaçot, notari, en laors de la Creu, e animant los chrestians ^{de} per anar contra lo Gran Turch, per la pressó de Constantihoble" comença amb el vers

"Dels doctes fels congregat per possible..."

Com a nota curiosa, convé observar que, arran de la 4ª cobla, refereix que, trobant-se ell a Nàpols, en el mes de juliol de 1453, en companyia de l'honrat mossèn Thomas Pujades, va veure els ambaixadors de Constantinoble, vestits de dol, donar la trista nova de la pèrdua de la gran ciutat al rei d'Aragó, Alfons el Magnànim.

No descrivim aquestes obres, usualment banals, que reservarem en tractar de cada poeta. La nota, referida, d'En Fogaçot ens allunya la data del concurs convocat per En Çaplana. Si tinguéssim idea exacta de la data en què el papa va publicar la croada, podríem situar-la de l'ofertora de la joia.

(□

1454. A 30 de març, Mossèn Montserrat Torres, prevere, oferí una joia a qui millor trobés, a l'església de

Obra
biocada

Sant Just, en honor de Santa Magdalena. El curiós i sempre personal cronista i llatísta Pere Miquel Carbonell ens n'exposa alguns detalls; ⁽¹³³⁾ "Oblocada de la gloriosa Magdale-
na, ^{parlant de penitència} en honor de la qual fou posada la dita joia en la es-
glésia de Sanct Just de Barcelona, per mossèn Montserrat
Torres, prevere, e per mi ^{en} la trona de [la] dita església ex-
pandida." Ja vell, En Carbonell parla amb certa emoció de
la composició, escrita en la juvenesa: "aquesta és la pri-
mera obra feta ans que fos notari, ço és, en lo quart diu-
menge de Coresma que compàvem XXX de març de l'any 1454,
per honor de una joia Santa Maria Magdalena, que lo discret
mossèn Montserrat Torres, prevere, posà dins la església
de Sant Just de la dita ciutat. E jat sia que no estiga bé
composta e polida com yo volria, ara que só en edat de
L XXX, emperò, per ésser la primera que yo he feta en la
florida edat, no la vull abilitar sinó que s'estiga ut ja-
cet." L'obra comença:

"O! senyor just e rey dels dominants!

~~L'endrega comença:~~

En la present, tot lo que'y fallirà..."

I també fa una endrega als jutges, com de costum:

"Vós, mantenents del Saber ^{gratios} gloriós,

Ho corregegiu..."

14

1454. El mateix any, i el mes de maig, Alfons el Mag-
nànim va oferir una joia, que guanyà En Joan Fogaçot en el
Consistori de Santa Anna, del qual ens ofereix N (Ateneu)
els següents interessants detalls: "Obra ~~comprada~~
capçada maridada feta per lo dit Johan Fogaçot, notari,
tractant de laors de Nostra Dona, per quant en edat pue-

ril muntà los XV graons de Monte Syon, e supliant-la
que'ns tornàs lo rey Alfonso, quiera en Nàpols, e la rey-
na Maria, qui era en València; per la qual obra lo dit
Johan Foguasot gonyà la joia en la església de Saneta An-
na de Barcelona, ^{en lo mes de maig de} any M CCC LIIII; la qual yoya era una es-
tola de seda ab una gerilla d'or ab un robí encastat, la
qual estola ab la dita gerilla donà lo dit rey Alfonso per
honor e devoció de Nostra Dona".- Sembla que es tractava
d'un títol nobiliari. El primer vers de l'obra ^(N 15) és així:

"Qual orador té lengua'xi diserta."

1457. En Martí Bellit (En Pagès escriu Billet), ci-
rurgià, oferí als trobadors una joia de Desconeixença per
a un Consistori que es tindria, al monestir de Framenors,
el dilluns, 23 d'abril ^{de} les festes de Pasqua. L'ofertor
de la joia presenta el seu cas: "Anciós tot de l'amagat
engan". ^{(J 268) (K 224)} (JK). L'endemà 24 d'abril, el notari Antoni Vall-
manya va copiar la joia de Desconeixença amb l'obra ^{(J 269) (K 225)} que
comença, però essent tota ella en els mateixos rims de la
proposició:

"Ignorant hom port'ab si un greu dan."

En Joan Berenguer de Masdovelles (M) hi va concórrer,
cosa que no consta de cap altre poeta.

1457. En dia i any incerts, però possiblement en
1457 i per la primavera, En Franci Bucot (que retrobarem
fent de jutge en debats), ciutadà de Barcelona, va oferir
una joia a qui millor destruiria Crueltat, i va guanyar-
la En Lleopard de Sors. L'epígraf de R. 3 ^{Leonard} està concebut
d'aquesta manera: "Hobra feta per En ~~kkk~~ Lehonard de Sòs,

O cccc

- que s'esquicia
en aquell, a l'entorn
de q

1 4

□ al costant
R 2.3

1 i
en lo Consistori de Francis Buçot, qui dix qui millor des-
troyria Crueltat, e guanyà joya." - "Crueltat vol que ges
no si'amat". ^{cruel tot} Cangó ho dança feta per En Leonard de Sós.
"Per vós m'atur deslliberació".- En la caplletra P hi ha u-
na cinta amb la llegenda: Ama si vols ésser amat.

1458. Diumenge, 28 de maig, N'Antoni Vallmanya expan-
deix una obra titulada ^{Spit.} Sort, en llaor de les monges ^{de} Vall-
donzell^{es} on parla d'una Desconeixença a ell feta: "Als
desigants aconseguir lo premi." Aquest Consistori es tenia
al chor del monestir de Valldonzella. (J 276) (K 235)

17 a
Un altre diumenge, a 25 de juny, "fou spandida la pre-
sent obra per mi Anthoni Vallmanya", també en el chor de
Valldonzella. Es tractava, així mateix, d'una senyora que
reptà el seu enamorat de Desconeixença.

"Quala ^{(J 272) (K 236)} és vuy que per amor languescha." (JK).

1459. El diumenge 6 de maig, N'Antoni Vallmanya ex-
pandia un Escondit ~~xx~~ "scusant-se e desencolpant-se de
una colpa falsament imposada".- La lectura pública va fer-
la el pintoresc notari al chor de les monges de Valldonze-
lla, per les quals sembla que ^{cc} sentia predilecció, on se
tenia Consistori sobre la tençó del Sastre e de l'Argen-
ter, qual ofici mereixia més honor" (JK). (J 279) (K 238):
^{Novellament he sentiola f'empresa.}

1474.- A l'església de Sant Just, el dia 17 de ju-
liol, canicula regnante, En Pere Miquel Carbonell, al cap
de vint anys justos d'haver escrit la seva primera poesia
endreçada a santa Magdalena, li dedica la segona. Aquesta
~~xx~~ és la meitat llatina i la meitat catalana: ell mateix
la declara meytatada. El Consistori es tenia a Sant Just;

el jurat no va precipitar-se, perquè el cronista ens informa "que fou coronada diumenge, que comptàvem XVI de febrer de M ~~CCC~~ LXX VII". (133).

→ CCCC

/ estar

- hu

1475. Dia 7 de desembre. Apareix enganxat al Cançoner de Paris (J) un plec molt interessant. Es tracta d'un judici poètic original, potser l'únic que es conserva, que havia plegat i tramès, de fulls apaisats i un de més curt que els altres. Es un debat, provocat per un tal Ricart, on prenen part Joan Çacoma i Pere Pau Çaguda. El Consistori nomena jutge Joan Fogaçot i el commina a dictar sentència dintre el terme de deu dies rubricant: V^t Jo R. F. Un dels mantenidors del Gay Saber". En Pagès, determina així les inicials: Vidit Joan Rocafort. En Fogaçot falla dissabte a XX de gener. Es donà la sentència en l'hort d'En Francesc Morer, per la qual fou condemnat Pere Pau Çaguda. Al verso hi ha una data: VII de desembre de [14]75.

1 g

~

Les precedents constitueixen totes les dades que ens poden oferir els cançoners o que es desprenen d'alguns altres manuscrits referents a joies ofertes o Consistoris tinguts. La celebració de consistoris es multiplicà, sembla, més del que podríem suposar. Si als dotze referits tractàvem d'afegir el gran nombre d'altres debats, sovint sobre coses fútils, en els quals les parts elegeixen jutge i el comminen a sentenciar, fórem emmenats força lluny dels veritables Consistoris, successió directa dels de fundació reial. No obstant, hem vist una vegada el Magnànim fer una oferta de caràcter gairebé nobiliari, però ignorem si els dons reials sovintejaven gaire o si només eren prodigats

12
als Caplana, Bellit o Balçot, ni sabem si abundava i al-
ludida casta. Els antics debats tenien lloc usualment
en el convent dels Predicadors, sia a l'església, sia a
l'aula capitular o al claustre. Els que hem esmentat sua-
ra solien celebrar-se en altres esglésies: a Sant Just hem
vist tenir-se consistori d'assumpte amorós en 1438, i de
temes devot en 1454 i en 1474; a Santa Anna un Consistori
tractant de Nostra Dona; al monestir dels Framenors, en
1454, una qüestió amorosa, i en 1458 i 1459, anyades ple-
nes de preocupacions extraordinàries a Catalunya, el nota-
ri Vallmanya s'entretenia a prendre part en els Consisto-
ris tinguts al monestir de Valldonzella tractant de monges
enamorades o desconeixements. En 1475 tenim rastre d'haver-
se sentenciat en l'hort d'En Morer; fet que ~~havia d'existir~~
~~auxià~~ porta a la memòria Tolosa (p. 312) i els "delita-
bles horts" de l'Auziàs (134).

il
m q x
Entre aquests poetes n'hem trobat de cavallers, àdhuc
dels que més varen escriure, com mossèn Joan Berenguer de
Masdovelles, però també juristes i sobretot notaris, entre
els quals sobresurten En Joan Fogaçot i N'Antoni Vallmanya.
L'article ~~onomàstic~~ En semblava designar artesania: En Pas-
trana, En Ramis. Els nobles i cavallers, quan eren caps de
casa, tenien el tractament de mossèn, contracció de mossè-
nyer.

o
La darrera notícia de consistori celebrat és, com hem
vist, en començar el quart de segle (1475): no és probable
que se n'haguessin tingut més, les ~~xx~~ *condicions* de la vi-
da pública havent canviat a causa de les guerres de Joan II
contra la Generalitat per a aterrar Barcelona, amb les

llargues confiscacions i venjances i despoblació que tota guerra llarga comporta. No obstant aquestes circumstàncies, els nostres poetes s'ensinistren en debats interminables, amb eleccions de jutge per cada part i d'un altre que posi d'acord aquells dos. Aquestes llargues i enutjoses tençons varen contribuir a allargar la malaltia de les nostres lletres que tan forta llançada havien rebut. S'establien relacions, no obstant, per qüestions veritablement puerils: per exemple, entre un notari de València i un de Barcelona, sobre si convé més a una donzella prendre marit vell, ric i de vil condició o jove, pobre i de ~~max~~ condició noble.

3. Catalanització del llenguatge poètic.

La nostra poesia, de llemosina, havia esdevingut gradualment catalana. Hem tingut ocasió d'observar-ho en els dos capítols precedents, així com hem constatat els esforços del llenguatge poètic contort que els catalans es creïen obligats d'usar en acudir als consistoris de Tolosa amb l'objecte ~~de~~ d'atényer la Violeta. Uns mateixos poetes que comencen usant un llenguatge fortament aprovençalat empren, en altres poesies amoroses, una expressió obertament i francament catalana: entre els que pertanyen al segle XV, ben entès.

No podia subsistir més temps el divorci entre l'aprovençalament de l'expressió poètica i la forma catalana de la prosa i el llenguatge corrent del país en la poesia culta, perquè els gèneres mètrics populars i vulgars sempre s'havien produït en el llenguatge més acostat al català.

Era natural que en els tractats poètics escrits per catalans llisquessin mots influïts del llemosí, sobre el qual es creien dictaminar. Hi ha, no obstant, la declaració que fa N'Avergó en el seu Torcimany (cap. VII, p.): "car pus jo són català no'm d'altre lenguatge sinó del meu."

*Exarch
vachon
T servesh*

Però succeïa, com acabem de dir, que uns poetes de ben entrat el segle XVe tenen obres que llemosinegen i altres, més modernes, de perfectament catalanes. En Joan Berenguer de Masdovelles, que tan sovint hem hagut de citar, té versos com aquests:

Av.
"Ab grieu treball e-z anguxós turmén,
Av. Allany he mal, e-z ab sospirs e plors
Comens mon plant com leials aymadors.

o bé:

"Yeu són aycell"

Diu més ~~xx~~ endavant:

"Si'm volets bé, mostrats lo'm en jovent

E no vullats esperar ma vellura."

I en un altre:

"Tan ay sofert, que ^{plus} pus avant sofrir

Sertes no pusch vostra desconexença"

Capça la ~~traducció~~ traducció d'una obra amb la següent interessant nota de catalanització: "Cançó d'amor, feta per mon ^{l'cav} oncle, que Deus haja, En Guillem de Masdovelles ^{elimoni} en limosí e feta ho tornada ^{mesa} en català per mi Johan Berenguer, nebot seu. - Lo temps present de bella primavera." - Com que En J. B. ens havia conservat més amunt la composició original del seu oncle que havia obtingut joia a Barcelona (veure cap. VIII, núm. 24, M 55), tenim dos estats de la mateixa poesia: el diguem-ne llemosí i el diguem-ne

català.

En Lleonard de Sors (que és autor d'una obra estranya sobre La Passió, que comença amb el vers

"Vuy gran maytí ausib votz d'una trompa"

prou conceptuosa, però de certa força descriptiva, que fa preveure l'autor del llarg poema La Nau) té obres amoroses perfectament clares:

"Lo meu deport és poder-vos mirar

E vós fugiu. No sé per què ho feu,

Si-us he fallit ne provar-ho podeu,

Matau-me tost e no'm fassau penar."

Mentre van avançant les dècades del segle XV,^e els poetes de l'escola de Barcelona van deseixint-se gairebé de tot llemosinisme i procuren no apartar-se del català un cop adoptada la forma de la prosa. El mateix passava a València. Observant detingudament el llenguatge d'Auziàs March, hom hi constatax molt pocs llemosinismes; i la seva obra, de versos fluents i lapidaris, és, fora comptats valencianismes, tan fortament catalana com la de qualsevol poeta de l'escola de Barcelona. ¡I pensar que del llenguatge de l'Auziàs se n'ha fet el model de la llengua lemosina pels editors i traductors valencians i castellans del segle XVIe (135)!

1 per model

R. rig

En Bernat Fenollar (El procés de les olives) i En Jacme Revirs (ells mateixos ho declaren) prenen el llenguatge ~~popular~~ dels pobles de l'Horta de València.

rem només la llista dels autors que li responen, gairebé tots coneguts per altres obres ben diverses. Són aquests: don Francesch de Pinós, En Vilademany, mossèn Almugàver, En Pere Joan Ferrer, En Bernat Turell, En Joan de Gruhilles, En Joan Boscà, En Francí Desvalls, mossèn Jaume Civa-llor i En Miquel de Dous. (137)

1460 (abans). Tençó moguda entre Pere Vilaspinosa, escrivent de València, de una part, e Johan Fogaçot, notari, de la part altra, sobre tal cars, qual dona deu ésser amada, dona letge de bon seny o jensens compliment de seny. Aquí els debatidors són notaris lletraferits pertanyents a les dues grans ciutats del territori comú. Es parteixen només vuit cobles. El de València troba per jutge En Joan Çalom, prevere; el de Barcelona accepta el mateix jutge. En Çalom fa les coses ben fetes: es dirigeix a cadascú, acceptant, i els participa, per si hi volen assistir, que el terç dia donarà la sentència. Guanya En Fogaçot, que ha lloat la dona lletja amb bon seny.

1465. ? Qüestió moguda per mossèn Fanollar, prevere, a mossèn Joan Vidal, prevere, a'n Verdanxa e a'n Vilaspinosa, notaris, la qual qüestió és disputada per tots e d'aquells sentenciat per Miquel Stela. Els dos preveres i els dos notaris valencians se les heuen de grat, d'enteni-ment i de voluntat. I, com que no es poden posar d'acord, i essent quatre són moltes les cobles i diverses les coses que tenen per dir, elegeixen jutge mossèn Corella; però, "Per gran destorb de mestre Corella", fan jutge En Miquel estela, de Barcelona, que ha navegat per moltes mars i cor-

regut diverses terres. ("E tal sou vós molt avisat, mi-
quel Stela, Que navegant ab rems e vela Per la gran mar,
Ab lo saber *de judicar* Qualsevol fet; I ab crèdit tal
sou vós elet, Per tots loat. Pel reverent ser ocupat Mes-
tre Corella. A vós donchs, Estela bella Molt resplendent,
Home d'onor e sentiment, Essent assí (valència); A vós,
a vós de fi en fi Bon català, A vós, sens pus, de pla
en pla; A vós prenim; No contrestant molts ne tenim Qu'
en semblant cas No tornen gens lo peu atràs, Valencians,
Mas festejant dels catalans La bona pau, Seguint lo temps,
pus a Déu plau, De tant plaher la germendat volem refer
Acostumada; Per tal sguard serà loada Vostra Sentència".)
Els valencians lloen la sentència del català, el qual, pe-
rò no es compromet. Tots quatre epiloguen la sentència, es
dirigeixen als enamorats, i es lliuren a fer moltes versos
fàcils, però absents de vena i, sobretot, d'inspiració.
En el mateix cançoner X figuren altres obres d'autors va-
lencians, que examinarem en tractar de l'escola de Valèn-
cia (cap. XI) ~~ixxxxxxxxxxxxx~~ i prova evident de la influèn-
cia d'aquesta sobre els cenacles literaris catalans (138).

*Cançó de
Blanca
o tres
punts*

Ara presentarem la relació de tots els poetes que,
per a nosaltres, pertanyen a l'escola de Barcelona del XV^{en}
segle. Duren tot al llarg del regnat de N'Alfons IV, el
Magnànim (2 abril 1416 - 27 juny 1458), d'En Joan II ~~xxxxxx~~
~~xx23xx~~ (1458 - 19 gener 1479) i d'En Ferran II,
el Catòlic (1479 - 23 gener 1516). Es clar que no hi ha
cap raó per a creure que els nostres poetes sobrevisquessin
al segle XVe, però de vegades les vides són llargues, i,
així com els primers podien haver aconseguit els últims

anys del segle XIVe, els altres podien haver arribat fins als darrers del rei Catòlic. En principi manquen dades cronològiques de la major part dels poetes, i del fet que posem els uns després dels altres no se'n pot prejudicar cap ordre respecte a la turbamulta dels rimaires. De tard en tard però, es destaquen primeres figures de les quals es coneixen dates fixades, i aquestes s'entrelliguen amb altres de secundàries. S'ha de considerar, també, que poetes de qualitats molt diverses han estat afeccionats a escriure obres sobre fets ocasionals públics o referents a fets transcendents de Catalunya, i aquests fets les lliguen amb altres obres no datades.

~~Totes~~ Les obres produïdes dintre el segle XVIe, anotades en la nostra Introducció (vol. I, pp. 45, 62, 75), així com, amb més detall en la nostra Bibliografia de 1914, seran objecte del cap. XIIe, el darrer d'aquests dos volums tractant de La Poesia.

1. Mossèn Pròxita (1390-1436). - Aquest cavaller, sense cap altre nom de fonts, apareix solament en H^a, amb 22 obres amoroses, imbuïdes d'una certa monotonia. El preocupa el seu amor desesperat i ens en parla. En rars moments es diria que la seva dama l'ha fet feliç, però no són suficients a distreure de la tònica dels seus versos. Els autors han conegut des de fa molt temps la cobla "Trasit m'avets, dona desconeixent," que és la de 8 versos inclosa en El Conhort d'En Francesc Ferrer, publicat per En Torres Amat en 1836 (pp. 229-37). En Milà emet un lleuger judici sobre aquesta mateixa cobla; i, per bé que va fruir

□ Aguiló

dels quatre cançoners Vega-~~Quiló~~ i esmenta la llista de les obres, no en va publicar cap, què sap si per dificultats de lectura. El cert és que una bona part de les poesies d'En Pròxita són de mal llegir per l'estat deplorable

□ en aquell
indret

ble del cançoner. Les dates que posem no són sinó aproximades. Des del seu fundador, va establir-se d'hora a València

aquesta família siciliana. ~~L'identifiquem amb Johan~~
~~Examinat l'estudi sobre els~~
~~Pròxides en el vol. de 1932 del Butlletí de la Societat~~
~~Castellonense de Cultura~~
~~Vegeu Conda de San Petrillo,~~
~~Castellonense de Cultura~~

Pròxita i Centelles, del qual es coneixen dates (dos matrimonis (testaments) 1450-1450. En
amic de Benet XIII, al qual ajudà a passar a Peníscola. Vegeu Conda de San Petrillo,
L'Or Pròxita i el ~~Estado de Almenara~~ (en "Anales del Centro de Cultura Valenciana"
jul.-setembre 1952, p. 128).
x I. Pròxita.

Qu'yeu me cuydey q^{ue} no'm pogués esprendre

H^a3. - Abans d'aquesta cobla de 8 versos amb dues tornades de 4, s'hi veu rastre d'una altra cobla perduda per la humitat. En els dos primers versos apareix el senyal més usual d'En Pròxita, en la primera tornada: "Dona ^{sem} res par, pus amor vol que sia Que+us do mon cor, mon seny e mon sauber..."

x II. Pròxita.

Qu'amor vol ten gen retener

H^a4. - Part d'una obra perduda com la precedent. Té una cobla de 8 versos completament il·legibles. La primera coble que es pot llegir, a part de la del tema, és la que

(*) En la impossibilitat de consultar el vol. de 1932, que personalment havíem examinat per un altre objecte i que ara ha desaparegut de la Biblioteca de Catalunya, així com tampoc no l'exemplar de l'Acadèmia de Bones Lletres, perquè no compareix o no es troba, renunciem, amb molta pena, a aquesta investigació.

comença així: "Ab lo colp lial que sab dar." La segona cobla, un xic clara, de vuit versos, comença a tall de màxima amorosa: "Car mantes vetz per ben amar Pot hom de baix en aut muntar."

X III. Pròxita.

Mas quant mos prechs no vol ausir

Ha5. - És continuació d'una obra el començament de la qual manca. Hi ha una cobla de 8 versos que la humitat ha fet inintel·ligible. El primer de la segona cobla és el que hem triat per tema. En conjunt resten tres cobles de 8 versos i una tornada de 4, amb el senyal d'En Pròxita, "Dona ses par."

X IV. Pròxita.

Aymi'm destreny fin'amor e'm desena

Ha6. - El vers de l'encapçalament és el primer de la segona cobla. Del primer de la primera no en podem llegir sinó aquests mots: "La mia... en pena." En conjunt són tres cobles de 8 versos. Es coneix, pels dos versos esmentats, que l'obra era ~~x~~ unisonant.

X V. Sparça.

En mi-dons vey bondat e cortesia

Ha7. - Són 8 versos, naturalment, del caràcter del poeta, tan aviat enamorat com havent perdut tota esperança.

X VI. Pròxita.

E quant vas autre no crey

H^a8. - El vers citat és el primer de la segona cobla.

Sembla com si la primera digués així: "Dona ses par, bé
puix dire." Són cinc cobles de 8 versos.

x VII. Pròxita.

D'amor sé [mas] que no ^{sialh} salh

1 u

H^a9. - El primer vers de la segona cobla és així:

"Guay si'm mostra brau arquelh." Són 6 cobles unisonants
de 8 versos i una tornada de 4.

2 g

x VIII. Pròxita.

Amor aysí me fay sentir

H^a10. - Són tres cobles de 7 versos.

x IX. Pròxita.

Bé volgr'èsser ten beneventurós

- 4

H^a11. - Nou versos.

x X. Pròxita.

Dels parladors vulh per tostemps mal dir

H^a12. - Tres cobles de 8 versos.

x XI. Pròxita.

Le sovenirs qu'amor^s fina m'aporta

H^a13. - Cinc cobles de 8 versos i una tornada de 4.

x XII. Pròxita.

Eras quant torn hay on és mon voler

1 l

H^a14. - Vuit versos.

XIII. Pròxita.

Si lo món perir devia

H^a15. - Cinc cobles de nou versos i una tornada de 5:

"Dona ses par."

XIV. Pròxita.

Si per servey de arte ^{de... ar le} e de sauber

H^a16. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4.

XV.

Amant... languint... pens ^{languin}

H^a17. - El primer vers de la segona cobla és: "A...
dels hulhs la cremàn flama." El de la terça és així: "Do-
na gentils e de gran excellença." Cinc cobles de 10 ver-
sos i tornada de 5.

XVI. Pròxita.

Pu^ç... tostemps ma vida

H^a18. - El primer vers de la terça cobla fa així:

"Certes, mi-dons, no'us fiu may defalhença." Cinc cobles
de 8 versos i tornada de 4.

XVII. Pròxita Sparça.

Dona ses par, hayats mercè de mi. ^{per Dieu i 2}

H^a19. - El darrer vers és: "A dompna'ytal d'on lo món
és honrat". Vuit versos i tornada de 4.

X XVIII. Pròxita Sparga.

Puys he d'amor ço c'aver no solia

H^a20. - Cobla de 8 versos i tornada de 4.

X XIX. Pròxita.

químia

Mas com l'om folh qui d'al^{qu}es s'cura

H^a21. - El precedent és el primer vers de la segona cobla. Cinc cobles de 9 versos i dues tornades de cinc.

X XX. Pròxita.

Dels aymadors suy lo plus cossirós

H^a22. - Cinc cobles de 9 versos i tornada de cinc.

X XXI. Pròxita.

Dona del món no pens que per amors

H^a23. - Quatre cobles de 8 versos i 2 tornades de 4.

X XXII. Mossèn Próxita.

Trasit m'avets^z, dona descon^aexent

Y 2. - No dubtem gens a donar a aquest poeta la cobla de 8 versos inserida, com hem dit, en al Conhort d'En Francesc Ferrer en segon lloc (139). Com hem dit més amunt, aquest fragment és d'algun maldit de mossèn Próxita, que En Ferrer sembla haver conegut, ~~perquè~~ pel que diu abans de la citadió.

2. Frare Joan Basset (1390-1435). - Dues vegades ens ha

calgut parlar d'aquest poeta (140); la primera en ocasió del Letevori adreçat a Guerau de Massanet; l'altra,

*És una nota
no una data*

~~XXXX~~ en el cap.VIII, en tractar de les seves poesies premiades (15/4). No cal dir que no classificarem sinó les altres. Té una obra datada i dues més que es podrien datar per aproximació. Era frare de l'orde de Sant Joan de Jerusalem i durant uns quants anys va ésser capellà del rei. Dedica l'obra Us drachs fiblans "Al naut prelat, bisbe de Barchinona" perquè li corregeixi els defectes. Escrivi un plant per la mort del cardenal de Tolosa, esdevinguda a Barcelona en 1417. També és autor d'una "cobla trameſa al molt al don Enrich" (de Castella ?).

Esperem amb impaciència l'edició de les poesies de fra Joan Basset, de tant temps promesa, per l'amic Serra Boldú. Mentrestant les anotarem tot seguit, i ens detindrem en alguna obra que tingui una forma extraordinària. Les dates entre parèntesis són, com sempre, aproximades.

X I. Fra Joan Basset, Sparça.

No desir tant del món la Senyoria

H^a111. - Vuit versos.

+ II. Cançó Bacet.

Una cançó novelha vulh xantar

H^a112. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4.

X III. Basset.

Gran temps ha que malaltia m'avex } a tormentar

1 φ

H^a113. - Copiarem la primera cobla i exposarem altres coses estranyes d'aquesta obra, tot continuant el vers del tema: "Plus dolorosamén que divulgar no sabré denan, Vostra Senyoria, prepo~~nent~~ dita copiosament D'insignes virtutz, Pri-

vatz de plaser, Copia de tristesa, Deseretat de consolat, Pla de vexans cogitacions, Què diré las? A". La segona cobla comença: "us la mia lengua e torna balbussa e lo perlar ~~e lo perlar~~ Quaix me fuig per incomprencible temeritat". Segueixen dues cobles d' 11 versos i una de 9. Després ve un tros de 6 ratlles de prosa, que comença: "Emperò no'm gosave dir ne donar entendre". En acabat diu: "E per tal que mos preàmbols predits hajan meritat vuit percebets Lo meu cor, ten cuytat de perlar, e qui'us diu: Coble de Cor. Creure podets, senyor valorosa." Son vuit versos, seguits de 6 ratlles de prosa: "O, vida mia! digats, per vostra mercè, si havets oyt lo meu cor". Segueixen 11 apartats començant pel mot senyora, presentats d'aquesta manera:

"Senyora valén,	Senyora presan
Princesa d'abtesa,	De pretz coronada".

Vénen després dos trossets en prosa: "E donchs, deessa mia, qui sabets, volets e podets més que les altres..." Vénen 9 apartats com els precedents, començant pel mot Amors. Finalment aquesta obra extravagant acaba amb una cobla de 9 versos, el primer dels quals fa així: "Princesa proz, valens, d'auta savieça."

IV. Dança de nostra Dona. Basset.

Ab letres d'aur, per mesura

H^a114. - Una cobla de 4 versos, usuals en tota dansa, tres de 8, tornada i endreça. Publicada per En Milà en 1878, Poetes lyriques catalans (152). El "serviray" d'En Milà ha de llegir-se "seriuray", com en el text.

seriuray

H^a122. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4. "Bella
ses frau, gloriosa."

XII. Vers clus. Basset.

Us drachs fiblans va pel món trop correns

1 f
H^a123. - Cinc cobles de 8 versos, tornada i endreça de 4.
Copiarem ~~la~~ l'endreça al bisbe: "Al naut prelat, bisbe de Bar-
celona, Ofir mon vers perquè 'l dey corregir, E glosar prim
segons son dret albir."

XIII. Fra Basset, ~~Maldit~~ Maldit

Yeu vos requir, [crudel dona] malvada

H^a127. - Una cobla de 7 versos, 4 de vuit i tornada de 4.
Segon vers: "Me detz lo cor que m'havets furtat". Aquest Maldit
té la particularitat de conservar-nos un altre text formant
part del Conhort d'En Francesc Ferrer: "Per gran raysó, cruel
dona malvada" (153). Les variants semblen més modernitzades en
el text del Conhort que no pas en H^a.

XIV. Fra Basset. Maldit

^{donat}
Pus havets bondat despesa

H^a128. - Com a dansa, una cobla de 4, 3 de 8, i tornada
de 4.

XV. Cobla sparça. Basset.

Belhs mils sospirs vos fasⁿ totjorn de renda

H^a129. - Vuit versos.

XVI. Fra Basset. Sparça.

Ab fin voler vos am, Senyora belha,

H^a130. - Vuit versos. Es blanc el fol. següent, 172.

3. Mossèn Arnau March (1370-1425). - Si hem d'admetre l'opinió d'En Pagès (154), el poeta N'Arnau March era cosí d'Auziàs i fill d'un altre d'iguals nom i cognom, el qual consta com a habitant de Gandia. En el suposat arbre de la família també el situa de la mateixa manera (p. 52). Aquell crític dona les dades que li assenyalà En Milà, entre el matrimoni i la mort de la reina Margarida de Prades, vídua del rei Martí (1409-1422). No trobem cap inconvenient a creure el nadiu del regne de València; però sembla, gairebé, que això no pot dir-se d'una manera indubtable. És un fet curiós que no l'hagi conegut cap bibliògraf valencià. No obstant, En Gil Polo l'esmenta en el "Cant del Túria" de la seva Diana enamorada per bé que En Cerdà i Rico, el comentador, no en retreu ni un sol mot. Nosaltres n'exemplem més la vida, com també la probable producció, perquè en presentem tres noves obres que fan arribar a set la poqueta que ens n'han preservat les centúries; totes tres dintre el mateix caràcter de les quatre conegudes abans: millor dit, tres i un fragment d'una quarta. *Consta en la nostra Bibliografia*

La reina Margarida tenia afeccions literàries, i, per algunes lletres seves, es coneix que s'agradava d'escoltar música. L'obra que de seguida anotarem té un interès de primer ordre. Per ella es veu ben clar que Na Margarida decidia qüestions a debatre. No sabem si la relació de N'Arnau March va ésser feta a la cort de Barcelona, on Na Margarida residia habitualment, o, en el cas d'ésser valencià el poeta, a València mateix, on la reina vídua va residir una llarga temporada, o potser a ~~xxxxxx~~ Perpinyà. Tots aquests fets són adduïts en 1864 per En Milà (155), el qual també descriu les obres que aleshores

És cert però, que en 1934 (p. 153) modifica aquesta opinió que venia probada en 1914. S'usen dos documents tant Arnau March ~~tant~~ diferents que no sembla que tingueren res a fer amb el poeta.

grafia de 1914,
Arnau March,
H^a 153, 154 i 155,
p. 72 del títol
a part.

Com acostuma, eren conegudes. Les set obres d'Arnau March han estat ben publicades
En 1934, per l'amic Arn. Pagès, Les cobles de Jaume i Arnau March, pp. 83-110.

- X I. Cansó d'amor tençonada, feta per mossèn Arnau March, E ha'y sentença feta per ell mateix, la qual no és ací per manament de la senyora reyna Margarida a ell fet. Parle lo Seny.

ⁿPresumptuós cor ple de vanitats

J81, K149, N81. Publicada en part per En Torres Amat ⁽¹⁵⁶⁾~~(169)~~
i per En Milà (170); íntegrament per En Pagès (171). - Són set
cobles de 8 versos i dues tornades de 4, ^{creu-candades}~~totes encruades~~ i cap-
^{capcandades}~~finides~~. És un debat entre el Cor i el Seny. No obstant, la pri-
mera cobla del Seny, per ésser-ne tan fort el llenguatge, sem-
bla endregada al Cos (Cors), quan el debat es circumscriu entre
el Seny i el Cor, canvien i es dulcifiquen molt els ultratges
del Seny al Cor. En Torres Amat només va publicar tres cobles
i les dues tornades, (156), quan, de segur, En Tastú va trametre-
li còpia íntegral. Sense la cobla més important del Cor no s'ex-
plica la tornada d'aquest, on s'hi fa referència. Ultra aques-
ta, són moltes les obres que apareixen mutilades en perjudici
de la claredat del text, el qual devegades no s'entén. Com a
mostra copiarem la setena cobla, que és del Cor (la qual retreu
els quí l'autor té per herois de fama immortal) i les dues tor-
nades per a lligar-les: "Bé hag'orgull qui fech valer Tristany,
E Lançalot, e'l rey Alexandrí, De Galeot l'alt príncep atres-
sí, Palomides, Brunor e-s Agravany, Agamanon fonch dels Trechs
capità Conqueridor de tots los grans Troyans. Si donchs [l]er-
gull, migençant dones, fa ^{valer a me} Valerame, molts d'altres [són abans"
(159). Ara les dues tornades: "Tornada del Seny. Si penses, cor,
l'ergull com baxarà Per qui ne quant d'aqueys ^{mans} ~~mans~~ Sés
lur ^{es}stat, enveja no't farà, Havent morir ^{crudelmnt} crudelment per vils
mans.- Tornada del Cor. O tart o leh, cascú sab que morrà; E,

+ vils

T ~~són~~ qui

tat. No recordem mai haver vist Finida en una obra catalana: solament és acostumat en obres poètiques castellanes. Remarquem aquest fet, que a l'època de N'Arnau March sembla extraordinari. Donarem les cobles primera i terça, que ens semblen les més expressives, com a exemple de procediment: la primera començant només pels blocs; l'altra sencera. La Verge va prendre carn "per suplir al defalt Del primer hom, E sabets com D'un que 'us fonch dit per vostre missatger Tramès per Déu ab semblant embaxada, Qui 'us feich estar un poch meravellada Cresén lo fayt, mas lo com no saber, Ecce concipies in utero et paries filium." - "L'Esperit Sant, ell virtut volch formar, ^{Object} ~~Objet~~ de si, comprenent creatura. Com fa lo cors, mostrant una stratura Contra lo llum que 'xi ^{ell} ~~fa~~ ^{obumbrar} alumbrar, Forma prenent C'om insident, No departint de la prima virtut. Lum, ^{espirit} ~~esprít~~ e poténç ^{és} ~~es~~ unida Ab cors humà perquè fos ^{aflegida} ~~afegida~~, Així us ^{fon} ~~fonch~~ dit, e per vós tot cregut. Spiritus Sanctus super veniet in te et virtus altissimi ob umbravit tibi."

IV. Tant mox voler, d'En Pere Torroella.

Tot hom se guart de mi
 02104: Tant mon valor ^{s'es} ~~s'es~~ dat amor
 P 139: Tant mon voler ^{s'es} ~~s'es~~ dat amor
 Z 52: Tot hom se guart de mi
 02104, P 139, Z 5. - Set versos amorosos combinats de 8 versos i d'onze versos. No hi ha cap dubte que En Pere Torroella retreu d'una cobla d'una obra de llargària usual, perduda. En Torroella esmenta la cobla de N'Arnau March en ^{cinquè} ~~quart~~ lloc. En Milà i nosaltres en un llibre nostre on es troben totes les citacions (162); entre altres els dos editors del poema col·lectiu: En Balaguer (163) i En Baselga (164). ^{Papès, Les cobles..., p. 109-110} Així i tot, per la forma ~~curiosa~~ curiosa d'aquest septemari, no ens sap greu tornar-la a publicar a continuació: "Tot hom se guart de mi ~~De~~ si avant

treva pus no tindria Ne pau ne bona fy, Bona amista
conservaria, Qu'amor vol que seu sia No guardant dret mas
~~La xixix xix~~ sola voluntat, E yo m'i so ab tal pacte donat."

X V. Visió de la verge Maria, feta per mossen Arnau March.

Levant mos ulhs, en lo Cel vi ^{pres del}estar

1 mig
H^a153. - Sis cobles de 9 versos. El darrer vers de cada co-
bla ⁴bioc és de 4 síl.labes. La segona cobla porta, com a epi-
graf, Los àngels, la terça Los apòstols, la quarta Los màrtirs,
i la cinquena Les verge. Publicada per N'Amadeu Pagès en una
obra recentíssima (172).

VI. Mossèn A. March

Si m'avets tolt ^{amor}del tot lo sen.

1 mig
H^a154. - Cinc cobles ^{capcauolades}capfinides de 10 versos i tornada de
6; entre ~~n~~ 4 biocs o mitjos versos. Publicada recentment per
En Pagès (173). Obra amorosa amb diversos tòpics (Lausengiers).
Llenguatge fortament aprovençalat.

VII. Mossèn A. March.

Novelh panser m'és vengutz soptamén

153
H^a155. - Cinc cobles ^{capcauolades}capfinides de 10 versos comptant qua-
tre biocs, i tornada de 6. Publicada recentment per En Pagès
(174). Nosaltres havíem classificat perfectament aquestes tres
obres (H^a153, H^a154 i H^a155) en la nostra Bibliografia dels
poetes catalans de 1914.

4. Pere Galvany (1390-1423). - No sabem res d'aquest poeta, so-
lament conegut per una obra en dues soles cobles encreuades de

8 versos i en únics rims as ayre, distribuïts en 8 mots en la primera, que es repeteixen en la segona cobla. Aquesta única obra tractant del Scisma i trobant falsa l'elecció de Martí V feta pel Concili de Constança en 1417, devia ésser escrita entre aquesta data i abans de la mort de Benet XIIIe en 1423. Com que no podem creure que l'autor fos un infant en escriure sobre coses tan greus, li suposarem, en aquella ocasió, vint-i-set anys. Ell creia fermament que el veritable papa era En Pere de Luna, qui, segons totes les referències, tenia un aspecte molt venerable; i el mateix creien tots els pobles del nostre territori nacional, malgrat deseixir-se de la seva obediència el rei elegit a Casp. Un cop mort Benet XIIIe, els quatre cardenals que li ~~xx~~ restaren varen elegir papa Gil Sánchez Munyoc, el qual morí en 1427.

X I. Pere Galvany, per lo Sisme.

Pus vey lo món és vengut en tal cas

H pag. 234

P 159. - En Milà en dóna una idea en 1864 i en 1865 (165). Publicada per En Baselga en l'edició de P (234), tantes voltes esmentada. Així i tot, per llur interès històric i literari, repetirem aquestes dues cobles, tot posant de cursiva els rims, que ja en el ms. són al marge. "Pus vey lo món és vengut en tal cas Que leyaltat no és de fill a payre, Pere, Johan, volgr'a-ver mort son frayre E l'ereter l'eretedor al vas. Antichrist és qui ve de pas a pas Guerres bastint, dols, afany e desayre. Deus nos ajud e la Verges sa Mayre Sinó del tot nos té'l Satan al ras". - "Per aquests mals ha Deus permès lo cas Jaquint lo ver, elegint un llur frayre Falç elegit tu qui 'ls creus mala y vas. Qu'en breu vendrà c'est fayt en aytal pas. Qu'auran tris-

P Que ls cardenals han fayt lay al sent payre,

P. tor, afany, dol e desayre, Car Déu no vol la Sgleya nostre
mayre ^{qu'an breu de virtuts vas} Regen aycells c'an breu virtuts al ras".

5. Ramon Çavall (1370-1416). - En Ramon Çavall va ésser un dels
personatges que ^{va}fruir de més grans càrrecs polítics i hono-
rífics. Vàrem reunir nombroses dades d'ell en ocasió d'un tre-
ball ~~x~~ llegit en el Centre Excursionista de Catalunya, en home-
natge al rei Martí d'Aragó en el cinquè centenari de la seva
mort (1910). Ultra això, era un lletraferit, i dos manuscrits
notables li havien pertangut i hi havia estat representat en
una miniatura important. L'única obra poètica que ens n'ha per-
vingut sembla que en forma rimada, reproduïx els mateixos tò-
pics que li coneixem en forma plàstica. Ens fa saber com ana-
ven vestits ell i la seva esposa, madona Agnès, que hi és es-
mentada dues vegades. Per un pròleg, que detallarem, d'En Guillem
Fontana, ens consta que pel març de 1416 En Ramon Çavall ja ha-
via mort. Ignorem la data justa del seu traspàs, i tampoc no sa-
bem res del seu naixement ni de l'edat que tenia en 1394, que
és quan apareix a la vida pública essent conseller. Sabem, però,
que, posteriorment a la data de la mort del rei Martí (1410),
obtenia delegacions delicades. Abans de descriure la poesia do-
narem a conèixer els seus mèrits i alts càrrecs, ~~x~~ i traçarem
el seu retrat, al mateix temps que anotarem els seus llibres.

/ 4

En el manuscrit precíós del Terc del Crestià, formant una
part important de l'enciclopèdia de N'Ekimēni⁶, es troba a la
Biblioteca Nacional de Madrid (166); En el primer foli, ben or-
lat, ocupa mitja plana una preciosa miniatura ~~reproduïda~~ ja en
un llarg estudi nostre (167), però que detallarem de nou per re-
ferir-se al nostre personatge.

que és així que
es troba a la Bib. Nac.

El bell ms. no apareix datat, però ens consta ésser fet

abans del 1417, en el qual any els monjos de Sant Jeroni l'adquireixen per la forta quantitat de seixanta ~~x~~ florins, més dos de corredories: així consta en una guarda. La vídua, o els marmersons, varen veure's obligats a desfer-se del llibre? Al centre de la miniatura, assegut en una alta cadira entretallada que té un graó per a pujar-hi, es veu un personatge grassó, de barba escassa retallada, vestit d'hivern, amb llarga gonella, una valona amb caputxa, tot plegat recobert de pells blanques. Per sota el caputxó s'entreveu un ret. Al peu, en lletres blaves, hi ha aquesta inscripció: Ramon Çavall, ciutadà de Barcelona; i més avall diu: Primogènit en la obra del Crestià, llegenda que no entenem. Quin primogènit? El personatge grassó,

tan ricament vestit, seria potser l'infant Martí? No ho creiem

pel mal que de tots els regidors, sense excloure'n els prínceps i els eclesiàstics. Les altres inscripcions, que abunden,

són aquestes: A esquerra: Conseyllers e regidors de la Ciutat de Barçelona. Asseguts, sostenen unes cintes en les quals hi ha

escrit, respectivament: Mals ecclesiàstichs e prínceps. Mals conseyllers e officials. Mals cavallers e ciutadans. Mals avocats, notaris e jutges. Començant al llarg i al peu de la cadira, i acabant en una cinta, es llegeix: Mals navegans, mercaders, menestrals, pagesos, fombres e servicials. A l'altre costat de la cadira: Mala rayl, mal arbre, mala flor e mal fruyt. A la dreta

es veuen els Ciutadans e populars de la Ciutat de Barchelona, que sostenen unes cintes on diu: Mal cogitar, mal parlar, mal

perseverar e mal morir. En destret En Ramon Çavall entre tan males companyies, es dirigeix a Déu: Mossènyer, vulles-me informar com poré a tants mals contrastar". Un àngel li tramet la res-

postea en una llarga cinta: En aquest libre estudiaràs diligent-
ment e aquí veuràs com pots als presents mals scapar prestament,
tot mostrant-li un llibre obert en les dues planes del qual hi
ha un extret de N'Eximeniç: Mal, parlant pròpiament, no és ne-
guna essència ne neguna cosa, jatsia que aquest nom mal, signi-
fich absència e freytura d'alcun ben. A sota del llibre hi ha
pintades les armes de ciutadà honrat dels Çavalls, això és: Cam-
per primer i darrer, argent amb cèrvol d'atzur, camper segon i
terç, d'or amb banda *guell* P. En la caplletra es repeteixen
les armes, i a l'esquerra En Ramon Çavall, en actitud de pregar,
caiguda la caputxa, mostra el ret; a la dreta, madona Agnès amb
capa, ret de pedreria i uns grans rosaris a les mans. Tant com
En Çavall sembla gras, la seva muller és tota gràcil.

P
es d'aver-
ment heràldic

Per sant Andreu de 1494 va ésser elegit per primera vega-
da En Ramon Çavall conseller per a l'any següent, en companyia,
entre altres, d'En Lluís d'Averçó, que havia estat conseller al-
tres anys. En saber-se la desgraciada mort del rei Joan I, Ca-
talunya va nomenar ambaixador En Ramon Çavall, perquè amb el
bisbe de Tortosa, Joan de Cardona i En Manuel de Rajadell, pas-
sés a Sicília a notificar a l'infant Martí que esdevenia rei
d'Aragó. Quan, tres anys més tard, el rei Martí es coronava a
Saragossa el 6 d'abril, la ciutat de Barcelona va enviar-hi el
conseller en cap Benet Buçot i els consellers Ramon Çavall, Si-
mó de Marimon, Ferrer de Gualbes, Joan Conomines i Guillem Oli-
ver. La missatgeria va durar del 22 de març fins al 5 de maig.
A Mallorca havia esclatat, en 1402, la forta qüestió entre els
pagesos i els ciutadans, i la ciutat de Barcelona va trametre,
el 14 de gener, En Ramon Çavall i En Ferrer de Marimon perquè
tractessin de posar concòrdia a la ciutat de Palma. Tres mesos

justos va durar la gestió; i tal anomenada d'home de ~~tàctica~~
devia adquirir que dos anys més endavant el deleguen, amb En
Joan Desvalls, per a posar pau entre dos bàndols de ciutadans
de Girona. A 29 d'octubre de 1406 En Ramon Çavall i En Guillem
Oliver van delegats, pel bé de Barcelona, al rei estant a Valèn-
cia, i d'aquesta missatgeria no varen tornar fins el 7 de maig
de l'any vinent. El rei Martí va finir el darrer dia de maig
de 1410, i el 7 de juny la Generalitat de Catalunya va delegar
el nostre personatge per a anar a Aragó a entrevistar-se amb el
comte d'Urgell, duent de company En Francesc Brugués, per a una
missió delicada. Sense aquests càrrecs i delegacions, En Çavall
va exercir els de batlle general i mestre racional del rei d'
Aragó. Hem dit que En Çavall ~~que En Çavall~~ va assistir a l'acte
de la coronació del rei Martí. Tot parlant de coses que els de-
vien ésser agradables, En Çavall va exposar l'argument del Som-
ni, que el seu amic Bernat Metge acabava de compondre. Encara
les festes duraven i la reina tot just acabava de prendre la
corona, que el rei escriu a Bernat Metge la carta memorable de
28 d'abril, la qual comença: "Çapiats que'l feel nostre En Ra-
mon Çavall nos ha recitada la obra que vós havets feta d'un
Somni..."

Madona Agnés, esposa vídua d'En Çavall, va lligada a una
altra obra, en llatí, de l'Eiximèniç. Ella va lliurar-la a
En Guillem Fontana perquè la traduís al català (l'arromancés).
(De laude Creatoris). Remogut per la seva insuficiència, va
deixar passar temps mentre la vídua l'instava. Finalment, són
tants els serveis i consolacions rebuts del vivent d'En Ramon
Çavall i en mort, que En Fontana surt de Barcelona i se'n va a
Mallorca, i, en el monestir de Natzaret, de l'ordre de la Car-

toixa, es posa a traduir el llibre del llatí el 29 de març de 1417 i l'acaba el darrer d'abril. Totes aquestes circumstàncies i moltes d'altres expressa el llarg pròleg d'En Guillem Fontana, sense deixar d'esmentar, molt submís, els títols de cavalleria, així com els càrrecs exercits. Com que en una altra ocasió publicarem tot el pròleg i repassarem els manuscrits i edició de la versió d'En Fontana, ens n'estem ara (168).

I. Mossèn Ramon Cavall.

De mal saber ab verinós coratge

P 160. - Cinc cobles de 7 versos, tornada i endreça de 4.
Els ~~dos~~ rims ^{del segon, tercer, cinquè i sisè vers} ~~interiors~~ (de cada cobla són aguts; però ^{en el primer punt} ~~atge~~, que lliga tota l'obra, apareix tres vegades per estrofa, talment que les cobles resulten ^{capcandades} ~~capfinides~~. De manera que el rim ~~atge~~ domina en la poesia. Com hem dit en començar, aquesta poesia és la contrapartida dels mals ~~de~~ què tots els estaments són tocats. Avui en dia, diu, tothom vol pujar més del possible; l'enveja és l'ànima del món. Donarem com a mostra les cobles referents als homes de paratge, els mercaders ^{els} i menestrals i els pagesos. ^{P.} "Pensar no que'ls hòmens de paratge Haguessen rey si fos a llur voler; ^{fig} Ço qui'ls fíu més e'ls fa lo cor doler És temps de pau com no han sou ne gatge. - Los ciutadans fan estament reyal, En lur vestir meten guany e cabal: En breu fonderan e mudaran penatge. - Dels mercaders és cosa fort salvatge Qui'ls veu anar cavalcant a tropells, rient, cantant, ^{ab} folrats de riques pells Per que sovent n'hic tornen mal guiatge. Dels menestrals, maldir e ben menjar És lur deport e no molt treballar; Aytal se fa de cascú son missatge. Pagesos veig que's llancen a carnatge Per ben venjar, menant bandositats; Penti-

- 9
L 9 - an

puix
1 puch

1 b

nats van, ab los collars brodats, ^{E no us penseu d'altres} E no pensets que's dupten
fer ^{ultratge} ultratge Per punt d'onor a que's vulla que fos; De feyna
fer los és fort enujós, Perquè mant jorn han pa sens companat-
ge". La cinquena cobla també té un caràcter general, com la
primera. Copiarem l'endrega, que té un caire humorístic: "Me-
te's cascú la) en son coratge E veja si d'aycests mal és tocats,
E si'n veu clar lluny-se de tals barats: ^{Prenets} Prenga mos dits per
peres e formatge". - Malgrat tants inconvenients, cal recordar
que, en la miniatura, tant a En Ramon Çavall com a madona Ag-
nés els agradaven les vestidures extremament luxoses.

6. Lluís de Vilarasa (1400-1420). - Vuit obres ens han pervin-
gut del cavaller Lluís de Vilarasa: una dansa, dues cobles
esparses i les cinc balades, les úniques que es coneixen en la
història de la nostra poesia. Aquesta raresa ha estat causa que
actualment ens hagin pervingut en quatre cançoners. En Torres
Amat (175) aportà tres xdades, les quals En Milà va augmentar
amb una de nova (176). Totes es refereixen al Luys, Ludovicus
de Vilarasa que En Milà no dubta gens a assimilar-lo amb el poe-
ta: assisteix al setge de Balaguer en 1414; és convocat en Corts
per Alfons el Magnànim en 1416 i es posseeix una carta de la
reina Maria adreçada a ell en 1420. El període conegut per docu-
ments no té res a fer amb la vida productiva que demanava un
espai llarg d'anys. De les seves obres poètiques no se'n des-
pren cap data, com veurem. Aquest nom de casa, molt freqüent a
Catalunya (recordem, força més endavant, l'amic de Carles de
Viana), ho és també al Rosselló, almenys En J. Testú i En Puig-
garí, creien que En Lluís de Vilarasa era rossellonès.

X I. Dança feta per Luys de Vilarasa.

L'enuig és meu e vostre'l dan

N 121 L'anys es meu e vostre'l dan

J 88, K 156, L 67, N 121.- Una cobla de 4 versos, tres de

de 8 versos i tornada, 8 i tornada de 4, com totes les danses. Torres Amat-Tastú,

donen la primera i segona cobletes i la tornada, i En Milà apor-

ta les mateixes que Torres Amat. La particularitat és la repe-

tició dels dos versos finals: "Mas vendrà que plorarets De ço

que'anats ara burlan."

X II. Luys de Vilarasa. Obra unisonant.

Tant yo no pens que ya no puch entendre

L 60, N 165. - Quatre de 8 versos, tornada i endreça de 4.

X III. Luys de Vilarasa.

Per ben amar jo pas lo derrer dan

N 83 yo derrer

J 82, K 150, N 83, P 88. - Una cobla de quatre versos i tres de 8 versos, totes acabades amb els mots requiescat in pace. Suposa mort el poeta d'amor o millor a punt de morir. Donarem dues cobles diferents de les publicades per En Torres Amat i En Milà: "Aprés ma mort per molts seré plangut De mon cos nou, molt digne de perdó; Qu'entre molts hu no pot ésser cregut, E més que més si's lunya de rahó; Car sent dolor, que d'altre no's semblan, Mas en açò tots ho conexeran, Que'ls capelhans en breu me cantaran Requiescat in pace. - Conort m'és gran ca! me veig singular Tant, que mon mal no volgre que més foga, Que si del tot ho pogués escusar, Car açó planch, e no'u fera lavós, Que bons e mals se merevelaran, No de ma mort, mas d'amor com pot tan. Perquè los bons hiran per mi cridan: Requiescat in pace."

IV. Luys de Vilarasa.

Segons los fats axí's lo pensament.

Totes Amat diu que
is de 6 cobles i tot
nada.

J 238, P 86. - Cinc cobles ^{creu-croades capcandades} ~~encreuades~~ capfinides de 8 ver-
sos i tornada de 4. En J (Paris) és completa, en P (Saragossa) ^(Baselga p. 53)
manquen les dues primeres cobles, per mancança d'alguns folis
(manca ja la fi de l'obra d'En Pere March ~~els~~ ^{els} grans senyors).
Es una obra amorosa que estableix interessants comparances per
expressar el seu estat passional. ^{P. Bo e millor} "Tornada. Bona y millor, del
món vós sou lo pus Per qu'aveu tort, com nos desamau, ^{tots nos desamau} Mas
crits] mercè, que vós de mi l'ajau, Pus, ab rahó, me trop del
tot confús".

- Tots

V. Cobla esparça.

nu

Si algun dits qu'en sia mal perlan

P 87.- ~~Esta~~ ^{creu-croada} aquesta cobla és ~~encreuada~~. Va ésser publicada
per En Milà en 1865 (177) i per Baselga (p. 56). Conté amena-
ces contra qui ha dit mal d'ell a una dama. Ell i ella menteixen.
Per ésser tan coneguda no en donarem cap idea.

VI. Cobla esparça.

Qui per consell d'ome foyll se regeix

(Baselga p. 57)

P 89.- Continuarem aquest vers: "E decau prest, no'm par
gran meravella; Pus que lo foll al fayt nos aparella, E follors
may a res de bé serveix. E qui long ^{temps} seguir vol semblan cas-
sa Per l'arm'e'l cors e los béns tots ensemps, E Bulsabuch
dins l'Infern li percassa Turments sens fi de tots delits
exels".

ch

lm

70

VII. Les cinch balades. Loys de Vilalresa.

la

J 158, K 200, L 57, Y 20, P 90. - Publicarem les cinc ba-

(Y 20 no hi és)

lades en Otó de Grandson i les balades de Lluís de Vilarasa,

1 e
- present
En Milanges ofertes a M. Alfred Jeanroy" en 1927. En vàrem fer l'edició gairebé crítica, per compte de les variants que ajudin a veure clar el sentit. Donarem a cada una la divisió estròfica tal com la porta J i N. Cada balada consta de tres cobles. Torres Amat, 6667, dues les quatre primeres cobles de les tres primeres. Baselga.

VII.¹ - La primera balada, ab rims uniconants e crochats, ab un retrony.

P 90: me porta
Començ de cas m'aporta pensament

L 57: Comens de cas
K 200: comens

1 a
2 ga
La segona cobla apareix reproduïda en el poema col·lectiu d'En Pere Torroella Tant mon voler. Aquella cobla d'En Vilarasa començ: "Si com lo foch s'encén ab bufament, Que de molt poch se fa gran e major, L'imaginar m'a fet semblar millor." J or

VII.² - La segona balada, ab rims tots uniconants, quatre bordons, dos bordons crehats, dos estramps e dos derrers apperriats, e ab retrony.

Sobres d'amor m'a tret la libertat.

P 90 (gal 110)

Els apariats darrers són interrogatius.

VII.³ - Terça balada, uniconant ab rims crochats, dos biochs, dos bordons s tranyes e un retrony.

P 90

No's pus amor, sinó ço que yo sent

J 158 i K 200

VII.⁴ - Quarta balada tota uniconant, ab rims crochats e ab retrony.

M.T.:

P 90: Si com l'om flach qui'n brega no's estat

Si com lo flach qui'n brega no's estat

1 x
retronyades, En Vilarasa, com tots els altres, estan afectats a establir comparances de coses exteriors amb l'estat d'esperit interior del poeta. Aquesta primera cobla essent transcrita per

En Milà (178), copiarem quelcom de la darrera cobla. L'última cobla és així: "Mas com aquell qui molt ha febrejat, E per go-
rir fa speriment mortal, Sabent qu'ab els may haurà sanitat;
Fatal assaig que'l mata, si no vol, Faré yo donchs..."

VII.⁵ - Quinta balada, ab cobles soltes e ab rims crohats ab un retronx.

Com hom posat en l'extrem de la mort,

Continuarem la comparança: "Qu'està duptós si veurà Deus
o no, E congoxant pens, ab molta rahó, Que'ls mals ha por e
dels bens pren convit, Ne pren a mi..."

7. Mossèn Lleonard de Sors (1420-1490). - En Lleonard de Sors és autor d'obres de molt diferent extensió: des del llarg poema La Nau fins a cobles esparses. Però també és autor d'altres composicions llargues i prou treballades, ja que li agradava recercar rimas difícils per donar-se el gust de resoldre-les. En canvi té obres amoroses prou fresques. De les seves obres es desprenen algunes rares dates: En el fantasiós viatge que fa en La Nau, surt de Barcelona, el 14 de novembre de 1448, amb l'objecte d'anar a la cort de Nàpols. Alguna altra és datable per aproximació. El nostre amic Jordi Kubió prepara fa temps un estudi documental i edició crítica de poesies d'En Sors. Ens sap greu classificar les seves obres poètiques segons el nostre sistema usual. És evident que En Sors havia obtingut càrrecs a Barcelona abans de trobar-se a Nàpols amb el mateix objecte. Sabem que el rei Ferran, mort N'Alfons, li agraeix alguns serveis prestats. En Milà el suposa fill d'un altre cavaller d'idèntics nom i cognom, que fou, en 1412, nomenat lloc-

I Per exemple i sabem que el 14 de desembre de 1447 algunes petites dificultats entre la nostra per optenar (Dietari del Consell, II, p. 26).

del
tinent/mestre racional en cort reial (179). De segur que, en
el seu viatge poètic, un cop a Sicília, ja no se'n degué moure.
Adreça un llarg poema al seu protector Alfons de Cardona, que
en 1484 era a les guerres d'Italia.

Hem donat a les dates entre parèntesis que encapçalen a-
questa nota més amplitud que a les conegudes, les quals, tanma-
teix, hi són encloses. D'aquesta manera ens acostem, respecte
a En Sors, al terme mitjà de la vida.

I. Mossèn ~~Kinx~~ Leonard de Sors. [La Nau]

Per que'ls demés hòmens naturalment

¹⁸⁹
N (fragment d'una cobla), P 100. - Abans, un pròleg en pro-
sa sabent, difícil, amb digressions clàssiques, va endreçat a
N'Alfons IV, el Magnànim. En ell intenta demostrar la raó de
les diferències de sort entre els homes. Comença així: "Veri-
tat vol que'll ver s'amanifest, e perçò no puch negar que, per
tals coses dir, com lo desig m'a procuradas escriura, hichorant
e poch sabent, no'm tròpia ~~Texi~~ ^{meresca} confés... E car entre'ls hu-
mans, de vós, sacra e real magestat se ^{per grandissim e arivill} merita fer gesta per co-
meguda virtut pus clarament és demostrat ^{treball de vostra} ~~per la vostra~~ real per-
sona, ardiment, saviesa e despesa de innumerables ^{quantitat, ab eparant} perills... A-
quels a qui més pertinent seria d'escriure la vostra cavalle-
ria e ^{que} més real empresa... ^{de} sabent tan bé la fortuna adversa de-
fendré'us, per constància acompanyada de singular abtesa que ben
amansada la sua fúria vos ^{que} otorga ésser [singular] monarcha. Es
sert mester lo vostre fat no semblar al de Meleagre, e que'ls
tions no cremats sostenints vostre viure fossen en poder d'al-
tres famosos prínceps, sinó prest se veuria hobeint les induc-
cions d'enveja, ells furiosament bufant cremar aquels per ter-

menar vostra claríssima vida. Es ser mester vós no ésser Cúpi-
do, per mà dels déus crusicat en la murtera, per esperar la
pietat ^{que} de Venus devallant dels inferns ne aconseguí... E com
la invenció de la mia següent Hobra, sia honor sercar, coneixent
en los hòmens general cobdícia, de ondrats ésser per avís de a-
quells distinguint ^{aquell} trobaré vostra excel.lència, per mitjà de o-
ficials e hordenats en Nau ^{qui} en tal guisa ^{com} que per vostres hordona-
das virtuts han portat a Vostra ^{Vostre} Mercé ^{en esser honor} perquè tornat ^{conduiran a mi fins} marrar pu-
gués, com se pot esdevenir veure honor ^{me} ne quines gents ^{gaben} lo pas-
satge guiar pus dret e necessari, a fi que per no saber no ro-
mang d'ací avant La Nau, qui fa tostemps semblant viatge e de
pelegrins no s'umpla. E jo, scapat de tot perill, e tornat di-
gue: Benedicite omnes gentes domini Domino, heredicite omnes do-
mini Domino".

Segueix pròpiament el poema dividit en set llargs capítols
i constant aproximadament de cinc mil versos. Els capítols pri-
mer i segon no porten epígraf, però tots els altres sí. En sen-
tit general les cobles són regulars (d'endecassílabs amb el
primer accent a la quarta), però n'hi ha de més irregulars, es-
pecialment en les rimes complicades. La Nau d'En Sors, amb la
Senyora de Valor, d'En Francesc de la Via, són els únics poe-
mes de certa extensió redactats a Catalunya. Com que aquest
text no es troba sinó en P, el seu editor, En Baselga, el pu-
blica sencer (pp. 87-117). Ha estat comentat i reduït per En
Milà en 1865 (180) i per nosaltres (181) en 1914. El poeta es
recull a La Nau el 14 de novembre de 1448 ("Secretament/nave-
gant per la mar, Pensant tingués ^{en} de perills eretatge. E recu-
lli'm/dilluns, après dinar, Quatorze jorns ^{noembra} de novembre comptar,
veya la gent/allí per la marina, Quaranta vuyt ^a era lo canelar".)

10
Tan bon punt La Nau voga mar endintre, s'aixeca el vent, i En
Sors es mareja ("baixa forts"). Se sent tan malament que dubta
de si ha de tornar enrera. Li dol de perdre la seva juvenesa
("ma joventut perdere"), però es recorda de "Reguló prom qui
morir ^{elegir} alegre", i tira endavant. Quan el vent calma, endreça una
oració de gràcies a Déu, però retreu Salamó ("Qui lig los fets
d'aquell gran Salamó"), Samsó, Absalon, En acabar, vençut per
la son i pel mal de mar, s'adorm. Es desperta que ja és ben bé
de dia, i observa que no veu terra per enlloc. Ignorem en quin
punt intentava acabar el cap. I i començar el cap. II, perquè,
com hem dit, en el cap. III s'inicien epígrafs, els caps. I i
II presentant-se confosos. Podria terminar el cap. I en adormir-se el poeta a en finalitzar l'oració. Podria ésser també
que el cap. II consistís en la resposta al.lègòrica que dona al
patró en rimas difícils (ram, rem, rim, rom). El poeta pregunta:
-On som? Cap on navega la fusta? Quants dies fa que sortirem de Barcelona?- El patró, que dormia al seu costat al trast, li respon: -Tot just al vespre, vàrem sortir de Barcelona. Es coneix que el mal de mar us fa veure les coses més estranyes.-
Aleshores comença la Nau al.lègòrica. En Sors era prou afectat a les al.lègories, com veurem en l'obra vinent. El poeta li pregunta el seu nom. El patró li fa de resposta, que per tot el món l'anomenen Discreció; que el seu notxer és dit Just de Rahó ("E Veritat nos serva lo timó"); que els mariners són Bons Nodriments i Bons Costums, presos en minyonia; els gabiers, Esforç i Gosar; el guardià, Constant humania; els fadrins, "qui serveixen tot dia", Bones intencions; el calafat, Virtut de Paciència; que el mestre d'aixa és anomenat Pau, l'escrivà Liberalitat, i el barber Amor, perquè cura les nafres.

En Sors replica al patró amb sis cobles de rimas difícils,
que ja hem esmentat. El patró, tot explicant la seva Nau simbò-
lica, retreu citacions clàssiques: dues vegades Terenci, i una
Sèneca. Del capítol terç fins al setè (darrer) els epígrafs són
prou explícits, seguits dels pocs versos que encara ens sem-
blaran més expressius.- "Capítol terç, qui tracta que és veri-
tat, e mostrant com deu ésser timoner e guiador en la intenció
de nostra consciència. Lo vent se tench, que may un poch [se] gi-
rà [la] volta del Coll..." El patró, preguntat, respon que aviat
seran al riu Clar (nom que donen molts al riu de Roma) i veu-
ran la muntanya de ^uSoma (Vesuvi), on se cultiven les millors
pomes del món.- "Capítol quart, en que és divisat com se causa
Amor en nosaltres. E son ofici és curar nafres d'iniquitat, e
perquè los ferits del seu arch, volenters se pànsen, per çó és
comparat al barbier.- Anant axí fins diumenge vinent. Que tot
lo món ésser calma mostrava, May no surgir ni sol n'agués sment,
Mas oy clar trompeta qui sonava. Perquè digui al barber, qui
smolava; Vejam, Amor, és en fust'aquest so?..." Es tracta de
la llegenda de Tesseu. Més endavant Minerva, Jove, *Jims Pallas*,
Narcís... "Capitoll quint, en què és narrat com la Magestat del
del rey d'Aragó e de les Dues Cècilies és fora de Nàpols per
la gran mortaldat, e com és dat Pau per guiador, al qui designa
honor *veure* . - Callament hach lo parlar pel dormir, Fins
al següent dilluns de ^{bon}matí, Que ^utrobam surto, segons lo meu
albir, Denant Nàpols..." - Capitoll sissé, en qu'és descrit
l'estat de majestat reall, E las rahons qui són dites e respos-
tes en aquel dia.- "Axí com prest sol.licita'l senyor Als ser-
vidors com ve la matinada, Desperta Pau començant la claror..."
Acaba aquest capítol amb unes quantes cobles derivatives o mari-

dades.- "Capitoll setè, qui parla del redubde que's demagmator ve-
nint davant tan singular Senyor e príncep, transformah en Honor
per sos mèrits. - Esfòrça'm, ^{ayda'm} déu, valga'm verga Maria...". Es
coneix que, per més que continuï en part la seva ficció, expres-
sa un curiós estat d'esperit. En Sors mateix llegeix un escrit
davant del rei Alfons i la cort: "Pus que voleu que mon desig
vos diga, Mos bells senyors, no'us puch deshobeir. Si bell ca-
llar me deuria servir, Pus que no més la ploma tan amiga, Que
bonament l'escrit deguéss llegir, Lota gran tuga; Mas temps cuy-
tat, segons sé presumir, Pus ço que pens no puch per lengua
dir.- Açò m'a fet tenir pensa torbada, E ~~a~~ a mon seny, en si
mateix torbar. O ço m'a fet l'esforç molt apartar Vuy de mon
cors tenint embarrassada La vista e'ls hulhs ^{qui'm} que'm degueren
aydar. Una vegada, per donar prest callament al parlar, Car
tot hom veu mes cames tremolar.- De bona part me ve'l tremola-
ment, E venir ^{ha} ~~pe~~ a vergonya la por; De bona part me ve l'es-
may al cor Si redubtant me torb devant tal gent, Car veig-m'
entorn molt gentill trobador Qui sertiment Veuran si dich en
algun loch error, No trobaran en mon dictat primor". - Les co-
bles copiades són les més personals i interessants. Es clar
que en les poques cobles que manquen fins a la fi es troben al-
guns treços, però en general es desdibuixen. Per fi, donarem la
darrera cobla: "Per que suplich la santa Trinitat, Par'etere-
nal, Fill e Sa^s Spirit, Qu'après cent anys abdosos nos convit
En Paradís, ab cor glorificat. E que'l Senyor, qui s'éss ab hom
unit, Tot gran pecat Qu'agam comès, ignorantment oblit Per
que sa mort a nosaltres profit."

II. Sors. (En honor d'Alfons de Cardona).

Tant quant més serch e més veig

P 116. - Poema, en tres metres diferents, de cinc-cents i trenta versos, en honor del capità de les guerres d'Itàlia, N' Alfons de Cardona. És tan retallat pels relligadors, que solament permet llegir de Cardona; però en altres indrets de l'obra apareix el nom sencer. El fons del poema és format per octosíl·labs rimant de sis en sis, com a cobletes. Sovint hi ha cobles usuals d'hendecasil·labs amb el primer accent a la quarta, o bé combinades amb dos blocs; i més rarament una mena de codolada estranya. El poeta, en haver fet un elogi d'En Cardona, figura que se'n va a passejar per fora de la ciutat, a mig vestir. Veu, en una pujada, una parella ricament vestida. Quan es troben, ell li diu que és Bon grat, ella Coneixença. (Jo m'anava deportar De fora de la Ciutat, Un matí, jorn era clar, Mig vestit, mig despullat, Passejant per la verada, Mirant com forment regat, Pensa tenint ocupada En vós sert smagimant, Viu en dret d'una pujada, Home qui'm feia semblant D'aver-me be conegut. Anava poc al devant D'una dona fent scut, Que sol gens no la tocàss Molt semblant apercebut. E venien a bon pas, E'ls dos par que'ns encontram Ensemps davant un ribàs. A mi vengué molt gran fam De saber ja d'on venien. Com més prop nos ajustam Molt ben vestits me parien. Ell de moltes més colors, Bona gràcia possahien. Jo pensí fossen senyors E grans, segons lo vestir E jo continuent d'abdós ^{Ho be'ls} bé'ls desigí servir. Veent los agraciats ^{lo} No'ls volguera may jaquir. Parien enamorats ^{Anar cercant} Enant cercar lur ventura; Estaven ben abillats ^{El portava} E portaven vestidura De morèsch, a mon parer, Era prou gran d'estatura, Ingíngia lo valer Mes que'l senyor d'Alamanya. No'm leixà parlar primer. Mas dix-me: ^{Perquè s'afanya} Per me, qu'afanya, Ton enginy e sentiment E divisat, per qu'ab ^{Fga los} En tos fets tan abtament, Aqueix que't fas tan amar En ^{tant}

- Rosada

✓ ~

> B

✓ A

ii

la

ta sor ^{marant}stretament. Tu no sabs és amic car, De qui tinc ^{real}tinorament. Ell
costat E gens no li pot ^{parentat}mancar, No sabs tu lo ^{com}parentar Ell
d'on ve ni a on devalla. Ne qui l'ha tan ^{crehat}crehat. Per virtuts
tostemps batalla. E venç perquè és de bon dret, Tot mal dir sa
lengua calla, No sent ni color ni fret Ans menys ^{gran}prea stremitats;
Ric és qui bé l'amostret, Jo tenguí los senys torbats
Vent mon ^{molt}peisar devinava. E percò, ^{Li}genolls ficats, li diguí:
Molt reduptava, mon senyor, que'us coneugués, E no se de que'm
torbava. E veig qu'en mos fets sab més Vostra nobla senyoria
que'l ^{restant}retant no sé'l que és. Que no'm recorda lo dia Que'ab vos
aja praticat Ho tot mon seny se desvia. Ell respós: Jo so Bon
Grat E ma sor és Coneixença."). - En Sors dedica un fervent elogi
a Coneixença, començant cada cobla amb els tres mots "Sola sou
vos". Copiarem la primera, que és la més expressiva: "Sola sou
vos, la qui aver trebalen los philosophs, estròlechs e doctors.
Sola sou vós per qui'ls martris trebalan, E per vós són fets
sants los confessors. Sola per vós ^{sou}per qui'l món se regeix, E
qui ^{de}pas vós algun tant se desvia, ^{Pot}Per ésser dit qui fa de la
nit dia Tant ^{com}que son juy de vós se ~~se~~ departeix." - Endreça un
gran elogi a Alfons de Cardona, protector del poeta, prou notable
perquè en piem una cobla, marcant les comparacions. "Fill
és de Dant en saber e conèixer; Nét de Cessar, en ésser tan
clement; Germà d'Ector en guassar ardiment; Més que nebot ^{en}de
Cató en merèixer; Acostat ^{es}de Troia ^{ell}amador; En molt sforç
d'Alixandri semblan." - Es descobreix que Bon Grat no és altre
que Don Alfonso de Cardona ^{le}qui tant havem parlat". En la
tornada final diu que el poeta és mal trobador, que cercava un
home de valer, ^{Qui}"E troya vos qui sou de tots millor". El poeta
abans li havia presentat l'escrit, i desitjava no apartar-se

- eretar

L I

1 m

r M

v s

s x

v v

L

el j

s co

L yllon

re

LD

1 b

de l'agradable companyia del seu senyor. En Milà (182) havia

comentat aquest poema en 1865. - En Basella ^(p. 135) recorda que Alfons el Magnànim va fer marquès de Ríols a Alfons de Cardona, per l'ajut donat a la conquesta de Nàpols.

III. Leonard de Sòs, per la marquesa d'Oristany.

Esfors me fall volent loar a vós

P 113. - Cinc cobles de 9 versos i tornada de 5. En Milà creia que aquesta senyora pot identificar-se amb Catarina de Centelles, germana del comte d'Oliva, abans de passar a Sardenya a viure amb el seu espòs, fills i successor d'En Leonard Cubello (183). No deu tractar-se d'aquesta dama, perquè el propi Sors l'anomena Leonor ("vós, dona Leonor"). Totes les cobles comencen per la frase L'esforç me fay. Descriu algunes bel·leses plàstiques, sense les morals (virtuts). El gest, la mirada, la boca, etc. "Lo vostre gest quant l'esguart vostre mira... pensant lo vostre dir, Com parlant vós que la boca presenta, Rahó gentil ab ^{la}gràcia tanta, Placut a tots ^{quants} qui la poden oir". Han parlat d'ella, lloant-la "oradors i poetes". Posarem la tornada i, per últim, l'endrega: "Fi del que pens, si magestat réal Savia dar, per molta gentilesa, Ho per aver gràcia special, Ho per bon seny, besant los pans de sal, Direm tots: Sus, visca la marquesa!" Endressa. "Clara coï sol, si vós no fóssiu tal Qu'en mes lahors estiguessieu compressa, No'm par que fos prou servidor leal; No A'engan per ésser parcial, Ni veureu vós ma libertat soïmesa". - Les lloances que endrega a Leonor, marquesa d'Oristany, són realment fora de tota proporció, i un hom creuria que el poeta n'estava enamorat.

IV. Mossèn Leonard de Sors.

Aytall és hom com se mostra perlant

P 99. - Es molt de doldre que la malefda ganivet del re-
l·ligador no ens permeti saber el nom del poeta estranger que
havia endregat grans elogis a la nostra terra. En Sors el qua-
lifica de bon trobador i que el dictat (escrit poètic) és bell.
En Lleopard comença i acaba amb estrofes usuals, establint els
fets i agraint els elogis; però calla el nom que constava, de
segur, en el títol perdut. Les cobles ~~xxx~~ tanquen una obra en
codolada en la qual En Sors preten demostrar que la perfecció
de les nostres institucions prové de la confiança en Déu, i que
els homes (els catalans) les perjudiquen. Copiarem només els
versos que fan referència a l'autor i a la seva elogiosa tas-
ca: "Aytall és hom com se mostra perlant, Comunament és mit-
jà qui descobre Lo rahonar ^{con} cascun sos fets en hobre, Perquè
bondat vos empeny en dir tant Ara'n lahors d'aquesta nostra
terra En que nasquem, som nodrits e poblats? Si'ls vostres
dits reporten veritat, Nostre pensar ~~pot~~ creure'aqò gens erra.
Mas si bé tall en ella vuy se troba, Com vos plau dir, Lo Se-
nyor ho descobra A vós, qui sou amich de la rahó, A vós per-
tany fer tal confessió". - "Quant ^{messorint} vostre dictat legim, Ben or-
denat e ^{posat} posar abtament, Bon trobador tant més concordantment
E'l vostr'enginy lahors grans afegim; Si com lo cel, molt bell
de part de fora Mostra dins si molt gran perfecció, Lo vostre
gest, l'obrar e la rahó Molt virtuós, vos jutgen cascun'ora". -
En Milà (184) havia anotat aquesta obra en 1865.

V. Mossèn Leonard ~~de~~ Sors a L. de Vallsequa sobre la Pació de
~~San~~ Jhesu Christ.

Vuy gran maytí auzib votz d'una trompa

N 1. - ^{Tretze} ~~Dotze~~ cobles ~~creuades~~ ^{capcandades} i capfinides de 8 versos

* [Pròpiament crencreuades]

^{que comença}
i tornada de 4: "Jesús, ver Déus". - ^{Publicada per} ~~Com que~~ Aquesta obra és la que inicia el cançoner de l'Ateneu Barcelonès, ^{en l'edició d'} ~~en l'edició d'~~ ^{camp. XV segle At. Barc.,} 3-6 ^{si per Aramon i Serra, Camp. Ateneu, pp. 3-7.} En Valls i Taberner, ~~obra les~~ (pp. ~~3-6~~). Hem fet una menció d'a-

questa Passió a la p. El procediment emprat per En Sors en aquesta ^{obra} ~~Passió~~ consisteix en un dialogat, ^{amb} crits del poble i dels saigs;

de tant ^{en tant} la Verge fa també plors i crits amargats; Mentre Jesús roman clavat a la creu, continuen els gemecs i els insults. ~~E~~
El final ^{de la poesia} és aquest: "Ar'és finats cell que mon cor ^{abrassa} ~~abraça~~ E-z ha pagat per Adam son traüt; ☐ Ar'és finats cell que nostra salut ☐

A pedejat ab mort e no escassa, ☐ Car mostrat s'és donar ^{ab} ~~un~~ colp de lança ☐ Son costat dret d'on aygua nasch, e sanch; ☐ ^{Per qu'eu} ~~Per qu'eu~~

ador la creu que en son branch ☐ Del cos sagrat a feta vuy balansa. - ^{E-2} Enaxí com a dona ^{qui's} ~~qui no's~~ cansa ☐ Fina son plant la Senyora del cell; ☐ E fou sabut com se trenquet lo vel ☐ Del temple sant, e del sol tal mudansa ☐ Que s'escurí, ☐ E lo món qui tremblava, ☐ E moniments per mantes parts obrir, ☐ E mants cors sans ^{pedras} ~~pedras~~ ^{era aquest Leonard} ~~era aquest Leonard~~ ^{qui devia ésser aquest} ~~qui devia ésser aquest~~ ^{de Vallseca al qual En Sors dedica la} ~~de Vallseca al qual En Sors dedica la~~ ^{L'elegia per jutge en algun debat i el} ~~L'elegia per jutge en algun debat i el~~ ^{seva Passió} ~~seva Passió~~ ^{ja ho sabem. La L. inicial sembla que vulgui ésser} ~~ja ho sabem. La L. inicial sembla que vulgui ésser~~ ^{30 de novembre va ésser nomenat conseller} ~~30 de novembre va ésser nomenat conseller~~ ^{la primera lletra de Lays, però també és possible que aquell a} ~~la primera lletra de Lays, però també és possible que aquell a~~ ^{qui va l'endrega tingues el mateix nom que En Sors, i que a-} ~~qui va l'endrega tingues el mateix nom que En Sors, i que a-~~ ^{quest, per no repetir-lo, s'hagués concretat a posar-ne la in-} ~~quest, per no repetir-lo, s'hagués concretat a posar-ne la in-~~ ^{icial.} ~~icial.~~

± (vegen el Manual de Novells ardis, I, 328).

VI. Mossèn Leonard de Sors. Cançó ho dança.

Per vós m'atur desliberació
^{desliberació}

P 102, R 3. - L'epígraf Cançó o dança és de R. Al voltant de la C inicial hi ha una cinta amb la llegenda "Ama si vols és-

1. [En una primera redacció d'aquestes darreres línies En Massó i Torrents escrivia: "Qui devia ésser aquest L. de Valsega al qual En Fors dedica la seva Passió? La L inicial sembla que vulgui ésser la primera lletra de Luis, però també és possible que aquell a qui va l'endresa tingui el mateix nom que En Fors, i que aquest, per no repetir-lo, s'hagués concretat a posar-ne la inicial." Addueixo aquests mots perquè crec que és partint d'una interpretació errada d'aquella L que s'ha atribuït falsament aquesta composició a En Leonard de Fors. En la meua edició ~~transcriu~~ així ~~de Valsega~~ la rubrica d'aquesta poesia: Mo-
[ssen L]eomart ... alias de Valsega. Sobre la pàcio de Jesuchrist; i expli-
 co, en nota, dèspres d'assenyalar l'edició Valls: "Tant Massó i Torrents ... com Valls en la seva edició, llegiren Leonard Fors com a nom d'autor, i a L. de Valsega com a destinatari, però és evident que Fors no ho diu (la lectura és difícil per l'existència d'una raspadura), i, d'altra banda, en el manuscrit apareixen juntes la a i la l (aquesta atravesada per una barra). Sanvisenti, Primi influssi, p.439, havia llegit Leonard Antonio de Valsegura". La solució més prudent, em sembla, és de considerar com a autor ~~el~~
 aquell Valsega que En Massó i En Valls donen com a destinatari de la poesia.]

ser amat". Hem fet una menció d'aquesta fets en la p. ocasió d'examinar els darrers concursos. Notem diverses variants que segaren els dos textos: p. e., el vers del tema R porta "delliberació". Una cobla de quatre versos (com tota dansa), i tres cobles de 8 ^{cadens - troades} ~~versos~~ mig ~~cadens~~ ^{cadens} i mig ~~cadens~~ ^{cadens} i tornada de quatre, d'igual forma rítmica que la primera. Ell estima la seva dama d'una manera constant, i ella no li agraeix gaire els seus serveis: per això el poeta s'atura. Bellesa i seny no solen amar, en l'aimia, veure's plegats. Copiarem solament la tornada: "Fi dels que pens, no pos condició. Que no 'us am més que may negun'amí; Perquè m'atur dir que ~~fi~~ feta fi ^{De} la llibertat ^{per} per obligació."

VII. Leonard de Sos gonyà la goya que possà Francí Bussot.

Crueltat vol que gens no si'amat

P 115, R 2. - Sis cobles de 12 versos i tornada de 4, amb les úniques rimes at, ada, de maridat compàs. Hem anotat el títol de R 2 en la p. més llarg que el de P, que és el que reproduïm a dalt. Aquesta obra, ignorant l'edició Basella de 1896, va publicar-la de nou C. B. Mourland en 1909 (185). En Milà l'havia coneguda en 1865 (186). En Francí Bussot proposa que per destruir la crueltat, tots els poetes hi diguin llur parer. Nomena un jurat, i ofereix una joia al millor dient, el qual, com sabem, resulta ésser En Sors. Donarem, com a mostra, la quarta cobla, que és potser la més expressiva, dintre dels ^{estrets?} ~~motllos~~ motllos estrets que el propi poeta va posar-se. "Armement ^{vos} ^{ab vos si acostada} ^{hajan} [nos], tots, donchs, de benignitat, Pietat vull que li sia acostada, E'l voler bé pus no tendreu selat Com sobre'l cap hajan semblant selada, Al cors metan e per cada costat, Amors qui

des de 8 versos i tornada de 4. En Sors està ple de dubtes entre la seva voluntat i la seva raó. Aquesta no vol que s'enamori mentre que la voluntat li aconsella que sí. Copiarem la terça cobla i la tornada, com a mostra d'aquest debat interior.

"Bé tens sforç en dir: Així's farà. Com raó't diu no't deus enamorar. Bé tens sforç en fer-la prest callar. Pus que no't plau, aquell contrast, què't fa? ^{Guardas} Guardar molt poch los dans ^{mi'n segueixen} qu'a mi'm segueixen. Solament dius entens més en bondat, ^{destrouren} Mas les dolors qui'l cors me destrouren ^{veuràs} no les veuràs fins m'auran acabat". - "Tornada. Ma voluntat grans delits ^{persegueixen} persegueixen Per fer-li tota la veritat, Per ço mas carns tots jorns molt aflaquexen Com en tal fet lo seny no's scoltat."

X. Leonard de Sors.

^{N 182} Si tot lo temps despenia'n pensar

^{cadeno - encadenat} N 182, P 104. - Cinc cobles ~~mi'g encadenades i mi'g encadenades~~ de 8 versos, i tornada de 4. Totes les cobles acaben amb la retronxa de dos versos: ^{Mes a la fi} "Pusqu'a la fi veig que res no'm valria Sino gran fe a ma salvació. El primer mot del primer hemistiqui de la retronxa va mudant: Mas, Per, Pus. No hi ha cap dubte que En Sors, tot component el déu d'amor i el de la seva dama, s'adreça realment a la Mare de Déu. Després del primer vers del temps: "E vostre cors, quantes virtuts habiten? Seria poch ^{voler} per poder-vos lohar Entre les gents que bondats exerciten". ... "Qui és ^{tan} tan sech, tan grosser e tan fat ^{con} Que com vos veu no s'hage [d']alegrar". ... "Totas virtuts qu'en dona poden ésser Cert en vós són, e may se'n departexen; ^{Si bé us mirau - nequ no us pot mercejar} Tan bella sou, qu'àngels vos favoreixen". Recordeu també la retronxa explicada més amunt.

XI. Leonard de Sos.

Pus amant muyr e mon pler se cambia

H 180
N 179, P 105.- Tres cobles de nou versos amb un bioc i tot,
tornada de 4. Sobre el mal de l'Amor. Continuarem la primera
cobla, sense repetir el primer vers: "En dol e plant, Bé'm
per rahó si plor E si suspir, un'ora cascun dia; Car per
foll tench tot hom qui no ha por Del mal d'amor, Qui és pus
fort que mal qui al món sia, Car fa ser foll e trigue'us a ma-
tar, Per qu'és pi^{or} que tot altre pesar Qui no'arà por, L an
donchs, de tal malaltia?" El poeta desitja morir d'una vega-
da per tal que acabin els seus sofriments.

XII. Mossèn Leonhard dez Sors, cavaller.

P 109
K 715
Cert ar'amor me convendrà parlar

J 264, K 215, P 109.- L'epígraf és de J (Paris), publicat
per Tastú-Torres Amat, p. 608, i no pas de P, que manca. Tres
cobles unisonants encadenades, de 8 versos. Així com el poeta
ha callat tant temps, ara ha parlat. I justament perquè ell és
franc (noble), es posarà l'esclavònia (marca d'esclavatge), a-
morós. Des d'ara té un senyor prepotent. Ara fa com aquell que
es llança en mar en temps d'hivern per salvar la seva mercade-
ria. Es lliura als ~~anias~~ i a les delícies de l'amor. En la tor-
nada diu: "Fi del que pens, si vós no'm defensau D'ací avant
ja per mort me tendria, Car res no pens si fora de vós cau.
A vós és dar tristor ho alegria".

XIII. Leonard de Sos.

No gos mostrar ma voluntat

P 110. - Es tracta d'una dansa. Una cobla de 4 versos,

cin de 8 i tornada de 4. Copiarem la cobleta curta i ~~la~~ ^{la} ~~ra~~ de 8. "No gos mostrar ma volentat Car la rahó no m'o consent, E veus ací'l magor turment Que pot sentir l'enamorat". - "Un conort prenh com smagin Que'l bon metge coneix lo mal Del passient, sens dir lo quin. A son affany ne que li'n val, Car sol que'l polç hage tocat Coneix molt prest tot l'accident, ^{Axi conflu - que sentiment} Haurà de mi, e pietat."

XIV. Leonard de Sos.

Lo meu deport és poder-vos mirar

J 266, K 217, N 111, P 107. - Una cobla de 4, tres ~~de 3~~ ^{v ine} ~~d~~
^{cadens - croades} encadenada de 8 versos, i tornada de 4. Hi ha una retronxa de
versos, com a l'obra X: Si'us he fallit ^{me} ~~no~~ provar-m'o voleu,
Matau-me tost e no'm fassau penar. Publicada per Torres Amat i
Tastú i Baselga (187). És una de les obres amoroses més gentils
del poeta. Fins i tot la repetició constant de la retronxa con-
tribueix a ~~l'elegància~~ ^{l'elegància} de la poesia. En donarem
qualque extracte, sense, però, repetir cap retronxa. "Lo meu
deport és poder-vos mirar, E vós fugiu. No sé perquè ^{us} ~~us~~ ho
feu". - "Mas cert no'm cuyt que'us ag'en res fallit, E sab-me
greu que'u mostreu a la gent, Car may ser^{us} ~~us~~ sinó vostre de-
lit, Ans cuyt morir com so de vós absent". - "E donchs, digau ^{E par-ho bé car ia no'm puech}
què gonyau essent tal Ne a què feu lo no acostumat. Cert jo
no sé qui's regesque tan mal Que torn ~~altres~~ com veu l'enamo-
rat, E vós mostrau que jo'us dega picar. Axi fugiu con de prop
vós me veu". - "Car molt més ham me digau clarament: No'us vull
amar, pus no he alt de vós, Que ~~xxxx~~ com stich axí indiferent,
Cuydau del tot no perdre més amors. Al menys, lavors, auré càr-
rech d'anar En l'altre món e vós cause'n sereu". - Ham fet pot-

ser massa extractes d'una composició publicada dues ~~vegades~~
prou malament.

XV. (Leonard de Sos).

Passionat tench lo meu spirit

N 181, P 106. ^{fol. 151} - Només dues cobles mig encadenades i mig ^{cadens - encaades}
~~encadenades~~ de 8 versos. Copiarem la segona, que conté una com-
paració notable. En la primera, el poeta, desesperat de la se-
va dama, vol morir. "E son aytal con lo qui navegan Va per la
mar cuydant fer bon viatge, ~~E~~ en lo golf ve-li cars no cuydan
Que'n metrá foch en la nau del pessatge. Aquell aytall és posat
en turment Sol d'alegir si li val més negar En lo gran fons
o dins la nau cremar. Axí stich yo con mir mon pensament".

XVI. Mossèn Leonhard dez Sors, cavaller.

De vós me dolch qui perdeu temps en va

J 265, K 216, P 111. - Tres cobles ^{capcandades} capfinides i ^{creucroades} encruades
de 8 versos, i tornada de 4. En Sors, en haver-la estimada so-
bre tota ponderació, es desix d'ella i al mateix temps se'n re-
freda: Que vagi a enganyar un altre: ell està a prova de des-
enganys i ja en té prou: "Car ja no'us ham en lo grau que'us
amava". - Tornada: "Si vostre seny bé primament pensava En lo
bon temps que'm va desamparant, Yo'm tench per dit no'us h-
rjeu burlant dels extrems mals que per vós jo passava."

XVII. Mossèn Leonard de Sors. Sparça.

Cell qui maldiú d'altri ni s'abilita.

J 226, K 66, N 92, P 108. - Vuit versos publicats ^{dues vegades}
per Torrós Amat-Tastú i per En Baselga (1877). N diu Al

qui, P s'adelita. Tot continuant el primer vers: "En ~~me~~ par-
lar, renega^W de son seny, Car en tal hom pocha virtut habita,
E vici gran en aquest fet l'empeny. Car tal és hom com se mos-
tra parlant, Comunament a cell qui mal stima; Tot lo que veu,
n'en mall jutjar s'aprima. Sos àvols fets clarament va mostrant".
- Com es pot veure, el primer vers i el darrer de ~~esta~~ cobla, son iguals.

XVIII. Leonard de Sos. Sparça.

Enamorats qui ^{teniu} prim sentit

J 255, K 214, N 95, ~~X~~ 103. - Una cobla esparsa amb torna-

da, i resposta d'En Jacme Çafont en els mateixos rims i forma
que En Sors. Aquesta obra i resposta han estat publicades per
En Milà (encara que d'una manera incompleta) i per En Baselga
(189). En Sors es plany que ha perdut el cor i no sap on és:
un dia, anant "fora via", li va fugir: "Gays trobadors, qui'm
dirà'l lloch on sia aquest meu cor, ab tota veritat Yo li da-
ré un anell smaltat, E serà seu pus aja sa paria". - "Respos-
ta d'En Jacme Çafont. En Leonard, si bé mon spirit ^{Ha} he sentit
gros, tost pens devinaria On és lo cor qui axi'us ha fallit
E'us fa buscar en case foravia. A Pedralves, on tants mesquins
desvia, La trobareu que'l te apresonat. Na Bruguera'us dirà
la veritat, Qui y sab més ^{com} que fembra qui'l mon sia.- Mon pa-
radís, mon bé, ma bella'ymia, Lo cor e'l cors e tot quant
Deus m'a dat Coman a vós, e l'anell smeltat Serà vostre, Si
En Sors lo m'envia".- La referència que posa ~~en~~ En Milà en no-
ta no pot referir-se a En Jacme Çafont, És una lamentable erra-
da, que comprovarem a l'article vinent (XIX).

XIX. Leonard de Sos.

Jonquers amichs, pus ~~ai~~ s'abandona

16
12
P 112. - Una cobla esparsa de 8 versos i tornada de 4.
compremem com En Millà (nota p. 191) pot haver acusat de "ferm
bunbardejar" En Jacme Cafont; acusació que el mateix Sors fa a
En Jonquers. En els dos darrers versos de la tornada es parla
d'un altre individu, Mossèn Gener, i prou: "Mossèn Gener hi
pot testificar Qui's hi mes foch ab candela encesa". Fem
franc al lector de tots els altres versos d'aquesta curiosa
esparsa, que tracta de coses que En Millà va qualificar de poc
netes i que podríem qualificar de brutes.

XX. (Mossèn Leonard de Sors)

No sap què's fa sinó cell qui Deus pregua

12
7 a
ren
P 117.- Cinc cobles cobrades capfinides de 8 versos i tor-
nada de 4. En Milà, 2n 1865, va lloar rabentment aquesta com-
posició d'En Sors (190), però no va entendre justament el pri-
mer vers. Aquesta sembla la darrera obra d'En Sors. "No sap
què's fa qui en altres fets pença... Llexar a Déu per ^{delits} delictes
de natura". Té cobles que comencen: Jo'm meravell, - Foll és
aquell. Savi's aquell". Copiarem, com a exemple, la tornada:
"Font de ^{virtut} virtut, mon Déu celestiall, A vós suplich ab cor, de-
votament, Ajau mercè de mon defalliment E que'm guardeu del
greu foch infernall". Si en aquesta obra devota, que sembla
sincera, havia de creure defalliments les nombroses obres amo-
roses apassionades, segurament endreçades a dones de diferent
qualitat, podria doldre's de fets passats.

8. Jacme Cafont, notari (1430-1477).

^{notari des de 1447}
L'escrivent, ~~mes endavant notari~~, Jacme Cafont, és l'únic
que respon a l'excitació d'En Sors, per cert amb força traça.

Havia contribuït a la reproducció autèntica de les ~~dates~~ Constitucions d'En Sanctacília (191), i va ésser el principal redactor del Dietari de la Generalitat en anyades dissortades per

qual va morir a la pàtria. - Havia estat adjunt del notari En Pera Turro, el qual va morir força vell en 1444; va substituir-lo En Çafont. La recia Història, o qüestió de l'Institut d'E. C. fa temps que imprimeix el seu Dietari. Les dates me heuen posat a dalt 9. En Figueres (1400-1460). no son mai que aproximades.

No hem pogut esbrinar el nom de fonts d'En Figueres. Com En Ramis, com altres, En Figueres degué ésser artesà. Les seves quatre obres són apassionades d'amor. Les dues dels núms. III i IV són publicades ^{des de} l'any 1836. En canvi, les dels nostres núms. I i II són inèdites i es troben en H^b. Aquest fet dem trobar-se les seves poesies en un dels nostres cançoners més antics fa que li assenyalem aquest lloc. En Milà treu la seva lleugeraxx nota d'En Torras Amat (194). En els manuscrits apareix solament Figueres. Les dates que li assenyalem són no solament aproximades, sinó completament hipotètiques. Podria ésser que aquest poeta fos nadiu de València: el cavaller Centelles i la forma singular (Figuera) que apareix a la fi, ho poden fer presumir per bé que la forma Figuera sembla catalana. Respecte a Centelles, castell, vila i família han radicat tostemps a Catalunya. Certament, les quatre obres d'En Figueres, amb una excepció, no pequen de llargues ni de difuses.

I. Clam d'amor fet per Figueres.

Morir cuyt las

H^b 37. - Aquest clam és particularment curt, perquè no consta, entre els de sis i de nou síl.labes, sinó de catorze versos. ^{En} Sen, com sempre, desesperat. Es ^{aiex. 9} morir cuyt las, Tal pena pas Quant pens en la ~~desol~~tat, Desfavor e gran crudel-

- desegol

Mano

tat Que'm fa servir Amor. Sens nulla por Que fa com
sel Qui la servex; Mas no la veyg de tal compàs Que de son
dret, So qui'l merex, S'ans dóna bé al desleyal E al fin a-
mant Porta de mal".

II. Dança de Figueres.

D'amor si'm planch ne vayg plorós

H^b 36. - Una cobla de 6 versos, 2 de dotze i tornada de
6. La combinació estròfica, en aquesta dansa, idèntica a la
del Clam. Donarem la primera estrofa curta: "D'amor si'm planch
ne vayg plorós, Fan lo turment que pas per vós. Mas bé poré
lo mal sentir Que'm fa morir, Car no'u diré sinó tot bé".

III. Figueres. Lahors de sa senyora.

Enteniment, saber ne fan lesia,

J 43

J 43, K 81. - Una cobla d'onze versos comptant 3 blocs,
i tornada de 4. Publicada per Torres Amat-Tastú (192). Procu-
rarem reproduir-la més clarament i puntuar-la a ratlla segui-
da, com de costum, després del primer vers, copiat més amunt:
"Art, pensa, Jiny, rahó ne calitat No'm basten may, segons
ma voluntat, En dir los béns, senyora, que Deus guia Sens vos-
tre part. Aquests són tals e tants que nunca'm part, Un sol
instant, Que'l pensament no ^{no us port} us mon cors ^{danant} ~~donat~~, E la virtut qui
's diu aprensiva No'm represent un lum ^{enamorant} enamorat, Tot mon sen-
tit, fins en l'entel.lectiva." - "Tornada. Font d'onestat, per
legalment servir ^{En} ~~En~~ fins ací la mia carn és morta, Mas no
són mors mon voler e desir, Ne l'arma cert, qu'amant-vos se
deporta?"

J 43

197 bis

J 43

donant

42

I extensa d'En Figueres. En la primera cobla

IV. Obra de Figueres, ab la sua Oració.

Temps ha que visch peccant sens penedir

J 44, K 82. - Tres cobles encadenades de 8 versos, L'Oració, que segueix les cobles, en té 110. En Torras Amat-Tastús (193) solament publica la primera cobla i els 13 primers versos de L'Oració. Aquesta és pròpiament l'única obra un xic ^{pues mon} expressa clarament el seu objecte: "E pregar Déu vulla ofendre Lo cavaller d'ésser pus maldient". L'Oració, prou llarga, esdevé interessant vers la fi. És en una forma de codolada. Comença: "O, subiran Déu creador De quantes coses són visibles, E sus los Cels incomprendibles, Qui dels reys sots rey e senyor, Príncep de bé...".- Vers la fi parla "Del cavaller no pas defunt, Mossèn Sentelles".- Acaba l'Oració d'aquesta manera: "E com del món s'aurà portar Los àngels sants mostren carrera, S'en-porten ell (Centelles?) ab en Figuera En Paradís, hon ha leglar May puxan tots veure. Amen.- Fina l'Oració".

10. Francesc Ferrer (1420-1470).

el nostre Repentori, I

Hem parlat del Conort d'En Francesc Ferrer en P, p. 452-4, establint la diferència entre els dos Francesc Ferrer: un de català i un de valencià, contemporanis, però el darrer evidentment més modern. Per bé que algunes obres clarament pertanyen o a l'un o a l'altre, respecte a les amoroses ens entren alguns dubtes: creuríem que han d'aplicar-se al primer, car el Francesc Ferrer segon té un caràcter força diferent. En tractar de l'Escola de València el retrobarem. Està una mica lligat amb el Pere Martíneç valencià, molt diferent del Pere Martíneç català o mallorquí. Anem a anotar les obres d'aquest

cions sil·làbiques, però posant-hi els noms, i després: "faent tot hu, és nom de Caterina". En la cobleta li diu: "Si l'amats ferm jamés sentrets rohina".- En l'article vinent, núm. 11, tractarem de les obres catalanes del navarrès Joan de Valtierra (1425).

III. Francsch Ferrer.

Enamorats, doleu-vos de ma vida

J 170, N 36, 0² 104, P. 139, Z 19. - Quatre cobles capfi-

nides, ^{encadenades} ~~encadenades~~ ^{encadenades} de 8 versos, una Cobla endevina-
tiva, també de 8, i tornada de 4, que fa així: "De fi en fi jo
dic així, senyors: ^{Que} Al qui dirà mils e pus abtament, ~~axí~~ Axí ma-
teix anemoradament, Que tal haurà un pagó dels millors".- No
hi ha cap resposta en cap dançoner, malgrat l'oferta estranya
d'un pagó. La terça cobla d'aquesta obra (Si don'al s'ateny ^{mon} ^{LW}
per ben servir) entra a formar part del poema col·lectiu d'En
Pere Torroella, el qual comença: Kan mon voler s'és dat de'a-
mors (199).

IV. Francesch Ferrera.

Aveu lexat ut, re, mi, fa, sol, lla,

P 98. - No estem prou convençuts de la raonabilitat d'a-
tribuir al nostre Francesc Ferrer dues cobletes compostes, pot-
ser, en unió d'altres, coneguts per altres obres (com En Pere
Torroella i En Perot Johan) contra un beneficiat en la Seu de
Barcelona, Bernat ~~Rajadell~~ ^{Rajadell}, incriminant-lo per la seva mala con-
ducta. Dues cobles de 8 versos, encadenades. Combinació de ca-
talà, llatí i rarament castellà. Que s'allargui, li diu, les
faltes, les quals porta massa curtes, que, en cantar cançons

profanes i assistir a totes les festes, canti davant
tol.

V. Francesch Ferrer.

Qui bé serveix, ^{lexa} ^{Recant} que grat ne ten

^{H/ J 168} ~~J 161~~ i K 210. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4.

VI. Francesch Ferrer.

De fi en fi vos am tan finament

J 169, K 211. - Quatre cobles de 8 versos i tornada de 4.
El foli 169, corresponent a pert d'aquesta obra, té un forat,
i els vinents fins al foli 189 són suplerts pel relligador amb
paper de barba.

VII. (Correspondència literària entre Francesc Ferrer i Pere
Torroella). Francesch Ferrer a Torroella.

Per que veig són obligats ab los abtes de l'enteniment
aclarir aquelles conexenças...

~~No hi ha capment ref.~~ X^d 1. - Les lletres sobre temes amorosos, en prosa compli-
cada, són la reproducció de les mateixes qüestions tractades en
les obres poètiques. Aquestes lletres són llargues i indatades.
A la fi, el mot Gregori, ratllat.

Resposta de Pere Torroella a huna lletra que li fa Fran-
cesch Ferrer, demanant-li què és Grat.

^{N 211, P 140, X^d 2.} - "Passat he fins ací sens respondre
a [la] vostra lletra ^{a vostre Francesch Ferrer} Francesch Ferrer, no per que la mia volen-
tat defugis..."

Resposta de Francesc Ferrer.

X^d 3. - "Si bé callar fóra per mi major expedient que ma-
nifestar mon ynuficiència..." (202).

11. Joan de Valtierra (1425).

Rest a justificada la inclusió d'aquest poeta navarrès, no tan solament per haver participat en l'especulació poètica sobre la cobla endevinativa d'En Francesc Ferrer, sinó per les altres obres en català que se li coneixen. La tasca ens ha estat facilitada per l'excel·lent edició publicada pel professor de la Universitat de Yale, H. R. Lang, en 1909 (200). Es troben en el nostre Y, que és un cançoner de la Biblioteca ex-reial, nº 2-F. 5, escrit segurament de mà catalana (ny, at en les obres castellanes: Duenya, bondat, així com catalanismes per l'estil de satisfer per satisfacer). En Milà, com sempre, va tenir notícia d'aquest cançoner castellà, i fixà el nombre de sis obres de Joan de Valter, en català (canciones i dezires) (201). H. R. Lang ^{afegint} a l'edició de les obres catalanes del navarrès Valtierra l'única obra catalana de l'aragonès Pere de Santafé, ^{afegint} a l'edició de les obres catalanes de Santafé, d'aquesta manera la lira d'aquest poeta s'estenia en tres llengües: castellà, gallec i català. Record, també, el professor americà, que només es coneix una data referent al poeta navarrès, i demostra que devia escriure en la primera meitat del XV^{en} segle. En 1425 figura com a testimoni en el contracte entre Aragó i Castella mitjançant el qual l'infant don Enric restà franc del seu germà don Joan, rei de Navarra. No ens cal anotar la referència a Francesc Ferrer en relació amb Valterra.

I. Dezir.

Pau sia ab vós e ab tot lo restant

Y l. - Tres cobles mig ^{creu-encadenades} ~~encadenades~~ i mig ~~encadenades~~ de 8

versos, amb la retronxa "Servint amor pigor mal és que plaga".
La segona cobla apareix incompleta i amb tornada de 4 versos.
El poeta es queixa sense llassar-se, i tem de perdre el temps
servint la seva dama. Està a punt de separar-se'n, car no pot
resistir que no vagi millorant cada dia.

X II. Dezir.

Via fora sacramental!

No hi és Y 2. - Es una dansa d'una cobla de 4 versos, dues de 8 i
una altra de 4. Es l'obra més graciosa del poeta. Li han ro-
bat el cor. En donarem alguns fragments: "que robat m'an en
lo camí, Llà sus al pla de sot'un pit, Lo cor sens pus, que
no'y mir mal... Som com l'aucell qui cap no té, Perquè suspir
e cridaré: Via fora sacramental! Y mur gentil d'esta ciutat!
Vullau-m'aydar, per cortesia... Moltes mercès, En Bi donés,
Car hombra bona m'aveu fet, Y al mur molt més, si'u fa de fet,
E cent mils tants, senyor'a vós".

X III. La confessió. Lo pecador.

O dominé, per vostra fe.

No hi és Y 3. - És, com en la cançó coneguda, la declaració d'amor
per part del penitent, mentre que el confessor li dóna consells
per a obtenir més de pressa el seu objecte, que el pecador a-
graeix. L'obreta és encodolada de 32 versos. El personatge Lo
pecador apareix una vegada en lloc de Lo confessor. Donarem
una mostra de l'equivocació. Convé dir ben de pressa que el
pecador estima una noia ara donc anys ha: "Vejau, mon fill, yo
que'us diré, Vós siau cert, Que l'om que tal dolor sosté Ja-
més no's pert Qu'així'u reconta Sant Lambert. Mas yo'us diré

vós què fareu, Y aureu remey, Yo fiu en Déu, Ab què façau,
Com vós vejau que'y haja, Digau-li clar, E si vós vejau que'^u
pren per joch, Deveu jurar; Que certament vos fa penar E que
s'amor vos fa sentir Tant fort dolor que'us fa morir, Així,
cuytau". La tornada consisteix en l'agraïment de Lo pecador:
"Moltes mercès, En Framenor, Pel bon consell que m'aveu dat,
E'us jur que tost serà provat. Adéu siau!"

x IV. Cancion.

^{Temps}
Qui'n pert son en ben amar,
^

^{No hi és} Y 4. - Una cobla de 6 versos i una altra de 10. El poeta,
que'és lleial en amor, no aconsegueix res, i n'està tan deses-
perat que desitjaria viure en una casa on ningú no sentís les
seves lamentacions: "Dexau, dexau-me estar, Car be'm tinch per
vil et badoch; Ma no pre^u un coch, Mon remey és desesperar, Pus
res no'm pot aconortar".

x V. Dezir.

Ja no puch cobrir, trist de mi

^{No hi és} Y 5. - En la seva estimada s'ha operat un canvi, i el poe-
ta es desespera. Copiarem solament algunes frases poètiques
de les quatre cobles, de forma prou original: "Alguns diran
per què no xant Segons solia ab bon acort, Mas com poré d'es-
t'or'avant, Pus tan cruel és la mia sort?... De rich son tor-
nat pubill, P^ués he perdut lo sentiment...!"

x VI. Cancion.

^{No hi és} Res en lo món no n'ame tant

Y 6. - Sembla una dansa: una cobla de 4 versos, cobla ^{de}

~~tornada de~~ 8, i tornada de 7. Copiarem la tornada: " ~~MEMORI~~
vós que del restant Sou la millor de quantas sé, Donchs, no
sia vostra Que no'm fassau anar rodant. Que no'm fassau a-
nar rodan a vós, a vós que del restant (Sou) la mellor de
quantas sé."

12. Perot Johan (1380-1450).

Gairebé no es sap res d'aquest individu, fora de les obres conservades. Hi ha notícia que va ésser a Nàpols, perquè adreça una súplica a Na Lucrècia d'Alanyó per tal que ella el recomanés. Té una pregària a la Mare de Déu, i una tercina en què es queixa de la seva vida. De totes maneres fa de mal dir si la vida li va ésser llarga o curta. En Milà (203) diu que troba un Perot Johan a Itàlia en 1382, però no creu que sigui el poeta. En aquest dubte, li assignem una vida més aviat llarga. En Milà no diu d'on treu la data.

S'ha de dir que les seves obres, sobretot les tres esmen- tades, de forma i extensió iguals (hi ha una quarta obra), ves- sen de *tots* personals, que anirem assenyalant.

I. Perot Johan, per Nostra Dona.

O mare de Déu, senyora,

1 a

P 175. - Cinc cobles octosíl·labes de 10 versos i torna- da de 5. Donarem la darrera cobla i la tornada, les quals, en part, recorden l'obra vinent. "Donchs, verge sanctificada, So- bre las dignas p^{as} digna, Alta, humil e benigna, Defenció de- clarada Contra *F*ortuna maligna. Junctes las mans e pleguadas, Suplich vostra sanctedat Qu'ab les congossas passades, Fenesquan las malas fadas Hon *F*ortuna m'a lançat: Tornada. Exemple de

^{castedat}sactedat No guardes las grans ^{erradas}erradas De ma folla violentat,
Mas com ^{per}pa nostre peccat, Sou reyna entre las luchadas". LH

II. (Perot Johan)

Principi de malès fadès.

P 176. - Set cobles octosil·làbiques de 10 versos i tor-
nada a Nostra Dona de 5. Tot li va en contra, la vida li pesa,
i prega a la mort que se l'emporti. Per més desgràcia, està ab-
sent de la seva dama i no en té gaires noves. Només té esperan-
ça i confiança en la Mare de Déu, que un dia o altre li mudarà
la fortuna. Repeteix part de les idees i versos finals de I. Ha
perdut els seus béns en terra estrangera: Copiarem els fragments
més personals. Es veu que es troba lluny del seu país. "Princi-
pi de malas fadas Me desperta'l sentiment Totas las penas pas-
sadas; Per causa del mal present Me són vuy renovelladas. Si
la fi segueix la via De tants grans mals com ^(Lo començ de mala vida)ma guia; Si cri-
vui dolor complida En la trista vida mia— No ve sol jamás
un mal, d'açò prenh gran espant; Ni lo ^{lo}loch m'és comi-
nal, Per mostrar sforç bastant A la pena desigual. A tu, Mort
que, per usança, Mostres abans ta puxança Al content que'l
miserable, No't ~~anxi~~ dolgu'ésser variable Per tràurem de tri-
bulança.— Molts han la mort per stranya Per la natural terror;
Mas al qui l'a sa companya Per fugir a més dolor, Me par ^{qui}algun
remey guanya. No per mort desesperada. Yo desig que'm fos do-
nada Per no cobrar doble pena. Mas pert tal part que'm defe-
na De ma vida ^{vida tan}tribulada.— On són aquels amador, congoxats en
libertat, Fingint viure ^{dolors}dolors? Perquè de mes voluntat Se do-
ne fensses amors? Vinguem tots, Vinguem a mi; E veuran que'l
pus mesquí De tots quants han d'amor guerra, És qui, en stra-

nya terra, Veu presos sos bens e si. - Absenciás naturalment
Contrària dels qui bé amen. Lo perill del mudament Es la cau-
sa d'on s'enflamen Del temorós pensament. Donchs, quant me
dech plànyer jo Absent d'aquella qui só Pres en lo sol d'una
torra, Veent Fortuna qui'm corra En contra tota rahó". - Hem
fet posar massa extractes, però és perquè aquesta obra és la
més personal del transplantat poeta.

III. Perot Johan, per madama Lucrèsia.

En la pus alta fortuna

P 177. - Cinc cobles de 10 versos i tornada de 5. Aquesta
poesia va endreçada a Na Lucrècia d'Alagno, amada d'Alfons el
Magnànim. En la primera cobla la lloa com a digna de portar co-
rona. En la segona, s'excusa del seu atreviment. "No es poch
atreuiment Escriura de vós, donzella, Discreta, gentil, sa-
bent, Plena de bon sentiment, No menys honesta que bella.
Si de mi no sou lloada Segons vostres béns, senyora, Per ma
llengua despoblada, No ~~va~~ sereu menys estimada Del que sou me-
rexedora"... - "Yo prenh de mi bon senya], Com sens vista ni
servida Vos divissé ésser tal, Com la fama generall Dels
qui'us han ben escullida; Per què[m par vostra valor A l'in-
finit acostada, Sens tembre reprenedor, Car sens ull de Malla-
mor Vos pens ^{aver} anes blesonada". - Ara, el poeta va decididament
al seu cas: "Mas, dextant estas llahós, Poques al vostre me-
rèixer, Vos scriu per mas tristós Les quals yo confiu a vós,
Vendran, senyora, descréixer. Car vos nasqués en tal signe ^(D'on se deu gran festa col·le) D'un
naximent tan insigne, Puix n'an molts jutge tan digne Per con-
dempnar ho absoldre". Tornada. Per condempnar ho absoldre La
mia vida'ns consigne, Vos la'm feu guiar o tolrrre, Car vós

podeu fer dissoldre Tot cers de perdó indigne".- Es evident, per consegüent, que En Perot Johan estava pres o processat. Qui-na falta devia haver comès?

IV. Perot Johan.

Dicatis qui'us ha ginyat

P 98. - Cinc obres (esmentades rabentment en tractar d'En Francesc Ferrer) contra un mal clergue, En Bernat ^{Bajadell} Sagadell, beneficiat de la Seu de Barcelona. Apareixen en l'ordre següent: Perot Johan, Francesc Farrera, Don Diego (en castellà), Pere Torroella (en castellà) i un anònim (en català, com els dos pri-mers. Hem de confessar que, de totes les obres contra el clergue dolent, la d'En Perot Johan és la més forta i la més típica.

19 Cinc cobles octosil·làbiques de 8 versos. L'acusa d'haver pen-jat a la figuera l'hàbit que li fou regalat, de portar sotana curta, d'anar a festes i saraus ple de puntes, la d'iner

16 *tanca a Kalella* (presó dels capellans?): "Robas curtas e grans pun-
tas Vos duran a l'espital, Seguir corts, festes ni ymates
No'u mana la Decretal".: "Que ^{ley per suna} Vos lexàs la ley per ^{una} No'us re-
mort la consciència De viure'en pecat mortal? Home de poca
prudència, Mereixedor de gran mall. Cuydau tenir gran cabal
^{saguir los pen} Per viur'en las d'amor, No m'o tingau a follor, Car, per es-ser cantador Prou sou grosser animall".

13. Pere Torroella (1430-1490).

16 El que primer va publicar una sèrie de poesies catalanes d'En Pere Torroella, fou Torres Amat-Tastú en 1836 (204); En Milà, en 1845, va triar-ne alguns fragments interessants (205); però quan pot dir-se que En Torroella fou millor conegut va és-

ser en 1896 amb la publicació del cançoner de la Universitat de Saragossa per Baselga (206). No cal esmentar gaire les mencions que n'hem fet (207). Aquí, doncs, no es classificaran ni l'obra col·lectiva "Tant mon voler" ^{Riquens, p. 36-58} ni el lai "Qui volrà veur' un porbre stat", perquè ja n'hem tractat en el vol. I d'aquest ~~xxx~~ Repertori. Per últim, en 1930 En Pere Bach i Rita va publicar les obres d'En Pere Torroella (208), amb l'excepció de sis bles. que varen resultar-li inconsultables.

En Pere Torroella és autor de vint-i-set obres catalanes i de tres lletres amoroses, igualment en català; però ho és també de vint obres castellanes i d'unes sis lletres en aquesta mateixa llengua, dues de les quals li donaren gran popularitat i li valgueren contradiccions extraordinàries. Generalment, en mudar de llengua canviava també de prosòdia ~~(poèti-
ca?)~~ No ens cal dir que nosaltres no classificarem sinó les obres escrites en català: qui vulgui considerar les castellanes pot llegir-les en el llibre, esmentat, d'En Bach i Rita.

De primer En Baselga, i potser també En Bach, han tingut cert interès a confondre el nostre poeta amb importants personatges polítics aragonesos, anomenats Pero Torrellas. Que ell, en escriure en castellà, s'havia anomenat Pero Torrelles, Torroella o Torrellas, és un fet evident. Podria ésser que en el seu jovent hagués rebut emoluments de la Cambra dels Comptos de Navarra i el Planto en navarrès en ocasió de la mort, en 1448, d'Agnés de Cleves, que durant deu anys, fou esposa d'En Carles, príncep de Viana. El darrer fet literari és la qüestió entre En Pere i En Francesc Alegre, que nosaltres estariem inclinats a datar de l'any 1490. Havia estat majordom del príncep de Viana, però, àdhuc abans de la mort d'aquest (1461), es passà a

n'és una de
mostració palosa.

Joan II, fent acte d'humiliació, sens dubte per escapar de les cruents venjances del rei.

En classificar les obres catalanes d'En Pere Torroella no seguirem l'ordre d'En Bach, sinó que posarem a la fi les esparses, com usualment. De totes maneres assenyalarem les planes on es troba imprès i no en farem cap extracte, que resultaria excessiu. Per a les sis obres de "The hispanic Society" (cançoners O² i T), que En Bach no va veure ni nosaltres tampoc, seguirem les notes d'En Foulché-Delbosc, que són suficients per al nostre objecte. D'altra part, les qüestions amoroses, en sentit general, s'assemblen. Quan trobarem, però, alguna obra millor ens hi detindrem un instant. Així mateix, per evitar repeticions inútils, no donarem la bibliografia de les obres publicades abans d'En Bach sinó en casos ocasionals en què la menció feta per aquell resulti insuficient.

I. Pere Torroella.

O² 105 falliment

Tres fal.liments vénen de vos retraure

P 135 ffalliment

O² 105, P 135. - Cinc cobles ~~encadenades~~ ^{cadeno-croades} i mig encadenades, i Fy en lloc de tornada (influència castellana). "Bé de mos mals". Bach, p. 185.

II. Pere Torroella.

Tant he parlat, favorint lo renom

P.125. - Cinc cobles encadenades de 8 versos i Fy de 4.-
Bach, p. 179.

III. Pere Torroella.

Vós m'aveu fet e podeu fer de mi

O² Vos m'aveu e podeu fer de mi

12 0² 120, P 131. - Cif cobles de 9 versos i tornada de 5.-

Bach, 181.

IV. Lay de Pere Torroella.

Com tot lo temps per venir he passat

13 0² 124, P 136. - Cinc cobles de 14 versos, comprenent qua-

tre bies i tot.-Bach, p. 187.

V. Conort e notificació de la mort de la senyora.

Preneu conort e no'us doneu tristura

4 78 J 40, K 129, N 129. - Tres cobles cradades de 8 versos i
tornada de 4.-El poeta s'adreça a un gentil galant que ha per-
dut la seva estimada, i, compadint-se'n, procura consolar-lo.-
Bach, p. 136. , Riquer p 19-20

VI. Complanta de la Mort. Torroella.

J I vo, car fill, continu per tu plor

N O mon

79 J 41, K 129, N 130. - Tres cobles de 7 versos, tornada

i endreça de 4. Anotem la variant de N O, mon car fill, En Mi-
là va adonar-se tot seguit que aquesta complanta era feta de
trossos de la de l'obra d'Auziàs Marc "Qui serà aquell". XCIII
(Pagès). La pèrdua d'un fill no sembla ocasió de pensar a imi-
tar cap poesia.

Riquer, p. 21-22

VII. Pere Torroella. Lahors.

Callen aquells ^{e qui bseguats} bseguats per amor

0² " " ^{qui abegats} " " J 42, K 80, 0² 123, P 134. - Quatre cobles mig ~~encadenades~~

des i mig encadenades de 8 versos i tornada "Bé de mos mals".

El poeta extasiat en la perfecció de la dona amada, demana que

la vinguin a contemplar els heralts, els trobadors, totes les dones, els mecànics i els pintors.- Bach, p. 141, *Riquer, p. 23-24*

X VIII. Virelay de Pere Torroella.

Enamorats, los qui per ben amar

02

Enamorats los qui ben amar

J 139, K 185, L 61, O² 110, P 123.- Alguns (Wilà, Pagès, Bach) havien llegit, en el títol de J K, Altres lay; però era una mala lectura: diu clarament Vire lay. I això és una declaració d'influència francesa, car no existeixen ~~vi~~ virolais fora de l'antiga poesia francesa. L'epígraf de L és Pere Torroella m'a feta; O² i P van sense títol.- És, de totes les obres que coneixem, l'únic cas que ostenta el títol de Virelay, encara que alguns dels nostres poetes (Cerverí) en facin menció (Vire lays), sense, però, haver-nos-en deixat cap mostra. Es prou coneguda la designació Virolay de Montserrat (209), el qual, malgrat haver-se'n perdut l'original, s'ha conservat per tradició erudita i 1 és el que va modernitzar i divulgar Mn. Jacint Verdaguer. El virelay d'En Torroella ostenta la forma i el nom de l'antiga poesia francesa, que no té res a veure amb el virolai montserratí.- Són cinc cobles força trencades, ^{de} uns 17 versos cada una, amb transgressions. Cada cobla només consta de ~~sis~~ ^{viuit} hendecasíl·labs saltats, però hi dominen els versos de cinc síl·labs; ^{la} i tornada solament té 9 versos, la major part dels quals són curts. El tema és amorós, però trist, compungit, plorós.- Bach, p. 153, *Riquer, p. 25-28*

L (Villaneta)

què vol dir transgressions, ací?

X IX. Pere Torroella.

No m'ajut Déu si vós no m'ajudau

J 164, K 205, O² 107, P 122. - Quatre cobles encadenades

l'als se pot dir follia. Creu-me, següi tal stil Si us voleu
amant esbatre: Amar dos o tres o quatre, E si podeu fins a mill!
Fig: Qu'axi sereu ^{ben} mils amats ^{Repartint} Sans passar ^a melanconia, ^{Mudant} Repartiu les
voluntats, Que l'als... Car lo temps ha leyaltat ^{Reputada} Mudar lo nom
de paguesa, E de loch e'sser abtesa ^{Reportada} falsetat. Qui
causa tals novitats? Devinau, que no'u diria; Mas feu volent
voluntats, Que l'als... Yo sé ^{ser} quin se fa leyal, ^{Quin} ~~que~~ só stat
tota ma vida E una sola ^{he} servida De què'm va pijor que mal.
Siau, donchs, scarmentats En mi, qui jamés poria Repartir mas
voluntats, Si bé conech qu'és follia". *Riquen, p. 33*

XV. Pere Torroella.

Doleu-vos, enamorats,

P 138.- Aquesta obra, de ^{dotze (diu Baselga)} quinze cobles de 8 versos i tor-
nada de 4, és bon xic pornogràfica. Va a un bordell, i explica
les parelles que hi troba, de totes condicions socials.- Basel-
ga no publica les cobles massa crues, però Bach dona tota l'o-
bra (p. 153).

XVI. ... per una galiota

Alta senyora comtessa.

^{estil octosil·làbic}
P 120. - Vuit cobles ^(de 10 versos). - Es tracta d'una obra
humorística. En haver endregat grans elogis a la comtessa, li
recorda els seus oferiments i li presenta el memorial de tot
allò que manca a la seva fusta (nau): "Però no dech refusar
De bona part tals ofertes, Que si y vull considerar ^{Per ço} aquelles
han ~~apagat~~ ^{mes} desventures cubertas. Veus ací'l memorial
De què vostra senyoria Me vol ésser liberal E salut a la fi-
nal De la gran fretura mia:- Trenta quintas de bescuyt E tres

porchs de carn salada No'm vindran gens en descuyt ^{per omplir}
lo pallol buyt De ma fusta desbossada. Ab una bóta de vi Per
esforçar ^{la} ma companya, Qui tots stan ^{criden} contra mi No'ns lexeu pe-
rir axí Bevent aigua en terra estranya. Item més un'altra bó-
ta De vinagre per trempar Lo vi a ^{molta} molt gent glota, Qui llur
glòria és tota ^{Que's puguin} De què'n puguin embriagar. E dos bous no'm fa-
ran nosa Ab tres quintars de formatges: Aquesta vianda broso-
sa, Senyora molt ~~gent~~, ^{practiquen} Se practica en tals viatges"... "Yo
^{Virtuos} no'm vull pus ^{amigar} amagar Del que fass rest enpaguit Sinó que
vine a pensar ^{Que's} Qui és gran virtut ajudar Als que no tenen par-
tit. E no dech ser torbador Que vostre virtut no's mostre En
un vostre servidor ^{Qui té'l compte per senyor} (E qualsevol germà vostre".

X XVII. Pera Torroellas.

Lexau l'amor de parents ne ^{he d'emichs} d'amichs

P 137. - Quatre cobles de 9 versos i tornada de 5. Parla
dels amics i els parents acostats, dels quals hom és estimat men-
tre es troba en l'abundància, però que li giraran l'esquena si
algun dia, en desgràcia, els necessita. Parla també dels servi-
dors, que són enemics que hom té a casa. En la tornada explica
que no hi ha benestar millor que el de dos que s'estimen: "Bé
de mos mals, si'm consentiu amor Hoynt de vós aquell desigat
sí. Dels amadors cobrareu lo pus fi E yo per vós de las donas
millor E abdós amants viurem contents axí."

X XVIII. Pere Torroella.

^{Ho}
O, digna preciositat

¹⁰³ 02 102. - Dotze cobles de 12 versos.- Es una invocació a
la Mare de Déu. Aquesta és una de les sis que ni nosaltres ni

En Bach no hem pogut veure; però la descripció feta per En
Foulché-
~~xxxxxx~~-Delbois, és, a manca d'altra, suficient.

X XIX. Pere Torroella.

Maldich^o mos fets e [ma] trista ventura.

O² 116. - Quatre cobles de 8 versos i tornada de 4. Com
que l'obra pertany a la biblioteca de The Hispanic Society de
Amèrica i no es troba en lloc més, ens atenim a la descripció
que en fa En Foulché-Delbois en Deux chansonniers du XVe siècle
("Revue Hispanique", t. X, 1903).

XX. Pere Torroella.

Creu-me, ~~xxxx~~ ^{estil} seguiu tal stil

O² 113. - Tres cobles de 8 versos i tornada de 4. Aquest
vers es troba en les mateixes condicions de les dues obres pre-
cedents.

XXI. Pere Torroella.

Ab pensament que devia

O² 114. - Tres cobles de 8 versos i tornada de 4. Es tro-
ba en les mateixes condicions de les obres precedents.

XXII. Torroella ?

Delit no'm vé per dir ma gran tristura

J 38, K 76. - Dues cobles ~~accreuades~~ de 8 versos i torna-
da de 4.- Bach, p. 134.- No és un fet segur que aquesta obre-
ta sigui d'En Torroella, perquè es presenta anònima, entre, pe-
rò, altres obres indubtables.

XXIII. - Pere Torroella.

Semblant mal com lo que yo sent

1 és

O² 111. - Dues cobles de 8 versos i tornada de 4.- Com els números de la biblioteca de The Hispanic Society of America.

XXIV. Pere Torroella. Sonet.

O¹ Pus no'us desment ignorança l'entendre

N 168, O² 119, P 132. - Aquest és l'únic sonet que coneixem en la poesia catalana antiga. És una complicació d'estat d'ànima i de jocs de paraules.- Bach, p. 184, Riquer, p. 35

XXV. Pere Torroella. Sparça.

D'un cors adorn, amigable, gentil

O² 122. - Una cobla de 10 versos i tornada de 6. Ens trobem, encara, en el cas de O², que només En Foulché-Delbosc va examinar i descriure ràpidament.

XXVI. Pere Torroella. Endreça.

Ab vós me partria yo

O² 117. - Una cobla de 4 versos i una de 8. És la darrera obra que presenta les condicions de la precedent. Tampoc no les ha vistes cap altre erudit que En Foulché-Delbosc.

XXVII. Torroella ? Cobla esparsa de laor e deslaor.

O² De moltes bondats /yo'us veig abundosa.

vege habundosa
vos veis habundosa

O² 102, † 2. - Són 9 versos. Tenim dos textos d'aquesta

composició, però hi ha grans diferències d'opinió respecte al nombre de versos: mentre En Foulché no en troba sinó 9, En ~~Le~~ ^{Valdenero y Cisneros} ~~pez-Valdemoro~~ (Jacme March, Diccionari de rims) diu, a la fi

d'una altra lletra, que aquesta obra consta de 17 ratlles (Biblioteca Colombina de Sevilla). El primer vers és sensiblement diferent: "De moltes bondats vos ves habundosa". (210). De totes maneres, es comprèn que una cobla esparsa pugui constar de 9 versos, però no gaire que en tingui 17.

XXVIII. Pere Torroella. Sparça.

N 166, O²
R es
Los frets ^{es}strems que'l temporall ^{R es}sforça
Riquen: nos fets

M 12
16
N 166, O² 121, P 133. - Una cobla d'11 versos.- Per molt que bufin els tramuntanals més forts i els freds siguin excessius, ell, que es troba escalfat per l'amor, no s'adona dels temporals ni de l'hivern. (Bach, p. 183), *Riquen*, p. 34.

XXIX. Sparça de Pere Torroella.

P.
N
Per tres ^{mit}migans son poder abilita
mitjans

H J 39
9 10
17
P.:
~~167~~, K 77, N 172, O² 107, P 124. - A continuació en donem una cobla de 8 versos, que fa de mal descriure. "Per tres ^{mitjans}migans son poder abilita Amor aquells d'un lo voler absentia, Gracià plau e bellesa delita; Mas lo saber és aquell qui contenta, E guardant temps al voler representa Paraules, fets e semblants a terribles, Per novitat e destressa planibles; Encobrint cors secrets, en públich mostra, Les obres fuig a l'^{amant}amat avorribles: ^{per amar}per l'amor, donchs, la millor part demostre."- Gairebé tots els autors han publicat aquesta esparsa.- Torras ^(p. 629)Amat-Tastu, ^(p. 161)Bashlga i, darrerament, Bach, p. 133.

XXX. Resposta feta per mossèn Torroella al Comanador Rochaberti, castellà d'Emposta, a una letra sua demanant-li qual és primer: Amor o Sperança.

Aprés que per mijà dels forans sentiments e per opinades apprehensions, són presentades les coses al pensament.,,

X 12. - No es conserva sinó la resposta d'En Torroella a

Hug Bernat de Rocabertí, castellà d'Amposta i comanador de l'am-
bra, però no la lletra d'aquest que va donar motiu a la respos-
ta. No esmentarem la resposta d'En Torroella a Francesc Ferrer
perquè ja en l'article referent a En Ferrer hem copiat la cor-
respondència entre ambdós poetes. A la fi d'aquesta resposta a
fra Hug Bernat diu així: ... "sembla'm degau saber lo consell d'
aquesta següent cobla per mi fete: Pus no'm consent sperança
Fi de mos mals sperar, D'açò que no's pot cobrar Lo remey és
oblidança".

10e

XXXI. Resposta de Pere Torroella a la demanda d'En Romeu Lull.

X 79. - Aquesta demanda d'En Romeu és concebuda d'aquesta
manera: "Letra de Romeu Lull tramesa a lguns particulars, fent-
los la demanda: Qual forma o ymatge ^{al} universal Honor dar-se
pot?". - Sense el propi Torroella, també li respon En Francesc
Alegre, amb aquella prosa seva afectista i deçdent.

"Comprehengueren los antichs ésser produhits totsx los hò-
mens eguals en totes les universals condicions de natura com-
posts... (Signa) del vostre germà: Pere Torroella".

14. Frare Pere Martínez (1415-1463).

Vàrem dir (Repertori, I, p. 452) ^{note} que existien dos frares
Pere Martínez: un de català (o, millor, mallorquí), predicador,
i un altre de valencià, segurament mercenari. Ara ens ocuparem
del primer: del segon en tractarem en el capítol destinat a l'
escola de València (Onzè).

"Repertori" diu que fou sentenciat en 1475, pel crim de lesa majestat.
Sabem l'any del seu martiri (1463), però ignorem el de la
seva naixença. Li assignem el 1415 perquè per a arribar a fra-

T Les dues endreces son diferents: mentre X 12:
"Resposta fet per menin Torroella a fra Bernat de Rocabertí",
castellà d'Amposta", i para: "Resposta menin Pere Torroella
a fra Bernat de Rocabertí", a una altra "una demanda" que és primer,
Ara es "Esperança".

Riquet - p. 452
" - 1415

re no li devia caldre gaire temps, i per tal com en tenim dues obres que devien ésser escrites després de l'empresonament del príncep Carles de Viana en febrer de 1461. Té altres poesies, les quals, amb una sola excepció, estan relacionades amb el seu terrible procés. Es coneix que el bon frare, per altres coses que direm, tenia un caràcter ple de bondat: un manuscrit inèdit, sobretot, ho demostra palesament. Les dues poesies i lletres que interessen el príncep de Viana han estat de primer extractades per nosaltres (211) en dues obres. La lletra és particularment interessant, i, com ja veurem, porta un epígraf llarg. La poesia és escrita també en el temps de l'infortuni del príncep primogènit d'Aragó i de Navarra. Joan II tenia la mà pesada contra els amics del de Viana que no li haguessin fet, humiliant-se, acte d'acatament subjectant-se a la diguem-ne reial decisió. Es coneix que fra Pere Martíneç, que fou amic i partidari, en vida i en mort (aquesta, com es sap, va ocórrer el 24 de setembre de 1461), del primogènit, degué conservar-ne el bon record, i tal vegada no va voler fer acte d'acatament al rei, qui personalment va moure-li un procés per lesa majestat, el qual procés va acabar amb l'execució, verament horrorosa del pobre frare predicador. Encara que té obres datades de Barcelona (assistència al consistori d'Antoni Caplana, que coneixem) i la lletra al príncep, pres per son propi pare a Lleida, on tenia Corts obertes, el cert és que el procés i mort de Pere Martíneç va seguir-se a Mallorca, on des del primer dia estigué pres al castell de Palma (Vallver). D'això inferim que devia ésser mallorquí i no pas nadiu de Barcelona. S'ha conservat un manuscrit, ple de poesia, on consignava tots els seus neguits i les seves pors. Tan aviat s'adreçava al lloctinent de les illes,

n Bell

1 es

Vidal de Blanes, com componia un tractat devot, Mirall de divi-
nals assots, i l'adregava a dona Joana Berenguer, esposa del lloc-
tinent general. Malgrat aquest procés i condemna, en la poesia
examinada en II es mostra tan partidari dels catalans (del Va-
llès, de l'Empordà i del Llobregat), que podria ésser que fos
un mallorquí que habità a Catalunya durant molts anys.

I. 1461, febrer. Letra de frare P(ere) M(artínez), a l'il.lus-
tra don Karles, primogènit de Aragó, quant fo detingut per
lo S. R. son pare e portat en lo castell de Morella; la qual
fo feta en Barcelona.

179
"Si la present^a mia ta excel.lència veurà de la honrada
vestidura e, fora ~~xxxxxx~~ l'acustumat, la nova congosa
tua novell estil me procure: Considera, molt magnànim Princep,
que en ten aspres treballs l'enteniment per les plaser^{ts} images
a la voluntat los alegres moviments e lo record tota condició
delectable que si com a delits convida, axí la ofensa e enuig^s
d'onchs és cert que vera Dolor de Amor ^{en}proceir, ab tant que
letres e pensaments, de una mateixa color vestit, més a solitud
explaible viure mes ^{me comouen}commonen que a gentils he ornats escrits".

1 n
D'aquesta manera, ornada li dirigeix la lletra "lo teu mons-
truós infortuni a mitigar". Li recorda la seva traducció dels
quatre llibres Etiques d'Aristòtil, ~~glosa~~ els dos primers per-
què li serveixin de consol en l'adversitat, i data la carta:

"De la ciutat Hercúlea, que en la llibertat de ta excel.lenta
sens jamás cançar treballe". Riquer, Bol., pàg. 185-186, Riquer,
Conf. Sup., pàg. 95-96

S^l 28. - Es coneix que fra Pere Martínez no volent-se com-
prometre per a temps a venir, signava solament frare P. M. El
mateix expedient usava en les cobles següents difamatòries con-
tra un tal Diego de Guzman; el nom d'aquest apareix en espai
blanc; el frare autor també usa solament, com a nom, les inicials

P. M. Es veu que venia de lluny l'extravagant tradició
les lletres de Barcelona "la ciutat Hercúlea".

II. 25 febrer. P(ere) M(artíneq). Cobles fetes per don (Diego de Guzman) de la fuyta del castell de Fragua, en lo temps de l'infortuni de l'il.lustre don Karles primogènit d'Aragó. - Kx

No sabem a quin setge del castell i vila de Fraga es refereix si no és l'acordat per la Generalitat de Catalunya en el qual foren presos sense combat pel capità general de l'exèrcit català Joan de Cardona, comte de Mòdica, amb la col.laboració dels envlats Joan d'Ysar i "elix de Castre. La dificultat està en el fet que qui comanava el castell, d'ordre del rei, era En Martí de Lanuza, que va lliurar la plaça. Si En Diego de Guzman tenia al seu càrrec el castell, i si al sol anunci de l'arribada de l'exèrcit català va fugir deixant-hi En Martí de Lanuza, són coses que no sabem que s'hagin comprovat històricament. Aquesta obra punyent de fra Pere Martínez ha de recolzar sobre un fet cert.

S¹ 1.

Sl 2. - Meravellat estich de ço que hoig

Les cobles escrites contra Diego de Guzman són set, ~~acreu-~~ades, 8 versos i tornada de 4.- Donarem la primera cobla i la tornada, tot fent qualque extracte entremig. "Meravellat estich de ço que hoig E molt pensós, com és cosa terrible, Que home fort y de cor invencible Dels grans combats no haja tostemps goig. Per què no crech a quants ne par a quants ne parlaran; ^{possible} ^{me} Puy cor valent de peils no s'amaga, Que hun tal hom sia fugit de Fragua, Digne d'onor: Diego de Guzman".- Seguint en aquest to fa constar que el castell era ben fornit per a poder resistir molta dies, però el castellà sap dir "en stil bel" en lloc de raons: "mas d'altra part és ús

de castellans "Matar-ne mil justats en una ronca".- ^{ab} ~~l'escanyon~~
ra amb els catalans: "Mas ^{Mes} ab Vallès e gent de ~~llobregat~~ d'
Empordà, que no viuen ab tractes, L'espasa és la fi de llurs
contractes Fins que la mort los fets ha desliurat".- Podria
excusar-se que per trobar-se en dies sants no volgué combatre
i "no degollar" ["] tants catalans a solas"; i li diu en l'endrega:
"Si'us blasmaran, vós feu l'orella sorda, Que fets semblants
dintre pochs jorns s'obliden; Si a tal ^{past} part catalans vos con-
viden No l'accepteu, si de Fragua'us recorde". *Ripuer, Bol.,*
pág. 222-223, Ripuer, Cons. Sup., p. 134-136

III. Lahors e invocació a la verge Maria.

Imperial donzella més que bona

Ripuer, Bol., pág. 14-16; Cons. Sup., pág. 99-102

S²3.

S²1. - Onze cobles de 8 versos i la següent tornada: "Fi

am
1 cr
del que ~~plenen~~, mon goig i ma sperança. Tot mon desig, delit
e ver'amor, És en plorar e servir ab fervor Aquell qui té
per tots justa balança".- Desçiuem aquest Cançoner S², que
comença amb dues obres en prosa importants. És el ms. n° 1030
de la Biblioteca de Catalunya, de 116 folis de 240 x 140 mm. Hi
ha un sol foli de guarda, que no compta en la numeració. Els
108 i els 109-116 són blancs. Tots els textos són escrits d'una
sola mà. Els dos textos prosaics tenen títols vermells, però
no ho són les poesies. No posarem de cursiva els epígrafs ver-
mells, sinó solament els noms i altres coses sobre les quals
ens convingui cridar l'atenció: 1er text: "Al molt noble mos-
sèn Ramon Boil, governador del regne de València, frare Antoni
Canals, dels freres preycadors, indigne mestre en la sancta
Theologia/devota e enclinada subjecció, amor e querimònia que
en les curiositats expressives... per donar ampla solució a
les dites qüestions, acas legí en un volum hon ha diversos li-

ff
15

○ D'aquest notable text se n'ha conservat un notable text en el catorzen de Paris (16) on comença la lletra R. P. R. Copiarem la primera i la darrera cobles com a mostra:

«O banch segur, en qui lo preu se paga
Del crim d'Adam y del mon peccador,
I pont de pal on lo gran Salvador
Penant lo cor la deytat amague,
Armes reals y divinal bandera,
Storç dels brist y devot standard,
Fau moi desigs seguiu aquella part
Qui fixa a Deu demostra la carrera.»

«Donat d'honor y per cert virtuosa ~~agras~~
a qui la la gent loa de pietat, / aquest scrit
per vos he compilat / ~~Que de mon fet~~ és la causa
~~molt clara~~ Suplicant vos, de mi si en cu-
rosa. / ^{car} Que de mon fet ^{la causa és} és la causa molt
clara E so perquè s'anulla mon procés, Vos-
tra bondat, si no m' farà defès, Degut
comport ma vida degenpara?»

bres de Sènecha, e ocorrent-me ordenant dins un libre intitulat De providència divinal, hon ha tanta bona e excel.lent paraula de la dita matèria, que tant tost me leví inflammat e constituït certament de traure lo dit libre en romança a dregant-lo a vós..." Segueixen 9 capítols amb epígrafs vermells; foli 23 vº blanc. Al foli 83 acaba així: "Aquell veure puga per temps lo molt magnífich e virtuós senyor marit vostre, vostra senyoria, fills e filles devant los peus de Jensús benaventuradament servint. Deo gratias". - Un altre text en prosa: "Prefació en la endrega següent clamada Mirall de divinals assots". Títol en tinta vermella: "Prefació en la endrega de la obra següent clamada Mirall de divinals assots, endregada a la molt magnífica e virtuosa senyora dona Johana Berenguer, muller del molt magnífich e virtuós cavaller mossèn Vidal de Blanes, lloctinent general per lo senyor Rey d'Aragó en les illes de Mallorca, Menorca e Iviça, ~~pax~~ frare Pere Martines, de l'orden de preycadors, pres en lo Castell de la dita Ciutat". - *Segueix la col·lecció de preses.*

IV. Obra devota de la Creu, a requesta de la demunt dita senyora de mossèn Blanes.

O banch segur, en qui lo preu se paga

S²⁴.
creuades
Jo(R)^{S²} 2. - Onze cobles de 8 versos i la següent tornada suplicant: "Al lloctinent, ^{senyora} ~~senyor~~, si declarà Vostra virtut lo cbs en qui so mes. Jo tinch esper que ^{que} sortiré il.lés ^{restaré} Pus vostre ^{pays} zel als fatigants empara." - 6

Riquer, Bol., pág. 195-197; Cons. sup., pág. 102-106

V (f. 90). Lahors e invocació al pare meu sant Domingo

Ab quin alè, ne trist, ab quina boca

Riquer, Bol., pág. 198-201; Cons. sup., pág. 106-110

S²⁵.
S² 3. - Dotze cobles de 8 versos, tornada i endrega de 4,

les quals copiem per llur importància en el procés: "Tornada."

J7 (p. ST, fol. prel.). — Per la seva im-
 portància oferiment tres cobles saltades; la
 primera, la terça, la quarta i onzena: "Al Rey
 Jhesus donada la sentença De agre mort
 que fos creussificat; Vin-lo batut, / así fort
 maltractat Que de son gest / perdi la conaissen-
 ça - Lo poble ^{junt} inich, al so de la trompeta,
 Destorç me fíu en poder-lo mirar, Fins en
 cert pas on lo vaig dividir Humil, devot,
 ab vista mangueta". — "La qual homil,
 de son fill desfogosa, Me demorà: 'Jesús, avend-
 vist?' E jo, desert, ab lo continent trist
 Li responguí, e ab cara plorosa: 'Ver'esser
 elent, de mi dolga patrona, En mon endret
 vos veure lo podreu, Ab lo cap bair per lo pes
 de la creu, Que als no par, / sino l'aspre co-
 rona". — "Amarchs sospirs, sanglots ab mol-
 la pena Sentí ferir lo dolç pitó virginal,
 De plors cuberts, gemitos e aspre mal; Per
 lo turment del Fill estava plena. Tant, que
 diguí: 'Humil Verge ~~maria~~ sagrada: 'Ara
 veureu vostre fill ^{car} passar, Cuitau! c'un punt
 no'l ^{deuen} lavar ^{desconsar} estancar Del stream pis de la
 creu carregada". — "La qual vaent pena-
 da sens mesura, Agenollat, li vaig parlar
 plorant: 'Verge sens par, en vostre penar tot,
 Vos m'acullin, e cruel amargura. Que

res tan dolç no és en la complanta
nostre cor a qui l'assaboreix. De mon de folt
un tal be no mereix. Sens tal socis que
de vos ho mon canta ».

Fi del que am, Verge intemerada, Filla d'Aquell a qui Jhesús
per pare Dels pecadors, Pays fou clamada Mare, Sia per vós
ma vida perdonada".- "Endreça a Sant Domingo. Domingo sent, ab
pena pensa humiliada Clam ta mercè, hun pas no'm desempara, Car ne-
gú ^{sent qui} que de mos mals s'empare, Vent-me forçat de tanta gent yra-
da".

VI. Lahors del gloriós pare sent Vicens de prehicadors.

O, corredor del divinal encant

S² 6. — S² 4. - Onze cobles de 8 versos i la següent tornada: "Fi
del que am, ma pensa vos implora, Siau mitjà d'espiritual sa-
lut. Car per mos mals se tornat com a mut, Considerant la cul-
pa que m'acora".

Riquer, Bol., pág. 201-204; Cons. Sup., pág. 110-114

VII (f. 95). Contemplació com Jhesucrist portava la Creu al
coll.

Al rey Jesús donada la sentença

S² 7. — J⁷/S² 5. - Tretze cobles de 8 versos i la següent tornada:
"Fi del que am, ^{si no Re} sinó te tant bé colta La passió de vostra Ma-
gestat, Feu sia prest de tots crims despullat, Per tal tur-
ment ^{tal tur-}ment sia ma vida solta" — ~~✕~~

Riquer, Bol., 204-208; Cons. Sup., 114-118

VIII. Com despullaren Jesús y, estirant lo cors, lo clavaren
en la Creu.

Si bé lo dol me tenia etiat

S² 8. — S² 6. - Dotze cobles de 8 versos i tornada de 4.

Riquer, Bol., 208-211; Cons. Sup., 118-121.

IX. Lahors e invocació a la Verge Maria.

Qui'm donarà saber ^e de consonants.

Riquer, Bol., pág. 211-214; Cons. Sup., pág. 122-125

S² 9. — S² 7. - Tretze cobles de 8 versos i tornada de 4.

X. Lahors de la Creu, fetes per una Joya que fonch mesa en Barcelona sobre la Creuada contra'l Turch, animant la gent.

Singular preu, salut d'umana pensa

S² 10. s² 8. - Set cobles de 8 versos i tornada de 4.

Riquer, Bol., pag. 214-216; Cons. Sup., pág. 126-128

XI. Obra feta per la singular verge sancta Catharina.

que en siga
Vós que ~~ave~~ los àngels soterraren

S² 11. s² 9. - ⁹Deu cobles de 8 versos i la següent tornada de 4:

"Fi del que am, feu mon desig sadoll D'aquell dols ^{past que te} part de l'
la vera Creu
arbre de la Creu, E no'us oblit aydar quant me veureu En los
combats mostrar-me flach e moll".

Riquer, Bol., pág. 216-219; Cons. Sup., pág. 128-131

XII (fol. 106 v°, darrer). Invocació a sent Thomàs d'Aquino.

Clarà Thomas doctor sancte

Riquer, Bol., 219-221; Cons. Sup., pág. 131-134

S² 12. s² 10. - Deu cobles de 8 versos i tornada de 4, la meitat
en llatí i la meitat en català: Thoma ^{sancte} sancta gratifica L'arma
bona ratifica mia ab Jesús, Et in bona ^{del} satisfica Car no cur de sobreplús".

Ara solament manca copiar el càstig donat al nostre autor.
En Campaner (212) diu referent a l'any 1463: "Altra execució.
Item pagà lo dit Procurador Reyal 1 ll., 14 sous 6 diners, los
quals se havian despeses en la execució que fonch menada ésser
feta de manament del dit de magnífich lochtinent general, de
manament de la Magestat del Senyor Rey, de aquest homa appel-
lat frare Martines, rebel.le a la Magestat del Sr. R., per la
qual rahó la punició, pena e càstich ^{detal} del crim és stat condem-
nat que sia menat al moll de la present ciutat, e que allí li
sia mes (al cap) hun bacinet de ferro foguejant, e asó per mana-
ment ^{dit} del Sr. R. i a après que sia mes ^{fogatjant} en una barcha e que sia
surgit ab una pedra lligada al coll, en la mar, per so que a-

quell sia càstich, e als altres terror e exempli." Es coneix que En Vidal de Blanes declara dues vegades que el càstig era disposat per ordre expressa de Joan II i en aquesta execució d'una persona religiosa s'hi veu la mala bava d'aquell rei cruel. Qui sap si fra P. Martineq, enmig dels seus horribles sofriments, es creia amb dret a fruit de la glòria entre els sants i santes als quals hem vist que comunicava les seves penes i tribulacions.

15. Antoni Vallmanya (1440-1475). - N'Antoni Vallmanya (escrivent de primer, notari més endavant) era amic de datar algunes de les seves composicions, ~~XXXXXXXXXX~~ i especialment quan eren premiades. Hem tingut ocasió d'esmentar una obra aquí mateix (^{paragrat} 4. Les darreres tençons, p.). La data de producció més antiga és la de 1457; la més moderna és la de 1474. En altres estudis hem tractat llargament dues vegades de l'obra més notable d'En Vallmanya (213). Es coneix que era força afectat a les monges de Valldonzella, perquè sis poesies són ~~xx~~ ~~una~~ expandides al chor d'aquell monestir, sense altres d'indatades en les quals fa constar la seva juvenesa. A vegades se les heu de moneges enamorades que servaven lleialtat o eren desconeixents. Una sola vegada una monja encarrega al notari que visiti un seu enamorat desconeixent. També s'agradava de tençonar amb altres poetes o notaris, com En Joan Fogaçot (les obres dels quals se-
ran examinades en el nombre 16).

L'última contribució del notari Antoni Vallmanya a les famoses "Obres e trobes de la verge Maria" és de 1474. D'aquest fet alguns valencianistes han fet En Vallmanya nadiu de València. No hi ha dubte que tenen En Bernardí Valmanya, però els

En Martí de Riquer el parafraseja a publicar totes les obres de fra Pere Martines (mirat a diversos apts i les poesies que acosten d'examinar) per als nostres clàssics. En veiem una obligat a donar-li nota del monestir que ell ignorava. En aquesta declaració per que dit de Riquer no fa constar mai el nom que acostumen a portar. No alguns audits altres. Aquest parafraseja que ~~est~~ ~~notari~~ ~~not~~ ~~not~~.

2 ll
cognoms són els mateixos a Catalunya que a València. Nosaltres hem conegut àdhuc actualment, diversos Vallmanya a Catalunya, a vegades en la forma incorrecta Belmanya, i hem estat en un poble del Conflent (Rosselló) anomenat Vallmanya (el "Vallés may-g-na" dels documents). Els concursos devots celebrats a València varen tenir molt crit. Per a imprimir-se, allunyant la precisió de les obres pertanyents a l'escola de Barcelona, els calia valer-se de còpies manuscrites o dels cançoners. Ens han pervingut vint-i-tres obres d'En Vallmanya; no obstant, segons totes les presumpcions, devia escriure'n més. De totes maneres, per bé que hàgim donat a conèixer en la Bibliografia de 1914, els epígrafs i les notes de premis obtinguts, ens convindrà repetir-ne alguns i algunes en tractar ara de cada obra poètica.

743
Torres Amat-Tastú va reunir una sèrie de quinze obres (pp. 636-45); En Milà va dedicar-hi un estudi rabent (214) i les antologies d'En Briz i d'En Bulbena no contenen sinó fragments de l'obra Sort en elogi de les monges de Valldonzella x (215).

1 u
5 th
x I. Antoni Vallmana, notari, capcandada, ab rims crochats.

Tots los delits d'amor veig luny de mi

J 159, K 221. - Cinc cobles de 8 versos, tornada i endreça de 4.- En Torres Amat-Tastú publicà (p. 637) la primera cobla, la tornada i l'endreça. El poeta es troba, apartat de goig i amb abundor de tristor i de desplaer, que la seva dama no el vol socórrer. En la tornada i en l'endreça li demana que tingui mercè i compassió d'ell. En Vallmanya usa diversos senyals, però Retret d'amor és potser el més constant: "Retret d'amor, vós sots la que vull tant, Per qui mon cors tots jorns tants

mals comporta, Mercè de mi hajats ab què'm conorta ^{quant m'}
aures lo que sper desigant. Endrega. Archiu de seny, pus sou
nobla, galant, ^{Suplicat vos} Suplicant ~~vos~~ molt no prengats altra torta
Vullats qui'us vol ben servir vos deporta E no siats en amor
variant".

1 th

II. Antoni Vallmanya, notari, en lahor de una monge qui serva-
ve leyaltat al seu enamorat; ab rims solts e crochats.

J 162 ^{en} Només qui vós virtut havets extrema

K 203

1 porta la

T K ^{et vers}
del tema

J 162, K 203. - En ^Tvers del tema ^Lvariant en vós. Cinc co-
bles de 8 versos i tornada de 4. En Vallmanya no es vol compro-
metre, si solament una monja té extrema virtut, ^{posant} "pasant a part
altres que'm fas callable", "Actes d'amor pietat los fa ncen-
dre", "Per la qual veig formens dona, qui'us crema". El mateix
Vallmalla signa la tornada següent: "Retret d'amor trihunfant,
havets fama ^D de castedat, siau donchs sol.licita En ben amar lo
qui ^{per. per} per grat vos cita, E no'l mudeu pus ell de vos no's cla-
ma, ^{notari} Anthoni Vallma^{na}". - Hem preferit deixar parlar el text,
que representa un estat d'esperit d'aquelles centúries de ^{le} le,
qual ara estem tan allunyats.

1 my

III. Altra obra de grat e de ingrat, feta per N'Anthoni Vallma-
nya, notari, per amor de una senyora monja, a la qual son
enamorat era stat desconexent, ab rims solts e encadenats.

Qual mils de mi en tal ira cayguda

4 222

J 182, K ~~122~~. - Dissset cobles de 8 versos, tornada i en-
drega de 4. El poeta ha estat inculpat falsament i d'aquest fet
roman desesperat. Compara el seu estat amb el de personatges
gentílics de l'antiguitat, que exposarem: "Guarda e lig a tu
com senyoreja ^{Gran crueltat} Grans crueltats, semblant a Demoston, Paris,
Theseu, d'Ipòlit te veeu vejas, Tots desleyals, Enlès e Jason.

cas

1 m E de mi può dir no's pot que tal se faça Ans com Tibes e Di-
doni leyal, Issirisbé, Eneas e Canoga, Ne Eunotoh, sentiren
dolor tal. Tornada. Retret d'amor, bé's qui tal passa, Com
fas jo vuy, per molt desleyal. Lo teu orgull desconexent no'm
lassa. Jo suplich Déu te'n do pagua mortal".

IV. Altra obra feta contra Fortuna adversa per lo dit Vallma-
nya.

Qual un de tants dir porà qu'ell no senta
N 118 pora dir qu'el

J 184, K 223, N 118. - Deu cobles de 8 versos i tornada
de 4. La fortuna adversa persegueix igualment l'home ple de ri-
quesa i el qui n'està privat. "Los verins greus [d]adversaris
d'ajuda, ~~vis~~ punyiments e turmentables lassos, E'ls eguayts
de Fortuna'b leigs lassos, E d'altres mals qu'és la gent opre-
muda".- La tornada va endreçada a la Mare de Déu: "Archiu de
seny, dulce Verge Maria, Per mercè gran Fortuna, qui'ns acassa
Pregua repòs, que temps nos menassa, E de vós prop tinguam tota
alegria. Vallmanya."

V. Per lo posador de la joia de desconexença de l'enamorada.

Anciós tot de l'amagat engan engan

J 268, K 224. - En 1457, En Martí Bellit, cirurgià i ciu-
tadà de Barcelona, exposa als trobadors el seu cas de desco-
neixença de la seva aimia, els emplaça per al consistori que
es tindria el dilluns, 23 de les festes de Pasqua i ofereix
una joia al més dient. L'obra d'En Bellit consta de deu cobles
de 8 versos i tornada de 4. Entre altres varen acudir-hi En
Vallmanya, que va copsar la joia, i En Joan Berenguer de Mas-
desovelles (216). Tots aquests fets estan expressats al mar-
ge de la tornada: "Fonch posada la joia de desconexença per

1 i

XVIII (dir. Toms, Lmo)

Lp

rx

En Martí Bellit, cirurgià, ciutadà de Barcelona al monestir
de framenors de la dita ciutat, dilluns ~~XXII~~ ^{XXIII} d'abril de
festes de Pascha, any MCCCCLVII. E la sobre obra di^l lo dit
Bellit per honor de la dita joya". 1 dita

I I

lp

XVI. Obra de desconexença ab la qual lo pre^ldit Vallmanya go-
nya la Joya.

L'ignorant hom^l port'ab si un greu dan

J 269, K 225. - Deu cobles de 14 versos i tornada de 8.

En Vallmanya no havia seguit els rims de la proposició, i, per
tant, no va complir les normes establertes, però va allargar
el nombre de versos de cada cobla, per mitjà de blocs i un em-
pelt. Al marge de la primera cobla diu: "Fon donada la joya
de desconexença al dit Vallmanya per la present obra digmenge
a XXIIII d'abril any M CCCC)VII." *a l'obra menor de Barçna*

P
m'a feta

VII. Vallmanya^p per honor de la joya.

~~Retret~~ voler me fa d'amor complànyer.

J 270, K 226. - Vuit cobles de 8 versos i tornada de 4.

Es complany i vol callar les seves penes d'amor. Tan aviat vol
publicar els seus secrets d'amor com celar-los a tothom per^o
què ningú no n'hegui esment. La tornada és així: "Retret d'a-
mor, d'ací avant pratiquen Vostres amors ab mi qui no'us desam,
M'arma e mon cors caramente vos supliquen Que^mn recobreu pus
amar-vos ^{m'allam} enflam."

XVIII. Vallmanya m'a feta per una monga qui'm tramès a un seu
enamorat.

Si tardas veus he fallit en respondre

J 271, K 227, N 115. - Cinc cobles de 10 versos i torna-

da de 6. - Continuarem pocs versos: "Per contentar vostre de-
sig tan viu, Segons mostrau en lo que m'escriviu". L'enamo-
rat, en nom del qual sembla parlar En Vallmanya, continua es-
timant la monja: "En les presents fent-vos de mi pus cert
que bé stà ferm mon voler e no's pert; Mon dubte'm fa que el
vostre'b mi conforme: Torn lo pres franch, si's penit de tal
vida, Qu'amor no és per tots an egual mida".

X IX. Vallmanya m'a feta per una monga qui'm tramès a un seu enamorat.

Sentir no pot un'amor tan encesa

J 272, K 234, N 116. - Cinc cobles de 8 versos i torna-
da de 4. En Vallmanya, per boca de la monja, pinta amb vius
colors l'estat d'enamorament d'ella. Continuant el primer
vers del tema: "Tristor ne dol tant com vuy sent la mia,
Tamps passat puch en re que ple me sia Sinó quant he de vós
nova tramesa. Concent ma sort que no permet jo'm veja Ale-
grat punt de vós amat de mi. Ab qui parlar e riure'nsemps puy-
dega D'aquell bon grat que tostemps vos hagui."

X. Obra intitulada Sort, feta en lahor de les monges de Val-
donzella, hon parlè de una desconexença a ell feta.

Als desigants aconseguir lo premi

J 276, K 235. - Divuit cobles de 12 versos i tornada de
8. Al marge interior va escrit: "Fon spandida la dita obra per
lo dit Vallmanya, notari, dins lo cor de Valldonzella, hon se
tenia consistori, digmenge a XXVIII de maig Mil CCCC L VIII".
(1458). Aquesta obra, Sort, va ésser inserida sencera per En
Torres Amat-Tastú (P. 639-45). Aquesta llarga composició poé-
tica és la més important d'En Vallmanya, no tan solament per-

què l'aplicació que en fa a grans dones de l'antiguitat, amb la particularitat que esmenta les fonts d'on les treu: els Treballs d'Ercul, Les clares dones del Boccacci i els Triumphes i del Petrarca. En Milà, com hem dit, l'estudia, i les antologies d'En Briz i d'En Bulbena en donen fragments (vegeu més amunt, p.). Nosaltres mateixos vàrem fer-ne un estudi de conjunt amb extractes en la col·lecció de treballs endregats al prof. Heinrich Finke. Com a exemple, el ms. J, ple d'anotacions molt notables, conté les referències al·ludides.

Explica l'abast de la seva Sort; "Als designats aconseguir lo premi D'aquells desigs qu'amor los afalague, Mes, elo-
 qüents honorosos en gremi, La mia Sort intim^h que no s'ama-
 gue".- El poeta es troba massa avançat en Amor i no pot aman-
 sir la seva estimada: ni Pietat ni Dolor poden commoure-la, ni Esperança no li val. La troba delitant-se enmig de les monges, i incita cadascuna, anomenant-les, que l'ajudin a conquerir-la. Citarem únicament els noms de les monges del celebrat mones-
 tir de Valldonzella, que aleshores era extramurs de Barcelona, i, ocasionalment, les frases elogioses i les dames antigues a les quals les compara. "Avent desig de veure tal empresa, A qui-
 na fe tal delit los menave, Viu d'ella prop una'n lo món com-
 presa, Abte, gentil que'b discret seny parlava, Esser mos-
 trant de bondat aprovada, Sentint lo tot del més que's pot
 sentir. Aparech-me que's fes aquesta dir Elinor Vallsecha, tan
 honrada Se fonch mostrada E heretada De tals virtuts que'n
 triumph^a la Fama. No hac compar en aquest'Ipodama". En segueix
 una que degué cantar bé: "Clarament viu, ^{ab} ~~en~~ forma cortesana E gest
 estar semblant una deessa, D'art musical mostra 'ser capitana,
 Axí com sentint de mestressa; E'b cant molt fi e manerx 'arti-

T canta

gruna" Clitemnestra, Marcian, Herifila, "Fedra'n viu ^{Infinit} ~~en~~ Clòpatras, Elena'n feu murir ^{Infinit} ~~en~~ reys", Sofonisba; totes sentenciades per Isolda, Ginebra, Briseyda "E Dalila, Francesch" e no Criseyda". Tota aquesta gran barreja no el cura del seu mal, pateix encara més, plora i exclama: "Guard-se qui am de semblant ^{barregada} barregada".

XI. Obra feta per Anthoni Vallmanya, notari, per una senyora qui reptà son enamorat de desconexença (1458).

J Quala vuy és
Quala és vuy que per amar languagescha

K ... amor len

J 227, K 236, N 107. - Deu cobles de 9 versos i tornada de 5. Al marge exterior es llegeix: "Fon spandida la ~~mix~~ present obra per mi Anthoni Vallmanya, notari, dins lo cor de Valldonzella, digmenge a XXV de juny de Mil CCC LXXVII".

XII. Altra obra apellat Escondit, ab la qual cobra l'enamorat damunt dit s'escusa de la colpa a ell imposada per sa enamorada. (Al marge) Uniconant e maridat compàs.

Qual d aquell envejós qu'a bastat

J 278, K 237, N 108. - Deu cobles de 12 versos, tornada de 8. El segon vers és així: "De cruel dol per mi fer-vos bastada". Tota l'obra és així, en rims masculins i femenins alternada.

XIII. Altra Sccondit maridat, fet per lo dit Vallmanya, scusant-se e desencolpar-se de una colpa falçament imposada.

Novellament he sentida l'empresa

J 279, K 238. - Deu cobles de 9 versos i tornada de 5.- Al marge interior es troba la llegenda següent: "Fon spandida la present sensació digmenge a VI de maig any Mil CCC LVIIII, per mi Anthoni Vallmanya, dins lo cor de Valldonzella, hon se

tenia Consistori de la tençó del sastre o de l'argent, i el
ofici mereixia més honor."

XIV. Vallmanya.

Junet és lo temps fer de ma dolor grida

K 139. - Són deu cobles de 10 versos, però l'obra, que és la darrera del cançoner K, no acaba. El primer vers de la darrera cobla és: "Lo defiar perdreu vós terme vul...lla" i el darrer és així: "En Julià, de natura Enea". La terminació dels vuit primers versos de cada cobla és desplaçada al marge i hi convergeixen unes ratlles que arrenquen de sengles finals de vers incomplets. Els dos darrers versos consonen entre ells. p. e. "Si'l bon enginy haguessen d'Eritrea Fórem callat, mas com Pompea". - L'afecció d'En Vallmanya a barrejar dones de la seva època amb altres de l'antiguitat era gran: Remarquem, sense aquestes les dels nostres nombres ordinals III a X (Sort). Per a curullament de combinacions, aquesta obra és de maridat compàs.

XV. Vallmanya. Altre sparça.

Pus que tots jorns no cessats fer gabella

J 125, K 228, N 157. 9 8 versos. Contra una dona: "N|o man-jarets de ma fruyta novella (nova de la juvenesa de l'autor) D'ací avant ans l'aurets a comprar". Torres Amat-Tastú (p. 636).

XVI. Vallmanya. Altre sparça.

Vostres veltats me foren manifestes

J 126, K 229, N 147. - 8 versos. Contra una dona, "Mas pus de vós haguí ço que volia E'm só'pestat de vostra larnag-

ga".- Publicat per Torres Amat-Tastús (p. 137).

XVII. Vallmanya. Sparça.

Mort me donau, senyora, vida mia

J 157, K 230, N 96. - 8 versos i tornada de 4. Publicada per Torres Amat-Tastús (p. 637). Cobla i tornada perfectament enamorades.

XVIII. ~~Vallmanya. Sparça.~~ Vallmanya. Sparça.

Per lo que veig de vós tot me reprench

J 183, K 231, N 97. - Cobla de 15 versos, comptant un empelt i dos biocs i tot. Inserida per Torres Amat-Tastús (p. 638). Sobre la inconstància de l'Amor.

XIX. Vallmanya. Sparça.

Llos d'amar fals merexen portar mal

K 232. N 101.- Entre cobleta i tornada són 14 versos.

XX. Vallmanya. Sparça.

No'm plau lo tall que teniu ne manera

N 102

tal

tanin

K 233, N 102.- Una cobla de 8 versos i tornada de 4.

XXI. Tengó menada entre N'Anthoni Vallmanya, notari, en nom e per part de huna donzella, de huna part e En Johan Fogagot, notari, de la part altra sobre tal cars; si la dita donzella a pendre marit ab qual d'aquests dos serà millor maridada, ab home veyl, rich e de gran estat o ab home jove, pobre de gentil estat.

En Fogagot, pus sol enamorat

Fogassot

N 23. - Solament fem constar aquest fet, sense fer-ne cap altre retret, perquè n'hem parlat en 4, Les darreres tençons. Allí varem donar una idea d'aquesta tengó entre els dos poe-

17. Johan Rocafort (1456-1476). - La forma Roca s'escrivia, el XV^{en} segle, Roqua o Rocha. Respecte a En Rocafort, en les dues poesies escrivia Roquafort. Es co-neix que va ésser un dels mantenidors del Gai Saber. En aquest cas signa Jo R. F. Com que la data del judici és la del 7 de desembre del 1475, no és aventurat creure'l viu l'any següent. La primera data (1456) és suposada per En Milà, que s'expressa d'aquesta manera: "Qui sap si és el mateix Jo-han Roquafort que es trobava a la cort de Navarra, en 1456, com a ambaixador del comte de Foix i contra els desventurats prínceps". No indica d'on treu aquesta notícia (232). Posem les dates extremes i prou. Vegeu la menció d'En Joan Fogaçot feta en XII. En Rocafort va designar per jutge En Fogaçot, a qui posaria penalitatx Si dins el terme de deu dies no sen-tenciava sobre un debat. La primera de les dues poesies por-ta el nom del poeta, mentre que la segona, que li fa segui-ment en els Cançoners J i K, no el porta; però és tanta la semblança que té amb aquella, que així En Tastú com En Milà l'han creguda d'En Rocafort. Ignorem si aquestes dues poe-sies, fortament amoroses, el portaren a la mantinença: pro-bablement la seva producció degué ésser més variada, i com-pleta, per bé que els cançoners no ens n'hagin ~~xx~~ conservat sinó un esculpó.

X I. Johan Roquafort, Solta e croada.

Enamorat no fou més de Isolda

N 154 Anamorat

J 155, K 198, N 154. - Tres cobles de 8 versos, torna-da i endrega de 4. Torras Amat-Tastú, publiquen les dues pri-meres cobles (de les 3), la tornada i l'endrega (p. 556-557). En

Milà va esmentar com a obres d'un sol autor aquesta poesia i la següent (233). Completarem la idea poètica seguint el primer vers del tema: "Aquell gentil e valerós Tristany Que jo de vós, qui'm pot voler estrany Per lo gran bé que dins en vós se solda. No fou major l'amor envers Ginebra De Lancelot, aquell gran cavaller, Car jo puch dir que só tan verda- der Servent d'amor e clar, sense tenebra". Li troba més qua- litats que "A la sabent e molt nobla Cassandra". - "Gran fou l'amor de Guiart e Guismonda, Mas no fou més que la que jo 'us aport". El senyal de la tornada és Dona de seny i endreça. El poeta li recorda els seus serveis lleials i li suplica que es mantingui bella, perquè així ell així la desitjarà encara més.

II. Departiment fet per J. solt e encadenat.

Tots mos delits e pensa ten joyosa

J 156, K 199. - Cinc cobles de 3 versos i tornada. Obra publicada d'encara per Torres Amat-Tastú (p. 652), comentada per Milà (234), que la troba de molt encesa expressió i en dona, com a mostra, la primera i darrera cobles. Així com abans el poeta se solia delitar "Se són tornats en pena dolo- rosa, E hisch de seny, que'm fa desesperar". Aquesta departi- ment té per origen que li han dit mal d'ell: "Perquè parlàs lo que may no diguí". - Reproduïrem només la Tornada: "Vin- gua la mort qui tots los mals refrena, A mi que'm part, se- nyora, d'on restau. En semblant car vostr'amor me refrena Qui'm restar o partir com li plau". - Constitueix una obra amorosa forta, molt ben construïda i de forma impecable. Sem- bla, no obstant, que, enmig de la seva desesperació, el poe-

ta tingui confiança, de trobar, en la seva tornada, una porta oberta.

18. Francí Johan Puculull (1430-1460). - Ben poca cosa es coneix d'En Francí Johan Puculull, fora de dues obres datades dels anys 1450 i 1454. En Milà no en va conèixer sinó el nom, i, encara, convertint-lo en Puentull, errada evident. Té una altra obra, devota i indatada, que ofereix la particularitat d'ésser igual que una de mossèn Lleonard de Sors que nosaltres hem assenyalat en darrer lloc (7-XX). Fa de molt mal escatir, tractant-se de dos autors tan diferents, quina és l'obra original i quina la reproducció. Ignorem si era nét o renét d'un Joan Poculull que en 1365, junt amb Ferran Jové, confirmaven el tractat de pau, com a emissaris del rei Jaume II, amb Abubequer, fill de Ibn Zacaries (235). Podem dir que les úniques obres d'En Puculull o aquelles en les quals intervé, ens són conegudes per altres referències. La notícia lleugera que en donem en el nostre II, és de ~~1454~~ (236).

I. Tengó moguda per Francí Johan Puculull a Johan Foguassot, scrivent, a XVI de febrer any M CCCC L.

Qual voleu més e sóu de bon acort

N 22. - Dues altres vegades hem fet esment d'aquesta obra: en el nostre paràgraf 4, Les darreres tençons, i en tractar d'En Joan Fogaçot. No caldrà, per consegüent, afegir-hi res més.

II. Hobra feta per Fransí Johan Puculull, en lo Consistori de mossèn Anthoni Caplana, lo qual posà una joia a qui millor diguera en laor de la Creu e animant los chres-

⊕ per C. B. Bourland, The unprinted poems of
Spanish Cancioneros, de la Biblioteca Nacional de París,

→ en la "Revue Hispanique", 1909, XXI, pp. 465-68, i
ocupa els folis 17-19 de l'inici cançoner que la porta,
que és el nostre R. 5. - ~~Hab~~ Farem alguns extractes
d'aquesta obra important; consta d'una introducció
d'una mena d'introducció que consta de tres co-
bles encadenades de 8 versos; seguen Lo vers tirant
a la joia, format per set cobles ^{creuats} i ^{capituldades} amb
constants repeticions, i tornada de 4. - Donarem
la primera i terça d'el·l' introducció, la primera i
setena (darrera) del Vers. E així com la tornada. -
"Qual hom sentis / e porà dir ni pensar,
Ne qual subtil / enteniment entendre, Qual
Trobador sabrà jame parlar Les grans vir-
tuts) de la Creu ne comprendre? ~~Per molt que~~
~~for~~ Serà mester ental cas, torn aprendre, ~~Per~~
que lo Fill de la Verge volch pendre La mort
crudel de la Creu fent escut". --- "Perquè
Senyors, en lo dir que yo fas Cert ~~no puch~~ dir
no puch la part que yo n'entench, Per
que un suplich negü no se'n burles E ar
yo m'espant de venir en tal rench. Mas con-
fiant de la Creu santa, prenh un gran
esforç, qui-m fa massa ~~tenir~~ ^{tremir}, Per
que qu'en tal fet yo m'acüs e reprenh,
E ben senyat, vull començar e dir: Abist
^{no es gloriari} gloriare nisi in Cruce". - "Lo Vers

Per arribar que fa i a aquest foli vint i un.

tirant a la joya. Arbre molt sant

qual ha te granat, Granat lo fruit qui
molta sabor dona, Dona tot quant desit-
ja la persona, Persona tal qui s'anya del
peccat. Peccat remet qui touch en vor po-
sat, Posat en l'au, hon volgué batallar, Bata-
llar fort per nosaltres salvar, Salvar
~~Sat~~ aquells qui l'aurán confessat".

"Arbre molt sant, qui es de vos senyat, Senyat
lo front no te por gens qui s'fona, Fona dins
loch pur tan bella corona, Corona pren de
vos qui son ^{ben} guardat, Guardat la ven de
mort e desliverat, E desliurat, vos li ^(cobrar) foren
cobrar l'efors ab que pora matar, Matar
l'infel desconexent, malvat". - "Tornada - Fi
de tots ~~mals~~ dans, no son tan havisat, Ha-
visar yo que ^{saber} sabes tant parlar, Parlar
de vos, ni pens ~~ni pens~~ negú bastar, Bas-
tar pogués dir vostra dignitat".

tiens que anassen a la crohada antedita.

Qual hom sentit porà dir ^{pensar} ~~ne~~ pensar

R 5. - Hem fet esment d'aquesta obra en el paràgraf 7 de Els concursos del segle XVe. Com hem dit, nosaltres creiem que aquest concurs, per bé que la caiguda de Constanti-noble va ésser en maig de 1454, no devia celebrar-se abans de 1454. - Aquesta notable obra va ésser publicada per enter ⊕

III. Fransí Johan Puculull.

No sab que es fa sinó cell qui Déu prega

R 4. - ^{que es} Tres cobles ^{Quatre cobles creuades i capfinides} ~~creuades~~ i capfinides de 8 versos, ^{una relleu de 6 versos}
(i tornada de 4. - Com que ja hem esmentat aquesta obra en tractar d'En Lleonard de Sors, ara no en direm res. Aquest text, partint del present manuscrit, va ésser publicat per C. B. Bourland (237).

19. Mossèn Lluís de Requesens (1435-1470). - Coneixem deu o-bres d'En Lluís de Requesens, la meitat de les quals són esparses. Algunes d'aquestes són les més divulgades per les col·leccions que esmentarem. Les altres composicions, són de 2, de 5 i de 7 cobles. No en sabem cap obra datada, però va respondre a una demanda que li en-dreçà En Joan Berenguer de Masdovelles (M 444), ^(pàg. 193-196) i, com que d'aquest darrer prolífic poeta en posseïm dates certes, podríem creure que En Requesens li era contemporani. Podríem, doncs, assignar-li una vida o activitat poètica entre els anys 1435 i 1470, però En Milà, que suspesava molt les coses, el creu fill d'un Bernat que testà en 1469, el qual Bernat

bles. En Morel-Fatio no va entendre el primer mot (Ant), ^{que} resulta clar en ambdós textos. Pot judicar-se, pel primer vers, que és fort, quin és el tirat de la composició. Els confessors divulgaran el secret de la confessió i la clerecia regular ~~està~~ subjecta a tota mena de vicis, els pitjors dels quals esmenta; la gent de lleis, la justícia, es ven per diners, i serà lleu per al qui posseeix fortuna, per molt trappella que sigui. No assegurem que la idea que en tenim sigui d'una gran exactitud, car solament hem esmentat el sentit dels rars versos llegibles.

etara
XII. Mossèn Luys de Requesens.

L'acceptador vesat de petitesa.

J 240. - Cinc cobles ^{creu-croades} ~~encreuades~~ de 8 versos i tornada de 4. - Torres Amat-Tastú només publiquen la primera cobla i la tornada (p. 533). El qui s'acostuma a demanar ja no se'n sap estar mai més: el seu ofici és captar. Si se li respon -Que Déu li fassa bé-, li agafa tal enuig que ningú no el pot sofrir.- La tornada va endreçada a la seva aimia: "Dona de mi, amor me fa sentir A vós temps ha, de qui jamás no'm ve Si nó tot mal dongue, jo com poré Si no'm donau tal cosa sofe-^{soste-}
^{nir?}
rir?"

XIII. Mossèn Luys de Requesens.

No ha molts jorns, parlant ab una dona

tra
N 177, P 92. - Set cobles ^{croades} ~~encreuades~~ de 8 versos i tornada de 4. Publicada per Baselga en l'edició de P (p. 62). Es una obra lliure. El poeta té acte amb una dona, que accedeix abans de rebre la paga. L'obra tracta precisament d'ajustar

el preu.

X IV. Mossèn Luys de Requesens.

No sé si ves, no ha molts jorns passats

P 94. - Tres cobles ~~encadenades~~ ^{capcandades} capfinides de 8 versos
i tornada de 4.- Obra publicada per Baselga en l'edició de P
(p. 64).- Uns "grossers e fats" han parlat mal d'ell a la se-
va aimia, però no sap ben bé del cert quins han estat els
mals informadors. El poeta coneix molts desesperats com ell,
i li consta quins són els malparlars que poden indignar-lo;
però ell, per trista experiència, sap els mals que l'absèn-
cia proporciona. En la tornada, però, li demana el seu amor.
El senyal d'En Requesens que més sovintaja és "ulls fala-
guers". "Huyils falaguers, de vós esper favor A qui volch
Deus tot son poder donar De sobre mi, abaxar ho muntar. Su-
plich-vos, donchs, que'm donets vostr'amor".

X V. Lo debat devall scrit moguí a mossèn Luys de Requesens,
jo, Johan Berenguer de Masdovelles.

Av. Dones d'un seyn ^{senyn} dues són ^{per} de bondat, _{he}
E d'un saber he d'una gran bellesa;
L'un'és gentil, he ~~à~~ l'altra's troba ^{el'altra's troba} pagesa, 17
Mas de virtut _{en} estan en egualtat, _{ts}
A l'una pot un cavaller triar.
A'm pregat molt lo vulla consellar,
Mossen Luys, prest per vós dit me sia;
Qual li diré que prengue per aimia?

Masdovelles.

(pàgs. 143-146)

M 144. - Pel seu interès, hem donat sencera aquesta co-
bla de proposició. L'obra consta de quinze cobles ^{creu-candades} totes i-

guals de rims i de forma. Les parelles son signades sens; les senars Masdovelles. El primer tria la pàgina: "Grans dies ha que tinch deslliberat". Es clar que l'altre tria la gentil. En quinze cobles resta molt d'espai per a lloar la pròpia escollida i deslloar la del contrari. És, tot plegat, una cosa pesada.

VI. Sparga.

No vull saber de res ne vull aprendre

J 237, N 104. - Cobla de 8 i tornada de 4.- Publicada per Torres Amat-Tastú (p. ⁵³²⁻⁵³³532). En Briz va reproduir-la en 1865 (238).- Vol renunciar a tot allò que sap, "art ne saber", i es lliurarà a la sort. Tothom del món s'hi lliura i confia en ella: avui, doncs, ell també seguirà aquell camí, jugarà. Si guanya, tothom el respectarà i parlarà d'ell amb respecte, per molt ignorant que sigui. La tornada fa així: "Hulls falaguers, si la sort ho volrà, Si be' ^{is} teniu que no'us veig sinó tard, Ella'm darà de vós o part o guard, E guardar-vos bé qui gorgar vos porà. Mos. Luxt de Requesens"

VII. Luís de Requesens. Altre Sparga.

No vull anar en loch on dones sien

J 124, K ~~172~~, N 133. - Una cobla de 8 versos i tornada de 4.- Torres Amat-Tastú (p. 532) van publicar aquesta esparsa, seguint J, i En Briz va treure-la d'aquells (239). Malgrat haver estat publicada dues vegades, pel seu interès la donarem sencera en lloc de fer-ne l'acostumat resum: "No vull anar en loch on dones sien; Car, si jo'y vaig cové qui'aure pençar, E cascun jorn me faré deplorar. E imaginant los

temps com se cambien, E plauríem de punt en punt morir, ^{com}
ve que pens que ~~la~~ ^{puch} que'm senyoreja, Per res al món no's pot
fer que la veja, E perçó plor gemegant, e súspir.- Tornada:
Hulls falaguers, mal ~~xxx~~ haja qui mal mir Com jo no'us veig
de què muyr de enveja, Mas vostr'amor així'm capitaneja Que
nunque'us ve^y tostemps vos vull servir".

X VIII. Luís de Requesens. Esparça.

Retorn, retorn nostra bon'amistat

H 168

J 119, K ~~167~~, N 141, P 93. - Una cobla de 8 versos.- No
comprenem com s'hagi produït l'entroncament d'una cobla de
Jordi de Sant Jordi, amb tornada, a tot seguit d'aquesta co-
bla, Retorn, que es troba a continuació en els Cançoners J i
K, els quals justaments són parents i, en gran part, còpia l'
un de l'altre. Sembla, però, un fet estrany que ni En Tastú
ni En Milà, que ho copia tot plegat sota el nom de mossèn Co-
rella, ni En Pulbena que ho publica tot plegat (240), no s'
haguessin adonat que es tractava d'una obra de Jordi de Sant
Jordi. Vegeu la nostra edició d'aquest poeta (241). No cal
dir que ni N ni P no porten sinó l'esparça Retorn. L'edició
Baselga de P és la que nosaltres seguim (p. 64). El poeta,
no sols no l'ha mai desamada, sinó que l'amarà tant com li
resti un alè de vida. Ha passat un núvol entre els enamorats.

Bulbena

Baselga

"Suplich-vos donchs, vullau apart posar ^{Co} Lo qu'és estat, e
^{di's estat que u sia} qu'és estat se sia". Tornaran a ésser amics i ben enamorats.

X IX. Mossèn Luís de Requesens. (Esparça).

Nunque diré qui és la qui jo am

N 134

Nunque

J 120, K 169, N 134, P 95. - Una cobla de 8 versos i tor

1B nada de 4.- El poeta intenta mudar de camí. Tots ple
men un món ple de falsedats. No divulgarà res referent a la
seva aimia. Disfressarà els seus sentiments i enganyarà a-
quells que no siguin fins. En la tornada descobreix el nom
d'ella: "Margarita, no vullas plus de mi D'agò que has, Car
no pot pus muntar Mon bon voler, pensa que vull guardar,
Bardya: diguen
Que no digués: certes agò vaxí".

X X. Moss. Luís de Requesens. Sparça.

Si'us par, amor, que hagués prou durat

J 251, N 94. - Una cobla de 8 versos i tornada de 4.- Pu-
blicada per Torres Amat-Tastú (p. 533), no sabem que ho hagi
estat per cap altre col·lector.- Copiarem sencera aquesta es-
pansa: "Si'us par, amor, que hagués prou durat Lo desfavor
que de vós he haguda, Seria dret ara'm féssieu ajuda En a-
quest cas que'msó enamorat. De dona tal, qu'és d'onestat an-
tigua, E ço que vull d'ella és tan petit Que'm par rahó de-
pendreu ab despit, Si als noia mi en mos fets se liguia. Tornada:
Si'us vos puch fer ma liguia; No'm farà bo
Mon paradi
ni mal esperit, Ne visió de dia ni de nit M'espantarà, si
vostr'amor me liguia. Mossèn Luis de Requesens".- Hem vist
alguns altres casos de signar el poeta a la fi de la composi-
ció.

1B 20. Mossèn Bartomeu de Corella (1430-1460). - No estem gaire
segurs que aquest nom sigui e-
xacte, ni li veiem solució. Els cançoners J i K, que, com és
sabut, són còpia l'un de l'altre, porten les dues poesies se-
güents, que semblen aplicar-se a un tal Bartomeu de Corella:
"En lo món trop molts hòmens ralladors" i "Enamorats de sen-

720
timent groller". L'epígraf d'aquestes dues esparses, en amb-
dós cançoners, és Altra de Barthomeu de Mossèn Corella: així
és que no sabem si es tracta d'unes cobles d'En Bartomeu so-
bre un mossèn Corella, o d'unes altres d'un Corella sobre un
Bartomeu. Això seguint el costum dels epígrafs usuals; però
ens sembla gairebé evident que Bartomeu i mossèn Corella són
dos individus diferents. La segona obra, "Enamorats", va en-
capçalada Altre ell mateix. En ambdues obres es satiritza al-
gú. Ara bé: en el cançoner N (Ateneu) en la nostra Bibliogra-
fia de 1914, núms. 138 i 139, les poesies esmentades aparei-
xen sota el sabut epígraf Altra, seguint obres d'En Joan Be-
ranguer de Masdovelles, que no es retraben entre les nombro-
ses poesies del més prolífic dels nostres poetes, més que Au-
zias March. Una altra cosa: en el Conort d'En Francesc Ferrer,
en el sisè lloc de les seves citacions, inclou una cobla de
mossèn Corella força allunyada de l'estil i l'època de l'il-
lustre mestre en teologia mossèn Joan Roig de Corella. Tot i
que aquest autor té poesies fortament amoroses, són molt di-
ferents, aquestes dues i l'altra. Es de creure que els eru-
dits valencians retrobaran un altre Corella o Barthomeu pœ-
tes, perquè totes tres obres (per bé que en N es troben anòni-
mes) són precedides i seguides d'algunes cançons d'En Joan Be-
ranguer de Masdovelles. En les nombroses d'aquest darrer no
hi ha res que s'hi assembli, com hem constatat més amunt.

Sense que res ho justifiqui, fora del llenguatge i el ca-
ràcter antiquat d'aquestes obres (sempre, però, dintre el se-
gle XVè.) li hem posat, hipotèticament, una possible produc-
ció d'una trentena d'anys, encara que les centúries no ens
n'hagin reservat sinó una ínfima part (242). Per a judicar

aquestes curtes esparses, no ens resta cap més element
llenguatge.

X I. Barthomeu de Mossèn Corella. Altra sparça.

En lo món trob molts hòmens ralladors

J 116, K 165, N 138 (anònima). Una cobla de 8 versos. Les formes trob i Altra sparça són de N: la resta és de J K, que guarden la forma trop. - El poeta troba massa homes escarnidors, que de les persones, no en retreuen sinó les flaqueses, i, en canvi, n'amaguen les qualitats i perfeccions. Es lliuren a la crítica, i no poden o no volen judicar amb serenitat.

y II. Altra ell mateix. Altra (Sparça).

N 139 Enamorats de sentiment grosser
groler

J 117, K 166, N 139 (anònima). - Cobla ^{creuada} ~~encreuada~~ de 8 versos. - Anotem la forma de N groler, que sembla millor que no pas la forma grosser de J K. Aquesta cobla, com la precedent, és, segons les nostres informacions completament inèdita. - Els enamorats de sentiments ⁿgrollers, que tot ho gosen dir i no saben comportar-se degudament davant d'una dama, i la grolleria dels quals es revela en llurs paraules i cançons, sempre tavernàries, no poden estimar ni són dignes d'ésser estimats. Estan mancats de prudència i de discreció. No fan ús de l'enteniment perquè no en tenen, ni els és propi, així mateix, cap sentiment delicat.

N 91, L 54 i J 187 contenen El conhort de Francec Ferrer

y III. Mossèn Corella.

Y 5 Gens no cregan que la vostra ^{crecany} ~~onor~~ ^{honor}

J 187, L 54, N 91, Y 5. - Una cobla ~~encreuada~~ ^{creuada} de 8 versos.

No cregueu que els vostres amics defensin la vostra honor.
Els vostres fets són prou públics, perquè tothom diu que us
cobriu de la capa d'un pastor. Sou un cos gentil de calitat vil,
que contrafeu el mal gos escuder; amb tal barreja de la vos-
tra carn loçana ^{Masí: Que el pudent corp feu cenar d'esparver} "Que el corp pudent feu capar d'esparver".
(Caçar amb corb sanat en lloc d'esparver).

21. Micer Pere Joan de Masdovelles (1420-1474).

De l'advocat Pere Joan de Masdovelles en coneixem sis
obres en conjunt, compreses les cobles esparses i tot i la
qüestió amb el seu germà Joan Berenguer. Aquest era més gran
i hereu, perquè mai no s'oblida de la partícula honorífica
Mossèn. Quant a En Pere Joan, ja era mort l'any 1474, perquè
la seva esposa, Isabel, en un document d'aquella data, que
extractarem, es declara vídua. Les tres obres primeres cons-
ten de cinc cobles i tornada; les altres tres (comprentent-hi
la qüestió que li proposa el seu germà, Joan Berenguer) són
esparses. En llur temps, a les obres fortes de micer Pere
Joan devien haver agradat, perquè es troben en la major part
dels principals cançoners: J, K, L, N. - No ens resta cap ele-
ment per a esbrinar la naixença o el traspas d'aquesta autor:
només ens consta que l'any 1474 ja era mort. Creiem que arri-
bà, aproximadament, a l'edat de seixanta anys, com deixa su-
posar un document emfitèutic atorgat en 1474, per Na Isabel
de Masdovelles, vídua de Micer Pere Johan de Masdovelles, i
per Na Isabel, muller de Galceran Desgànech, de la torre o
castell ~~tan~~ i quadra de Vilarnau d'Ancià, a favor de Guillem
Mir, segons escriptura del notari-poeta barcelonès Johan Fo-
gaçot (243), ^{les obres del qual hem examinat en el num. 16.}
i atorgada p

I. Pere Johan de Masdovelles. Uniconant, mig croada i mig encadenada.

Dona d'honor qui viure vol honesta

J 152, K 127, L 12, N 21. - Cinc cobles de 8 versos uniconants i tornada de 4. Quan la forma estròfica és expressada a dalt en estem de reproduir-la. Torres Amat-Tastú (p. 410) publiquen la primera i la terça cobla amb la tornada. En Briz va publicar els mateixos fragments (244), i també ho féu En Bulbena (245). - La dona que no ha estat requerida d'amor pot ésser virtuosa, però el mèrit és d'aquella que, essent molt requerida, sap guardar el seu honor. Cadascuna de les cinc cobles tracta d'una mena de dones: adés de les honorables, adés de les dissipades. El marit de la dona a qui li agrada canviar d'home, si per ventura l'estima, en assabentar-se dels seus amistançaments ha de matar-la. Els pobres fills perden l'alegria, perquè els surten tants pares que no saben, pobrets!, a quin han de besar la mà. En la tornada s'adreça a Déu i a la Mare de Déu: "Jo prech a Déu les qui mal usaran Que presentment les faça l.luminar; Les honestes a vós les recoman, Mare de Déu, les vullats conservar".

II. Maldit fet per P. Johan, amb pauses tornades, uniconant, mig croada e mig encadenada.

Temps és estat que m'anau percar

J 153, K 128, L 15, N 145. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4. Inèdita. En Pere no es deixa immutar per les sollicitacions amoroses. No vol ésser amat ni mai ell no estimarà cap dona. Sembla que és possible que En Pere Johan hagués volgut imitar En Marcabré. Aquest maldit té alguns conceptes una mica forts.

III. Maldit, fet per lo dit P. Johan, uniconant, mig creat i mig encadenat.

Liurade'us a mi no per amor

J 154, K 129, L 16 : Liurada us sou

J 154, K 129, L 16, N 146. - Epígraf diferent

"Altres maldits, fet per lo dit P. Johan, en la Setmana Santa".

Cin cobles de 8 versos.- És interessant considerar com relaciona aquest, el mateix que el precedent, ~~es~~ del tot inèdit.

1 m

IV. Cobla sparça, segons la qualitat d'un fat grosser qui pensa molt saber, lo nom del qual no vull dir. Feta per lo dit Pere Johan.

J, K, L, N

Tot ignorant se pensa molt saber

J 95, K 130, L 13, N 41. - Una cobla de 8 versos.- Va amb ulls aclucats en bell dia clar, segueix un camí pel qual no sap anar, i té els savis per ignorants. El veurem mudar de parer cada dia. Li agrada molt enraonar, i no diu sinó ximpleries.- L'epígraf és de L. Aquesta esparça va ésser publicada per Torres Amat-Tastú (p. 410) i, tot seguint-los, per En Briz (245) i per En Bulbena (247). Vegeu Valls, Cançoners, pàg. 411.

1- 246

1- 111

1 n

V. Cobla Sparça per un home d'onor qui ha perduda la vergonya, per lo dit Pere Johan.

L'ome d'onor qui trenqua la paraula

J, K, L, N

J 96, K 131, L 14, N 43. - Una cobla de 8 versos.- El

poeta carrega la mà sobre aquest home que trenca la paraula, que cada dia contreu deutes, no té compte de l'amistat i només fa vileses. En acabar pregunta a un seu cosí: "Mon car cosí, que'us par d'est mercader?".- Publicada per Torres Amat-Tastú (p. 410) seguint, com sempre, J. Ha estat reproduïda per En Briz (248), i per En Bulbena (249) i per L. F. Valls, treta de N

1 L

1 B

(250), en el qual cançoner aquestes esparses són anònimes.

VI. Altra sparça per Johan Berenguer és tramesa a son frare
En Pere Johan de Masdovelles.

Qui pert lo temps detràs ço que no val

Resposta

No penseu gens que metré un jornal

(pàg. 187-188)

J 101, K 134, M 138, N 106. - En la cobla de proposició

En Joan Berenguer usa una cobla ^{men-cobla} de 8 versos, un dels quals és bloc o curt. En la resposta En Pere Johan usará la mateixa forma i els mateixos rims. El primer proposa si és prudent servir una noia bella però bajana. Voldria que el seu ~~xxx~~ "car frare" li respongués, perquè, enamorat de la seva bellesa, no sap si perdrà el temps. Donarem sencera la Resposta d'En Pere Johan: "No penseu gens que metré un jornal, Ni dos ni tres que sia grosseria. De mi'us sé dir l'om^{Ar} conselleria Metés lo temps d'ací per tot Nadal; Ab gran destal, ^{Qu'e} Qu'a-
^{mon pover} paria follia gran seria, Leixàs lo fet, axi'n la migania, Ans veure ~~Deu~~ la fi del bé o mal".- "Replicació. Entès haveu tan bé lo general Que'us dich qu'en res esmenar s'i poria. Mas a mon juy, servir és gran follia ~~Dnas~~ ab poch seny qui tir al natural. Mas tot és tal ^{Per} Que tant diré al qui és en la via, Servesque'l temps per vós dit e lo dia, Ab tot son cert mengerà menys de sal".- [^{No es troba en Ar.} "Altra. Qui de mi'us dir que fos enamorat, Dona, de vós, jur-vos ma fe, mentí, Que null temps altre ne vos aymí Ny aymaré, tal és ma voluntat".]- Ens sembla que és tan notable la declaració terminant que fa En Pere Joan de Masdovelles de no estimar i prometre no estimar mai més, que, malgrat ésser publicada, hem fet precedir les dues cobles per a situar-la.

Torres Amat-Tastú (p. 409-10) varen publicar aquestes es-
parses i les reproduïren En Briz (p. 220) i En Bulbena, que
ofereix certes esmenes entenimentades (p. 138-9). En Milà va
conèixer la declaració d'En Pere Johan, i aquestes són les se-
ves paraules (III, p. 196): "També hi ha un altra esparsa en
què P. Johan diu que mai no ha estat ni jamai no serà enamorat".

22. Mossen Joan Berenguer de Masdovelles (1430-1449). 17

Joan de Masdovelles (1485-1500)

10 Segons el nostre recompte, En J. B. de Masdovelles és au-
tor de 179 obres: no va existir cap autor que n'hagués escri-
tes tantes. La quantitat va resultar, sense cap dubte, en per-
judici de la qualitat. El cas és que posseïm un cançoner, tot
escrit de ma del mateix poeta (Johan Berenguer), on hi ha a-
quell nombre d'obres del qual han de descomptar-se la vintena
de poesies del seu oncle Guillem de Masdovelles. En Johan Be-
renguer va escriure, encara, 13 obres que no es troben en M,
sinó en altres cançoners. 10 d'aquestes duen solament, per
nom, Johan de Masdovelles, i una d'elles és en castellà. Tant
per l'època dels cançoners com pel fet d'ésser tardans els
poetes amb els quals tençona, hi hauria lloc a creure-les d'
un fill d'En Joan Berenguer (Vegeu l'obra CVII).

12 En front d'una producció tan abundosa, varem vacil·lar
en fer-ne la classificació. De bell antuvi havíem ideat, en
primer lloc, posar plegades les poesies amoroses, que hi són,
naturalment, en major nombre; segonament les obres de devoció,
després les de caràcter històric, tot seguit els debats, i,
per últim, les esparses. Més endavant hem pensat que En Joan

P i amb els seus amics de Lleida

Berenguer copiava les poesies a mesura que anava produint-les, i que, per consegüent, era interessant presentar ara les obres contingudes en M i fer-ho després amb les que en són fora. Com que aquest cançoner, dit "dels Masdovelles" es troba en curs d'impressió i serà donat al públic força abans que la d'aquest llibre, ens estarem de fer-ne cap descripció rítmica, i només establirem les sigles del manuscrit. Solament descriurem les obres que En Joan Berenguer va oblidar-se, potser intencionadament, de continuar en el seu manuscrit.

En Joan Berenguer era amic de tençonar amb els personatges més diversos. Hem esmentat tots els debats sostinguts entre oncle i nebot ^P Francesc Martí Gralla i mossèn Andreu d'Espens; ~~amb~~ En Joan Boscà, de Barcelona, amb el seu germà misser Pere Joan, amb En Lluís de Requesens, amb En Pere Lluís de Valta, amb mossèn Miralles, amb En Pere Antoni, per bé que aquests tres darrers estaven relacionats amb En Johan de Masdovelles.- En Joan Berenguer té diverses obres datades o datables: la composició Prenguen spill los curials que són ha d'ésser escrita poc posteriorment a la degollació d'Alvar de Luna, a Valladolid, el 5 de juliol de 1453. Una cobla atrevida és endregada a En Guerau de Cervelló, en les seves nuviances, el maig de 1443. En Joan Berenguer, era, demés, un acèrrim partidari d'En Joan II, així com els poetes que hem vist fins ací ~~mésx~~ aviat eren partidaris del príncep de Viana. Arriba fins al punt de donar al príncep consells sobre el concepte de la virtut que ^{certament} no li calien. Això li permetia llegir obres poètiques davant del rei, la reina i molta gent d'honor, amb epígrafs interessants. Es clar que tenia certes ~~fructs~~ fruïcions, com la desfeta del rei Pere de Portugal a Calaf i la

~~de Lleida~~

mort d'aquest, en la caiguda de Barcelona. Excita el rei, a qui no calia excitació, per a fer crueltats; li diu que no tingui la mà lleu contra els mals regidors del govern de Catalunya i els de la ciutat. El conjunt de les obres datades o datables, com veurem, és comprès entre els anys 1443 i 1467. Però el conjunt de composicions devotes amb les quals clou el cançoner dels Masdovelles acusen el seu caràcter de lletra d'ancianitat ("de vellart", hauria dit el seu oncle). En Torres Amat publica un llarg document, fet durant el siti de Lleida en 1464, en virtut del qual se li atorguen els béns d'En Bartomeu Antoní, rebel; però el tresorer Joan de Cardona hi afegeix una nota per la qual la donació resta nul·la en el cas que N'Antoní no sigui rebel o que els dits béns no hagin estat donats a altri. De manera que sembla que l'atorgament reial era molt relatiu.

I. Johan Berenguer de Masdovelles.

Lo primer ^{guig} goig que tu Marí aguist

(pàg. 257-258)

M 2. Com es comprèn, consta de set cobles:

II. De Johan Berenguer de Masdovelles, Sobre los Morts.

Increat Déu, sol creador

(pàg. 259-263)

J 188, M 3, N 89. - Torres Amat-Tastú ⁽⁴¹⁰⁾ publiquen només

els 23 primers versos. Consta de nou ~~cobles~~ ^{estrofes} de 24 versos.

III. Moss. Johan Berenguer.

Estant ^a retret e d'enuig ^{guat} fatigat

(pàg. 263-265)

M 4.

9 cobles ~~creu-creades~~ i una tornada

—/ Joan de Colo-
ma (d'in Torres Amat)

III cinc — estrofes
H 23

IV. Lo dit Johan Berenguer de Masdovelles.

An. ^{asi}
Fins avans he desamades les dones

M 5. (pàg. 266)

6 versos, el sisè incomplet

V. Lo dit En Johan Berenguer.

Set són ^{3a} set e puix quatre setenes

M 6. (pàg. 266-268)

cinc. cobles creu-encadenades, endroça i tornada

VI. Moss. Johan Berenguer de Masdovelles.

Dins un poblat en terra despoblada.

M 7. (pàg. 268)

4 versos

VII. Obra per Johan Berenguer Sobre los Sinch senys corporals.

Mon creador, incompres, dreturer

L 24, M 8, N 9. - Sis ^(pàg. 268-270) cobles ~~creu-encadenades~~ capfinides de

8 versos i tornada de 4. Publicada ^{[la versió de M per Aramon i Serra,} per F. Valls (260).

Canç. Masdovelles, pp. 268-270, i la versió de N per Valls i Taberner, Canç. XV segle At. Barc.,

VIII. Moss. Johan Berenguer de Masdovelles.

Alegre't flor virginal i incompresa

M 9. (pàg. 271-272)

7 cobles creu-encadenades capcaudades

IX. Moss. Johan Berenguer de Masdovelles.

An. ^y Pus veig que'us plau per vós vaja ^{ga} rodan

J 66, K 103, L 48, M 11. (pàg. 4-5)

5 cobles creu-encadenades i una tornada

X. Lo dit Masdovelles. Cançó d'amor.

~~Un cop mortal m'ha dat amor, de fresch~~

Mort me donau, dona, sens merexer

M 13. (pàg. 5-7)

M 12

5 cobles creu-encadenades retrogradades i capcaudades, i una tornada

XIX. Moss. Joan Berenguer. Cançó.

Un cop mortal ^{m'a} m'ha dat Amor, de fresch.

M 13..

6 cobles nims moridats i unisonants, i una tornada.

XII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. Morir me cuyt de dol e ^{gran faunia} fellonia

M 14

J 68, K 105, L 50, M 14.

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada.

XIII. Moss. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. Si'm volets ^{mostrat} mostrau l'om en jovén ^{mostrats-form}

[E no vullats esperar ma vellura] → No hi es

M 15.

5 cobles creu-croades i una tornada

XIV. Moss. Johan Berenguer de Masdovelles.

Bé'm pendrà mal si pas esta jornada

M 16.

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

XV. Moss. Johan Berenguer de Masdovelles.

M 17

Tant he sofert que pus avant sofrir

[Sertes no pusch vostra desconexença.] - No hi e

5 cobles creu-croades i una tornada

J 67, K 104, L 49, M 17. Cinc cobles de 8 versos i tor-

nada de 4: Dona de bé.

XVI. Johan Berenguer de Masdovelles.

Bé li pren mal aquell qui del desert

Ar. [Ix ab afany, per venir a poblat.] No hi es

M 18.

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

XVII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Xb *L'el·lell* *enguxos*
Amb griedu treball e z angoxon turmén

M 19. (*pág. 16-18*)

5 cibles creu-candades i una tornada

XVIII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Tot
~~De~~ axí com lo paubre va quirent

Ar. Tot
M 20. (*pág. 18-20*)

5 cibles creu-candades capcandades i una tornada

XIX. Johan Berenguer de Masdovelles.

Si per null temps mercè trobar ^adevia

M 21. (*pág. 20-21*)

5 cibles creu-candades capcandades i una tornada

XX. Johan Berenguer de Masdovelles.

De vós me clam, dona prous a valén,

Ar.
M 22. (*pág. 22-23*)

5 cibles creu-candades i una tornada

XXI. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ares maldich lo jorn, lo punt e l'ora

Ar. Eres
M 23. (*pág. 23-24*)

5 cibles creu-candades capcandades i una tornada

XXII. Comiat fet per Johan Berenguer de Masdovelles.

Pus en tal punt m'avets, dona, portat

M 24. (*pág. 25-26*)

6 cibles creu-candades capcandades i una tornada i una endrega

XXIII. Johan Berenguer de Masdovelles. Maldit.

Ar. pinet
Tant me promet, dona, que no pusch pus

M 25. (*pág. 27-28*)

5 cibles creu-candades capcandades i una tornada

XXIV. Johan Berenguer de Masdovelles.

M 26. Dona ~~va~~ qui val ben voler me demostre
Ar. bon

(*pág. 28-29*)

5 cibles creu-candades capcandades i una tornada

XXV. Johan Berenguer de Masdovelles. Cobla esparça sobre el temps.

^{tant}
Per tal co'l temps de temps en temps se muda

^{tant}
[Vull fer ab temps qo que'l temps me comporta] - No hi és

M 27. (pág. 30)

Una Cobla esparça

XXVI. Johan Berenguer de Masdovelles.

^{Ar. Evay} Ara pus son si fort enamorat

^L ^{Sou} ^{enamorat}

^K ^{Sou} ^{enamorat}

^J ^{Sou} ^{enamorat}

^{Ar. Evay} ^{Sou} ^{enamorat}

da: Dona sens par.

(pág. 30-31)

creu-croades

XXVII. Johan Berenguer de Masdovelles. Dança unisonant he bio-cada.

Tant complidament

Dieu ha donat a vós, donzella,

^{Ar.} Bondat he seyn que ses parella

^{Ar.} No'us say ^{apualment.} igualmén.

- No hi és

M 29. (pág. 32-33)

4 estrofes, la primera de quatre versos i les altres de vuit, i una tornada.

XXVIII. Johan Berenguer de Masdovelles.

No'm clam d'emor, ab tot que molts turmens

J 78, K 115, M 30.- Cinc cobles de 8 versos i tornada de

4: Dona sens par.

XXIX. Johan Berenguer de Masdovelles.

Si prest no'm val vostra gran gentileza

J 51, K 89, L 34, M 31.- Cinc cobles de 8 i tornada de 4.

XXX. Johan Berenguer de Masdovelles.

Lo grant voler, dona, que'us port me costa

M 32. (pág. 36-37)

Sobles cobles encadenades i una tornada

X XXXI. Johan Berenguer de Masdovelles.

Amor, del mal que'm feu ten fort, me duyll

M 33. (pàg. 38-39)

5 cobles creu-croades cap-caudades i una tornada

XXXII. Dança feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Pus per amar he de morir

^{arso}Suplich a vós, ma bell'aymia,

^{ressau}Que'm fes tanta [de] cortesia

D'ésser a mon trist sebolir.

J 52, K 90, L 35, M 34. - Segueixen tres cobles de 3 ver-

sos i tornada de ^{de 9 sil·labes}4: Dona coral.

X XXXIII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ja que lo temps no's vuy tal com solia

J 53, K ~~9~~, L 36, M 35. - Cinc cobles de 8 versos i torna-
da de 4.

X XXXIV. Dança biocada a la meytat de rims cars, feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Pus que sots tal

De vós me part, servir no'us vull

M 36. Segueixen 3 cobles de 8 versos i tornada de ^(pàg. 42-43)4: Dona coral.

X XXXV. Johan Berenguer de Masdovelles.

Pus no'm feu be ni fer no'l me voleu

J 61, K 99, L ~~53~~, M 37. - Cinc cobles de 8 versos i tor-
nada de 4: Dona sens par. Hi ha resposta de Francesc Martí
Gralla, de Lleida.

X XXXVI. Dança feta per Johan Berenguer de Masdovelles,
dona qui lexà l'om gentil per pendre lo vilà. E per
ella matexa se feu l'Enquant e Maldit qui's segueix
per avant.

Null temps cuydí dona trobar

M 38. (pàg. 44-45)

4 estrofes, una de 4 versos anacàstics, i les altres de vuit versos, i tornada

X XXXVII. Maldit fet per la dita dona.

Per que'xi car, dona, vas mi ^eteniu
 Ar. ^{vej}

M 39. (pàg. 45-47)

5 cobles vren-croades i una tornada

X XXXVIII. Enquant fet per Johan Berenguer de Masdovelles, a
compàs de dança, per una dona qui ~~lexà~~ l'om gentil
per pendre lo vilà.

No veyrets may d'eras ^aenant

M 40. (pàg. 47-48)

5 estrofes, de 4 versos la primera i vuit les altres, de 9 síl·labes.

X XXXIX. Johan Berenguer de Masdovellàs.

M
 No crech prengué ab major paciència

Ar. ^{cc}
 [Job, los afanys e la pobresa gran] no. h. c.

(pàg. 48-50)

J 57, K 95, L 40, M 41.- Cinc cobles de 8 versos i torna-

da de 4: Dona sens par.

X XL. Johan Berenguer de Masdovelles.

^{c'amor} ^{qu'en}
 Pus l'amor vol que mos mals anadescha
 Ar. ^{c'amor} ^{qu'en}

M 42. (pàg. 50-51)

4 cobles de cinc maridats, retroncada i schonxada, i tornada

X XLI. Cobla sparça feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. M 43
 N
 Dona del món no'm pot ^{que}gens ^{qua}enganar

(pàg. 51)
 J 113, K 146, M 43, N 112.

Cobla esparsa

X XLII. Cobla sparça feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Amor, qui pot, m'a dat a dona tal

M 44. (pàg. 51-52)

Cobla sparça

X XLIII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Tan^t yeu no cerch que ges no puix trobar

M 45. (pàg. 52-54)

7 cobles creu - encadenades capcandades i una tornada

X XLIV. Cançó d'amor unissonant e va per les vocals, feta per lo dit Johan Berenguer de Masdovelles.

Eras ca^x vey guarnits los prats e'ls camps

Ar. i. m.

2

M 46. (pàg. 54-55)

5 cobles ^{de 4 versos} unissonants i per les vocals, i una tornada de 3 versos

X XLV. Johan Berenguer de Masdovelles.

Pus que sabí que vostra senyoria

Ar.

Pleya que jo'us anés a^{ment} visitar No hi é

Ar. no cita J, K, L

(pàg. 55-56)

creu-croades

J 65, K 102, L 47, M 47, - Cinc cobles de 8 versos i tor-

nada: Dona ses par.

X XLVI. Cobla sparça feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Ab tot conech, dona, que't pots clamar

M 48. (pàg. 57)

Cobla sparça

X XLVII. Cançó d'amor feta per lo dit Johan Berenguer. la qual és de molt stret compàs e's unissonant he va per les vocals.

Del joy d'amor^e suy ers depnats he ras.

M 49 (pàg. 57-58)

5 cobles unissonants i per les vocals, i una tornada

X XLVIII. Cançó de rima unissonants, feta per Johan Berenguer de Masdovelles, la qual feu per la ^{saó} desus dita e tirà a la Joha (Bartomeu Castelló, Barcelona, 1433).

De vós, amor, no pusch ges null bé dir

K, L

- negun

J 58, K 96, L 41, M 51. ^(pág. 60-62) Cinc cobles de 8 versos, ^{creu-croada}

nada (Dona sens par) i endreça als mantenidors, de 4.

- X XLIX. Vers fet per Johan Berenguer de Masdovelles, lo qual va per les vocals, és unissonant e tornades les diccions en certa manera.

^{Arx. i. m.} De mals barats que'l món se fan no'm pach

M 53. ^(pág. 64-65)

^{6 cobles unissonants i per les vocals, i una tornada.}

- X L. Cançó de nostra Dona, feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Palays de Dieu, pura verges Maria

M 54. ^(pág. 65-67)

^{5 cobles creu-croades capcandades, i una tornada}

- X LI. Maldit contra les velles, fet per Johan Berenguer de Masdovelles a compàs de Dança.

Aquestes velles vils mardoses

~~M 55~~ ^(pág. 70-72)

Cobla feta per En Guillem de Masdovelles, en defensió de les velles bones.

Per qu'ieu suy vielhs, en favor de les velles ^{ll}

^(pág. 72-73)

^{una cobla catens-croada}
Resposta a la dita cobla, feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Mos honcles cars, yeu no dich mal d'aquelhes ^{llas}

^{una cobla creu-croada}

M 57. ^(pág. 73)

^{10 estrofes, de 4 versos la primera, i vuit de 5 altres, i una tornada}

- LII. La tençó devall stà mogué lo dit Johan Berenguer de Masdovelles a mossèn Endreu d'Espens.

Mossèn Endreu, un om a fet'aymia

En la qual may porà mercè trobar

^(pág. 73-76)

M 58. - Són deu cobles de 8 versos: les senars signades

per En Masdovelles; les parelles per En Despens. En una dobla

tornada, tots dos debatidors nomenen jutge En Johan
la cobla desús escrita fench tramesa per nosaltres dos al dit
En Boscà, lo qual pres càrrech dar cantènsia en nostron de-
bat. - Entre nós dos és debat en cest dia.

X LIII. Lo Debat devall scrit he hagut jo, Johan Berenguer de
Masdovelles ab Amor.

Ar. M Bé sabs, amor, que voluntat havia
Saps e

(pág. 79-87) *creu-croades*
J 59, K 97, L 18, M 60, N 73. - Trenta cobles de 8 ver-
sos: *renova* les signades Masdovelles, i les parelles Amor, i dues
tornades: l'una signada Masdovelles; l'altra Amor. L'epígraf
de J K és: Debat de mossèn Masdovelles ab Amors.

X LIV. Johan Berenguer de Masdovelles.

Bé vols, Amor, ton gran poder mostrar

(pág. 87-88)
M 61.

3 cobles creu-croades capcandades i una tornada

X LV. Johan Berenguer de Masdovelles.

Eres, plus vey c'^{amor}emor vol que sieus sia

M 62. (pág. 89-90)

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada, i una

X LVI. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. M *Ar. plus*
Jeu e z Jo vull hi am la pus bella que's mir
mas

(pág. 90-92)
J 55, K 93, L 38, M 63. - Variant: Jeu vull e z am. Cinc

creu-croades
cobles de 8 versos i tornada de 4: Dona de pretz.

X LVII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. M *he*
En vida muyr morint, puix guarir

M 64. (pág. 92-93)

5 cobles creu-croades i una tornada

X LVIII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Amor tots jorns me presenta

(pág. 93-94)
M 65. - Es d'aire de Dança.

Y LIX. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ja són de mals axí cansat

M 66. (pág. 94-95)

Dança

X LX. Johan Berenguer de Masdovelles.

Tu'm pots valer, senyora, e altra^e no

M 67. (pág. 95-97)

5 còbles creu-croades, i una tornada.

Y LXI. Johan Berenguer de Masdovelles. Comiat

Ab plants e plors partré de vós, senyora,

Ab greurs sospirs e engoxós turment

M 68. (pág. 97-98)

5 còbles creu-croades capcandades, i una tornada: Quina de mi

le X LXII. Coblé tramesa per En Guillem de Masdovelles, mon car honcle, a mi.

Ar Mas

Mon cars nabotz, en vostres cançons vey

Resposta de mi, Johan Berenguer de Masdovelles.

Mon honcler cars, jur-vos la fe que'us dey

M 69. (pág. 98-100)

6 còbles cadens-croades, les senars de Guillem i les parelles de Johan Berenguer

X LXIII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar Destret d'amor, ab cuytat anamén,

[Vos vinch denant pes mercè demanar]

H 46 J 64, K 101, L 156, M 70. (pág. 100-102) creu-croades
- Cinc còbles de 8 versos i tornada de 4.

X LXIV. Cobla ab tornada, retrogradada per diccions.

Sospir e plor, dona, tots jorns per vós

M 71. (pág. 102)

X LXV. Cançó feta per lo dit Johan Berenguer de Masdovelles, per una donzella qui'n festejava dos.

L 82, M 72

Anuig trob gran en la festa que feu

+ 108

J 71, K 105, L 82, M 72. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4. (pág. 102-104) creu-croades

Ar. *Lluny*
X LXVI. Lo dijous Sant de l'any (14)XXX nou mossèn Endreu d'Espens, e Francesch Martí Gralla e jo, Johan Berenguer de Masdovelles, estant en la ciutat de Barcelona, fem novellament aymies; e per tant com per rahó de les festes de Pasqua, ~~anem~~ de partir de la dita Ciutat per anar en nostres cases, acordam que y tornàssem en lo mes de mayg après següent. E jo, durant aquest temps que fom fora de la dita Ciutat tots tresos, ~~fas~~ les cobles següents, e aquelles trametá als dits mossèn Endreu e mossèn Gralla a Lleyda, on és llur habitació; e assó per tant com jo sens ells no podia tornar a la dita ciutat, ans los avia esperar a l'Arbóa, on ells devien venir.

K 100

Bella
Despuys partim de la bona Ciutat

Ar. cito J. 79. e m. de

K 100, L 45, M 73. - Vuit cobles de 8 versos i tornada (pág. 104-106) creu-croades capcans

de 4.- Al costat del vers 8.e de la cinquena cobla: Del brandó fí d'on vezia mon déu, correspon l'anotació més extensa:

"Lo brandó en la present cobla dit és a mostra Dona de la Mar, hi (al costat l'altar [hi havia] un bastiment de fust, e del dit brandó vey a m'aymia". De la tornada: *transcripció* "Veniu, veniu, prest e cuytadament".

Ar. *e N Johan Boschà*
X LXVII. Lo Debat devall scrit moguí jo, Johan Berenguer de Masdovelles a'n Johan Boschà.

M. Ar.

ayma
Un baró say qui ama finament

E pot aver breu joya de s'aymia

(pág. 107-108)
M 74. - La primera cobla d'En Boscà fa així: "Si bé m

veig buyt d'aquell prim sentiment".

5 cobles cadeno-encadenades

✓ LXVIII. Cobla sparça feta per mi, Johan Berenguer.

Av. M. 105
Ges no penseu, si bé no'us vaig a veura^e

M 75. (pág. 108)

✓ LXIX. Altre sparça.

M 76
Anar-me'n vull, perçó prenc comiat⁵⁵⁰

(pág. 109)
J 114, K 147, M 76, N 128. - Vuit versos.

✓ LXX. Altre ab tornada.

e
Tu'm fas partir per qui jo romandria

Av. nombr. ita J, K
L N 137 J 115, K 148, M ~~77~~ *(pág. 109)* *creu. creada* - Una cobla de 8 versos amb tornada de 4.

✓ LXXI. Altre sparça.

J 63
Despuys partí de vos, ma bell'aymia^{im}

Av. Despuys

(pág. 110)
J 63, 108, K 141, M 78, N 109.

✓ LXXII. Sparça.

Ab gran afany he mal, dol e tristor

M 79. (pág. 110)

✓ LXXIII. Altre sparça he endrega a un meu cossí.

D'assí partesch d'on partir no deuria

M 80. (pág. 110-111)

Cobla sparça amb tornada i endrega

✓ LXXIV. Altre sparça.

Av. E

O, llas de mi! que ma plorosa vita^e

M 81. (pág. 111)

L d

X LXXV. Cobla sparça.

K D
J E
Ay llas catiu! bé fonch maleyt lo dia
(pág. 111¹ 112)
J 112, K 145, M 82, N 124.

X LXXVI. Altre sparça.

M volguesseu que posques
Ja volgués ^{posques} que pusquet ^{posques} abstenir } Den
Av.
(pág. 112)
J 109, K 142, M 83, N 117. Variant: "Ja volguesseu que posqués abstenir".

X LXXVII. Altre sparça de rims maridats, unisonants he plenisonants.

A mi mateix cové que digua fora
[Pus aturar no pusch per nengun for] No hi en
(pág. 112)
J 111, K 144, M 84, N 114.

X LXXIX. Altre sparça.

Tot quant he fet fins en lo present jorn
M 85. (pág. 113)

X LXXX. Altre sparça.

Volentat gran e z amor tot ensemps
M 86. (pág. 113)

X LXXXI. Altre ab tornada.

Ar. M 87 malestruch
Pobre de joy e mal-volgut d'aymia
N " " " malvolgut d'aymia
(pág. 113 114)
J 110, K 143, M 87, N 136.

X LXXXII. Johan Berenguer de Masdovelles.

1 p
Tot me merdí aquell dolorós jorn
[Que m volch Amor, axí ferir de ferm] No hi en

Mano!

M 88.

5 còbles creu-croades capcandades, i una tornada

x LXXXIII. Lo Consell devall scrit demaní Jo a mossèn Endreu D'Espens.

Mossèn Endreu, un consell vos deman

M 89.- La Resposta del dit mossèn Endreu: "Bell cavaller, pus m'estàs demanant".

2 còbles cadeno-candades

x LXXXIV. Lo Consell devall scrit me demanà lo dit mossèn Endreu.

Mossèn Johan, digau-me què faré

M 90.- Resposta de mi Masdovelles: "Mossèn Endreu, temps ha que no trobè".

2 còbles creu-encadenades

x LXXXV. Lo Consell dejús scrit demanà a mi mon car honcle a mi, Guillem de Masdovelles.

Ar. Mos Mon cars nabatz totat m'an l'enemich

M 91.- Resposta de mi Johan Berenguer: "Ges del Consell en mi no tinch l'abrich".

2 còbles cadeno-candades Ar. diu: he sabie'u jo

LXXXVI. La cobla devall escrita tremetí Jo, Johan Berenguer a a un meu cossí qui amava una dona la qual tenia a sa voluntat, e sabia ho Jo. E sobre una trena que ella avia feta dels seus cabells, la qual lo meu cossí li demanà; ells se barallaren, car ella no la'y volch donar. I ans ella li diu que li paguas dues camises que li ha avia donades, les quals aquell avia ja rompudes. He que li paguas un he li tornàs un diamant que li avia donat. He partiren-se fort mal. He per la dita raó jo tremeti-li la dita cobla, a la qual me respòs no en rims, car no sab de trobar, pregant-me que li fes un Maldit sobre lo dit cas. He fiu-ne dos, qui són dejús scrits: lo hu del fort stret, qui va per les vocals, l'altre de rims unissonants. He la dita cobla que li tremetí també va per les vocals hi és la següent. Féu-se a X de maig de l'any (14)XXXVIII.

Ar. Mos cars

Mon car cossis, pus t'aymia j'a ras

Una cobla per les vocals (pàg. 117-118)

LXXXVI Maldit

M. i Ar.

Pus no'us dech res, perquè voleu que'us pach?

6 còbles creu-croades, una tornada i una endrega

M 92.

Ar. LXXXVII. Maldit fet per lo Johan Berenguer. Maldit. ^{unissonants}

Molt vós sou tart, dona, regoneguda

(pàg. 120-121)
J 73, K 110, L 84, M 93. - Un altre epígraf: "Cobles fetes per una dona qui jaquia son enamorat e volias retraure".- Cobles unissonants.

5 cobles creu-croades, amb una tornada

X LXXXVIII. Lo Debat devall scrit ha mogut mon car honcle a mi.

Mos cars nabots, yeu say dos aymadors

(pàg. 130-131) 6 estrofes de 10 versos creu-croades
M 99. Lo dit Masdovelles sobre l'Incarnació.

LXXXVIII bis

Molt protestant comens fer aquest'obra

Ar. un ^a [On vull parlar de l'Incarnació] No hi és

M 100. (pàg. 132-133)

5 cobles creu-croades capeantades, amb tornada

X LXXXIX. Lo dit Masdovelles, Sparça.

Tan fort vos am hi tan sencerament

M 101. (pàg. 133)

X XC. Altre sparsa feta per lo dit Masdovelles.

No'm fera gens vostra descortesia

M 102. (pàg. 134)

X XCI. La hobre devall escrita tremès a mi mossèn Francesch Martí Gralla. E jo li fíu resposta per los rims semblans, féula sobre lo voler qui'l sap jugar ab mala sort.

sopjuga

supjuga

Ar. i M. Estrem

Extrem voler per mala sort mā tempta

5 cobles creu-croades capeantades, amb una tornada

M 103. Resposta de Johan Berenguer: "No't maravells com

Ar. i M. XCI bis

^{2a tempta} voler me retenya". Es tracta de frare car, com a signe de familiaritat.

(pàg. 136-137)

5 cobles creu-croades capeantades, amb una tornada

HC 11u Le
ar nq
t.

XCII. La obra devall escrita s'és feta per una dona qui promès dona lloch a son enamorat en carta part he puix m'esosen entorn: Mi aquell se partí rompent, malcontent d'ella, he après, penedint-se'n, tremès la dita hobra, la qual feu Jo, Johan Berenguer, per amor d'ell.

Ar. trempes-li

Perdut he pler, deport, solàs he riure

Ar. Despuix

Depuix partí, bell'aymia, de vós

(pàg. 132-138)

creu-croades copcaudades

J 72, K 109, L 83, M 104. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4.

HC vol sso que no vol
que he, he
+ m' qu

XCIII. La hobre devall escrita he jo feta, dit Johan Berenguer sobre'l Voler qui'm té sopjuguat, he no vol sso ma disposició; he sobre huyt enamichs ~~he~~ que són aquests: amor, h'aymia, lo Voler, Sort, Fortuna, Lo Cor, mos gulls he Por.

Ar. Co

Lo que no vol ma disposició,

Vol lo Voler qui'm té tan sopjuguat,

No hi es

Que no consent que ges de Llibertat

Ar. Seguesquen

Segue'n res so que vol la Rahó.

(pàg. 139-141)

creu-croades copcaudades

J 62, K 99, L 44, M 105. - Set cobles de 8 versos i 4 de

tornada, per cada obra i la seva resposta. - La hobra damunt escrita tremetí a mossèn Francesch Martí Gralla, a Lleyda, he féu-me la resposta següent, en la qual diu: Quina és la rahó que los vuyt enemichs, comprès entre aquells Amor, aý sobre mi tal senyoria - Mossèn Francesch Martí Gralla: "Mossèn Jo-

HC 19
an
Tn

han, segons hopenió) D'aquells antichs qui viu enamorat". La tornada el nomena Mora, frare dolç. La hobra devall escrita he feta Jo, Johan Berenguer de Masdovelles, replicant la respos-

(7 cobles creu-croades copcaudades i una tornada (pàg. 141-143))

No hi es

non
/a

ta de mossèn Francesch Martí Gralla que li trametí e va per los rims semblants. Mossèn Francesch, lo nohible'gulló De'mor qui nou, a tothom desamat".

Ar.

nohible'gulló

D'Emor

No hi es

7 cobles creu-croades copcaudades i una tornada (pàg. 143-145)

Tm'a feta ha una hobre

XCIV. La hobre devall escrita he feta sobre una dona ^{Ar. diu: i chorave-u he no} quicm ^{Ar. diu: i chorave-u he no} festa ha hun home que li donava sentiment que li volia bé ab tota honestat, e lo dit home per semblant manera la hamava; he moltes veguades ho dix a la dita dona, hi ella ~~per semblantmen~~ no ho creu ya, bé que per lo dit home la amava honestament, preguà a mi fer-li alguna obra sobre son cas, per que aquella trematés a la dita dona, que i chorava que ell l'amàs ni la volgués amar honestament.

Vós no sentiu so que sentir deuria

Vostre sentit, qui'm dóna sentiment

J 74, K 111, L 85, M 106. - Cinc cobles ^(pog. 145-146) de 8 versos i tor-

nada de 4. Diferències d'epígraf: Pus no sentiu; Doncs no sentiu.

XCV. La hobre devall escrita fiu per hun home qui era hi és enamorat d'una donzella; hi aturaren abdosos dins una ciutat, he comensaren-se a morir; he los dits home e donzella acordaren-se axir de la dita Ciutat; hi debate- ren alguns jorns qual se n'havia primer, però la dita donzella volch que lo dit ~~hom~~ se n'anàs primer, e de fet parti, e per tant com ell no sabia en quina part se n'hiria, tremés a la dita Ciutat un seu servidor, per ^{Ar. i sti} sabut ^{Ar. i sti} que anàs lla hon ella fos. Lo dit seu servidor he preguà a mi li fes alguna hobre que lo dit servidor donàs a la dita donzella. He Jo sobre son cas, fiu lo següent.

Quant me sové d'aquell jorn que partí, ^{Ar. i sti} Gentil, de vós, de dol me cuyt morir ^{Ar. i sti}

J 70, K 107, L 52, M 107. - Cinc cobles ^(pog. 147-148) de 8 versos i

tornada de 4.

XCVI. La hobre devall escrita fiu Jo, dit Johan Berenguer, per hun home qui és enamorat de una gran dama, de la qual per sa bellesa he valor ^{Ar. i sti} jamés aver bé, mas voler li prometia en seguir que la conseguiria, e que no duptàs en demanar-li so que n'e que continuadament la servis he tingués aprop e sobre lo ~~demés~~ dit preguà a mi li fes alguna hobra la qual pogués trametre a la dita gran dama, e que, per amor d'ell jo fiu la següent la qual li doní e aquella tramés a la dona.

Si jamés pusch del tot aconseguir

So qu'en segur lo voler ma promet

(pig - 148 - 150)

Open - Croach

A.

sesantment 22

(p. 150-151)

cren-croades capcandades

Dona qui vol molts aymans compartir

(vol. 152)

Ac 2

an

29

Ac.

Ar.: niet

(p. 152-154)

L'enyorament qui'm vench de vós partint

(pg. 154-156)

8 cables crew - crosses cableways, 1 ms tornada

Tot mon treball fins al jorn d'huy passat

(pag. 156 - 157)

even - crosses correspond

Av.: Beatriu, vos

de 4: Na Beatriu, teniu complit poder.

CII. Lo dit Masdovelles.

Pus vós, mon bé, ab vostre gran bellesa

M 114. (pág. 158-159)

5 cobles creu-candades i una tornada

CIII. Lo dit Masdovelles.

Av.: Quans sentimens j^amès d'Amor sentí

M 115. (pág. 159-160)

5 cobles creu-candades i una tornada

CIV. Lo dit Masdovelles.

No'us cal star per que'us vulla més bé

M 116. (pág. 161-162)

5 cobles creu-candades capeandades i una tornada

EV. Lo dit Masdovelles. Sobre'l nom de s'aymia.

Algunes gens m'an dit moltes vegades

Los volgués dir lo dret nom de m'aymia

(pág. 162-164)

M 117. - En els quatre primers versos de la ^{vischa} cinquena co-
bla es troba el nom en jeroglífic.

6 cobles creu-candades capeandades i una tornada

CVI. Lo dit Masdovelles.

Av.: Esperant muyr he morènt vicioh ensemps

M 118. (pág. 164-165)

5 cobles creu-encadenades capeandades i una tornada

CVII. Confessió a mon bon Rey e Senyor, del que son obligat Jo, Johan Berenguer de Masdovelles.

Av.: al dit anyor

A tu confés, mon bon Rey e Senyor

Av.: Que m'as guārdat, muller, fills, béns, persona

E de l'Arbós, e més de Tarragona

Un m'as tengut e muy Tenr com leyal

(pág. 273)
M 119.- La resta és en blanc.

Li versen

CVIII. Lo dit Masdovelles. Cobla ab tornada.

Ar.: Tres anuyts que'm fan pensiu estar

J 106, K 138, M 120, N 120. (pág. 166)

CIX. Lo dit Masdovelles. Sparssa.

Sostenir pot dona secretament

J 106, K 139, M 121, N 82. (pág. 166)

CX. Altres sparssa.

De ben servir no son las ni cangat,

Si bé servint, afluquesch cascun dia

J 107, K 140, M 122, N 152. (pág. 167)

CXI. Lo dit Masdovelles.

Per que'm digués que sens vostre voler

~~Sens no'us tesàs, yo que'm temet pervedat~~ ϕ

J 84, K 86, L 31, M 123. (pág. 167) Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4.

CXII. Lo dit Masdovelles.

L'om qui del món s'aparta per servir

Ar.: Déu e servint vol paradís guanyar

J 260, K 123, M 124. (pág. 169-170) Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4. Cren-croades

CXIII. Lo dit Masdovelles.

Ar.: Cert és a tots qu'amor és cosa pura,

Mas purament algu no vol amar,

J 50, K 88, L 33, M 125. ^(pág. 170-171) Cinc cobles ^{creu-croades} de 8 versos ^{capcaudades} i torna-
nada de 4.

CXIV. Lo dit Masdovelles.

Ar.: ^{pens, més} Com pus més pens, ^{me par} dificultós m'apar,

Jamés poder ço que vull obtenir

J 261, K 124, M 126. ^(pág. 172-173) Cinc cobles ^{creu-croades capcaudades} de 8 versos i torna-
da de 4: ^{Ar.} "Vós de qui so^{portau}, per tan aquell dur cart Qui'm puny
mos mals e Déu ne desconech".

CXV. Lo dit Masdovelles per vocals.

Ar.: Amors, d'uy més ^{selar} no pusch los dans

Ar.: Que'm dau tots jorns, he que'm costen ^{as} les dens

M 127. ^(pág. 173-175)

5 cobles per les vocals

CXVI. Lo dit Masdovelles, unissonant he biocada.

Guerrejar vull ab amor e m'aymia

Si bé no pusch, segons coneix, guonyar

M 128. ^(pág. 175-176)

5 cobles, tornada i andrega

CXVII. Cobla esparssa, feta per lo dit Masdovelles.

Ar.: Encalçant fuig del qu'atènyer ^{c'} ^{voluria} deuria,

E, en fugent, ^{a ssa} ^{qu'encalç} ^{m'ecost} asso q'm calç me cost

J 104, K 137, M 129, N 39. ^(pág. 177)

CXVIII. Lo dit Masdovelles. [Complants per departiments.]

Un jorn mirant, axí com fer solia,

So qu'è'm fonch mal, e volguí'ls abstenir

J 49, K 87, L 32, M 130, N 78. ^(pág. 177-179) Sis cobles ^{creu-croades capcaudades} de 8 versos

i tornada de 4; ^{Ar.:} "Jo'us prech, Amor, ^{me el} que [^]lexeu amar una [^]qui sabeu dieu ⁿAlianor".

CXVIII. Sparssa feta per lo dit Masdovelles.

L' enamorad qu'en temps antich amava

E que secret, dins [^]hi l'amor tenia

J 103, K 136, M 131. (^{pag. 179})

CXIX. Dança de rims unissonants e retronxada en l'obor de Nostre Dona, ^{Ar.: ha honor} ffeta per Johan Berenguer de Masdovelle,

^{Ar.: Plus} Pus en vós tot bé ^{sa deriva} s'aderiva,

Mayres de Dieu molt ^{c el} excelén

M 132. (^{pag. 179-180})

4 estrofas encasillades, de vuit versos, i tornada de quatre

CXX. Cobl'ab tornada feta per lo dit Masdovelles.

Jatz que tots jorns, per ma granda follia,

Yeu Dieu no llou, seguons dreig ne dever

(^{pag. 180-181})
M 133. Senyal: Reyna dels Cels.

CXXI. La cobla devall escrita fiu Jo, dit Masdovelles, sobre lo cas següent: dues dones anaven de companyia, e la una dix a l'altra: Vet assi que ve Masdovelles, coneix-lo? E l'altra replicà que sí, e replicà l'altra: Dien que de tu és enamorat. Dies ha que jo'u coneix, no se si tu n'as aguda coneixença? Hi aquella dix que be'u conexia, mas que ella no m'ho podia vedar. E jo, ohides les demunt dites rahons, fiu la següent cobla.

Qui de mi'us dix que fos enamorat,

Dona, de vós, jur-vos, ma fe, mentí

(^{Ar. segueix N.º 120 v.}) (^{pag. 181})
J 102, K 135, M 134. - Es la mateixa cobla citada pel seu germà Pere Joan (vegeu Pere Joan de Masdovelles, 21, VI).

i editat, els quatre primers versos per Torres Amat (^{pag. 140}), per Denk, Einführung ... (1293), i per Antoni Bulbena i Tjell, Gramàtica de la llengua catalana, vol. II (139).

CXXII. Lo dit Masdovelles. Maldit.

^{Av.} Ara coneix ^{ss} ço que no conexia

^{Ar. An} En aquell temps que'us era sopjugat

J 46, K 94, L 29, M 135. - Sis cobles ^(pàg. 182-183) de 8 versos i tor- ^{creu-croades capcandades}
nada de 4.

CXXIII. Lo dit Masdovelles. Altre ~~Maldit~~ Maldit.

Annig mostrau haver qui'us vulla bé

O'm feu semblan en vostra continença

J 47, K 85, L 30, M 136, N 156. - Cinc cobles ^(pàg. 184-185) de 8 versos ^{creu-croades capcandades}
i tornada de 4.

CXXIV. Altre maldit fet per lo dit Masdovelles. Maldit en co-
bles.

^{Ar.} Pus dau a mi rahó de malparlar,

Dona, de vós ja no'us tindré secreta

J 45, K 83, L 28, M 137. - Cinc cobles ^(pàg. 185-187) de 8 versos i tor- ^{creu-candades}
nada de 4.

CXXV. La cobla devall escrita tremetí jo a mon frare (Pere Jo-
hen).

Qui pert lo temps detràs ^{ss} ço que no val

J 101, K 134, M 138, N 106. - Aquesta obra ha estat exa- ^(pàg. 187-188)
minada en l'article anterior (21, VI). Hi ha rèplica, dúplica
i tríplica.

CXXVI. Lo dit Masdovelles.

Jamés no fuy d'Amor tan descontent

M 139. ^(pàg. 188)

2 cobles creu-croades capcandades

CXXVII. La cobla devall escrita fiu Jo, Masdovelles, a mossèn Guerau de Cervelló, lo jorn que féu bodes, a la torra de mossèn Qacalm, en lo mes de may any (14)XXXXIII.

Mossèn Guerau, pus lo temps és vengut

D'usar de seny, e Déu vos n' a donat

(pág. 189)
J 100, K 133, M 140, N 77. - Una cobla de 8 versos.

CXXVIII. La cobla devall escrita he jo, Johan Berenguer de Masdovelles feta. La qual és retrogradada per bordons e diccions, es de rims croats; e llegint-la pla diu bé e retrogradant-la, diu mal.

Car fort teniu, dona, virtut sens frau

Feu bé sens dan tots jorns, veig clarament

(pág. 192-193)
J 99, K 132, M 143, N 26.

CXXIX. Lo debat devall scrit moguí a mossèn Luis de Requesens Jo, Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. Dones d'un seny, dues són ^{he} per bondat

E d'un saber e d'una gran bellesa

(pág. 193-196)
M 144. - Hem tractat d'aquesta obra en l'article "Requesens" (19, IV).

15 cobles, les renans de Masdovelles, i les parelles de Requesens, creu-
CXL. Lo dit Masdovelles, de compàs stret, de rims aguts. *condades,*

Per un gran alt que tinch, dona, de vós,

Vos am tan fort c'absent pensant bé'us mir

(pág. 197-198)
M 145. 5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

CXLI. Lo dit Johan Berenguer de Masdovelles.

Ar. Tots aquells mals c'amor pot ^{fer sentir} absentir

(pág. 198-200)
M 146. 5 cobles creu-croades i tornada

CXLII. Lo dit Masdovelles.

Dol port d'un dol qui'm dóna gran dolor

M 147. (pàg. 200-201)

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

CXLII. Lo dit Masdovelles, per dona Elfa de Perellós.

Molts dies ha que tinch extrem voler

En poder dir, ab un'obra complida,

De dona tal qui fos ennobleyida,

Ar.: De béns qui'en bé la pot més fer valer.

(pàg. 201-203)

M 148. - Obra interessant de 6 cobles ~~creu-croades capcandades~~ i capfini-

des de 8 versos i tornada "An és lo de la dita dona Elfa", en acróstic invertit. És una obra més aviat respectuosa que no pas amorosa.

CXLIII. Lo dit Masdovelles.

Pus veig tant dol amor que vostre sia

(pàg. 203-204)

M 149. Senyal: Vós de qui som.

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

CXLIV. Lo dit Masdovelles.

Ab quin turment e pena congoxosa

(pàg. 205-206)

M 150.

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

CXLV. Lo dit Masdovelles Obre del gloriós sant Miquel.

Singular sant que Miquel t'anomena

(pàg. 206-208)

M 151. Senyals: tornada Miquel tant bó, i endreça a Nos-
tra Dona: Mare de Déu.

5 cobles creu-croades capcandades i una tornada

CXLVI. Lo dit Masdovelles. Obre del gloriós sant Gabriel.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

M 152.

L i

Gabriel fonch missatger singular

Per Déu tremès a la Verge Maria

M 152. (pàg. 208-209)

5 cobles creu-croades capcaudades i una tornada

CXLVII. Lo dit Masdovelles.

Av. Tant és en mi ^{sur} Fortuna riguorosa

Ar. Que no sé com la ^{pugu} ^{asuar} suavar

M 153. (pàg. 210-211)

5 cobles creu-croades capcaudades i una tornada

CXLVIII. Lo dit Masdovelles.

Ab los subtils llaços que par' Amor

Ar. Caure m'an fet ^{mos} los ulls e lo voler

J 257, K 120, M 154. (pàg. 211-212) - Cinc cobles ^{creu-croades capcaudades} de 8 versos i torna-

da de 4.

CXLIX. Lo dit Masdovelles.

Ar. En temps d'enuig e mig ^{desllibertat} desllibert

Ar. D'emor l'estil, llevat ^{he} de lo voler

J 259, K 122, M 155. (pàg. 213-214) - 4 cobles ^{creu-croades capcaudades} de 8 versos i una de 4,

que podria fer de tornada; però resta espai blanc per a escriure-hi l'estrofa mancant.

CL. Lo dit Masdovelles.

Aquellx saber qui'm féu de vós partir,

Venint de vós, contra lo nom d'emor

M 156. (pàg. 214-215)

5 cobles creu-croades capcaudades

CLI. Lo dit Masdovelles.

Pus ma dolor ten fort tots jorns almenta

(pàg. 215-217) *creu-croades*
J 258, K 121, M 157, - Cinc cobles de 8 versos i torna-

da de 4: Més de millor.

CLII. Lo dit Masdovelles.

Apoderat d'Emor per son poder

En vos amar, forçat, empès m'a son.

(pàg. 217-218) *creu-croades capcandades*
J 263, K 125, M 156. - Cinc cobles de 8 versos i torna-

da de 4.

CLIII. Lo dit Masdovelles.

Per què mos ulls no poblighen lo dan

(pàg. 218-220)
M 159. - Senyal: Vós de qui son

5 cobles *creu-croades capcandades i una tornada*

CLIV. Lo dit Masdovelles. Consell a una dona.

Av. 50

~~Se~~ que fins vuy aveu sabut guardar

- Vos
M 160. (pàg. 220-221)

Cinc cobles *creu-croades capcandades i una tornada*

CLV. La hobre devall escrita fiu jo dit Masdovelles per dona Alianor de Cardona, muller del marquès d'Oristany. Es en la primera cobla lo nom, en la segona lo conom, en la terça marquesa e en la quarta Oristan.

A vósx qui sou de complida bellesa,

La qual aveu en grau superlatiu,

(pàg. 222-223) *creu-croades*
J 79, K 116, L 19, M 161, N 159. - ~~Sis~~ *Cinc* cobles ~~croades~~ *capcandades* i

T per
~~capcandades~~ *capcandades* de 8 versos i tornada de 4. - Epígraf de J K: Obra feta

dona Elionor de Cardona, marquesa d'Oristany, e en los

caps dels bordons de les IIII primeres cobles és son nom e

titol designat. Altra variant de N diu Elionor de Cardona,

muller del marquès d'Oristany. L porta senzillament l'epígraf

següent: En lehors de la marquesa d'Oristany. - En J.B. de

Masdovelles enumera les qualitats de la marquesa d'Oristany,

tant, més que Elionor de Cardona abandona Catalunya i se'n va
a altres terres. (Urgell pendrà, partint-ne vós, donzella,
Tala tan gran que no's pot presumir, Aprés, però, la pendrà
sens fallir Lo regne tot Portugal e Castella). Expressa el
dolor per la pèrdua. Es obra coneguda, en part, per Torres
Amat-Tastú (1951), que en publiquen la primera cobla i la tor-
nada. No ha estat, fins ara, reproduïda per cap col·lector.

H 409

Ar. diu que Denk en reproduïx també la primera cobla i la tornada, i Mila
Fontanals, O. comp. III, 196, publica la tornada.
CLVI. (Lo dit Masdovelles).

Lo fonament de mon pler, alegria,
Sobre-dolor veig assegut stà

M 162. (pàg. 223-225)

5 cobles creu-cruades capcanolades i una tornada

CLVII. La hobre devall escrita fiu ~~xx~~ Jo, Johan Berenguer de
Masdovelles per la nova entrada en lo Regne del S.R.
don Johan. La qual l' presentí en la vila de Vilafran-
cha, a XVII de Janer, any M.CCCCLVIII, en la casa de
mossèn Johan Terré, hun lo d' S. R. posava. Presents
lo reverent mestre de Muntesa e de Sant Jordi. Lo fill
dit S., que era mestre de Calatrava; don Pedro d'Ur-
teya, don Carlos, mossèn Rebolledo, e don Llop de Gur-
reya, fills de mossèn Martí Torrelles e de molts d'al-
tres hòmens d'onor. La qual, aprés aquí llegida e pre-
sentada al dit S. R. lo mestre de Muntesa pres-la e
tornà llegir.

1 i
v it
H Caros
14 17
v qui

Regne divís és desolat, perdut,

Ar. a ja rey
E no aparex ajudat per Déu sia

(pàg. 227-229)
M 164, N 160.- Set cobles creu-cruades i capcanolades, torna-

da i endreça de 4.- L'epígraf de N és així: Obra presentada
a S. R. a Vilafrancha de Penadés l'any M CCCC LVIII. En Jo-
an Berenguer, contra els regidors de la Generalitat De Cata-
lunya, aconsella al rei: "No y ha remey, si no'n acona Déu,
Permetent prest lo Rey Just se regescha, E que'ls tirans Con-
sellers fort ponescha En cort e béns e que la mà no'n lleu".
~~Ata~~ A la mala persona que era el rei no li calien excitacions

al
rx

dels aduldors perquè tingués la mà pesada contra els regi-
dors de Barcelona.

CLVII. La obra devall escrita fiu en lo mes de deembre any
M CCCC LX, sobre la presó que féy lo senyor Rey En Jo-
han d'Aragó de son fill don Carles, príncep de Viana,
en la Ciutat de Leyda; la qual li trametí per mossèn
Luy de Vich, qui aquella li donà.

Quanta dolor ha passada lo Rey

De pendre ^{fill} lo fill d'ésser pres!

(pág. 229-231) creu-croades i capcandades
M 165.- Cinc cobles ~~creu-croades i capcandades~~ de 8 versos,
tornada i endrèça de 4.

CLVIII. La hobre devall escrita tremetí, per lo dit mossèn Luy de Vich al don Carlos, príncep de Viana, fill del dit Senyor Rey d'Aragó, sobre la dita presó, la qual li fonch donada.

Siau membrant, de so'us deu recordar,

Que és virtut qui stà ferm contre vici,

(pág. 231-232)
M 166.- Solament en la tornada es fa humil: "A vós su-
plich prenguan de vostra mà, L'obre present, aquella corre-
gint. E no mireu en què vaig defallint, Mas al voler qu'en
fer-la portat m'a." Publ. els 2 primers versos i la tornada per Martí Torrens
5 cobles creu-croades i capcandades, tornada i endrèça
CLIX. (Obra endrèçada a l'arquebisbe de l'arragona).

Aquests grans fets perseguits fins havuy,

Crech començats a tracte de diable

(pág. 233-234) creu-croades i capcandades
M 167.- Sis cobles de 8 versos, tornada i endrèça de 4.

Al capdevall aquesta nota: "L'obre demunt escrita tremetí a
Lleyda, per mossèn Bernat Salba, la qual dix donà al Reverent
archebisbe de Tarragona a qui s'adressa; ab tot sia per tota
Catalunya e la missatgeria de LX persones qui per la desliu-

rança de Don Carlos, príncep de Viana i eran per ^{amb} ~~abaixador~~ al
senyor Rey".

*1 he gferma, per lo
senyor rey,*

~~XXX~~ CLX. La hobre devall escrita fiu a Vilafrancha en lo ju-
liol de l'any LXI, dregada a la senyora Reyna sobre
la Concòrdia que tracta/ab los del Consell de Ca-
talunya, e per semblant per la treva concorda entre
lo Reverent bisbe d'Urgell e lo compte de Pradas.

Vostre renom, per fets públichs e certs,

Complits fins vuy ab virtuosa fama

(p. 235-236)

M 168. - La darrera cobla, sobre el fet de perdonar els
dolents i no recompensar els lleials és així: ^{Av.:} "Com poran mils ^{poreu}
nostron Rey mitigan ^{mester es he siau preguadora} Si a més siau preguadora, A la qui tany
e gran perdonadora En quant vos toch e molt ^{en} ab Déu fiau.
Car, en seguir, ^u obtindreu lo degut, Que Déu no fall jamás a
qui'l servex, E fort sovint los descervints ponex E trau
de mal l'omil reguonegut".

5 cobles creu-ovades i capcaudades, tornada i endrega

CLXI. La hobre devall escrita a XXII de quost any M CCCC LXXXX
assi, en la ciutat de Tarragona, a mon Rey e senyor,
per la gràcia de Déu don Johan, presentí Jo, Johan Be-
renguer de Masdovelles; presents ma senyora e Reyna, l'
archabisbe de Caragosa don Alfonso d'Araguó, fill, del
dit mon Rey e Senyor, don Anrich Infant, nabot de don
Lop d'Urreya he don Pedro, freres, mossèn Rodrigo de Re-
bolledo, don Loch de Gurreya, don Matheu de Muncada e
molts barons, cavallers e gentils hòmens. E a la dita
ma Reyna he senyora l'obra après següent d'aquesta.

Si la fe fos per los tots bé tenguda

Av. Be tinent
Los betiments agueren alegria

(p. 237-238)

M 169. - A l'indret de la cinquena cobla hi ha dues po-
tes de diferent tinta, però de la mateixa mà: "Pedro vengut
sa verguonya percassa, E forts greus mals a quans ^{Av.:} ^{no} bons [s]
ajusta. E si segueix sa'npresa molt injusta ^{Crech sera mort,} Crech ^{la} ^{que} ^{serà,}
vençut o pres en plasa. Car deu ^{la} ^{sa} part en los tinents fe

en lo loch seu
ferma E ab aquells mesos eb lo seu; E vencedor sera lo se-
nyor meu, Car veritat los dos titols conferma". Nota que fonch
vengut a Calaf en lo febrer de l'any LXV. - Morí lo dit Pedro
a XXVIII de juny any LXVI a Grenolers e fo portat a Barcelona.
fe
- En la derreria del mes de febrer o en l'Entrada de març en
l'any M CCCC LXVI *lo senyor primogenit don Ferrando d'Eregus* castà lo compte de Prades a Calaf fon ven-
pi
gut don Pedro de Portugal e fu... los bescomptes de ro... En
Cerveló, En Cruyles ^{de} e Peratalada. *Roda e de* (La humitat no deixa veure
res més).

6 cobles creu-croades i capcaudades, i una tornada
CLXII. (Obra endreçada a la reina).

Vostres grans fets, senyora virtuosa

Se mostren clar per les obres que n'ixen

M 170. *(pàg. 239-240)*

cinc cobles creu-croades i capcaudades, i una tornada

fr. 1/2
CLXIII. La obra devall escrita, presens Mon Rey e Senyor he Ma
Reyna e Senyora e molta gent d'onor, en les festes de
Nadal de l'any M CCCC LXV, a don Fernando, primogenit
fill dels dits mon Rey e senyor e Ma Reyna e senyora,
presentí assí en la ciutat de Terraguona.

15
O militat, principi de virtut

E d'altres cap, Déu soplich ab vós sia

M 171. *(pàg. 240-241)*

5 cobles creu-croades i capcaudades, i una tornada

CLXIV. L'obre devall escrita al S. príncep, après que hac des-
baratat don Pedro de Portugal a Calaf en lo febrer de
l'any LXV.

Senyor príncep, pus tal comensament

Permès ha Déu *servint* agau servit s'altesa

M 172. *(pàg. 242-243)*

5 cobles creu-croades i capcaudades, i una tornada

CLXV. L'obre devall escrita fiu en lo mes de juliol any M CCCC
LXVII. Com lo duch Johan fonch entra a Barcelona, pre-

1 t

sentada a mon bon Rey e senyor que Déu guart.

Cuitau, Senyor, per fer a Déu servey,

E rapós dar a gent de bona part!

M 173. (pág. 243-245)

5 cobles creu-caudades i capcaudades, tornada i endreça

CLXVI. Lo dit Masdovelles, de Feeltat, en febrer de l'any LXiiii.

Feeltat vol amar la Senyoria,

Ar.: AR

De parer meu, tement tostemps aquella

M 174. (pág. 245-246)

5 cobles creu-croades i capcaudades, tornada i endreça

CLXVII. La hobre devall escrita he feta Jo. Johan Berenguer de Masdovelles sobre la Fe, e'n lo mes de març any LXV la scrivi en lo present Libre.

Lo qui per juy a fer l'om creure basta

En los grans fets pel sol incompreensible

M 175. (pág. 247-248)

Cinc cobles creu-croades i capcaudades, i una tornada

CLXVIII. La hobre devall escrita he feta Jo. Johan Berenguer de Masdovelles. La qual és tota lès diccions de dues síl.labes, compàs molt stret e complida de sinch cobles e tornada.

Ar.: / as

Senyor Jesús, Infant perfet en trist

11

Dintre l'omil verge, Dona valent

M 176. (pág. 248-249)

5 cobles creu-croades i capcaudades, i una tornada

CLXIX. Lo dit Johan Berenguer de Masdovelles.

L'Inconegut sol d'ell conexedor,

C'a deslliurats de perdurable pena

M 178. (pág. 251-253)

5 cobles creu-croades i capcaudades, tornada i endreça

CLXX. Lo dit Johan Berenguer de Masdovelles.

Dels crims majors comet lo crestià

Es mal usar del do per Déu donat.

(pàg. 253-254) *creu-croades i capcaudades*
M 179. - Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4. S'ha *la tornada és incompleta*
acabat al cançoner M. - Segueixen les obres d'En Johan Beren-
guer que no es troben en M, sinó en altres cançoners. Comen-
cem per les obres de caràcter religiós perquè facin seguiment
a les darreres de M.

CLXXI. Obra de Nostra Dona, capcaudada, e maridada feta per Johan Berenguer de Masdovelles.

Vós sou sens par, Vergez dona polida,

~~Polit és quant vostra persona porta.~~

L 20, N 6. - Cinc cobles ~~creu-croades~~ *capcaudades* i capfinides de 3 ver-
sos i tornada de 4. - Publicada, *seguint el text de N, per Valls i Taber-*
mer, Canç. XV segle At. Barc., pp. 14-15, [i per Aramon i Serra, Canç. Ateneu, pp. 17-19].
~~F. Valls (253).~~

CLXXII. Lo dit mossèn Johan Berenguer de Masdovelles, cava-
ller.

Ateneu:
Ans Déu creàs [l]angelical natura

~~Del umenal, em e pensa creà.~~

L 21, N 7. - ~~Publicada per F. Valls (253).~~ Set cobles ~~creu-~~
~~croades~~ de 8 versos, tornada i endrega de 4. ~~lla~~ [Obra sobre Jesús.] -
Publicada, *[seguint el text de N], per Valls i Taberner, Canç. XV segle At. Barc., pp. 16-17, [i per Ara-*
mon i Serra, Canç. Ateneu, pp. 19-22].

CLXXIII. Altra obra feta per lo dit mossèn Johan Berenguer de
Masdovelles, cavaller, e a honor de nostra Dona, so-
bre lo peccat horiginal.

Alguns han dit e volgut sostenir .

~~Verge, que fust en peccat consabuda~~

L 22, N 8. - Cinc cobles ~~creu-croades~~ *capcaudades* i capfinides i tornada
de 4. - Publicada, *[seguint el text de N],* per ~~F.~~ Valls ~~Katolik~~ i Taberner, *Canç. XV segle At. Barc.,*
pp. 18-19, [i per Aramon i Serra, Canç. Ateneu, pp. 22-23].

CLXXIV. Lo dit mossèn Johan Baranguer de Masdovelles, Sobre
lo Magnificat.

Per gran rahó, Verga dona, digist

~~De Tu parlant, que la sanct'obra tua~~

N 10.- Deu cobles ~~acres~~^{capcandades} ~~acres~~ capfinides de 8 versos. [Al
començament]
~~la fi~~ de cada cobla hi ha un versicle del Magnificat.- Publi-
cat per Valls 1275 i Taberner, Cang. XV segle At. Barc., pp. 21-23, [i per
Aramon i Serra, Cang. Ateneu, pp. 26-30]

CLXXV. Lo dit mossèn Johan Baranguer de Masdovelles, Sobre la
«Miserere».

Mercè de mi lages, mon sol Senyor,

~~Pus tany a te gran misericòrdia~~

L 26, N 11. - 20 cobles ~~acres~~^{capcandades} ~~acres~~ i capfinides de 8 ver-
sos. ~~Al començament de cada cobla hi ha un~~
~~versicle del Miserere~~ ~~se troben no a la fi, sinó en~~
~~començar cada cobla.~~ [seguint el text de N]
Obra publicada per Valls 1275 i Taberner,
Cang. XV segle At. Barc., pp. 24-29, [i per Aramon i Serra, Cang. Ateneu, pp. 30-37].

CLXXVI. Cobla sparça feta per mossèn Johan Berenguer de Mas-
dovelles.

Poderós Déu e z hom incomprensible

J 94, K 117, L 22, N 74.- Una cobla de 8 versos.

CLXXVII. Johan Berenguer de Masdovelles.

Prengueu espill los curials que són

De grans senyors e persona cascuna

D'aquell rich don Alvaro de Luna

J 256, K 118. - Sis cobles ~~acres~~^{capcandades} ~~acres~~ de 8 versos i tor-
nada de 4.- Aquesta composició ha d'ésser feta pocs mesos des-
prés de la degollació, a Valladolid, d'Alvar de Luna, que va
tenir lloc el 5 de juliol de 1453. Seria, entre les obres da-
tades del poeta, la primera.- Torres Amat-Tastú publicuen l'o-

bra i solament tres versos de la tornada (p. 403). Van repro-
duir-la En Briz (257) i En Bulbena (253).

CLXXVIII. Mossèn Johan Berenguer de Masdovelles.

Dins un gran prat a totes parts a cayre

J 80, K 116, L 27, N 88. - Cinc cobles de 10 versos i
tornada de 5.

CLXXIX. Feta per lo dit Masdovelles. Comiat.

Elionor, per tant com fos m'aymia,

J 76, K 112, N 131.- Cinc cobles de 8 versos i tornada
de 4.

CLXXX. Altre per lo dit Masdovelles.

Jamés haguí d'Amor tal sentiment

J 77, K 113.- Cinc cobles de 8 versos i tornada de 4.

CLXXXI. Lo dit Masdovelles.

En loch molt alt de terra plana mir

J 54, K 91, L 37.- Cinc cobles de 8 versos i tornada de
4.

CLXXXII. Altre Masdovelles.

Voler, desig e dura passió

J 75, K 111.- Cinc cobles de 8 versos e tornada de 4.

CLXXXIII. Obra feta per lo dit mossèn Johan Baranguer de Mas-
dovelles, cavaller, sobre la presó de Costantinoble,
e laors de la Creu.

Permès ~~la~~ Déu haver feta presó

~~De Constantí lo Tureh, tirant inieh,~~

± qui's dresa

N 12.- Tretze cobles ~~Horades~~ ^{capcanades} capfinides de 8 versos
(l'última anomenada Conclusió), Tornada ^{Vindria} a nostra Dona i En-
dresa als jutjes, de 4. Hem feta una menció d'aquesta obra
en ^{ocupar-nos d'} el nostre paràgraf 2. Els darrers concursos, ^{(p. ... d'aquest volum).} ~~per al text~~
- Publicada per Valls i Taberner, Comp. XV segle At. Barc., pp. 30-33, [i per Aramon i
veure F. Valls (259) Serra, Comp. Ateneu, pp. 38-42].

Ara anotarem rabentment unes poques obres que surten so-
lament en N, amb l'únic nom de Joan de Masdovelles. Com hem
dit, ens sembla que ens trobem en presència de produccions
d'un fill d'En Joan Berenguer, dels quals parla en l'obra
CVII. Pertanyen, de totes maneres, a les darrerries del segle
XVè.

CLXXXIV. Cansó feta per Johan de Masdovelles, per una dama
que servia qui li preguntava quala era la sua dona.

Senyora molt singular

N 58.- Té aire de dansa. Una cobla de 4 versos i una de
8.

CLXXXV. Feta per Johan de Masdovelles. Cobla sparça sobre hun
nom de una qui's troba en lo primer cap del primer
bordó e principal per dita S. feta.

Sol era yo de trebals abundós

N 197.- Una cobla d'11 versos i una de 8.

CLXXXVI. Cobla sparça feta per Johan de Masdovelles.

Si los burlats volen burlats burlar

N 185. - Una cobla de 12 versos i una altra de 8.

CLXXXVII. Resposta de Johan de Masdovelles a Pere Luys de
Valta a una cobla que li havia tramesa.

Famós, gentil, imitant bons estils,

N 167.- Una cobla de 8 versos.

CLXXXVIII. Resposta de Johan de Masdovelles a mossèn Miralles.

Per tres parts és vostre nom divisit

N 192. - Una cobla de 8 versos i tornada de 4.

CLXXXIX. Cobla adivinativa feta per Johan de Masdovelles e tramesa (manca el nom).

Per letres vuyt se confix lo gran nom

D'una gentil senyora, que molt val.

N 194.- Una cobla de 8 versos i tornada de 4.

CXC. Cobla adivinativa, feta per Johan de Masdovelles, tramesa a mossèn Miralles.

Un fermall sce de sinch perles hornat

N 193. - Una cobla de 8 versos.

CXCI. Feta per Johan de Masdovelles, tramesa a P. Anthoní.

Claradat de continuu rsté

N 206.- És de 8 versos.- Aprés li trametí la cobla dejús,
perquè tardava a respondre: - Pera germà, ting digna de res-
posta. Es de 10 versos.

CXCII. Cobla feta per Pere Anthoní a J. de Masdovelles.

Trepodion, famasiu, xaxundi

N 206. - Una cobla de 8 versos.- Resposta per lo dit
Johan de Masdovelles.- Que pe damnam, farup, dami^fmundi.- És
de deu versos. sa

CXCIII. Feta per Johan de Masdovelles.

Sin causa me days tal pena

N 214. Una cobleta de 3 versos i una altra de 7. Per

acabar la rara producció de Johan de Masdovelles donarem i
única danseta castellana: "Sin causa me days tal pena Que no
la puedo sofrir. Ay! que me plaze morir! - Por aberos bien
servida Y quereros con firmeza, Me tratays con tal cruesa
Que desfaze la mi vida. Y pues mi suerte l'ordena, Con ver-
dad puedo dezir, Ay, que me plaze morir! >>.

1475

Riquena
1/p
lim
1 p
que n
m
23. Mossèn Joan Boschà, cavaller (1435-1475). - Pròpiament,
d'En Johan Boschà no se'n conserva,
sencer, sinó una Dança i el primer respost d'una altra; però
intervé en altres ^{obres} accions: Una de datada i altres de datables.
La primera és la seva resposta als Deseiximents d'En Pere Pou,
que duen la data de 1458. Es coneix que, en moure-li un debat,
En Joan Berenguer de Masdovelles sab que En Boschà "ama fina-
ment"; i, a judicar pel context, sembla que els dos debatidors
devien ésser joves. Com que una de les obres d'En Joan Beren-
guer, a la vora de la d'En Boschà, porta la data de 1443, po-
dríem també assenyalar-la a aquest. Es coneix que tenia crè-
ditz d'intel.ligent en el Gai Saber ("vós ~~qu'en~~ sou tocat");
en la tençó entre En Vallmanya i En Fogaçot, el primer ele-
geix jutge "Mossèn Johan Boschà, ciutedà de Barchelona". La
tençó anterior a aquesta, en la qual també entra En Fogaçot,
porta la data de 1450: no creiem que aquesta li sigui gaire
posterior. De manera que, si les danses no duen cap data, po-
dem creure que les que hem posat al costat del nom no poden
ésser gaire allunyades de la veritat: ens convé considerar
que, per decatre qüestions amoroses, es pot ésser, si es vol,
jove de la primera volada, però no pas un noi.

De primer posarem les danses; després el debat amb En

Johan Berenguer de Masdovelles, que conté dues cobles d'en

Boscà; i, finalment, els nomenaments, da jutge. Hi hagué un
mort el 5 de febrer de 1480 (266)

Joan Francesc Boschà, que escriví unes Memòries de la ciutat

de Barcelona. Per ésser del partit de Joan II, s'expatrià a

València i veié confiscats els seus béns per la Generalitat

de Catalunya. Quan la caiguda de Barcelona, aquest Boschà hi

torna i expressa tots aquests fets en les seves Memòries. No

sabem el grau de parentiu que podia haver-hi entre el nostre

Joan Boschà, En Johan Francesch Boschà (segurament notari) i En

Joan Boscan Almugaver, conegut poeta castellà, el qual va in-

troduir a les lletres l'usual hendecasil·lab de tots els poe-

tes catalans, i per això adquirí la fama. Però, en imitar la

lírica italiana, construïa amb l'accent a la sisena síl·laba.

I. Dança d'amor feta per En Johan Boschà.

No sab lo camí d'amor

Riquer, Juan Boscan ..., pág. 28-29

P 173. - Aquesta dansa va ésser publicada diverses vega-

des per En Víctor Balaguer en 1862 (261), per En Milà en 1865

(262) en la seva Ressenya, i, treta d'aquesta, per En Briz en

1867 i per En Bulbena en 1907 (263). No cal dir que en l'edi-

ció de P (Saragossa) per En Baselga de l'any 1896 és la res-

posta en la p. 264.²⁴⁵ - El mateix que en totes les danses, una

cobleta de 4 versos, tres de 8 i tornada de 4. La represa

constant és: Tal cosa yo no faria, Mostrant l'esdevenidor.

II. Altra dansa per lo dessús dit.

Amor, ta gran senyoria

Riquer, Juan Boscan ..., pág. 29

P 174. - En Balaguer i En Milà, que publiquen la dansa

precedent, també publiquen els quatre versos, únic romenent

d'aquesta segona dansa "Amor, ta gran senyoria Sobre mi se

mostra clar, Perquè'm faç pena passar, Per que no's sent de la mia".- Hi manquen, per consegüent, tres cobles i la tornada.

Baselga, pàg. 265, Balaguer, pàg. 744, Milà no el publica. Mmang. III. Resposta d'En Johan Boschà.

Es tracta d'una resposta en prosa als Deseiximents que, contra Falç'amor fa En Pere Pou. Porta la data 1458.

S 46, N 125.- Rèplica d'En Pere Pou a Johan Boschà. En parlar d'En Pere Pou retrobarem tots els interlocutors.

IV. Lo Debat devall scrit moguí Jo, lo dit Johan Berenguer a En Johan Boschà.

Un ~~bros~~ say qui ayma finament

[E pot aver breu joya de s'aymia]

M 74.- La primera cobla d'En Boschà comença així;

Si bé'm trob^{veig} buyt d'aquell prim sentimén,

Qui en tal cas lo millor triaria,

Bell cavaller, jo'us diré certamén,

En aquest cas com ho consellaria.

Cil cobles de 8 versos, tres signades Masdovelles i dues Boschà. En el foli hi ha espai blanc per a contenir una altra cobla i un altre blanc per a posar-hi la judicatura i la sentència.

V. La tenssó devall escrita mogué lo dit Johan Berenguer de M. a mossèn Endreu d'Espens.

Mossèn Endreu, un om té de s'aymia

[En la qual may porà mercè trobar]

M 58.- Són deu cobles de 8 versos, les senars signades Masdovelles i d'Espens les parelles. En les següents torna-

des dobles tots dos tençonants elegeixen jutge En Joan Bos-
cà. Són així:

Per jutge prenc en cesta gran contesa,

Johan Boscà qui, de cert, sens fallir

Farà lo dret al qui deu hobtenir

Qu'en tal fet sap e z ha gran espertesa

Riquer, Juan Boscan..., pág. 24

Masdovelles.

Av. Sila N

Si 'En Boscà nostra tenssó comesa

Qui, per ma part, me plau el ^{puz allegir} legir;

L'aveu volgut, qu'en ell ha tal sentir

Sabrà dir cert qui mils l'aurà ^{deffesa} desfeta.

Riquer, Juan Boscan..., pág. 25.

Espens.

La cobla desús escrita fonch tremesa per nosaltres al dit En
Boscà, lo qual pres càrrech dar centència en nostron Debat.

Entre nòs dos és debat en cest dia

Riquer, Juan Boscan..., pág. 25
neu. creada

Cobla de 8 versos, i espai blanc per a posar-hi la sen-
tència. En Boscà, o va fer-la favorable a l'Espens i, en a-
quest cas, no li interessava continuar-la (En J. B. de M. no-
més insereix coses que li siguin agradables), o, malgrat les
promeses, no va tenir temps de judicar i sentenciar (21, LII
Masdovelles).

(pág. 76)

VI. Com lo dit Vallmanya, per part de la dita donzella, pren
per jutge per sa part mossèn Johan Boschà, ciutedà de Bar-
chelona.

E vostre dir conech que sou cansat

23. - Un altre cas en el qual el jutge nomenat no va
fer el judici, la judicatura ni la sentència. Com que hem
tractat dues vegades del Debat entre els dos notaris Vallma-
nya i Fogaçot en l'article de cadascun d'ambdós autors i en
l'estudi introductori del present capítol, paràgraf 4, Les

darreres tençons, ens estem de dir-ne res més.

24. Mossèn Andreu d'Espens (1435-1470). - La notícia dels cavallers mossèn Andreu d'Espens, així com la de mossèn Francesc Martí Gralla, les tenim del pintoresc i ampul·lós Joan Berenguer de Masdovelles. Eren grans amics i es tractaven com ^agermans. En l'any 1440 els amics lleidatans, tot cavalcant, varen dirigir-se a Vilafranca i a l'Arboç, on habitava; varen recollir llur company (dolg germà), i tots tresos varen emprendre el camí de Barcelona. A la bona ciutat varen acordar fer novelles aimies, sense recordar-se si n'havien deixades a les respectives viles natals. Devia haver-hi hagut consistori. Sabem que durant la Setmana Santa es trobaven a Barcelona, però per les festes de Pasqua tornaven cadascú a casa seva. Tot anant de camí feren un conveni interessant: si els convingués anar a Barcelona cap no hi podia emprendre el viatge tot sol: els lleidatans havien de passar a l'Arboç per recollir En Masdovelles.

2
> Els Espens eren família noble coneguda a Lleida. Un segle abans de la referència feta a aquest Andreu, ja n'hi havia hagut un altre, de nomenament reial, que era stationarius, bidell i bibliotecari. També hi havia hagut un Pere d'Espens, professor i lector de la Universitat en 1339 a 1346 i doctor en lleis. Més endavant, el rei va convenir-li demanar a la Universitat que l'hi deixessin emportar perquè li convenia. El darrer stationarius de què es té notícia és un Miquel d'Espens (264). Es veu que aquesta família lleidatana estava força lligada amb la Universitat.

Aquest Andreu d'Espens de mitjan segle XV no el coneixem,

a part dels fets apuntats més amunt, sinó com a poeta, i no el coneixeríem gens si el curiós del seu amic no l'hagués inclòs en el seu cançoner (M).

I. Lo Debat entre Endreu d'Espens e Johan Berenguer.

Entre ells dos és debat en cest dia

M 58. - Hem esmentat aquesta obra a propòsit d'En Johan Boscà, nº 23, V.

II. Lo dit Masdovelles demanà un consell a mossèn Endreu d'Espens.

Mossèn Endreu, un consell te deman

M 89. - Resposta de Mossèn Endreu: -

Av.: Bell cavaller
< Bells cavallers, pus m'estàs demanant

III. Lo Consell demanat per mossèn Endreu.

Mossèn Johan, digues-me què faré?

M 90. - Resposta de mi lo dit Masdovelles. - Mossèn Endreu, temps ha que no trobé.

25. Mossèn Francesc Martí Gralla (1435-1470). - En Gralla ha estat més sortós[?] que no pas el seu company de Lleida Andreu d'Espens. Tan solament li coneixem dues obres; però l'una, existent en quatre manuscrits i publicada dues vegades, es pot dir que és coneguda. L'altra obra de la qual parlem es troba solament en M, i l'hem esmentada en tractar de Joan Berenguer de M. Hom constata que sense la circumstància d'ésser tan amics no s'hauria conservat re de cap dels dos poetes lleidatans. En Milà afirma que En

Gralla pertanyia al llinatge il.lustre de Lleida, però no en diu res més. Nosaltres no hem estat més sortosos que el gran Milà ni hem tingut l'avinencesa de ~~xx~~ retrobar cap altre Gralla, així com, d'altra banda, ens hem vist afortunats[?] respecte al seu company.

X I. Resposta de mossèn Martí Gralla a la prop dita obra (d'En J. B. de Masdovelles).

M Mossèn Johan, segons ^{segons Ropenis} opinió
L, K ^{opinió}

H 62 - 15d J 67, K 99, L 44, M 105. ^(pàg. 141-143) Són tres ^{creu-croades capcan} cobles conegudes, ^{dades} una d'En J. B. de M., i rèplica d'aquest a la resposta d'En Gralla. Vegeu J. B. de M., 21, XCI. En Milà no ~~ve~~ ^{tragué} coneix ni L ni M propietat d'En Marian Aguiló, ni nosaltres, que teníem permís d'aquest per a copiar poesies dels cançoners anomenats Vega-Aguiló, no podíem sospitar que també posseïa aquells. - Havien estat publicades per Torres Amat-Tastú (p. 299) la primera de les set cobles i la tornada, tretes, naturalment, de J (París), i reproduïdes per En Briz (265) vegeu Masdovelles, 21, p.

Ar.:
Y II. La obra devall escrita tremès a Johan Berenguer de M. mossèn Francesch Martí Gralla. ^{ami Mossèn Francesch Martí Gralla, Rjo}
^{que - la resposta per un viny semblant. Feu-la sobre lo voler qui'l sapigué al mal}
Extrem Voler, per mala sort, me tempta ^{sort}

(pàg. 134-135)
J (força, què?) M 103. - Pels rims usats per En Gralla va veure's força En Masdovelles per haver de respondre valent-se dels mateixos consonants. Vegeu Masdovelles, 21 XCI.

26. Mossèn Pere Pou, cavaller (1458). - Mossèn Pere Pou no és altrament conegut que pels seus Deseximents en vers en els quals, tot fent una crida als

18
diversos enamorats li responen en prosa, i per aquest ordre,
els següents: Francesch de Pinós, Vilademany, mossèn Almugà-
ver, Pere Johan Ferrer, Bernat Turell, Johan de Cruhilles,
Johan Boschà, Francí Desvals, Jacme Civaller i Miquel de Dous.
En Pere Pou replica a cadascuna de les lletres que li endre-
cen aquests cavallers, i si algun el contradiu ell replica
per segona o per terça vegada, segons les ocasions. Posarem
aquests personatges per ordre alfabètic, a fi que puguin re-
trobar-se més fàcilment perquè no en farem cap altra menció.
Possedim dos textos diferents d'aquesta obra (S 46 i N 125 de
la Biblioteca de Catalunya; és aquest darrer el ^{datat} ~~datau~~ per la
Mare de Déu de març de l'any 1458 al monestir de Valldonze-
lla (Fi, cavalier e loch. Sis jorns ans del mes d'abril - Sin-
conta vuyt, foren donats - A Valldonzella, loch gentil - Ab
tal stil com ordonats - Los han duas grans voluntats).

15 19
+ mia
1 e'm T
I. Aquesta és la letra que fa mossèn Pere Pou als enamorats
e enamorades, emprant-los de Valença contra lo Falç'Amor,
de qui's desix, segons se veurà per los Deseximents devall
scrits. - En lo temps que la desliberació de dels hòmens
guerrers feye viure pacífich... (Acaba amb nou cobles de
8 versos).

~~No el trobo~~
Deseximents, deseximents!

ms. n.º
S 46, N 125.- L'obra és datada de l'any 1458, segons
acabem de dir.

II. Almugàver, mossèn. - Resposta de mossèn Almugàver a mos-
sèn Pere Pou. - Rèplica de mossèn Pou a mossèn Almú-
gàver. - Segona resposta de mossèn Almugàver. - Sego-
na rèplica d'En Pou a mossèn Almugàver. - Terça res-
posta de mossèn Almugàver.

Es gairebé segur que una filla o néta d'aquest senyor
fou mare del poeta i militar castellà Joan Boscan.

- 14
X **III. Civalier, Jacme.** - Resposta de Jacme Civalier a mossèn Pou, la qual feu en nom de Bernat Turell, sens que ell no'y fos demanat. Ab les cobles. En acabat de les respostes segueixen 8 versos, començant:

Amor, amor, jo'us atorch senyoria

Rèplica de mossèn Pou a Jacme Civalier.

S 46, ms. n.º 125

- IV. Cruhilles, Joan de .** - Resposta d'En Johan de Cruhilles a mossèn Pere Pou.- Letre de Johan de Cruhilles a mossèn Pou.- Altra letre de Johan de Cruhilles a mossèn Pou.- Rèplica de mossèn Pou a N Johan de Cruhilles.- Segona resposta de Johan de Cruhilles a Pou.

S 46, ms. n.º 125

- V. Desvals, En Francí.** - Resposta d'En Francí Desvals.- Rèplica de mossèn Pou.

S 46, ms. n.º 125

- VI. Dous, Miquel de.** - Resposta de Miquel de Dous.

S 46, ms. n.º 125

- 17
VII. Pinós, el noble, Francesch de. - Resposta del noble Francesch de Pinós.- Rèplica de mossèn Pou a don Francesch.

S 46, ms. n.º 125

- 12
VIII. Turell, Bernat. - Resposta d'En Bernat Turell a mossèn Pou.- Rèplica d'En Pere Pou a Bernat Turell.- Segona Resposta d'En Bernat Turell a mossèn Pou.- Segona rèplica d'En Pou a Bernat Turell.- Resposta de Jacme Civalier a mossèn Pou, a nom de Bernat Turell, sens que ell no'y fou demanat.

Repertori de

En Bernat Turell és autor de la crònica datada de l'any 1476, intitulada Recort i d'un tractat d'Armoia. La primera obra va ésser publicada en 1894.

S 46, ms. n.º 125

- 12
X **IX. Vilademany.** - Resposta de Vilademany a mossèn Pou.

S 46, ms. n.º 125

En Pou no va fer-hi rèplica. Existia un altre Vilademany de començaments del XIIIè. segle i de patronímic Pere. (Vegeu el nostre Repertori de la Literatura catalana, vol. I, p. 296). *Mer endavant trobarem un altre mossèn Vilademany.*

- X. Boschà, Joan.** - Vegeu l'article especial, 23, III.

XI. ~~Ferrer~~, Pere Joan. - Vegeu l'article especial, 28, 11.

La data, inexistent en S 46, està expressada en ^{ms. no} n. 125 d'aquesta manera: Fi, Cavaler e loch. Sis jorns ans del mes d'abril, Sinco vuyt foren donats, A Vall donzella, loch gentil, Ab tall stil co~~m~~ ordonats, ~~Los~~ram duas voluntats. O sia que la festa va tenir lloc al monestir de Valldonzella, per la Mare de Déu de març de 1458. P gran

27. En Guillem Gibert (1461). - En Guillem Gibert és autor d'una sola obra poètica, que, com és prou sabut, és un complant sobre la mort del príncep Carles d'Aragó, el 23 de setembre de 1461. Ens ennova solament que és escrita a Barcelona en tan trista ocasió, de la qual ciutat és probable que fos fill. Fora de la que ell mateix proporciona, no coneixem cap més dada.

I. Complant fet per Guillem Gibert, en la ciutat de Barcelona, sobre la mort del primogènit d'Aragó, don Carles. - Obra encadenada solta ~~(d'un altre ms.)~~.

Ab (gran dolor) e fora de mesura

J 4. - Set cobles encadenades de 8 versos, tornada i endreça de 4.- A la fi de l'endreça: "Qu'en paradís nos vulla col.locar" es llegeix la nota i data següent: A XXIII de setembre, festa de ^{sancta} Tecla, any M CCCC LXi, reté^{la} sa ànima a Déu omnipotent lo príncep don Carles, de gloriosa memòria, en lo palau real ^{de la ciutat} de Barcelona. - Torres Amat-Tastú (p. 285) només publiquen la primera cobla, la tornada i l'endreça. En Milà va publicar les tres primeres cobles, en 1855 (267); En Briz i En Bulbena segueixen aquesta vegada, naturalment, En

1 my
Milà i no pas En Tastú, per ésser el ~~xxx~~ text més complet,
per bé que un xic alterat (268). Es pot dir que, amb tantes
voltes d'ésser publicat en partida, manquen encara, de les
set, quatre cobles que són inèdites. Sembla estran que d'un
text de caràcter històric prou notable no s'hagi fet una edi-
ció posterior a la de l'any 1865. D'En Milà ençà cap progrés
no hi ha hagut respecte a aquest complant. Per tractar-se d'
una obra accessible ens estarem de fer-ne cap altra descrip-
ció.

28. Mossèn Pere Joan Ferrer cavaller (1431-1503). - Mercès als
estudis del bon amic En Francesc Carre-
ras i Candi, la biografia d'En Pere Joan Ferrer, ~~xxxxxxix~~
~~xxxxxx~~ millorada tres vegades diferents, és gairebé comple-
ta (270). Farem un lleugeríssim esbós dels fets de la seva
biografia, que a nosaltres ens interessa solament per les se-
ves relacions literàries consistents en les respostes als Des-
eximents poètics d'En Pere Pou (Vegeu els nostres núms. 23 i
28, que porten l'any 1458) i en el seu Pensament, ~~(1458)~~ tot fent
una referència al seu Sumari de batalla a ultrança, sobre l'
originalitat del qual tenim els nostres dubtes.- L'activitat
militar del cavaller mossèn Pere Joan Ferrer va desplegar-se
en tres direccions principals: a) posant-se al servei de la
Generalitat (1462-1471); b) taint-la i passant-se a Joan II
(1471-74) i c) segona campanya del Rosselló i setge de Per-
pinyà (1473-1475). En Pere Joan Ferrer havia passat alguns
anys de bandositat a la primera joventut (21 anys) amb un seu
cunyat i el seu sogre; i quan va esclatar la guerra entre
Barcelona, amb la major part de Catalunya, i Joan II es tro-

76 bava bregat, per ésser un dels principals generals d'aquella època revolta. Des del castell de Burriac, on devia residir, el primer d'abril de 1462 va escriure una carta notable posant-se a disposició del Govern de Catalunya, el qual va acordar aprofitar els seus serveis. Durant la guerra forta de deu anys es pot dir que no va deixar reposar l'espasa i conduí amb èxit moltes llances de cavall i gent de peu, promptament allà on el Govern de Catalunya li comanava.- Acoblarem alguns fets trets de les tres biografies d'En Ferrer escrites per En Carreras Candi.

Lluís XI havia tramès, en ajuda de l'exèrcit de Joan II, un bon nombre de cavalls i llances. A canvi d'aquell reforç Joan va penyorar-li el Rosselló i la Cerdanya. Pot considerar-se si la guerra va esdevenir forta en aquells comtats fronterers de França. En Pere Joan Ferrer, que tenia aleshores 31 anys, corregué dret a Perpinyà, en defensa de la terra i contra els francesos. Va dirigir la guerra amb tant d'esforç i prudència, que els diputats de la Generalitat el felicitaren per les seves campanyes (5 agost de 1462) i el nomenaren Capità General i Governador dels comtats de Rosselló i Cardenya amb el sou de mil florins (20 octubre).- La guerra que dirigia En Ferrer en aquells comtats esdevenia desproporcionada per l'escassetat de gent de què podia disposar i perquè els francesos s'impacientaven d'avançar. En Ferrer els contenia per diversos indrets. ~~xxxxxxx~~ Quan es va perdre Perpinyà (8 gener de 1463), En Ferrer va estar a punt de caure en mans del duc de Némours. D'altra part, el Rosselló, ~~saesejat~~ i delmat per setges es trobava pobre i miserable. Va fer de Puigcerdà el seu quarter general, per des d'allí,

~ que

W es-
detenir l'exèrcit invasor en el seu decidit avenç.- En setem-
bre de 1463 li fou donada la comissió, junt amb Francesc De-
bosch i l'ardiaca Colom, de guardar el castell de Centelles
en poder de la terra. En octubre del mateix any obtingué el
comandament de les tropes de Catalunya destacades a les re-
gions del Llobregat i del Penedès, aleshores corregudes per
Joan II.- En començar l'any 1464, seguia encara en aquestes
comarques. Des d'allí, amb la seva gent, seguia dret a Cerve-
ra en ocasió que els enemics ocupaven el cap corral. Deslliur-
rada Cervera del perill, el rei Pere el Conestable l'envià a
socórrer Besalú, i l'autoritzà per a conferenciar i pactar
amb els remences revoltats (març de 1464). En maig del mateix
any, En Ferrer va tornar, amb les tropes que comandava, al Pe-
nedès i la Segarra on havia de custodiar un comboi tramès a
Cervera i, de retorn, cremar Tous, socórrer Santa Coloma de
Queralt i entrar a Igualada. En el mes de juny estigué a la
presa de Torroja, i romangué a Cervera fins l'1 de setembre,
en què el rei Pere ~~xx~~ féu venir al seu costat el conestable
de Portugal. Aquest monarca premià En Ferrer donant-li els
béns del diputat Cabastida, afecte a Joan II. Consistien en
una casa al carrer de Mercaders, de Barcelona, certs molins
al Portal Nou i terres a Sant Genís d'Horta.- En el mes de
maig de 1465 va prendre part al setge i presa de La Bisbal de
l'Empordà.- En acabar el dit any tenia el comandament d'un es-
tol de naus tramès per socórrer Maó, i, en gener de 1466, amb
els seus vint vaixells socorregué la vila d'Amposta, amenaça-
da. El 30 de març és nomenat capità de la gent que s'aparella-
va per a socórrer Tortosa, i tornà a Barcelona l'11 de maig.
El 30 de juny En Ferrer és elegit diputat de la Generalitat

de Catalunya, en lloc d'En Joan Corbera, duent la representació de Puigcerdà.- El 6 de juny de 1466, li fou confiada la capitania general de l'Empordà, juntament amb el navarrès Joan d'Armendàriq. Allà passaren combatent tot l'hivern fins el 15 de març de 1467, en què hagué de ~~ix~~ sincerar-se dels guiatges i salconduits fets als enemics en perjudici de les operacions militars. Degué sincerar-se prou bé de les inculpacions, perquè el mateix mes d'abril el trobem a l'Empordà per a continuar-hi la guerra. L'infant Joan, lloctinent de Reines ~~7~~ d'Anjou, nomena novament Ferrer i el seu company navarrès capitans d'Empordà (16 d'agost de 1467). En aquest entremig s'apodera de la vila de Granollers (3 d'agost). A l'Empordà va assistir en l'anomenat combat de Vilad~~ma~~^{mat}, on per poc cau presoner el jove Ferran d'Aragó (21 de novembre de 1467).

El dia 11 d'abril de 1469 En Ferrer va rebre ordres dels diputats perquè amb 130 cavalls s'acantonés a la comarca de la Selva per tal d'estreñyer més, per aquella banda, el setge de Girona. A la Selva es trobà amb un quasi motí que els soldats francesos que anaven amb ell promogueren perquè no se'ls havia satisfet llur estipendi, i arribaren a l'extrem d'abandonar el lloc amb el Manexant que els dirigia.- De l'abril fins al juny de 1469 En Ferrer romangué al Gironès i assistí al setge i capitulació de Girona (1 octubre 1469).- Pel maig de 1470 En Ferrer s'estigué un mes i mig a Terrassa amb el renomnat capità provençal Jacobo Galeoto, que amb les seves tropes operava al Vallès i al Llobregat. A les darreries de l'any 1470 va assistir al setge i presa de Cadaqués (21 setembre). Continuava a ~~xxx~~ l'Empordà els primers

mesos de l'any 1471, d'on tornà a Barcelona amb l'objecte d'exercir el càrrec de diputat de la Generalitat. Desapareixia de la capital a les primeries de juny.

Durant els mesos de juliol i agost alguns militars de renom, entre els quals En Pere Joan Ferrer, pactaren amb el rei Joan II, abandonant la causa del rei Reiner i passant-se¹² a la seva causa. Joan II no els escatimà promeses. Encara la traïció no havia estat consumada, que el rei signa a Saragossa a 30 d'agost la concessió a favor d'En Pere Joan Ferrer, i li lliura en penyora la vila de Mataró i altres terres del Maresme que allí s'expressen: el castell de Burriac, i els pobles d'Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià. Ferrer i els seus companys, tot al llarg del mes de setembre, treballaren en secret, justificant llur defecció amb la conveniència que s'acabés aquella tan llarga guerra. A Barcelona es tenia una vaga coneixença del fet. Però els qui es separaven de la Generalitat no ho feien veritablement d'aquest, sinó d'En Reiner d'Anjou i del seu lloctinent, i eren: el bisbe de Girona Joan Cariera, Bertran d'Armendàric, Pere Joan Ferrer, Jaume Alemany, Bernat Margarit i Bernat de Sinisterra. Aquests adreçaren un document a Barcelona explicant les causes per les quals es deseixien i es desnaturaven de la causa del rei Reiner i es passaven a la del rei Joan. Acusaven el lloctinent d'apatia amb l'objecte d'allargar la guerra fins que el rei de França, amb un cop de mà, d'acord amb les desassenyades autoritats de Barcelona, s'apoderés del Principat de Catalunya.- Davant d'aquesta important defecció calia que les autoritats de Barcelona impedissin que altres capitans seguis- sin llur exemple, i, declarant-los traïdors a la pàtria, en

la figura d'uns ninots que els representaven, els passeja-
ren pels quatre cantons de la ciutat i els cremaren. Incorporat En Ferrer a l'exèrcit de Joan II, prengué part en el cèlebre combat de la torra Baldovina, en què fou desfeta la tropa de Barcelona. En aquesta acció va ésser ferit en una anca per un tret.- Ja curat de la ferida, dirigí una acció per apoderar-se del seu territori cedit pel rei. Si bé va entrar en algun poble per la força de les armes (Argentona), en general va fracassar (agost de 1472) en la seva intenció d'apoderar-se del territori cedit per En Joan II. Acabada la guerra a Catalunya, seguia de ferm al Rosselló contra En Lluís XI, que el retenia contra tractes. El 6 de juliol de 1474, el reia endreça una citació a En Pere Joan Ferrer convocant-lo, com a militar a prendre part en la lluita. L'ajuda de l'antic governador de Rosselló i Cerdanya, tant pel coneixement del país com per la seva experiència i condicions militars, degué ésser-li valuosa. En Ferrer no es féu pregar per a acudir a compartir les penalitats d'aquella guerra, i anà a Perpinyà i combaté en primera línia. Aquesta plaça, estretament assetjada per forces molt superiors, hagué de retre's, novament després d'un setge horrorós, a mans dels francesos el 16 de març de 1475. No seguirem En Ferrer en les incidències d'un plet llarguíssim amb els seus vassalls de la baronia del Maresme, que es troben amb tot detall en els treballs esmentats d'En Carreras Candi. En Ferrer residí en el seu estimat castell de Burriac. Havia nat en 1431, i es calcula, per bones deduccions, que va morir en 1503: tenia, per consegüent, 72 anys. Per l'ascendència era de petita noblesa; però, tant per part de pare com de mare, de profundes arrels barcelone-

10
ses. En 1480 maridà la seva filla Constança amb el donzell
Ramon de Caldes, i n'Eufrosina Ferrer fou muller d'En Joan
Angel Despuig. Des de la més tendra edat, a quatre anys i a
setze, ^{Pere Joan} havia estat emancipat pel seu pare en 1443 i en 1446.

Passem ara a donar una lleugera idea de les seves obres,
per bé que siguin en prosa, algunes responen a obres poèti-
ques.

X I. (Respostes als Deseiximents d'En Pere Pou). 1458.

S 46. ^{ie me. no 125} Com hem fet en els nostres núms. 23-III i 26-I-IX,
en tractar d'En Pere Joan Ferrer copiarem només els epígrafs
de les seves obres. D'altra banda, els textos que els acompa-
nyen són tan altament retoricats que tenen un interès molt re-
Rèplica d'En Pere Pou a En Pere Joan Ferrer.-
Resposta d'En Pere Joan Ferrer.-/Segona resposta d'En
Pere Joan Ferrer a En Pere Pou.- Segona rèplica d'En Pou a En
Pere Joan Ferrer.

X II. ^{fet per} Pensament de mossèn Pere Johan Ferrer, cavaller.

Vehent les coses qui volen tenir alguna força...

7 10
~~Nota de l'editor~~ X 20.- Aquest Pensament va ésser publicat en 1907 pel
nostre amic Ramon Miquel i Planas (269). Molt abans d'En Mi-
quel, En Carreras Candi (270) n'havia donat una idea tot fent
~~ne~~ abundants extractes més interessants en 1898 (271).- Copia-
rem part del resum que en fa En Carreras. Tret d'aquest resum,
utilitzarem la publicació total d'En Miquel. Hem de declarar,
però, que el llenguatge contort i àdhuc [?] per als poetes, esta-
va de moda en escriure en prosa. En Ferrer, del qual, com hem
dit, solament ens han pervingut obres en prosa, no es surt
de la regla. Dintre de la fantasia se li apareix una bella

fembra. L'autor preguntant-li què és, li fa de respo-
só Amor, qui govern tot aquest món e satisfàs als qui leal-
ment me servexen; e a tu he donada tal part de mos béns que,
si't recordes, te tinch en obligació. E perquè't veig algun
tant fret, dolent-te de ton treball, com lo vols en va des-
pendre, y de la lealtat tua qui al meu servey molt satisfeya,
te só venguda present per tornar-te en l'estat que't tenia".-
Segueix un altercat, carregat d'hipèrbaton i delata, en els
tres estats d'Amor, que posa en llatí, una influència, i en
part còpia, del tractat d'Amor del capellà Andreu. De l'alter-
cat amb Amor en resulta una ruptura. En aquest estat de temor
crida la protecció de Sant Jordi, que és el patró de la cava-
lleria. Es pot conceptuar que el darrer paràgraf, el més im-
portant, consisteix en un elogi de la guerra, de la victòria,
de la frisança de l'art militar, de la recerca dels perills,
fets que en un militar del tremp d'En Ferrer adquireixen una
importància extraordinària. "E posat per speriência sia cert
les passions de la guerra ésser molt [més] grans axí com lo dup-
te de les victòries com per los perills e treballs que en a-
quells entrevenen; havent sentit algunes vegades la glòria
del vençre. Altres al contrari yo [he] trobat que lo delit de
la victòria és de tant gran contentament que tots [los] perills
e treballs ~~que~~ passar se poden són causa de major contentació
quant aquella se alcanza. E axí, vist lo termenar en tanta [de]
glòria estim lo viure del gentil home ésser millor lo de la
guerra que nengun altre, majorment ^{que per aquell són conegudes e} experimentades totes aque-
lles virtuts que a tot virtuós se pertanyen, car com lo cava-
ller e gentil home haje ^{la} metre la vida ^{le honre} en perill per causa de
aquelles coses en què lo tal stament ^{lo} oblige... Modera les

me

→ per

Pa

1765

- qu'e

TU

passions sues ab tempransa, usa de fortalesa contra les co-
ses perilloses e de magnanimitat, emprenent les més difícils,
temprant aquelles ab humilitat. Usa de magnificència distri-
buint los béns en fer grans actes e de liberalitat satisfent
a cada hu segons lo mèrit seu... E no penseu, vosaltres ena-
morats, qui sols en soch de amor vos reposau que per tenir a-
quest viure fósseu menys volguts de vostres dames; car, si la
speriència de [l] amor vos acompanya, trobareu que elles són de
tanta virtut que, posat los plàcia veure^{present} la persona, molt més
la plàcia de la virtut les contenta... Vist yo donchs lo
viure militar ésser causa no sol de immortal renom en aquelles
qui en lo tal virtuosament obren, mes encare per^{nos} ésser molt
més volguts a aquelles a qui per llur stima e valer infinida-
ment desigan plaure, he desliberat adressar a tots los mili-
tars lo pensament meu. Per què si algú, no essent passat per
tals speriències, anava desviat de aquell orde en què tot gen-
til home és tengut, vingue a resplrar dos contraris que amor
porta a seguir ço que la virtut obligua.- Finis.

III. Sumari de la batalla a ultrança.

Nosaltres no farem sinó esmentar una obra que no és ni
en forma poètica ni en prosa literària.- No tenim altre ob-
jecte que copiar una nota que ens tramet el nostre amic Sieg-
fried Bosch per la utilitat que pugui tenir. Ell també s'in-
teressa per En Pere Joan Ferrer: "Sumari de la batalla a ul-
trança". - Edició de Francesc Carreras i Candi, amb el títol:
Sumari de Batalla a Ultrança fet per mossèn Pere Joan Ferrer,
cavaller, ab la biografia del autor y breu estudi de la obra.-
Mataró, 1898.

En Carreras i Candi va tenir presents, per a establir el text, els dos manuscrits que enumera:

- a). Còpia del que posseï el Dr. Anglada i Torrents. Es troba en la col.lecció de mss. del P. Jaume Pasqual, vol. X, 2. Bibl. de Catalunya.
- b). Biblioteca de l'Escorial, ms. I.I.25.

Però En Bosch ha trobat dues versions castellanes, respectivament amb els títols: Un tratado de batalla a todo trance fecho por un cavallero valenciano i Reglas de un caballero sobre los retos o desafios a todo trance; amb la particularitat que, en cap dels dos manuscrits no es diu que sigui obra d'En Pere Joan Ferrer, i se li dóna la nacionalitat valenciana i no la catalana.

- a). La primera d'aquestes dues versions castellanes es pot veure a la Biblioteca de Catalunya ms. 529 Dalmases, fols. CCLXXI i ss.
- b). La segona és a la Biblioteca de l'Escorial, ms. h. II.21 als folis 214-220.

29. Mossèn Joan Ramon Ferrer, cavaller ~~xxxxxx~~ e doctor en quiscun dret (1450-1500).

Aquest Joan Ramon Ferrer, seguint En Pere Miquel Carbonell, és dels poetes i prosistes més abundants. En Carbonell parla dels volums escrits per aquell, així com d'un nombre considerable de poesies seves. El mateix escrivia en prosa que en vers, en llatí que en català. De tota aquesta gran obra només n'ha surtat una obra poètica plena de comentaris i amb un epígraf llarg i de mal llegir, per bé que curiós. Són els marges tan plens de comentaris, que aquests els ultrapas-

sen, i en algun indret apareix retallat un tros d'escrit. Co-
piarem el que en diu En Carbonell, malgrat ésser publicat
(272), en el seu llibre De viris illustribus catalanis suae
tempestatis (273). En Torres Amat (274) va traduir al caste-
llà el llatí d'En Carbonell.- Ignorem el grau de parentiu que
podia haver-hi entre En Joan Ramon Ferrer i En Pere Joan Fer-
rer: eren, tal volta, germans? Tots dos s'anomenen Ferrer,
tenen el nom de fonts doble, són cavallers, i, com que el pa-
re devia renunciar també a la pàtria^potestat, tots dos poden
posar-se mossèn, com si fossin caps de casa. Demés En Joan
Ramon era doctor en ambdós drets. Tot seguit de l'original d'
En Carbonell copiarem la traducció feta per En Torres Amat:

"Johannes Ramundus Ferrarius jurisconsultus et eques Barcino-
nensis ^mhujus modi virorum ~~q~~etu non immerito connumerandus est
qui heroico carmin^a Mariae Supernae Virginis laudes ^{ac} de vitam
magno volumine decantavit Christi etiam Dei nostri miranda
facinora ejusdem generis carmine complexus est. Libros Aphro-
rismorum Hippocratis et comment^atorum Galieni cum quibusdam
a se additis, metrice prescripsit quos in volumen maximum oc-
to milia quingentos versus continens diggerⁱt carmina quoque
multa in diversis voluminibus dispersa composuit soluta quo-
que oratione de laudibus scientiarum in uno volumine opus u-
nun maximum per Alphabetum divisum quod appellatur Semita in-
ris canonici Epigrammatum preterae epistol^orum que librorum
cuius artis et doctrinae tam latino vulgarique idiomate quam
in rhythmis metric^ae et prosaic^ae magnam copiam contexuit".-
La traducció castellana d'En Torres Amat és així: "Ferrer
(Juan Ramon), abogado, ciudadano honrado de Barcelona, caba-
llero del orden... Escribió en verso heroico las alabanzas

y la Vida de ~~María~~ Santa.

de la Virgen María y tambien los milagros de Christo nuestro
Señor. Ordenó los libros de los aforismos de Hipocrates y [tam-
bien] de los comentarios de Galeno. Y los distribuyó en un
grueso volumen que contenía ocho mil [quinientos] versos ~~que~~
compuso además muchos otros versos que ~~están~~ ^{están} dispersos en diferentes volúmenes. Formó tambien aun
mas abultado [volumen] de las Alabanzas de las ciencias, obra
dividida por orden alfabético, la cual se llama Semita iuris-
canonici Epigrammatum; y ^{además} una gran copia de cartas y li-
bros de toda arte y ciencia, así en latin como en lengua vul-
gar, así en prosa como en verso". - Ens ha calgut suplir, a
manca de dades biogràfiques, la constatació de l'obra consi-
derable d'aquest poeta i prosista, sense que poguem esbrinar,
d'aquestes obres i volums esmentats, quins són en català i
quins en llatí. De l'obra poètica en català només s'ha con-
servat el següent sirventès (275).

- I. Serventesch, preceptes retoricals, observant per leonismi-
tat simpla, d'accent disminut. - Dix Johan Valentí, loha-
blement junyint, haver presa mort casual per amor, pus qu'
és presuposat aquell ésser de virtuts il.lustrat. Lo qual
fou fet per lo magnífich mossèn Johan Ramon Ferrer, cava-
ller e doctor en cascun dret.

Com sia just, per gran manutenance,

[Sobrar virtut perfet treball compendre]

H^a 93. - Nou cobles ~~encadenades~~ ^{encadenades} de 8 versos i una de 4.

S'hi observen les combinacions rítmiques que expressa l'au-
tor en el títol llarg i complicat. Són cinc folis plens de
comentaris. El de dalt, de força mal llegir, conté el títol
que hem copiat. Els comentaris omplen les tres quartes parts
de la primera plana i la totalitat de les restants. Les co-
bles queden al mig. Aquests folis, tan abundantment comentats,

f c
són escrits en lletra de mà diferent de la que escriu en els
~~xxxx~~ altres folis del manuscrit, i de dintre del XVn. segle,
encara que més moderna que la usual de H^a i H^b, que abans for-
maven un únic manuscrit, com és prou sabut.- Ignorem qui era
aquest Joan Valentí que En Joan Ramon Ferrer esmenta amb elo-
gi: no el trobem en cap diccionari biogràfic ni en cap altra
obra de caràcter col.lectiu.- En Ferrer devia donar-se aires
de suficiència: ho fa creure el fet de titular-se ell mateix
magnífic i de no deixar escapar res que pogués honorar-lo.-
El poeta està ~~desesperat~~ a causa de la mort per amor d'En Joan
Valentí. Pel seu caràcter extraordinari la copiarem sencera,
marcant les ocasions en què es referiren a l'amic que En Fer-
rer suposa haver mort. Tot continuant els versos del tema (que
parlen de la forma) "Sobrar (superar) virtut, perfet treball
compendre, Notant en rims greus con-texir entendre, Comentat
bé segons Leys de Sciença. Greu instaurar l'onor prop macula-
da Del Valent fort qui de bondat avia Sempre fulgent, qui su-
plicar fazia Magnífich seny qui d'ell jaque~~xx~~ nomnada.- Al
plant mon cor e dol no poch mudava: Ay, Valentí, per virtutz
memorable! Mort per amort d'una fortment amable, Quan l'al-
tro jorn causat delit servava. Però gran part del dol cessí
commoure, Car làs, planyent, no'b voluntat maligna, Dir cest
morir tal causa per modigna, Pus bondat pren, rahó'm dicta con-
cloure.- Mas resta'n gran error en lo coratge Dels narradors
vindicadors sentença, Per lur salut extirpant complaença; De-
clarar vuyl, no per causa ultratge, Mas lum mostrar de ve-
ritat complida; Abtes rahons cell~~la~~ mort tant virtuosa, No
subjuntar per sutze mort preciosa Pus haut és spill de vir-
tut polida.- Primerament, car tal amor és vana ~~ració~~ del co-
P

ratge, que'b pena Mortal del cor, infinits crims amer-
tal complir voluptatz momentana. Seguonament: l'om d'espirit
molt rude, Car fet qu'estim terminant en malesa, Avem per
mal neguarà, pus vilesa Es d'amor fy, que'l seu acte no pude.
- Derrerament, o! quants dans greus diria, Si no fos lonch
c'om fa del seny fallença! D'ella tot dan venir, mostrar po-
ria. Com Tulli clar doctrina'ns pos, fe resta; Fembra tots
crims per tal amor cometre. Creu|en molts d'ells, consenti-
ment l'om metre, Com l'avar trist per fer de l'aur conques-
ta.- Per amors tals ex-ardent, malalt fiete, A mon sasó ver,
amor gos corrompre; Per qu'Absalon, germà lisen de rompre La
sanch del cos, de què vench greu conflicte. Dels gots lo rey,
nafrat de fort sageta Pel deu d'amor desflorans ha sa filla
D'un comte seu assichnant com mantilla Al bas absén per le-
guas no feta.- Pus tornat son pos per natural tranca D'Espa-
nya féu als alarps gran entrada, Tota fou guaix per ells ex-
tenuada. O fer'amor, causist greu trabucanga! En nostron
temps fembra, d'estoch ferida, Com jutg'se rompent metzina's
mare, E crudelment extrangular lo pare, Del marit volch tol-
re l'optada vida.- No vullam fer la justícia cuberta A tal
amar, car és dar fiete causa; Car no'n birtut amar serà xe-
xausa, Mas en azalt velant complir-se cerca. Los amadors,
trop soven podem treure Dir compliment de l'amor furiosa,
Quan venguts són a la fi marulosa: Donchs, no volem cells
alre sexo\ creure.- A donchs, tal plant cessar honest seria,
Devent callar mort Valentiner presa Per fin'amor, pus qu'en
tan tots mals és masa, Car altramen turment greu refria. Mas
sia dit, cell fet trop honorable, Exercint bé per saber a
fin meta, Prompte menar perills per causa neta. Adversas

11

alarps

Tq 54

C

~~Adversas~~

far portar mort lamentable.- (tornada). Reyna dels còs
tots gramment orable. Suplica'l fill, encès ab virtut mesa.
Prest Valentí clar, ab virtut perfeta, Si tengut és en pena
terminable".- Ens ha semblat útil presentar completa aquesta
obra d'En Ramon Ferrer per constituir l'única llenca de co-
pioses obres poètiques perdudes, per la seva forma defugint
l'ús de preposicions i pel que diu de la mort suposada per
amor del seu amic En Joan Valentí, sobre el qual els docu-
ments consultats callen per ara.

30. Pere Lluís Valta (1460-1500). - Hem retrobat En Pere Lluís

Valta o de Valta (nom que de totes dues
maneres es troba escrit) en ocasió d'ésser d'escrivent jurat
del notari Joan Fogagot durant les llargues i forçades absèn-
cies d'aquest a Brusel·les i a Nàpols; càrrec que/ell i a un
altre havia donat En Fogagot perquè el seu estudi no es res-
sentís de les esmentades absències/ Aquest fet ens fa creure
que aquest poeta seguí, passant els anys, la carrera notarial
(vegeu p.). Era amic d'En Joan de Masdovelles, que ens
sembla fill d'En Joan Berenguer (vegeu p.) i de mossèn
Miralles, amb els quals tençonava. Aquests, amb En Pere Anto-
ni i En Guàrdia, formaven una colla literària. No se'n conser-
ven obres llargues amb l'excepció de n. I, sinó cobles espar-
ses, diàlegs i, especialment, endevinalles, amb les solucions
de l'ún i l'altre d'aquests incipients i senzills poetes. En
Pere Lluís de Valta, que degué ésser notari pel motiu expres-
sat més amunt, solament té dues obres originals, perquè les
altres són endevinalles amb respostes. En parlar de pregun-
tes i respostes, les seves respostes aniran incloses en l'ar-

1 u
ticle que contingui les preguntes d'un altre d'aquestes
tes, que imaginem joves. Totes aquestes obres es troben en
N (Ateneu).- Hem donat una època igual a la que ens oferia
alguna obra datada d'En Joan de Masdovelles.

- X I Obra feta per P. Luys Valta, per una dama qui no volia sa-
tisfer al seu voler e mostrava-li amor.

¿Com no pensau que'us am extremament

N 205.- Vuit cobles encadenades de 8 versos i fi de 4.

- X II. Cobla sparça.

Si lo sentit de vós, qui sou sentit

5 u
N 191.- Una cobla de 12 versos i una altra de 8. Signa
P. L. V., i en un cartellet es llegeix: ¶ Ihs. Cfm beatisis-
simo Iheronimo.

- X III. Cobla adivinativa, per Pere Luys de Valta feta, a Johan
de Masdovelles tramesa.

Un castell sce ab nou torres gentils

N 167.- Hem esmentat aquesta cobla i la seva resposta en
tractar d'En Joan de Masdovelles.

- X IV. (P. Luys de Valta a Johan de Masdovelles).

Un castell sce no fet per mans de hom

N 167.- Hem esmentat lleugerament aquesta endevinalla en
tractar d'En Joan de Masdovelles.

- X V. (Pere Luys de Valta)

castell ornat
Un fermall sce ab sinch perles hornat

N 167.- Hem dit quelcom sobre aquesta endevinalla par-

lant d'En Joan de Masdovelles.

VI. (Mossèn Miralles a Pere Luys de Valta). Resposta

Ara recort lo qui no recordava

N 195.- Veurem aquesta obra en l'article de mossèn Miralles I.

31. Mossèn Miralles (1460-1500). - No sabem res sobre l'ano-

~~Же жажжжжжж~~ menat simplement mossèn Miralles. Si aquest poeta fou capellà, a continuació del cognom posaria prevere. L'apel·latiu mossèn deu designar que era cap de casa noble. No es tenen sinó preguntes i respostes entre ell i En P. Lluís Valta, En Joan de Masdovelles i En Pere Antoni. No tenim cap motiu per a no donar a mossèn Miralles la mateixa època que vàrem oferir a En Joan de Masdovelles i a En Pere Lluís Valta.

X I. Cobla tramesa a P. Luys Valta, feta per mossèn Miralles.

Quant yo ^{be} no pens lo que jamás pensava

N 195. - La resposta de P. Lluís Valta, ja la sabem:

Ara recort ço que no recordava

amb els mateixos rims, naturalment, de la pregunta. Totes les cobles són com si anessin separades. Poques tenen tornada. Una cobla de 8 versos i tornada de 4.

X II. Cobla adivinativa feta per Joan de Masdovelles e tramesa a mossèn Miralles.

Un fermall ^e sce de sinch perles hornat.

N 193.- Resposta feta per lo dit mossèn Miralles; Los

sants pastors en la Nativitat.- Pregunta i resposta consten d'una cobla de 8 versos i tornada de 4.

III. Feta per P. Anthoní tramesa a mossèn Miralles.

Nou perles sce qui són molt estimades

N 176.- Resposta a P. Anthoní. Les perles nou per vós aventurades.- Es una cobla de 8 versos i tornada de 4.

IV. Cobla sparça tramesa a P. Luys Valta, feta per mossèn Miralles.

Quant yo bé pens lo que jamás pensava

N 195.- Veure, per la resposta, Pare Lluís Valta, I.

V. Cobla adivinativa feta per mossèn Miralles.

Un rich joyel natura'a produït

En aquest món e de síl.labes quatre

N 192.- Una cobla de 8 versos i tornada de 4.- Resposta feta per Johan de Masdovelles.- En tres parts és vostron nom divisit.

32. Pere Antoní (1460-1500). - Aquests cinc autors s'entre-

lliguen els uns amb els altres, i per força ens caldrà repetir i classificar unes mateixes obres a mesura que apareguin vistes per un altre dels poetes que dialoguin. En Pere Antoní va lligat amb els noms de mossèn Miralles, En Johan de Masdovelles i En Guàrdia. No ens n'ha pervingut cap obra independent, com s'esdevé amb referència a En Joan de Masdovelles i a En Valta. D'En Guàrdia en posseïm una dansa ultra les cobles esparses tingudes amb l'Antoní, sempre,

com era corrent en tots ells, per qüestions amoroses. Segons la biografia d'En Joan Berenguer de Masdovelles, durant el setge de Lleida en 1464, hom ordenà que li fossin cedits els béns d'Antoni, menor de dies i rebel, si ja no haguessin estat donats a altri i que el dit Antoni hagués estat declarat en rebel·lia.

I. Feta per P. Anthoní tramesa a mossèn Miralles.

Nou perles sece qui són molt estimades

N 176.- Hem esmentat aquesta i la resposta en l'article precedent: Miralles, III.

II. Feta per Johan de Masdovelles e tramesa a P. Anthoní.

Claradat gran de continu reté

N 206.- Són 8 versos. Aprés li trametí la dejús perquè tardà a respondre. Pera germà, indigna de resposta... 10 versos.- Resposta. De sol calor sovint a mi deté... 8 versos.- Resposta. Lo meu senyor, bé veig que res me costa.

III. Cobla feta per P. Anthoní a J. de Masdovelles.

Trepodion / barabasin / xaxundi

N 210. - Una cobla de 8 versos.- Resposta feta per lo dit Johan de Masdovelles al dit P. Antoni. Que padenam / farup / demiacundi... 8 versos.- Altra cobla feta per J. de Masdovelles sobre la que ell li havia tramesa al P. Anthoní (tot ratllat el segon vers). Pus de trobar tens novissim estil.
9 versos.

IV. Demanda.

Per dos extrems tinch l'esperit distret

N 203.- Una cobla de 8 versos.- Resposta: Dels dos combats me sembla pus estret.- 8 versos.- La Demanda va signada Lo servidor mas guardonat. Guàrdia. La Resposta va signada Del més de tots pacionat: P. A. (Pere Anthoní).

33. Guàrdia (1460-1500). - D'En Guàrdia sol, sense altre nom ni apel.latiu de distinció ens n'han pervingut dues: la Demande a En Pere Antoni i una Dança que es troba en un manuscrit molt diferent, L 53. Acabem de veure que ell mateix es titula, en amor, "Lo servidor mal guardonat". No hi ha cap motiu per a no donar als quatre poetes precedents, les mateixes dades que hem ofert.- Ens referirem a la precedent Demanda i Resposta, i donarem una idea de la Dança, inèdita, com totes les obres dels precedents poetes.

I. (En Guàrdia) Demanda.

Per dos extrems tinch l'esperit destret

N 203.- És la mateixa obra citada en el nº 32, IV. d'En Pere Antoni.

II. Guàrdia.

Mossènyer meu, per conseguir

L 53.- És una dansa que té les condicions mètriques de tal, sense que consti aquesta circumstància. Una cobla de 4 versos, tres de 8 i tornada de 4, amb la retronxa de dos versos acabant totes cinc cobles, curtes o llargues: que d'ara

anant vull tostemps dir Una hora al jorn: l'Ave Maria. - Es troba en cançoner L, original de tres autors que continuen una obra col.lectiva escapçada - "Semblen a l'aimia d'un gran senyor" (p. 156) Resposta de Guillem Tinter: "Per lo just do que demanau" (p. 157) Guàrdia, "Mossènyer meu, per conseguir" (p. 159) Johan Fogaçot. "Fins ací m'aveu mostrada..." - Coneixem la d'En Fogaçot. Copiarem la d'En Guàrdia, sense la retronxa repetida: el lector la hi afegirà.- Mossènyer meu, per conseguir Remey algú a vostr'aymia D'ací avant vull tostemps dir Una ora'al jorn l'Ave Maria.- Fonts de mercè, vujau cessar Lo mal que pas de paciència, E si voleu tal mal sentir, A Muntserrat leu vull votar, Ab son pes dey l'ayre oferir, E d'altra part may ressaria...- A vós suplich, verge Maria, Del Salvador Pare e Fill, Pus de mercè'ns trobau spill, Tal nom de vós no's perdés ara, E no vullau dege morir Cors ten donós com és s'aymia...- So prech los sants, qui han sentit En aquest món pena e turment, Vuyllan pregar l'Omnipotent Para e Fill, sant Spirit. E si los prechs no vol hoir Per don'al món no pregaria...- Tornada. Bon cavaller, no sia esmayre Per mal que pas la vostr'aymia Que d'ara avant vull tostemps dir Una ora al jorn l'Ave Maria.²⁷ - Tal és la dansa d'En Guàrdia i les úniques altres obres que les centúries ens n'han reservat. *És interessant la menció de Muntserrat.*

125
34. Mossèn Ramon de Cardona, prebère (1442-1451). - No sabem

cap data certa d'En Ramon de Car-

1 J
dona, prevere. (El qualificatiu mossèn és privatiu de l.) No obstant, podem rastrejar-ne quelcom. Ens consta que usava se-

gell (276) en 1442 i 1451, i que devia ésser parent (germà o cosí) del vescomte de Cardona. Nosaltres creiem que aquest Ramon de Cardona és el nostre poeta. Ignorarem si les dues poesies amoroses que en coneixem són escrites abans o després d'abraçar la carrera eclesiàstica; però no seria gens estrany que les hagués escrites essent clergue, perquè els exemples d'eclesiàstics que es dedicaven a la poesia amorosa no són rars. Ningú no ha publicat un sol vers d'En Ramon de Cardona fora de nosaltres en la Bibliografia de 1934. Torres Amat-Tastú només n'esmenten la combinació estròfica (p. 176) i el nom, que En Milà (Obras III, p. 212) treu d'En Tastú.- En lloc de resums d'unes ~~poesies~~ particularment enceses, copiarem alguns versos típics.

I Ramon de Cardona, prevera.

Lo vostre esguard encès l'altr'ir greu flama

J 131, L 72.- Cinc cobles mig ~~encreuades~~ i mig apariades de 3 versos i tornada de 9.- Tot seguit el vers del tema:
"D'un focs d'amor dins lo meu cos s'enlenya, E crema tant, que no'm say on m'atenya, Que, com plus vay el focs meys s'enflama".... "Les grans beutats del vostre cors s'esforça E'ls ~~tells~~ comports, m'és pura medicina"... "Donques, si'us play, pus dejús vós haurada, D'onor, de ports e complida bellesa, No deus sofrir la vostra gentilesa Que ~~p~~ servir mort me sia donada. Però no dich que si vostre persona Troba plaser qu'eu muyre pouqu'estona, Pus dolsament may no porí'aver, D'acest martir pendrey ab gran plaser.- Tornada.
Cors magnífichs, avuy Déu s'abandona Honor e prets, de què portats corona, D'emparar crits devets-me tant voler, Que

- poesies

1 del

1 b

1 en

mon servir A vós torn plaser. 77

II. Ramon de Cardona, prevera.

Amant amor d'amor /uy ben amats

J 135, L 73.- Nou cobles ~~ap~~creuades i capfinides de 8 versos i tornada de 4.- Tot continuant el vers del tema, segueix el mateix joc de paraules: "Per qu'en amar dey amar cascun dia, Car luy amant, decazar no poria, Del joy d'amor me des~~es~~ grans riehtats"... "Amor m'a fayt de soy bé'm bona part, Per obligats li ~~say~~ res que fenescha"... "Tornada. Cors magnífichs, singular menditori En vostre prets gaya, pros e honesta; E per ço fan de vostra laut gran festa, Com vos fech Deus resplendents mays que vori".

35. Mossèn Francesc Oliver (1440-1470). - D'En Francesc Oli-

ver no se'n coneix cap obra original: solament se sap que és traductor de l'obra en 100 cobles d'Alain Chartier, La belle dame sans merci. En aquesta versió mossèn Oliver va lliurar-se, com si diguéssim, a un treball de col.laboració amb l'autor i el metre de l'original és, comptant a la francesa, en octosíl.lab, i la traducció en decasíl.lab respectivament de nou síl.labes i hendecasíl.lab, segons la manera italiana i nostra). D'aquest sol fet prové que les frases, en sentit general, són més completades en la traducció que no pas en l'original.- En Tassú va remetre a En Torres Amat una nota interessant tot trametent-li les cobles comparades amb el text de Chartier, i, servint-se de l'edició del poeta francès, de 1617, el parangona amb la traducció de l'Oliver: la traducció catalana va de rodó, l'original fran-

cès de cursiva. En Torres Amat va inserir les dues primeres cobles, la 63, la 79 i la 100, que és la darrera (p. 449), i En Briz va copiar-les totes menys una (p. 225).- El títol català del poema francès sembla que hauria de traduir-se Requesita d'Amor de madama Sans Mercè, però a N'Oliver li va semblar millor deixar Merci o Mercy, i totes ~~xxx xix~~ les rimes ocasionals són també en i i mai en e. Que aquesta traducció de N'Oliver degué tenir gran crit és un fet indubtable: cinc manuscrits o cançoners dels més notables la porten.- En Pere Torroella, en l'obra col·lectiva Tant mon voler, en segon lloc porta una cobla de N'Alain Chartier (277). Són els versos 303-320 de La Belle dame Sans Merci. Perquè es pogués observar el procediment de traducció vàrem publicar els mateixos versos de la traducció catalana de N'Oliver.

D'aquestx, per una sèrie d'observacions relatives a la traducció esmentada, sols en tenim la impressió que l'havia enllestida abans de l'any 1450. Ja se sap que N'Alain Chartier era notari i secretari del rei de França.- En canvi, d'En Guillem Oliver, que devia ésser el pare d'En Francesc, n'hi ha més dades. Ja En Torres Amat va publicar-ne un document d'11 d'octubre de 1389, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en què la reina Violant el reprèn per no haver fet cas d'una lletra precedent, i li mana que es reintegri al seu ofici: altrament prendrà una providència que li desagradarà. En Bartomeu era l'escrivent de la carta, i la dirigeix a En Guillem Oliver, que també ho era. Deu ésser, segurament, el mateix mossèn Guillem Oliver que en 1364 usava un segell interessant (279). Es coneix que el nom patern es va transmetre a un probable germà d'En Francesc, el qual, per ésser potser

fill major, usava l'apel·latiu honorífic mossèn. En K 63 es conserva el conegut viatge que, partint de Barcelona el dia 1 de març de 1464, emprengué ell: Romiatge de la Santa Casa de Jherusalem, ab les perdonances de aquella. Fet per Mossèn Guillem Oliver, ciutadà de Barcelona. Segons aquest text i la data d'emprendre el Romiatge, no pot tractar-se del mateix Guillem del document esmentat de 1387. En el seu viatge a Terra Santa va tenir dos companys coneguts, que va trobar a Col·liure: Mossèn Bartomeu Castelló (el qual hem esmentat pels seus Deseiximents, de 1458) i En Baltasar Romeu. El 7 de juny arribaren a l'illa de Rodas, on En Castelló es separà dels altres dos, que continuaren feliçment llur romiatge, el qual va ésser publicat per mossèn Collell (280).

I. Requesta d'amor de madama Sens Merci, feta per mestre (Char-tier), treta de francès en cathalà per Francesch Oliver.

No ha gran temps, cavalcant, jo pensava

J 190, K 2, N 75, P 179, S 27.- Són 100 cobles, totes encadenades de 8 versos.- A les cobles, o fragments de cobles, hi ha cartellots marginals que diuen així: Parla l'actor (autor o poeta), Parla d'amant i Parla l'amada. Les tres darreres cobles les diu l'autor; hi explica la desesperació de l'amant; i en la centena cobla s'adreça a les senyores i a les donzelles perquè no siguin tan rigoroses envers llurs amants com va ser-ho la bella dama Sens Mercè.- Pel que respecta a J, En Morel-Fatio observa, en 1892 (278), que en l'epígraf hi ha alguns mots de lletra posterior. En K i N va escrit d'una sola mà. Respecte a P, que és un bon text, el relligador en va retallar tot l'epígraf.

36. Andreu de Boixadors (1440-1480). - Els segles no ens han

conservat sinó una sola cobla i tornada, encadenades.- Es veu que ^{els} Boixadors era un llinatge noble de Catalunya. El nom de fonts usual a la família des del segle XIVe fins al XVIe, era Ramon, però d'Andreu no se'n troba cap sinó aquest poeta. En Milà creu que probablement (Obras, III, p. 212) tenia un oncle mariner. Aquesta opinió deu recolzar en una lectura de Porta morint, segons la lliçó de l'edició Baselga, que ignorem si és bona. Es fa difícil d'entendre aquesta cobla, que endreça a un seu cosí, sobre fets que dona per entesos i que ignorem. Hi parla també d'un seu oncle (el pare del seu cosí?). Li assenyalen, sense cap solta, una vida d'uns quaranta anys.

I. Andreu de Boixadors.

Pus mon cosí me trau de pressa tanta

P 178. - Una cobla encadenada de 8 versos i tornada igual de 4.- Donarem sencera aquesta obreta: "Pus mon cosí me trau de pressa tanta Que no permet jo vag'a rodolons, Al cavaller que té por a vuytanta Vós li direu que's cagua en los collons; Del gentil-hom qui li mig és pugeses Resta content fiant de sa virtut. Perquèus suplich, squivant molt peresa, De continent li faça lo degut.- Tornada. Vuy que sos béns són en tanta flaqueza, Mon oncle vol mostrar-se tan agut, Porta morint, féu el la bestiesa Com no tirà la volta de Berut".- Sembla que el poeta es troba en situació econòmica anguniosa, i el seu cosí no ho permet i l'ajuda. Ara sembla que salta a una altra cosa; d'un cavaller covard (que té por a vuitanta) recomana al seu cosí que li digui una frase despectiva. Res-

ta content del gentilhom pobre (pugeses era una moneda de va-
lua infima), i suplica al cosí que, esquivant peresa, li di-
gui de pressa que faci la seva obligació. - Ara que els seus béns
estan tan rebaixats, el meu oncle vol mostrar-se tan fi que,
unx cop En Porta mort, féu la bestiesa de no tirar-lo a la
volta de Berut (infern). - Publicada aquesta obreta per Basel-
ga (281) en la seva edició. No garantim que el resum fet per
nosaltres sigui gaire ajustat al sentit del text. Si per a-
questa haviem de judiciar altres obres que N'Andreu de Boixa-
dors hagués pogut escriure, afirmariem que el nostre autor tot
ho gosava dir.

37. Mossèn Llois Pardo (1430-1480). - Quan vàrem publicar el
nom i l'única obra de mossèn Pardo và-
rem entendre que el seu nom de fonts era Llorenç. Aquest nom
en va ésser criticat. Però, certament, la forma Llois és per-
fectament nova: la més general és Luys. La i llatina i la o,
hem de confessar-ho, no les hem trobades mai. Cal tornar a la
idea primitiva Llorenç. - Si En Milà hagués conegut aquesta
cobla hauria cregut que era aragonès. Ell, però, en va pren-
dre notes a propòsit d'En Vallierra (282), però no esmenta
En Pardo. Ignorem si era aragonès o valencià pel fet que es
digués Pardo de la casta. No cal perdre de vista que, tot se-
guit d'En Pardo, hi figuren dues obres d'En Jordi Centelles.
Aquest pertany, segurament, a l'Escola devota de València, la
qual és força important. La partícula honorífica mossèn indi-
ca que En Pardo era cavaller.

I. Mossèn Llorens (o Llois) Pardo.

Imaginant e(s) sentit qu'és dolor

0³. - Una sola cobla esparsa de 8 versos, mig encadenada i mig ~~escreu~~ada. Nosaltres la publicàrem fa molts anys, en 1888 (283), i, com que ignorem que hagi estat reproduïda, la donem a continuació: "Imaginant e (s) sentit qu'és dolor, Qu'en lo pensar abans no la sentia, E leix mon cor tan carregat d' amor Que, foll o mort, he por qu'en breu no sia. Ay! tan sovén l'esmaginar me porta Davant mos ulls ço que no puch mirar. Fóra content de no may recordar Car lo recort és ço que'm desconorta".

38. En Pastrana (1460-1480). - La forma d'aquest nom és (J-K)

Pastrana mentre que en altres mss. es troba (L-N) Pastrana, que li deixem per semblar-nos més correcta. En Pastrana, curt, sense cap altre adjectiu, ens fa l'efecte que el poeta era artesà, és a dir, que exercia algun ofici. Si hagués estat jurista hauria expressat aquesta condició, notari, micer devant; per força ha de tenir ofici.

I. Debat del cor ab lo cors, tot encadenat e unigonants, fet per En Pastrana.

A vós, mon cor, me cové descobrir

J 150, K 196, L 10, N 151.- Onze cobles encadenades de 8 versos i tornada de 4, totes unisonants, com s'expressa bé en l'epígraf. D'aquestes onze cobles solament se n'han publicades dues i la tornada: la primera i l'onzena, amb la tornada, per Torres Amat-Tastú (p. 481-2); foren reproduïdes per En Briz (pp. cit, p. 231-2), i En Milà no féu altra cosa que esmentar-le.- Les cobles senars (1^a i 3^a) van encapçalades

Lo cors, les parelles Lo cor. El cos està afluquit perquè el cor el fa patir i el mortifica a causa de l'estimada. Ell diu que no li fa cap pena el cos, perquè cada vegada que els ulls la veuen el cor n'experimenta un dolor més gran en tant que ella és rigorosa. Les onze cobles s'escolen així. Ja coneixem l'amor desesperat. A l'últim el cos s'adreça al cor i li proposa de dirigir-se a l'estimada. En la tornada ho executa, però se n'ignora el resultat: "Per cloure dich: que cell ha foll dezir Qui, malprenent, no muda ni's xastia; E vós, mon cor, volets amor seguir Que'ls fins amants pels lausangés cambia. Mas pus axí volets porfidiar Ab mi qui'us tench secret dins ma clausura, La que amats requerre sens duptar: E si'm no, feu-me la sepultura.- Tornada. Carvoncles bells, playa'us determenar Nostre debat, car lonch temps ha que dura. E si volets a dret a mi jutjar Dar-me-ets lo joy que tots amants ha cura".

39. Messèn Pere Despuig, cavaller (1430-1470). - No sabem per quin motiu, quan tots els manuscrits coincideixen en la grafia del nom de casa Despuig, En Torres Amat escriu Puig o Despuig o l'alfabetitza així. A conseqüència d'això àdhuc En Milà l'anomena Pere Puig. Ignorem si aquest cavaller mallorquí (se'n troben diversos Despuigs coneguts) o de València (n'esmentarem un de qualitat: fra Lluís Despuig, mestre de Montesa i virrei del regne). Per tot arreu hi ha hagut Despuigs. No sabem per què aquest cavaller poeta ens sembla decantar-nos per un Despuig català. Dominant algunes formes arcaïques, proposem una vida de mitjan segle quinçè.

I. Mossèn Pere Despuig, cavaller. Sirventesch.

Pus que bondat ne z abtesa

J 149, K 194, L 8, N 143.- Una cobla de 4 versos i 5 de 8. Totes les 6 cobles acaben amb la retronxa Vull servir tan gran altesa E pel món cridar "favor", que, com es veu, ocupa dos versos. Malgrat el poeta titular-lo Sirventés, es tracta més aviat d'una dansa. Convé recordar, amb tot i els dos segles transcorreguts, el Sirventés, Dansa d'En Cerverí de Girona (Repertori, vol. I, p. 231 (GX)) - Publicades les dues primeres cobles per Torres Amat-Fastú (p. 508-9). En Milà dona la primera cobla i la descripció general, i es sorprèn que En Despuig l'hagi anomenat Sirventès quan no en té cap característica (Obras, III, 213). En Briz (op. cit.) copia les dues cobles d'En Torres Amat (p. 232). Totes les notes de publicació es troben sota el nom de Pere Puig, contrari a les quatre lliçons dels cançoners. En N no hi ha el títol Sirventés.

Com que no és coneguda sencera (el respost i la primera cobla de 8 versos), i per ésser una obra tan curta, pel seu caràcter de sirventès (crítica, costums i persones bones, en general, no en particular) i per la seva forma de dansa l'oferim sencera. "Pus que bondat ne z abtesa No val tant com la favor, Vull servir sa gran altesa E pel món cridar favor!" - "Mant hom vey prous e z ardits Complits de virtuts assats, E pus no són favorits Valen-los poch ses bondats; E pus donchs que sa empresa Desavança lo millor, Vull servir sa gran altesa E pel món cridar favor!" - "Altres vey nicis e roms, Folls e pechs, que's fan valer, Puy favor los vol tener No'ls leixa may pendre toms. En quant fan tot és pro-

T i un altre
d'En Jordi de
Sant Jordi,

he E a les folldats grans honor. Vull seguir sa gran
 E pel món cridar favor!" - "Moltes gens vey abatudes Puys favor
 no'ls vol guardar, E vey que van totes mudes, Que no'ls val ren
 ben parlar. E puys vey que gentileza No val tant en negun for,
 Vull servir sa gran altesa E pel mon cridar favor!" - "Tots jorns
 vey grans maravelles Per, en les corts dels magnats, Qua mants
 grossers e trop fats Han favor troçan les celles. E puys vey que
 tal mestressa Que de vassall fa senyor, Vull servir sa gran al-
 tesa E pel mon cridar favor!" - "De bondats no ha jens cura Car
 no val res, segons vey, Mas si vull el mon ni'l rey, Sia favor
 ma procura. E no quir altra riquesa Sino les leys, que may val,
 Vull seguir sa gran altesa E pel mon cridar favor!"

Haurà pogut observar-se que aquesta curta composició és un ve-
 ritable Sirventès en tant que critica els costums i és dansa per
 la forma. Les quatre cobletes de vuit versos eren inèdites abans
 d'ara.

40. FRA HUC BERNAT DE ROCABERTÍ (1430-1482).

En Milà (Obres, III, p. 206-7) reuneix els títols d'aquest
 gran senyor, que era castellà d'Emposta des de 1475 a 1482 (280)
 i comanador d'Alfambra, ambaixador a la cort de Lluís XI de Fran-
 ça, gran creu de l'ordre de Sant Joan, i que, en 1461, combatia
 a favor del rei Joan II, sense fe, i contra els catalans, osten-
 tant el càrrec de general (capità). Literàriament és autor de dues
 obres: La primera consisteix en el llarg i conegut poema titulat
La comedia de la Gloria d'Amor, en la qual juguen diverses influèn-
 cies i el que té, en la nostra literatura, una capdal importància;
 i d'una en estramps, de divuit cobles de vuit versos i tornada de
 quatre, capçada Fra Rocabertí, comanador d'Elfambra. - Abans d'exa-

un nombre gran de comandes. Tenim dret a creure que En exercí força abans la comanda que no pas la castellania.

Des de molt aviat va ésser estudiat el comanador Rocabertí. En Torres Amat-Tastú, 1836 (p. 550) en anotar la seva biografia declaren que treuen les dades del pare Josep Dromendari en 1676 (281), el qual és el primer que les acobla. En transmetre en Tastú a En Torres Amat les còpies abundants de la Gloria d'amor, aquest va publicar-ne només uns exemples importants. El primer que va donar una gran part del text va ésser ^{F.R.} En Camboulin en 1858, en ocasió de republicar el seu Essai sur l'histoire de la littérature catalane (282). La curta notícia que ofereix En Milà no és treta directa del Dormendari sinó a través d'En Torres Amat i dels textos que en publica no es desprèn que conegués l'estudi ni els fragments importants d'En Camboulin; en la seva Ressenyà històrica dels Antichs Poetes catalans de 1865, d'altra part, ^{es}diria que per principi en obra divulgadora, no dóna cap citació (283). Els fragments que ens proporciona En Bulbena en la seva Crestomatia de la llengua catalana de 1907 (II, p. 169-174) procedeixen únicament d'En Camboulin i un epígraf d'En Torres Amat-Tastú. Per últim, en 1916 Heaton va oferir-nos el text complet comentat de la Gloria d'amor (284). Aviat examinarem aquesta edició en estudiar el poema i anotarem de passada, una inconcebible confusió històrica i alguna inexactitud. Com es pot comprendre, tots els versos que esmentarem parteixen d'aquest excel·lent llibre. A part, alguna recensió sobre el llibre d'En Heaton ~~de~~ les quals no tindrem en compte, ignorem ^{algú} que s'hagi recordat de Hug Bernat de Rocaberti fora del lleuger estudi ~~xxxxxx~~ d'En Martí de Riquer, amb alguna que altra observació justa sense, però, fer cap citació, com acostuma, ^{de} procedeix de l'edició Heaton (285). Només per memòria l'edició de Carlo de Balzo, Poesie du Mille su-

→ u

boulin

→ ulin

7 p

que és el que procedeix

tore in torno a Dante, IV, La gloria d'amor, Roma, 1893 d'errades.

Es un fet singular que En Milà, escrivint set anys més tard que no pas En Camboulin (1858-1865) no l'hagi aprofitat i no s'hagi mogut dels fragments donats per En Tastú (1835). El cert és que els fragments triats per En Tastú, els quals procedeixen de la seva perfecta còpia integral, donen millor idea de l'obra de fra Rocabertí que no pas els fragments força més abundosos presentats per En Camboulin. - Qui vulgui saber els llibres de caràcter literari que parlen àdhuc incidentalment, de fra Rocabertí que repassi l'edició Heaton de la Gloria d'amor. Li en senyalarem un altre que ^{aquest} no porta de l'any 1862: En Florenci Janer, va insertar un article que prové d'En Camboulin i així ho declara. Reprodueix el Proemi en nota i en fa altres extractes (285), i no treu res de Torres Amat-Tastú.

El sol fet de posar al cap d'aquestes ratlles el nom sencer de Fra Huc Bernat de Rocabertí vol dir que no acceptem l'estranya teoria de Heaton que, basant-se en una branca del segle XVIIè (Dídac Rocabertí de Pau i de Bellera) pretén demostrar que en el segle XVè el nom Rocaberti era tan estesa com en ^{el} segle XVII; i que Fra Rocabertí devia ésser el successor d'una branca establerta a Itàlia. Nosaltres no negarem l'estada ocasional de l'autor de la Gloria d'amor, com ens consta que hi estigueren altres autors; però esmentarem tres aspectes d'influència italiana, ^{que si no es} ~~sinó~~ tan forta com la del frare de l'ordre de Sant Joan, ^{almenys} ~~(no és)~~ prou. La influència italiana estava tan a la moda, que pot dir-se que es respirava en l'ambient, així en poesia com en l'estil de la prosa, de les quals abunden els testimonis. Citarem tres notes manuscrites; un blanquer (adobador de pells) copiava la comèdia original del Dant, de la qual no s'ha conservat sinó el Purgatori, fol. 1: "Comincia

en la qual l'actor fa proemi a tot lo tractat d'aquest llibre (ta vermella). Acaba al fol. XXIXVIII vº, que és el darrer del llibre:

L'amor qui mou lo sol e les estel·les

"Explicit tercius liber Paradisi Comedie Dantis Aligherii Poete de Florencia, translatus e scriptus manu propria ab Andrea Febroari, Algutzirio domini Alfonsi Dei gracia Regis Aragonum, de ritimis seu versibus vulgaribus thoscanos a ritthmis seu versibus vulgaribus cathalanos. Gracias altissimo Deo et gloriose Matri sue Virgine Maria". "Completum fuit prima die mensis augusti anno a nativitate Domini M.CCCC.XXVIII in Civitate nobili Barchinone. Amen". - Aquest colofó i data varen ésser inserits en l'edició esmentada publicada per En Gaetà Vidal i Valenciano a mitjàn any 1878. Nosaltres hem tret les dades, començament i final del mateix manuscrit i no de la impressió. - Aquestes tres obres plegades amb la Gloria d'amor, recolzen, apoien i demostren un ~~llarg~~ corrent, entre els nostres productors, d'influència italiana. No resta demostrat que tots quatre estigueren temporades a Itàlia, però no és probable que el blanquer ^{que} ~~se~~ copià l'Infern de Dant, ni potser tampoc el que copiava els Trionfi (Barcelona i París) del Petrarca en toscà i en tradueix al català uns comentaris coneguts, ni haguessin estat.

/ a I. (1453-1460 ?). Cant de la primera comedia de la Gloria d'Amor, en la qual l'actor descriu lo temps e l'ora e les dolors, e final recomendació a Apolló e Mercuri, per virtut dels quals entra en deliberat pençament.

De tot delit e d'elagria

J 8, Kl. - El poema de fra Rocabertí apareix dividit en deu cants de ben diferent nombre de versos, els quals precisarem, constant en conjunt de 1544 versos o bordons. Propiament només els dos pri-

mers cants duen epígraf i els altres vuit estan en el manuscrit
separats per espais sense cap numeració, sens dubte destinats a
continuar-hi els epígrafs, cosa que no ~~xa~~ es va dur a execució. El
primer que va posar els deu cants va ésser En Canboulin. En sentit
general en la forma dels cants domina una tercina especial, força
diferent de la forma de la dantesca, de la qual deriva: els versos
primer y tercer consonen, però el segon és contínuament perdut o
lliure, no havent-hi per tant, cap mena de l'encadenació de les
tercines dantesques. Però es troben altres metres que contribuei-
xen a donar varietat al poema; el cant tercer comença en noves ri-
mades i, en comparèixer la donzella que anomena Coneixença dels
amants, en presentar l'altercat amb l'autor, és feta en cobles de
deu versos, generalment ^{croada?} encadenada i rarament creuada; els versos
novè i desè constituint un aparellat. El cant quart és tot en co-
dolada de tres rims iguals un de curt per dos de llargs; en cada
curt varién els rims, que els llargs continuen. En la ^{execució} per
terres fantàstiques Coneixença acompanya l'autor per diferents pa-
ratges d'enamorats i enamorades els quals gaudeixen o pateixen, po-
sa en boca d'alguns i d'algunes cançons curtes, de quatre versos,
que dona ^{en} varietat i trenquen la monotonía de les tercines. Aques-
tes curtes composiciones són en nombre de vuit: "Jo comencí" d'acos-
tar, E viu una d'elles (~~parlar~~), Dient així, E fonch La Dama
San Marcí, Ab veu e gest de gran musarda:

"Si moy (ou) antre vos regarde,
Les ulls son fayts por regarder,
Ge n'i pris point l'autre m'en garde,
Qui sen le mal s'en deñt garder". (vers 197).
Acabat [ja] son bell parlar (vers 198)...
E fon ingrat d'amor desconaxent, (549)
Un temps plorant e altre sospirave.
Be deu penar l'amador,
Que ramey no li's deu donar,
Pus es amat per amor
E s'aymia vol lexar."

Im 1w

H onze 14

13
+ cursio

13
H 398

Après criant dice als après de

No s'ha puet es deu aquet
la lepi ventosió dels versos.

Jo viu Jason, qui Madey'oblida (vers 54)
Desfavorit, cridant: Perdó, Amor". (vers 550)
Aprés cridant dix ab aspre dolor: (vers 551).
Pus es amat per amor (vers 555)
E s'aymia vol lexar" (v. 556).

Jo vent Jason son mal tant veriar, Mirè'l un poch, après tiré
avant... (Capítol VII). Passat jo viu Guillem de Capestany,
Vian'ab ^{elle} Paris lo segon, Isold'après ab lo ~~mk~~ noble Tristany,
Tots arreglats ab forma de cos alt, Cascú cantant ab diversa ale-
gria Ab delit gran, sense enuig ne desalt (v. 955). Quant bell
delit e quant bell pensament! (vers 959) Porten aquells tant delitable fi!

Jo piadors, cuytat los fuy mirar, E d'ells après viu, ab tris-
ta semblança, Ser Capestany lo primer en cantar:

"Fortuna no'm farà pensar
Res contra ma bell'aymia;
Abans la mort consètria" (v. 966).

Si com Orfeu, qui'ls flums amansar fya Per lo dolç so de sa rota
sonant, Axí'ns con^{part}vench estar per aquell dia Per son dolç cant,
qui l'esperit movia Fer de sos ulls piadosa complanta. E dins
un temps amor ficta sentia. Continuant lur piadosa festa, Via-
na fonch, ab dolç cantar no tarda, Com de amor tengués voluntat
presta. E, com l'enginy qui segueix armonia, Ab pensament e
armonia trista Son gest d'amor, cantant axí dehia:

"En cantant jo no poria,
Tant m'i turment a suspir;
E pusch tench de morir,
Tot delit de mes seria". (v. 982).

Paris, sentint ço que Viana, deya, Mostrà enuig de sa trista can-
çó, Xi com aquell qui s'amor conexia. Aprés girà son gest e
continent Ab discret seny e curial semblant, E més sé dir, can-
tant molt bellament:

"No's desconfort null pensament
Per dolor que d'amar senta;
Si amant amor s'absenta,
Amant torna prestament". (v. 991).

Si fos despert com estave durment [E]l voler fos de lla rahó des-
lliure, No'm for'espant a mi tal ^{accident} occident... Si com lo peix
qui'n la mar ^{es} va nadant, ^(vers 999) Cercant cascú son natural desig, (v. 1,000)
Moure viu jo d'Isolda son semblant, Ab gest reyal de dona'namorada,
Sospirant molt lo ~~gran~~ temps que fallí, Així cantant, trista des-
consolada:

Ay
"A, trista desventurada! ^(vers 1005)
Be tench pena e dolor,
Pus no veig qui per amor ^(v. 1005)
M'a del tot desamparada".

Si com Venús quant troba, la cuytada, Cupidó pres, son fill, dins
de l'Infern... ^{en} Així Tristany humil l'agué mirada. ^(vers 117) E com aquell
qui vé novellament Està reprès lo seu esguard e pensa, Respòs
ab veu d'amorós continent (1015):

"Jamés mon enteniment
Fallí, madam'a vos servir;
Siau certa, fins a morir
Vos amarà mon pensament" (v. 1024).

^{del jorn}
L'estel prenien'clipseament E los desigs naturals me cuytaven, Per-
que'm covench d'ells fer departiments... A part de tot viu Macies
legia ^(vers 1040) Tot sospirant, perquè digui: "Mestressa, Molt volenters
parlar ab ell volria". - "Quant serem prop lavors tu molt lo pregue,
Per fin'amor qui'n tal qui'n tal delit lo mena Te vulla dir cerca
d'ell, Moguí la veu, dient: "Gentil Macies, Vulles hoyr a mi per
ser novell". Alçà los ulls, mudant gest e color, Com a felló; de

190 que amant denegue"
Tot aci prest que jo fuy ~~amant~~ d'e

legir se lexà; Ana-se'n trist, dient ab fort tristor;

"Pues vehe que mi dolor
Por amar siempre recresse,
Diré como quien padesse:
A pesar de ti, amor,
Soy leyal tu servidor" (v. 1057).

Si com ^{e'}Odip, vençut per la dolor, Del batiment lo blau lehó aman-
ça, Tant que de lo retrau de furor; Ne presa mi ^{brau} Molt asprament ^{car mirant un temps}
Conexença reptar; Aprés me dix en senyal d'amistança: "Tot son
enuig és sol de pensament De que l'has tolt, e delit qu'ell ha-
via. Ell respondrà a tu liberalment". En acabant la cançó de can-
tar Tornà vers mi e dix tot humilment: "A mi, senyor, que queres
preguntar?". La gran dolor de Macies dona turment a l'autor i vol-
dria retreure's de l'error. Macies li respon que ell mateix és el
causant del seu mal, entre altres llargues consideracions. - Alguna
cosa ens convindrà dir respecte les precedents cançons. No sembla
estrany que la Viana de Paris lo segon (per no confondre'l amb el
Paris clàssic del Judici i d'Elena) per En Camboulin; la coneguda
novel·la francesa de Paris i Viana (Impresa, traduïda al català, a
Girona i Barcelona, en 1495) l'hagués confós amb el príncep de Via-
na, però que la mateixa errada l'hagués reproduïda En Milà, ja és un
fet més extraordinari. - Els versos triats per En Rocabertí, que su-
posen ésser cantats per madama Sens Mercè, que verifica Heaton, són
trets d'Alain Chartier. La traducció completa d'aquesta obra, fou
feta per En Francesc Oliver, divulgada en còpies. J 1904 K 2, N 75,
P 159, S 27; es troba per consegüent, divulgada per cinc manuscrits:
Vegeu Torres Amat-Tastú ^{p. 449-450} (que contrapunta unes poques cobless de l'ori-
ginal amb la traducció catalana); Vegeu la nostra ~~ana~~ Cançó proven-
çal, p. 410, ^{nº}ms. 116 i Heaton, p. 112-3.

Es interessant observar fins a quin punt fra Rocaberti sentia,

8.
No té sentit

5

de la seva educació, segurament a Girona o per altres comarques pordaneses, on la seva família tenia possessions, sense comptar el castell que duia el seu nom, ni Peralada. Les expressions comencé dir (v. 42), Torní tocar (v. 149), No basten dir (v. 416), No bast scriure (v. 438) e més se dir (v. 958), que En Heaton corregeix cada vegada "comencé a dir", "torní a tocar", quan n'hi havia nou en constatar l'empordanisme d'En Rocaberti, que avui són tan vives les tals frases, com ho eren en el XVè. segle, en temps de fra Huc Bernat. - Heaton treu conseqüències de frases que ens embla que no en tenen: en haver l'autor invocat Apol.ló i Mercuri perquè el treguin de la pena en què es troba capficat, diu:

De dolors tres jo pas aspre turment; (v. 31)
Gran desfavor e poch voler d'aymia,
Pahis estrany dins agra pensament.

Deu estar aquí.
vocat.
1 p?

D'aquesta frase que posem en cursiva el comentarista creu que fra. Rocaberti, en escriure-li el frare de sant Joan, es trobava a Itàlia ("pahis estrany"). Però no es presenta clar si qui es trobava absent era més aviat l'"aymia" que no pas l'adolorit autor. Així, tot seguit completa la idea:

Totes ensemps (les dolors) eren per turmentar
Sens pietat, però vench a la fi
^{La} Lo desfavor qui volch totes sobrar (v. 36)

"Agre turment", "aspre pensament" es coneix que l'autor estava afectat als adjectius aspre i agre, compareixen sovint en la Glòria d'amor, un aspre turment (v. 596), en agre pensament (v. 1419). Aquestes tres, sense les que hem enunciat, venen sovint frases fetes tot el llarg del poema.

En La Coneixença, guia de l'autor per diferents paratges, on troba i de vegades parla, amb enamorades i enamorats, en abigarrada barre-

en la qual? Sors, i en la qual'endrega un fervent elogi, en el seu poema dedi-
cat a Alfons de Cardona; paràgraf 7, II. - Esmentarem alguns versos
on En Rocabertí fa mostra del seu italianisme:

Lurs rahons grans viu esser infinides;
Mas a la fi jo viu que'l de Florença (v. 760)
França vencé per diverses partides.

Quatr'omens bells, los tres d'una semença; (v. 748)
Lo quart parech Petraca'n mon entendre.
Quent foren prop, justats se retiraren (v. 750)
Ab orde gran, e lexant fellonia,
D'amor ensems entre si disputaren
Qual mils d'amor los secrets conexia.

Com arbre gran qui té longa radice (v. 768)
En terra baix, viu dins lo foch d'amor
Lo sabent Dant con sua Beatrice (v. 770).

Els bordons primer i tercer, que consonen, constitueixen una gran mostra de l'italianisme de fra Huc Bernat.

Gran tumult de gent desesperada porten una ànima jutjada.

"Jo desigant ella saber qui era,
Apart volti'm sobre Sanct^{us} Sanctorum,
Que ressembla Johan de Latran era (v. 1525)".

Es evident que s'hauria hagut d'escriure Sancta Sanctorum. Sembla que aquest és un record d'una visita personal a Roma on tothom viatjava així mateix com en altres llocs. Recordem que En Johan Fogaçot retreia que, en edat pueril (segurament acompanyat del seu avi navi-
lier) havia muntat els quinze graons del Monte Syon (16, II). Els

catalans eren amics de rodar món, àdhuc els poetes, que a nosaltres ens interessa. - Mossèn Bartomeu Castelló, que va sufragar un concurs a sant Just en 1438, entre els diferents poetes qui millor destruiria crudeltat; doncs el dia 1 de març de 1464 es trobaven a Colliure el ciutadà de Barcelona Guillem Oliver i En Baltasar Romeu els quals anaven a Jerusalem, E mossèn Bartomeu Castelló, que anava a l'illa de Rodes. Tots tres companys corregueren, per diverses i divertides maneres de viatjar, per mar i per terra, comprant besties a Montpeller per anar fins a Venècia on les venen (289). - No sabem per què, tenim la idea que En Guillem Oliver, que redacta la relació, era pare o germà d'En Francesc, el conegut traductor de la Belle Dame Sens Mercè, d'Alain Chartier (Vegeu aquest mateix capítol 351.

Dels trobadors es coneix que fra Rocabertí en tenia una idea llunyana i confosa. El cant VII, debuta amb el vers "Passat jo viui Guillem de Capestany" (v. 952), el qual, com hem vist més amunt, és el primer en cantar, entre dues parelles enamorades que hem prou anotat. Les grans barreges de noms de diverses èpoques a les quals l'autor sembla tan afectat, cita només de passada Pau de Bellviure: "Galeot viu cerca Pau de Bellviure" (v. 1120). Dedica tres versos a Rimbau de Vaqueres i el seu amor:

"Alsant los ulls jo viui quasi torrat
 D'amor estar Rimbau de Vaqueres,
 E Beatriu, nobla de Montferrat" (v. 1220).

Pel que respecta a Jofre Rudel s'expressa així:

"A l'altra part estec Jofre de Blaya,
 Molt delitós, e Comptessa de Tripol;
 E ben amar a algú d'ells no s'esmaya" (v. 1230)

Posa molt alt Arnau Daniel, influït pel Dant;

"Tant contemplí per discernir la forma (v. 1230)
 D'Amor, que viu, si Cupido no fos
 Deu, for' Arnau Daniel en la forma". (v. 1230).

Però el cas més extraordinari és el de personificar els dos primers versos d'una de les obres més conegudes de l'excels Bernat de Ventadorn, l'alosa que es mou alegre sota un raig de sol:

"Jo viu lo Ray ab la ^{Lanseta} nobla Lanseta" (v. 1255)

"Quant vei la ^ulanseta mover De joi sas alas' contra'l ray" obra que es troba en totes les antologies.

És clar que li ve de passada anomenar Bernat de Ventadorn, en haver parlat dels amors del Ray ab la nobla ^uLanseta (v. 1255)

"E viu Bernat del Ventadorn estar
 A part mirant lur delit ab tristura" (v. 1259)

Deixarem de mencionar la gran teoria dels enamorats i enamorades així de l'antiguitat com els medievals.

Ens convindrà fer alguns extractes que ens fessin comprendre la idea que el frare militar tenia de l'amor, precisament en un poema titulat Glòria d'amor i el en qual se veuen grans desfilades d'amor que penen i frueixen de felicitat.

"Lexant amor de part intel.lectiva (v. 900)
 Prenen desigs de apetits brutals;
 De tal amor fan lur pensa cativa.
 L'ome sentit de luny veu los delits,
 Si be la carn lo fat desig cobege (v. 905)
 Lo discret seny tempre los apetits"

"Qu'en sutza carn no cab may leyaltat" (v. 1265).

Per últim, posarem alguns versos que són particularment ben construïts, inspirats o alguns de ben que ens presen-

ten fets remarcables.

"Vers ne dictat d'amor fer no ^{podia} podrà" (v. 49).

Aquest bordó, observa ~~Heaton~~, és la declaració que havia escrit al-
tres obres sense comptar el poema. Té altrament el fet notable que,
en lloc de caure l'accent a la quarta síl.laba, cau pròpiament a la
sisena: "Vers ne dictat d'amor".

"Vulles, amor, als meus dans fer esmena (v. 106)
E per remey de ma trista complanta
Ab dolç sospir sercaré lo teu regne".

.....
[E] ^{mils} "Mils cantant, a mon avís,
Que ^{no} angels de Paradís
Una cançó de dol e plors" (v. 190).

.....
"No'm fuy girat que jo sentí
Alegres cants, d'on jo resti (v. 285)
Meravellat,
E reguardant viu ser tornat
Lo pont en son primer estat
Quant vist l'avia
E ab novella alegria (v. 290)
^{Lo cant fina sa} Fina sa fina melodia,
E prestament
Partiren-se ^{tots} visiblement
Com uns aucells ^{al} en un gran vent" (v. 294)

.....
"Molts grans secrets trist jo no bast scriure" (v. 435)

.....
"E cantaven ab veu melodiosa
Dona nobis semper, Amor, pacem" (v. 492)

Un altre cas d'un vers que pot llegir-se de diversos senys, si no
es força l'accent E cantavén o E cantàven ab vèu. Hem accentuat el
vers llatí de manera que resulti hendecassílab.

"Los uns cantant e los altres dansaven
De novells cants e d'estranyes guiscardes (v. 500),

Musica gran de ministrers sentia" (v. 508)
"Al rey Priam, segons Dares escriu" (v. 537).

Com tothom sap la Gloria d'amor debuta per un proemi en prosa treballada, com era costum. El poema en vers és força clar i gairebé no presenta cap dificultat. No és, però, que el proemi en prosa en presenti cap, més el recarregament d'hipèrbaton, escarnit de la prosa italiana i de les contaminacions clàssiques que abunden en el poema, es ressenten més en les composicions prosaiques de l'època. Copiarem el començament i la força interessant, així mateix que la descripció de les bel·leses plàstiques de Coneixença perquè no es troben en el poema. Segueix-se primer la Gloria d'amor de fra Rocabertí. "A vosaltres jovens, en la memòria dels quals Amor continuament habita, los enteniments per la deytat d'amor relevats, en hoyrmos pensaments no siau tarts. Jo vull parlar d'un per mi vist Jardí d'Amor, los arbres del qual son de molt bella aparença, però son traspinosos; qui fort los streny, sent alguna aspredat de dolor. Los fruyts demostren semblança de gentil color, mes son assetosos en tal forma que l'assetositat los dona sabor, com en algunes pomes, que si levada los era l'agror, romandrien dessaborides... Invocades les deesses d'amor a mon adjutori, passats los aspres camins e carreres, rius d'amor, en una forest d'arbres e de flors pres d'un ^{bell} castell me trobí. Alsant a pus mirable cosa la testa, no en terra, ^{mes} mas pus tost en lo cel me reputave esser; devant los dubitants ulls m'i fon offert una pus que bellissima donzella, la qual no humana, ^{mes} mas divina pensava la memòria; scilenci als trists pensaments, viu la candida vista dins subtilissimo vel, e, de presumpció, l'amagada ^{nobilitat} front de ~~sumit~~ mobilitat meravellosa; les belles celles en forma de novella feba, no del tot amagades, eren vistes; dos no hulle, ^{mes} mas pus tost divines lums parien, viu l'affilat nas, la boca ^{com} bom a rosa vermella, de poch aspay contenta, que ^{copdiciosa} mirant, havien cpdiciosa força de fer-se desigar.

Mirava les blanques e petites dents en orde graciós estant; plave en lo delicat e càndit coll; suspirant dubitava perdra la vista de tanta delectació. D'aquesta me saltaren los ulls als devallants braços, los quals denguna grosseria mostraven en lo vestir, ab plena mà ornada de bellíssimos dits estant; se mostraven les devocions dels seus pits, les ymages dels quals reistint, paria que's volguessen mostrar malgrat de la vestidura. O trist! per què m'estench^{ja} a pus narrar la mia dolor? Cert lo callar pus que lo dir és a mi necessari. Car parlant no basta a dir les belleses que humanes penses no basten a comprendre. Qui poria dir la gran alegria dels ulls, la plasenteria de la cara, los varis e ornats moviments de la vista segons la calitat de l'acte o de la paraula, essent aço offici de natura? Verament jo pensave moltes voltes que a tal dech aparer Dampnes davant los ulls de Febo, o Elena als de Paris... O bellissimos jovens e dones! la memòria del benificè en amor és fràgil e de la injúria durabla. Per tant a les piedoses flames d'amor e segetes de Cupidó, pus Amor la deguda punició mittigar no vol, per vosaltres sol per un sospir resistit sia, e solaçau-vos mentre que los verts anys ho consenten ^{Vols sen} vase'n lo temps en forma d'aygua corrent, les ones del qual, p^{ues} que son passades, no seran jamás tornades altra volta. Tot degut temps lícitament se pot usar. E perquè la gloria dels bons e la pena dels contraris pus amplament vos sia notòria, aquest dictat piedosament per vosaltres legit sia".

Ara ens caldrà examinar rabentment algunes de les errades inconcebibles en les que ha incorregut Heaton, en la seva edició de la Glòria d'Amor. Són tan enormes que, per més que el text estigui ben establert, impossibilita per tractar una altra vegada coses referents a la història i la literatura catalanes. Critica molts autors i pot establir-se aquest principi: els criticats tenen raó contra Heaton, que no en té gairebé mai. No tan solament pren la mort del

rei de Castella Joan II (1454) que hauria hagut de saber nia cap poder sobre els subdits del rei Joan II d'Aragó (mort en 1479), del qual no resa un mot, sinó que arriba fins al punt d'antidatar de deu anys l'entrada a Catalunya del rei d'Aragó, en servei del qual estava fra Hug Bernat; posa aquest fet en 1451, quan tots els autors la fixen, naturalment, en 1461. No passa gaire sovint que un erudit estranger confongui els dos Joans II i cregui que tan se valia el rei de Castella i ignorava el d'Aragó, que era del que es tractava. En la p. 7 de la Introducció consisteix tota ella un etzar de disbarats. En veure que En Milà i tots els altres posen la data de 1461, escriu en nota: "This latter must be an error, since Joan II died in 1454". - Heaton s'expressa així: "It sould be ^{noted} in passing, that in the Ms (fol. 210) the words comenador delfambra are not in the same hand as the name Fra Rocabertí and the poem itself, and hence were probably added by a later hand". Aquesta asserció no té cap fonament. Posseïm la fotografia del ms. (el nostre J) i l'apígraf està escrit d'una sola mà, així: (primera ratlla): ffra rocaberti comenador; (segona ratlla) delfambra. No existeix cap diferència de lletra ni de tinta, ni d'època. Hem de creure que En Heaton quan escrivia la seva Introducció des d'Amèrica devia tenir una llunyana idea del ~~de~~ J 236. - En el Glossary hi hauria forces coses a modificar. Ens fixarem només en dos mots, curial, que en Heaton tradueix "ecclesiastical, priestly". Es fa molt difícil de creure que el sentit dels versos següents puguin tenir un caire clerical (és el Paris de Viena que parla):

Aprés girà son gest e continent
Ab discret seny e curial semblant (v. 987)

Es coneix que En Heaton ha estat conduït a aquesta traducció per la idea de la cúria eclesiàstica, però el sentit és tot un altre; en el

text indica cortesà. Curial (la novel·la Curial e Guelfa

No trobar
aquí afirma
as enllor, Nomes
dir que Curial,
creatura... per be-
lla que altre.

pares posar-li aquest nom per la seva bellesa i fines maneres (290).

Un altre text posa: "Si vostre curial Tal Me fessets a caball" (291)

Però encara existeix un text més interessant que no deixa lloc a dubte sobre el sentit que li donava fra Rocabertí:

Prenguen espill tots los curials qui son
De grans senyors e persona cascuna,
D'aquell rich-hom don Alvaro de Luna.

Va ésser publicat per Torres Amat-Tastú (p. 408). El fragment és tret d'una poesia d'En Joan Berenguer de Masdovelles, classificada per nosaltres amb el núm. ~~CLXXV~~ CLXXVI. Ja és sabut que don Alvar de Luna va ésser degollat a Valladolid el dia 5 de juliol de 1453. Per consegüent l'aspecte clerical que dóna a l'adjectiu curial no pot ésser més lluny de la realitat, sobretot després dels quatre exemples adduïts.

148

No sabem per què, Heaton posa un interrogant després òngres i en les notes, ~~dir~~ en la p. 135, corresponents als versos 1416 i 1417, ~~per~~ per què posa: "The story or custum here referred to has not been found by the editor".

149

A crits estranys, de novell'aler^{ruet}gria
Tant grans e forts, com mirant lo vull sant,
Los òngres bruts lansen aquell trist dia,
Fuy yo tornat e ab torbada pensa...

Els òngres és la forma antiga, ongaresos en la forma més moderna, hungarians en anglès. Seria com si diguéssim: Els hongaresos bruts farien crits esgarrifosos, que eren expressió de nova ~~alegra~~ alegria, com ho farien davant la Santa Faç. Els crits ens torb^Ven la pensa en aquell trist dia; entra d'espant amb agre situació fins que Co-neixença em donà les mans. De vegades generalitza fets. A propòsit

→ 4
d'uns versos (725-726) els quals, prinfilant força, sembla que
dria Fra Hug Bernat referir-se a un origen romà de la casa de Roca-
bertí, s'expressa així en nota, p. 8: "On the other hand, the verse
may mean nothing more than that Rocabertí belong to one to ~~one~~ of
the races which are descended ^{from} of the Romans. The Catalonians have
always been proud of their Roman ^{ancestry} ancestors".

En la prosa imitaven més encara que en vers. Heaton parangona
la descripció femenil de Coneixença, que hem transcrit, amb l'Ameto
del Boccacci i és evident el plagiat. Ens portaria lluny si comprovés-
sim la prosa d'En Francesc Alegre, la del brau militar Pere Joan Fer-
rer i molt especialment la d'En Joan Roig de Corella, el qual escar-
neix frases del propi fra Rocabertí.

Els deu cants de la Glòria d'Amor es distribueixen de la se-
güent manera: I, 23 versos; II, 81; ~~III~~, 140; IV, 142; V, 140; VI,
H III 158 140; VII, 192; VIII, 149; ~~IX~~, 189; X, 132. - En el vers 860 de Hea-
ton reprèn K 8 "De tot delit privat e d'alegria", en el qual manus-
crit ens sembla haver observat algunes diferències respecte el pri-
mer. Aquestes són les idees que ens ha suggerit el famós poema; al-
guns fets ~~han~~ establert que abans s'ignoraven.

II (1460) Fra Rocaberti, comenador d'Elfambra. - Strampa.

Conforms desigs ab calitats diverses

J 236. - Són divuit cobles de vuit versos estramps o lliures i tor-
nada de quatre. Com era d'usatge tots els versos de l'obra són plans
o femenins. - Torres Amat-Tastú varen publicar la primera cobla i
la tornada (p. 551). Nosaltres, que tenim enfront les fotocòpies
d'aquesta composició, sense les donades per Torres Amat-Tastú, n'hem
ofert vuit més de les més importants o suggestives. No hi ha cap
dubte que aquesta obra pertanyi al mateix autor del poema; les ma-

Com arbre nat novell, obra la terra,
Aquests m'ajut a del cel la porta obre,
D'aquella part d'on los àngels fugiren.
No pren a dits de l'una part e l'altra,
Quan per Satan rebel·lió fonch closa.

- 5 Muntiplicant lo cors pren dura pasta
E l'esperit somellós se desperta,
Mostre's content del gran part nos contenta.
Sol inclinat a perills grans se mostra.
En aquest temps los dias prenen ligua,
Doctrina gran si'n tal cas m'és ajuda,
Valguera més que forma tal concepta,
Havent creat la Mort per si mateixa.
- 6 En tal edat a mi abandonaren
Los elegits, adoctrinant ma pensa,
L'enteniment libert, ab regea solca
Seguí Amor per sa ventura trista.
E dant lonchs temps, ha regit mon entendre,
Que de tots fets parlant a grà retorna,
Visch de sospirs e làgremes estranyes.
Ador los fols, pus que d'amor me parlen.
- 7 En l'altre temps, vengut del segon viure,
Usen en fets ~~ix~~ les apreses costumes;
Doblant en ells de praticha lur secta,
Cobren del mon la conaxença pura.
Los bens nodrits fan de sí spectacle.
Exercitant l'esperit e persona,
Honor e grat dels virtuosos porten,
Los altres son tresposats per les lengües.
- 8 E si d'alcuns Fortuna's manifesta
Ser contra d'ells, no prosperant lurs actes,
És per qui vol batallar ab la força
De la virtut, qui contra ligua segre.
Entre los flachs no cumple gran batalla,
Armes no fan hon les parts se concorden,
Entre'ls vençuts ve de minim coratge;
L'om virtuós en tot loch té corona
- 9 Del tot no's pot amesurar la pensa
Del segon temps, per més que virtut obre.
Tant joventut l'entendre sobrepugua
Com a forçat, loch a molts actes dona.
En part se deu atorgar a tals forces,
De moltes ix obres de molta fama;
E special quant dones tals hi entren
Que de baix fet lo munten a miracle.

Hem reproduït més del que prometérem al començ, tant interessant, ens ha semblat; si goséssim publicariem les nou cobles que resten; però no podem abusar de l'espai excessiu donat a aquest article referent a fra Hug Bernat de Rocabertí. El terç temps, que comença en

la cobla dotzena, tracta de la vellesa. Així com la primera tracta el
caràcter introductori, la divuitena clou la distribució dels tres
temps. Nosaltres no dubtem gens que aquesta obra és segurament del
mateix autor de la Glòria d'amor. De totes maneres l'epígraf Fra Ro-
cabertí, comenador d'Elfambra és decisiu i les similituds d'estil
i frases fetes que hem esmentat, encara la reforcen. - En un vers
que hem retret més amunt, es ve en coneixement que, sense aquestes
dues, n'havia escrit d'altres que el temps no ens ha preservat.

41. BLAY CECELLES (1430-1470)

El cognom d'aquest poeta es troba en diverses formes: Casselles, Cessolles, Seselles, Sesselles, segons els manuscrits. Com que no posem cap data, li senyalem vagament unes dates, seguint d'altres autors que ens sembla que pertanyien, potser, a una mateixa colla literària. Se n'han preservat dues obres: totes dues ~~xxx~~ són croades, malgrat que el cançoner de Paris (J) la còpci obra encadenada; i un comiat e deseiximent d'amor.

I. Obra croada, feta per Blay Cesselles.

Dona gentil e d'excel.lent natura
J, K, N *accellent*

13 J 147, K 192, L 5, N 87. - J "Obra encadenada", L. "CEssolles" Sis cobles ~~croades~~ ^{capcandades} i capfinides de vuit versos i tornada (Cims coronats) de quatre. - Posarem, i a ratlla seguida, les dues primeres, les dues darreres cobles i la tornada: "Dona gentil e d'excel.lent natura (d'acellent), Que viu tots jorns en amorós voler, Deu per tostemps metre tot son poder, No mostre may a z allar s'amor pura, Sinó's a cell que porta benanansa De cor e cors e de tot son talan, Car si ateny s'esguars ne bell semblant, Al qu'és primer fa greu desconaxensa". - "Guardar-se deu, per sa gran excel.lensa, Dona valens no vulla molt parlar Ab hom qui sol tostemps lagotejar, E ment quant diu, en tota sa loquensa. E z eu's açó, dona, ferm advertescha E z obra té, car tot lagoter fals Deu hom tanta fort voler com faç ~~xi~~ mal temps Lo mariner qu'en mar fellona trescha"... "Dona deu ser en son parlar discreta, E deu guardar son leyal amador, No'l perda'n res e que no'n vulla dos; Mas hu tan sols, amant-

Mon liri blanch, del mon reliquiari
A vos, amor cert mont cor desira,
Per què us sopley, Verge d'onor cadira,
Qu'en vos sêrvir, amar torn salutari.

42. MOSSEN VERDU⁴ (1460-1480)

Sens nom de fonts conegut, l'apel·latiu mossèn indica noblesa i així mateix en Torres Amat-Tastú (p. 648) esmenta la manera de trobar notícia d'una antiga família (P. Ribera, Milicia mercenaria, 1726, en l'índex) però no trobem res respecte al nostre poeta. La vila de Verdú estava cimejada per un castell, però devia ésser una altra família la que n'eren senyors. De totes maneres no se'n coneix sinó una única obra un xic extensa. Li posem, hipotèticament, les dates entre 1460 i 1480.

I. Mossèn Verdú.

Moltes gents son en aquest món loades

J 241. Deu cobles creuades de vuit versos i tornada de quatre. Torres Amat-Tastú publiquen la primera cobla i la tornada. Ho reproduïrem a ratlla seguida. "Moltes gens son en aquest mon loades De grans lahors passats fora mesura, E fan amor qui un tal cas procu-

ra. Als loadors visions simulades Sens demanar rahó p
llera, E bon recort, mas aquella gran cuyta. E veus l'error, en
tal cas com és duyta Posant a part la pròpia manera". - Tornada:
"Dona valent, obr'és meravellosa Lo vostre fet, car sou de ver-
tutà mena, ^{Mas is no sciscn de mil parti la cinquena} L'ofert me fa la mà 'ser cautelosa".

43. MOSSÈN ESTANYA (1460-1480)

No te sentit

Ens imaginem company cavaller del precedent, sensé cap fet ens
condueixi a aquesta presumpció. ~~El~~ El fet que tots dos callin el llur
nom de fonts i que es trobin els cognoms en un mateix cançoner (J)
de Paris, per bé que si l'obra de mossèn Verdú, tant solament es
troba a París, la Cançó de mossèn Estanya, sens dubte pel seu caràc-
ter d'estremat estat amorós, es troba també en altres dos manuscrits.
Presentem una mateixa època productiva de l'un/^{que}de l'altra dels dos
cavallers, considerant que no ens ha pervingut sinó un escapuló de
les obres escrites.

I. Cançó, per mossèn Estanya. Cobla esparça.

Rich so d'enuigs e pobre de conort

13

J 245, K 214, N 93. - Una cobla de quatre versos i una altra de vuit.
Altres epígraf Cobla esparça. - "Rich so d'enuigs e pobre de conort,
Lluny de tot be, abundant en dolor, Desventurat e malcontent d'amor,
Essent jo viu vos dich que ja so mort". "No trob remey ni sé aqui
m'acost, No passe temps en res que pler me sia, Per que am mes la
mort, que'm sia tost, Que viure luny de vos, qui sou m'aymia. ¡O,
trist de mi catiu en mala sort! (H)e conegut de molts mals e tris-
tor, Desventurat e mal-content d'amor, Essent jo viu vos dich que
ja so mort". - Es tracta d'una Cançó d'amor d'allò més desesperada

44. MOSSÈN BERNAT SERRA (1450-1470)

No havem entès per què un home tan ponderat com fou Josep Tastú hagués endreçat a mossèn Bernat Serra un elogi, un xic trastornador. Diu així, tal com el dóna En Torres Amat al peu del fragment que en publica: "Cette piece est charmante, elle est ^{toute} empreinte de limousin et de mouvement ^s poetiques des poetes de la langue d'^{œil}ouïl". De segur que En Tastú va trametre al bisbe Torres l'obra completa i ^{aquest}, com usualment, va reduir-la tan sols a la primera cobla i la tornada. No hem trobat cap notícia d'aquest cavaller poeta fora de Segarra.

14
I. Pus so destreta, no'm tengats a follia

1
H-1598 J 83, K 150, L 81. - Cinc cobles ~~cro~~uades de vuit versos i tornada de quatre. abbaacca, torn. acca. - Torres Amat-Tastú (p. 199); Briz, Llibr. dels Poetas, p. 264 ²⁶⁵, copia el fragment dels precedents. Milè no fa sinó anomenar-lo (Obras, III, p. 213). Hem esmentat un parer d'En Josep Tastú (), insertat al peu de la pàgina esmentada; tant el llenguatge com la traça no la trobem superior ni inferior a tants poetes coneguts per una sola obra que hem esmentat, Qui sap si en les quatre cobles que no coneixem s'hi despertarien qualitats que no sabem. Hem de refiar-nos de reproduir la primera cobla i la tornada. - "Pus so destret, no'm tengats a follia L'amor que'us ^{he} ne'l servir que'us vull far; Que jo no'm vull d'altra vassall nomnar, ^(E de fin cor vos liure vassallia) Mas sols de vos que m'havets senyoria. Pus Deu vos fech d'alta sanch e paratge, Per ço'us supley que'm tengats l'omenatge, Per remeyar mos dols e ma feunia". En el text reproduït per En Torres Amat posa descret però ens sembla convenient, per context

que ha d'ésser llegit destret. "Tornada: Lirs cars verme
 gen vos prearia Qu'en dret d'amor me fessets avantatge. Del bon
 respost, Que sabés lo coratge Si us ho cossèn que tostemps vos-
 tre sia".

45. PERE D'ABELLA (1460-1480)

Ignorem si aquest Pere d'Abella és el mateix que essent capi-
 tà dels exèrcits Mossèn Guillem de Masdovelles se'n va ~~an~~ deseixir.
 Per altra part, ens fa l'efecte que el poeta ha d'ésser força dife-
 rent del capità i entra l'època ~~an~~ d'En Guillem i d'En Pere d'Abe-
 lla poeta devia escolar-se cosa de mig segle. Segarra III.

En l'Esparça d'En Pere d'Abella hi trobem un nom: Aldonça. A-
 quest poeta no devia ésser encara cavaller en redactar aquesta es-
 parça injuriosa.

I. Pere d'Abella. Sparça ab tornada.

Pus axi't plau ta bandera estendre

¶

J 231, K 71, N 103. - Una cobla ~~creu~~ada de vuit versos i una torna-
 da de quatre. La cobla no consta sinó de set versos, per mancaça
 d'un vers que correspondria al rim at, no deu provenir del manus-
 crit ni de la còpia d'En Tastú, sinó una errada d'impressió del lli-
 bre d'En Torres Amat. Avui és impossible de verificar perquè el mo-
 ble que contenia els originals que En Tastú posseïa ha estat cremat
 per raó dels fets de juliol de 1936. - Torres Amat-Tastú (p. 193,
 alfabetitzat Dabella; Briz Poetas, p. 194, marca amb el vers man-
 cant per primerax vegada. Milà, cita el nom i ofereix el primer en-
 dreçat a una dona divulgadora de secrets (Obras, III, p. 212). -
 "Pus axi't plau ta bandera estendre E divulgar, ça e lla, los se-
 crets; De tu e mi qui'm son estats retrets; Be n'he rahó que jo't

degua rependre, En dar castich perque altra vegada Ton french no si'abandonat... Car veure pots que comets gran errada".
- "Tornada: "Aldonça prous, pus Deus vos ha dotada Co'l solell bell, retent gran claradat, A quantes son passats de gran beldat, En-tenets be la coble e la tornada".

46. MOSSEN SUNYER (1450-1480)

En Milà (que en la Ressenya no fa cap citació) diu que troba ~~que~~ Mossèn Sunyer a les guerres d'Itàlia envers l'any 1454. Li hem senyalat uns anys aproximats, no de vida, sinó d'altres activitats, entre les quals la poètica. Se li coneixen cinc composicions prou interessants, ^{contingudes totes} que tots en el cançoner de Saragossa (P), publicat en 1896 per En Baselga, tantes vegades esmentat. - Mossèn Sunyer és un altre dels poetes cavallers que callen el nom de fonts; encara en trobarem un altre, sense comptar els que hem vist abans: Mossèn Avinyó, que serà el darrer poeta nominat que examinarem, per bé que en acabat tractarem de les obres anònimes. No sabem què més observar de mossèn Sunyer, sinó que, respecte el seu caràcter de cavaller, com tots, eren obligats de seguir les empreses guerreres de ~~seus~~ ^{seus} reis; és de doldre que la vaga notícia donada per En Milà sigui tan imprecisa, car potser podria trobar-se un filó d'altres dades que la de 1454. - Com hem dit, les cinc han estat publicades per la edició baselga, però, malgrat això, la primera ha tingut la fortuna d'ésser reproduïda tres vegades més.

I. Mos. Sunyer.

Mes amaria tenir febre

(J. 211 v. 213 v.)

P 143. - Privativa de Dança. Una cobla de quatre versos, quatre de

Qui vol dir
que no fa cap
citació? Milà
en parla i copia
fregments de la
Ressenya, p. 210
211

vuit i tornada de quatre. A la primera i a cada cobla i dintre de les estrofes esmentades es repeteix el repòs E tristor / Qui'm fa'nar vestit de negre. El vers precedent, amb canviants, acaba sempre en dolor. Reproduïrem la primera cobleta i les cobles segona i terça que ens semblen més personals: "Més amaria tenir febre ^{Que no com} Sinó, com sent tal dolor, E tristor Qui'm fa'nar vestit de negre". - "Amichs, parents, quants avia, He perduts en un moment, ^{Que} E no trob res qui bo'm sia En dar-me socorriment, Ne veure la que solia, Ne de perdre ma dolor E tristor, Qui'm fa'nar vestit de negre". - Les males rimes febre i negre ja les haviem trobades en Pere Torroella (292). Aquesta dança va tenir ventura: publicada per En Milà en 1865, ^{incompleta,} (Obras, III, p. 210-11) va ésser reproduïda per En Briz en 1867 (Poetas, p. 267) i per En Bulbena en 1907 (Crestomatia, II, p. 183).

II. Mos. Sunyer.

Mal, Mal, Deu li do qui'm fa'quest mal.

(fol. 213 v i 214)

P 144. - Aquí hi posem dos versos, perquè el Mal, Mal en forma un de sol. És una mena de danceta per l'estil de l'obra anterior. En Milà va adonar-se tot seguir de la originalitat de la represa i va donar només aquesta. Una cobleta, tres cobles i tornada. Posarem la primera cobla perquè pugui observar-se el procediment de la repetició. "Gran tristor me fa passar Mala gent e gelosia Tant, que ya no puch durar, Ne puch fer qu'axí no sia. Val, ^{val} Val-me Deu pus [qu'] Amor no'm val. E no's fort dolor la mia: Aver pena e no fer mal". Reproduïrem, aquest curiós monosíl.lab repetit en a: Mal, Mal... Val, Val... Tal, Tal... Sal, Sal... Val, Val...

III. Mos. Sunyer. Sparça.

Altres no se qui'm puxa millor dar

P 145. - Cobla creuada de vuit versos. Es desenrotlla d'aquesta manera: "Altres no se qui'm puxa millor dar Concell, que vos, Senyora, que teniu Tot bon saber, en que ~~fet~~ tot me fiu, ^{Hi fieu} Fe qu'eu desigs car no [us] puch millorar. Ne veig al mon persona qui s'acost, Tant ha mon be, de que'm veig ar'abament. Per ço'us diré lo fet d'un mal que sent, Car ab bon zel no vull que mal me cost". No s'estranyi que posem novament textos ja publicats per En Mariano Baselga, perquè convenia presentar un xic net de puntuació, i, d'altra part a ratlla seguida ocupen tan poc lloc que no ens sap greu d'haver-ho publicat.

IV. Mos. Sunyer. Sparça.

Reyna de mi, prech Deu que'us do bon jorn,

(8. 214 v.)

P 146. - La cobla esparça és mig creuada i mig encadenada. Ens sembla una cobla preciosa, que fa així: "Reyna de mi, prech Deu que'us do bon jorn, Bon jorn e any e tot quant merexeu; Pensau qu'és molt, car pens que tant valeu que les millors, totes vos van en torn. ^{Qualseus para} Quala'sus porà semblar en la bondat, Ne'm lo parlar abte, gentil e fi, Ab gest humil, donós e'graciat; E per ço dich que sou reyna de mi".

V. Moss. Sunyer.

Prou li faça'l qui ha dit.

(8. 214 v.: 215)

P 147. - L'autor se les heu d'un vestit que li està malament. Aquesta obreta solament consta d'una cobleta de quatre i dues cobles de vuit versos. És, per consegüent, una obreta curta que copiarem a ratlla plena. - "Prou li faça'l qui ha dit Yo no compre res enguany, Que la roba de mal guany Al demés fa mal profit. Pro li faça'l qui ha dit.". "~~X~~No he [de] voler d'esmerçar En lo qui ve de mal just; Per qu'és aximpli vulgar: Torna fust d'ellà hon fust. A vos ven-

dre és partit, Al comprador és [1] afany; Que la roba de mal guany
 Als demés fa mal profit, Prou li faça'l qui ha dit". - "En poder
 d'altre senyor Viu lo món, a mon parer, Pensau que sens fiador
 No'us hi daran hun diner; Ho que mostreu per scrit, Com és ^{mot} ~~estre~~ ^{vos}ve no
 estrany; Que la roba de mal guany Als demés fa mal profit. Prou
 li faça'l qui ha dit".

Si dirigim una mirada de conjunt a l'obra de mossèn Sunyer,
 les dues dances, tan diferents, les dues belles esparces i la ro-
 ba de mal guany, notariem una nota sobressortint: la originalitat.

47. REJADELH (1410-1450)

Vàrem tenir un oblit, en tractar del capítol VIIIè. Convé re-
 tornar al dit capítol. Cobla trame... (mireu quartilla 248, comen-
 çament; no té sentit.)

I. Cobla tramesa N Rejdejell per En Luis Icart.

Luis Icart.

Si port ventalh, belhs amichs, a mi pro

Regadelh

Tant quant lo mon d'amor no's cautelós.

Hª 99. - Tres cobles creuades per banda.

VILAGUT

48. FRA ~~VIRILANT~~ (1440-1460)

De fra Vilagut se'ns n'han preservades dues obres força dife-
 rents, però totes dues enamorades, malgrat ^{llur} ~~el seu~~ caràcter reli-
 giós. Les persones religioses que feien grans obres en les quals

No s'entén ? dominaven obres endreçades a assumptes amorosos.

I. Altra sparça feta per mossèn Vilagut.

Certes dich pus que la millor

14 15

J 98, K 163, N 109. - Una cobla mig ~~creu~~ada i mig encadenada de vuit versos i tornada de quatre.

II. Vostre parlar no sia escàs En una tal necessitat E tot açó vull que sintau Com dins mi fa mon parlament, Per lo gran be desconexent, Qui fa penar lo qui amau". - Encara hi ha una cobla de vuit i una tornada. El bon fra Vilagut, demana els seus amics que li resolguin una qüestió respecte la seva aymia. Per bé que de la primera obreta (la de fra Vilagut) no es conserva sino l'acabament, el text dels que responen són complerts, Guillem Tinter, Guardia i Johan Fogaçot. Veure els noms d'aquests tres autors, L 3, 1.

49. MOSSÈN BERENGUER DE VILARAGUT (1390-1450)

Qui era aquest cavaller poeta, no ho sabem. La seva única composició ens ha pervingut en el Conort d'En Francesc Ferrer, el qual ens dóna la nota curiosa que en parlant dels tretze poetes congregats a casa seva, acorden parli el primer mossèn Vilaragut: "No n'hi hach que fos deliure Que no tingués paper en mà E cadescú d'aquests pregà A mossèn Vilaragut Que, com a bo e conegut, Volgués dir son primer". - Com se sap el Conort va ésser publicat per Torres Amat-Tastú (p. 229-~~567~~). Vegeu també Massó Torrents, La cançó provençal en la Lit. catal., pp. 59-69). Com que en el Conort figuren alguns noms de poetes declaradament valencians, podria ésser que aquest poeta cavaller també ho sigui. El llenguatge una

1-1 237

mica arcaic ens l'ha fet datar endavant.

I. Mossèn Berenguer de Vilaragut.

A Dieu prey me fira lam

J 187, L 54, Y.1- Torres Amat-Tastú (p. 231, Massó, La canço (p. 61)).
Una sola cobla de deu versos que reproduim: "A Dieu ^{prey} me fira lam Si
eu am dona tant menys presa, Que sia tant fort encesa ^{Que} Quina per
molts porta un ram; Na d'amar a tots reculla Si com fan mantes
que'n say, Que lur valor los deschay Si com l'arbre pert la fu-
lla, Que no és bo ne olent, Axí'ls ne ^{pren} pres verament".

50. RAMON BOTER (1460-1480)

Es pot declarar ben bé que aquest poeta havia estat ignorat abans d'ara. Només En Milà, tot estudiant el cançoner de Paris (J) esmenta aquest autor transformant el seu cognom en Bover tot retreient-ne dos versos; són aquests els seus mots: "Ramon Bover de qui son aquests bordons: Si com lo sol ^{al} ^{la} solvestela [de] Diana Declara 'l jorn ^{esplendent} les tenebres". (217) És singular que En Josep Tastú, tan amatent a trametre noms i poesies de nous poetes del cançoner de Paris, únic que les conté, s'hagués saltat les obres d'En Boter. No cal dir que En Morel-Fatio, en ~~ix~~ el seu catàleg dels manuscrits espanyols i portuguesos de la Biblioteca Nacional de París alfabetitza aquestes obres del nostre poeta, posant els primers versos de les poesies. Nosaltres, en la nostra Bibliografia dels poetes de 1914 senyalàrem les obres d'En Ramon Boter amb els manuscrits 173, 174, 175 (176 Sparça d'Auzias "Si so'l malalt"), 177, 178, 179 i 180. A la primera lectura rabenta, sembla un poeta amorós, però és un poeta religiós que amaga sovint, amb dos senys,

les seves fervents intencions. - Descriurem cada obra estrofa-ment i acompanyats d'alguns fragments, els quals seran perfectament inèdits i no hi seguirem cap nota bibliogràfica perquè no en té. Vagament li hem assenyalat unes dates completament hipotètiques.

I. Ramon Boter. ~~xi~~

Si com Adam per dona fou fengu

J 173. - Quatre cobles ~~crenades~~ ^{capcandades} capfinides de vuit versos i tornada de quatre. - Seguirem els primers: "Menjant del fruyt que li era vedat, E de libert fon tantost subjugat Liurant los fills a jou de servitut. Axí Mayres de vos, m' enamorada, Lo jorn que'us viu tan bella y excel.lent, Que de senyor en un punt fuy servent, Tenint mos bens e pensa subjugada". - Posarem la darrera cobla i la tornada: "Tots mos desigs son que siau contenta De quant pratich ne fas per vostre grat, E lo de dins que'm sia declarat Car tal espant tots dies m'espaventa. E fet jo cert que m'otorguau servir, Tots los delits ab mi seran humits, E los treballs debils e assaiguits; Tremetreu-me hon no'ls pugua hoyr". } Tornada: "Gracia y seny, als no desig sentir Sinó que'l mot que vos e jo'n tenem, E si'l vol puy que vingués en strem, Car qui be viu be costuma morir". - El senyal o divisa constant d'En Boter és: Gràcia e seny.

II. Ramon Boter.

Pus en lo mon sou feta singular

J 174. - Set cobles mig ~~crenades~~ i mig encadenades de vuit versos i tornada de quatre. Per a donar una idea vaga d'aquesta obra notable donarem la primera cobla, la terça (pels versos retrets per En Milà), la quarta (per la menció de Joann Boccaci) i la setena. - "Pus en lo mon sou feta singular E per les gents és colta vostra festa,

Los vostres se registren pel gesta, E'ls pus sabents fe
 latrar. Donchs consider vos fer dita monarcha, Per puritat e be-
 lleses excel.lent, Les grans lahors d'aquell fin patriarcha, Pro-
 nosticant lo vostre naximent"... - "Si com lo cel la estela[de] Dia-
 na, Declara'l jorn ^{espanient} expandint les tenebres, Axí'n lo mon vos sou
 tant sobirana Que'ls mals disposats desclohen lurs palpebres, Dels
 vostres fets los grossos se n'apliquen, E lur flach cap en res no
 pot comprendre Lo lur calitat per res no's pot entendre Car fret e
 calt en un súblert nos liguen". - "Johan toschà, quant feu les Cent
novel.les, E dones dix tanta vilania, No hi creu en vos ne haut
 de vos paria, Car vos bastan a dir-ne meravelles. Vos valeu tant,
 senyoram Caterina, E dolch-me fort, com no son coneguda, Car si del
 tot ma lengua fos creguda Altr'en lo mon no fora vuy regida"... La
 cobla sisena tracta dels miracles de la santa: "Si sou mortal, en
 vostre mort gran falles Vindran del cel ab molta resplendor, Dels
 àngels tots vos rebran ab amor, Oferint-vos Adeu per presentalles.
 E de present faran canonitzar. Vostre cors just fent-ne sol.lempne
 festa, Que'ls vostres fets no's puguen ignorar". - Tornada: "Gra-
 ci'e sent, si humens pot amar Jo son aquell importú e crehible,
 E com veuré que no'us sia pussible En fets dejus me veureu con-
 templar".

III. Ramon Boter.

Dos grans contrasta son bolcats en ma pensa

J 175. - Nou cobles ^{capcandades} crenades i capfinides de vuit versos i torna-
 da de quatre. - Donarem com a mostra les cobles primera i la sise-
 na: "Dos grans contrasta son bolcats en ma pensa, L'un estrem grat,
 faltat del ver conexer; E discordants, jamés pusch be conexer Ans
 que'ls humits sien en conaxença. No'us estim tant que vinch a punt
 d'esser Ço que'ls gentils solien platicar, Car muls parent no po-

ria trobar Ne çò que vull ab als no puch saber". - "Ans tot no'm lunyàs del carrer..." - "Los infants pochs, quescú per ignorança, E spentats, reclamen vostre nom, E'ls pus sabents qui pratiquen sciència Son admirats com se pot fer ne com, Que'l vostre cors sia tan magnífich. Perquè Infant entr'ells gran qüestió, E fets d'acord, son admiració Que'l vostre cors ab les santes soplich".

IV. Ramon Boter.

Tant com lo sel la terra environa.

J 177. - Cinc cobles mig creuades i mig encadenades de vuit versos i tornada de quatre. Oferirem sencera aquesta bella i curta flor mariana, a ratlla seguida, com usualment: "Tant com lo sel la terra environa E Deu permès fer humana natura, No formà may tan bella creatura, En sí portant de grans virtuts corona. Aquesta és qui tot lo mon governa, Lo cap e fin de tota gentileza, Aquesta és qui los grossers esterna E als sabents duplica lur abtesa". - "Gran Gracie, seny, saber e gran bellesa, Ab un compàs d'una princessa digna, Ab un esguard trionfan e benigna Que'ls pus sotils inclina a bonesa; Aquesta és qui ab livell e regle Sos fets polits ab compàs e mesura, Aquesta és una flor en natura Que tots crims leigs destroex e dels segle". "Deu ha permès venir ella'n lo segle, Per extrepar e foragitar vicis, Per ella vuy se fan tants beneficis, Qu'en mal obrar està la terra feble; Aquesta és comens d'amor he'mpara, E al qui ve trist ab sos bells mots consola; Aquesta és qui de sabor estable E del qui sab no's mostra gens avara". - "Aquella vol a virtuts se prepara E de tot crim té carrera incerta, Aquella vol, ab sa lengua diserta Dona favor que may lo desampara; Aquesta és dels bons del mon registre, E dels mals fets eternal porgatori, Aquesta és que'ls bons fa adjutori, Ab poc esper mos-

trant-se bon ministre". - "Lo rey Agar ne la regina Xistia,
 lurs virtuts vuy viuen en lo mon, Vos sou ab ells en un gran e
 renom, No menys que Madeya la trista, Acompanyant los tenint
 justa vida, Vos sou del mon un dret livel o mida, Que qui'us
 creurà may cometrà errors". - Tornada: Grei e seny, si d'estas mas
 lahors, Algunas gents vers mi murmuraran No'us sia greu si'ls
 vinch mostrar a vos, Car, vos mirant, so cert no'm reprendran".

V. Ramon Boter.

Prenent lo tot per la pus simpla part.

J 178¹. - Quatre cobles ~~creuades~~ ^{capcandades} i capfinides de vuit versos i tor-
 nada de quatre. - Oferirem, com a mostra, la primera cobla, la quar-
 ta i darrera i la tornada: "Prenent lo tot per la pus simpla part,
 So tant content com Theseu fon de Fedra, E tant liguat ab vos com
 mur de pedra Que separar no's pot per giny ne art. Mos sentiments
 d'alegria florexen E'l cors glaçat pren valor infinida, Un gest
 tant dolç m'a pres de vostra oyda Que d'aquell past mos sentiments
 se pexen..." - "No'us ignor gents, mes trob-me freturós En retirar
 ço que moch dins ma pensa, Estrem és l'alt e dobla la crehença,
 En presumir, d'aco'm trob habundós; Cuyt dir lo més e com me rego-
 nesch De les mil parts no'm trob be dita l'una; Per no errar no's
 troba falt'alguna Dins vostre cors clou-me, que'u conech". Tornada:
 Graci e seny, de vostre assossech, Tinch dins lo cor un verme qui'm
 rosega, E de tot larch ab speranc'alberga, Dins mi rien, no'us
 men; jutgeu per pech".

VI. Ramon Boter.

Quina dolor serà igual a la mia?

J 179. - Cinc cobles ~~creuades~~ ^{capcandades} i capfinides de vuit versos i tornada
 de quatre. - És una obra desesperada, com la vinenta i darrera. Dona-

rem la primera, la darrera i la tornada: "Quina dolor se'n trista
'gual a la mia? Trahent racord de la suma estrena La dels pas-
sats, jo fas mínima strena Car tots vers mi ~~lur~~ dan missatge-
ria. Callen los trists vent-mi en tal dolor Car tot dan greu ab
major s'aconsola, Yo lex senyal que s'engrandex e vola, Entre'ls
mesquins trobant senyal trista". - "No fa pigor lo cancer ne la bu-
ha, A cors cançat com farà'l meu record. Aquest tal mot qui'm le-
xa'n punt de mort Tronchant-me'l cors e lagrimant ab greu puha.
La mia carn de la mia sang s'altera, Car al pus poch la major part
s'inclina; La ahom venç, mes lexa'm tant mesquina. La carn cre-
mant dins l'infernall foguera". - "Tornada: Gracie seny, del sol la
sua spera No ix més foch dels mesos lo pus calt; Com de mi trist,
si per vostre bon alt, Car vos perdent trista dolor m'espera".

VII. Ramon Boter.

O mort cruel, mostra ta gran potença

J 180. - Quatre cobles encadenades i ^{capçandades} capfinides. Copiarem del ma-
nuscrit totes quatre cobles les quals, com la que hem tret d'En Ra-
mon Boter, són inèdites: "O, mort cruel, mostra tan gran potença En
fer morir qui de la vida s'eclama, Viure no deu qui pert ço qui més
ame; Pusqu'en son dan no mostra pasciença. Jo son aquell qui los
badalls darrers Tenents per tots esper ab alegria; Dona'ls-me prest
abreujant-me la vida, Car més am mort que quantes desplaers!" - "Lo
mon m'és ja tan coster e severs Que dar no'm pot res que'm faça con-
tent, Dat m'a solars d'après tan me turment, Que de libert m'a fet
caltiu après; Subjugant-me en lo pigor estat. Cum hom nasqués ne
natura formàs; Doncs, si desig del mon lo seu trespàs, Fa ço que
desig pus m'a tant maltractant". - "A Deu suplich que haja pietat,
De la que'm m'és la sua semblança Car si no fos la sua recordança
No fora'l mon qui viu compibilitat, Mes coneixent los mals que la

Que val dir?

sua dubte. E tornant ell el guardó que n'otorgua, So pot d'aquesta magne porgua, Mes dupte'm fort de leig més en cresque". - "Lo vil passat solx fer l'arma corrupte Com troba'l cors en ira maldispost, E quan la veu d'esperança desbost, Met-li'n lo cap desesperar no dupte. Aquests senyals ab tot jo'ls regonegua E pens lo dan que llur mala fi prengua, No's jorn al mon que no'm facen estortre Dient que, mort, tota dolor absegua". - És evident que, per ésser completa aquesta obra, hi manquen almenys una cobla i la tornada.

Si dirigim una mirada de conjunt a l'obra d'En Ramon Boter, re-
aspectes?
 marcarem tres aspcts, tots tres sobressurten en la lírica dels nombrosos poetes que formen l'Escola de Barcelona. En la I, després dels primers pares i les conseqüències del pecat original, s'adreça tot a la Mare de Deu, la seva enamorada; l'obra que senyalem amb II és dedicada a Santa Caterina, és notable la menció del Boccaci, en el Decameron, com un autor que diu mal de les dones. La IV és, segons el nostre parer, una de les obres religioses més perfectes d'En Boter. La V és una obra francament amorosa; el poeta es sent feliç perquè és correspost de la seva aimia: és interessant la menció de Teseu i Fedra. En fi, les obres VI i VII són extremadament desesperades; el poeta vol morir i desitja ben de pressa l'hora de l'agonia i de fer els tres badalls.

51. MOSSEN JOAN GUERAU (1450-1490).

Res^{no} sabem d'aquest poeta cavaller sinó que és autor d'una sola obra endreçada a nostra Dona, en la que s'hi entreveu algun que altre rar toc personal.

I. Obra de nostra Dona, feta per mossèn Johan Garau.

O² 100, P 186. - Vuit cobles mig crenades i mig encadenades de vuit versos i tornada de quatre. Publicada per En Baselga (294). - Com a mostra copiarem la primera coble, la cinquena (la nau) la darrera i la tornada: "Por ab gosar, ^{ardiment} ^e ^{temor} Me van entorn, lo-hant-vos, de Deu Mare, Filla del Fill, mare de vostre pare; Mare tenint de ~~tax~~ ^{tots} tos fills lo millor. Por desig aver que'us aja ^{dar} dat lahor Mon sperit, ab lengua viciada; Mas prenh sforç, pensant vostra dolsor, E que'us trobas primer santa que nada"... - "Com de la mar penja tot lo govern, En lo regir que fa la tremuntana, Axí, lo be de la virtut humana Està penjant del tot en vostre pern. E com la nau perilla molt l'ivern Si bon pilot no conduheix la fusta Cert tots perim, trebucent-nos l'infern, Si vostr'amor a bon port no'ns ajusta"... - "Sens vostres bens tot rich és freturós E malvolgut sens vostra benvolença. May troba fi qui, sens vos, res comença, E tot delit, sens vos, ^{par} és anugós. Del més cruel basta fer piadós, Vostra mercè, qui tot lo mon trespassa, E del pregon del cor maliciós Traure desigs que bones obres fassa". - "Tornada: Tanta sens quant si's troba viciós, Ne fallí may algú per lohar massa, Yo dich qu'eu so, per lohar poch a vos, D'on so perdut si mercè no m'abrassa".

ROMEU LULL

52. ~~ROMEU LULL~~ (1420-1484).

En la vida de mossèn Romeu Lull s'observen dos aspectes: la seva vida pública i la literària. En aquest darrer aspecte les seves abundoses obres poètiques se'ns han preservat en un sol cançoner: el conegut Jardinet d'Orats (X¹) de la Biblioteca Universitària de Barcelona. Escrivia principalment poesies en català, però en redac-

tava igualment algunes en castellà i en italià. Com que coner té obres d'autors valencians i catalans, al començament hi figura una llista expressant la nació de cada obra i de cada autor. Si sabéssim, per altres notícies, qui era Na Francina Rossa, per la qual s'interessava el comte d'Oliva, segurament valencià, que devia exercir un càrrec oficial a Barcelona, podrien^m primfilar o cercar una data probable de les dues composicions d'En Romeu Lull; però estem en l'ignorància d'elements certs per a resoldre-la. Totes les altres obres d'aquest són simplement amoroses i poques de religioses; són totes plegades indatables. El consistori d'amor, si ens constés d'una manera indubitable l'època de dames que esmenta, seria una altra obra fàcilment datable. Nosaltres hem senyalat qualque data, salvades les garanties de costums.

Servem una data fixada, de la còpia d'una obra llatina en 28 d'octubre de 1467. Ningú no ha recordat l'acabament d'una obra: Belisarius Buligrins. De Bello Gothorum. "Explicit liber de Bello Gothorum quem scripsi Romeus Lull, qui ~~scripsi~~ ^{finem dedit} scribendi ~~fidei~~ die veneris penultimo octobris anno M^o CCCC^o LX° VII°" (295). - Posseim amb tot detall, la data de la mort del poeta, trobant-se conceller en cap de la ciutat de Barcelona, ocorreguda el 19 de juliol de ~~12~~ 1484. No s'arribava a conceller en cap, sense haver estat elegit dues o tres vegades conceller. Per la importància de la cerimònia de l'enterrament que demostra la consideració que fruïa com a home públic: "De la mort de mossèn Romeu Lull, conseller en cap y ab quina cerimonia lo soterraren". Dilluns a 19 de juliol de l'any M CCCC LXXXIIII entre dues e tres hores, ^{de mati} passà de la present vida en l'altra, lo honorable mossèn Romeu Lull, l'any present conseller en cap de la present ciutat, La cerimònia ^{del qual} fou aquesta, çó és: que los honorables consellers tots quatre foren a la casa del dit difunt ^{fosseu} conseller ^{defunt} vers la VII^{ans} ^{les hores} del migjorn ab gramalles e caparons de dol, ab los

verguers ab lurs vergues alsades, vestits ab llurs gramalles e semblant foren los dits verguers
 ab caparons al cap; e axí muntaren a visitar los fills e germans
 e altres parents del difunt, e comunicaren a aquells de la forma
 que's devia tenir la sepultura; e fon aquesta, ço és, que, seguint
 la forma antiga en semblants casos e acostumada fou deslberat
 que, lo ~~cor~~ del dit difunt fos tret de casa de dia ab creu alsada. E per
 quant lo temps era indispost per sostenir lo dit cors, com sia gran
 color, fou deslberat, que lo mateix dia fos notificada la mort e
 convidat per lo dia après per la sepultura; e foren ^{los} convidants VIII
 en que foren alguns artistes e menestrals caps de casa, anant per
 la ciutat a cavall, ab gramalles e caparons vestits convidants] tots
 los homens d'onor, axí [com] cavallers, gentils homens, ciutadans
 honrats, mercaders e alguns artistes e menestrals. Axí mateix fou
 deslberat que VIII ciutadans honrats, ab gramalles e caparons al
 coll, anassen convidar lo senyor Infant e la Sra. Infanta, qui's
 trobaven en la present ciutat. E axí fou deslberat que IIII preve-
 res, ab gramalles de dol e caparons al coll, prenguessen càrrech de
 convidar tots los prelats, abats, priors e tots los monestirs, aba-
 dessa de S. Pere, e prioressa de Junqueres, e convent de aquelles
 [que son] ^{les} parentes del dit difunt. L'orde del dia de la sepultura fon
 aquest, ço és: que foren elegits VIII promens ciutadans que anaven
 IIII d'avant lo cors e ^{los} IIII detras, ^{e II} ab verguers ^{devant los dits promens} ab ^{de dol e caparons} vergues alsades.
 los quals verguers anaven vestits ab lurs gramalles. Aprés dels
 promens anaven los convidats a la sepultura. Aprés anaven los conse-
 llers ab caparons vestits ^{ab} e ^{dos} altres verguers ^{ab gramalles e caparons vestits} ab ^{les} vergues alsades.
 Aprés anaven dos fills del dit conseller al mig de dos promens,
 quiscun dels quals ^{portava caparon al coll} portaven. Aprés anaren los germans e parents ^{del dit difunt}. E la porta
 de la ciutat fou tancada fins [que] lo cors fou soterrat e les mis-
 ses dites. E mes los oficials de la ciutat portaren dol. E més la
 taula no anà a Lotga. E més los consellers portaren gramalles de

dol tota la setmana" (296). - Es coneix que, en morir Romeu Lull, era vidu, perquè consten els seus germans i els seus fills i ignorem el grau de parentiu que podria haver-hi entre el finat i els que s'anomenaven vagament parents i no es parla gens de la seva muller. Es veu que la malaltia de la qual va morir va ésser llarga i com que ^{com que prenque el conce de conceller en cap per Sant Andreu (30 nov)} pres el càrrec de conceller en cap, va ésser nomenat per sant Andreu tot el més que va exercir-lo va ésser mig any. Hi ha un Joan Lull, que ens imaginem pare d'En Romeu, el qual va exercir el càrrec de conceller diverses represes, l'última vegada en 1468 ? Però un altre Joan Lull menor de dies, per a distingir-lo del precedent, apareix conseller contemporàniament amb ~~l'altre~~ el primer nomenament ^{que fou per al consell de cent,} de Romeu Lull com és el 18 octubre de 1480. La segona vegada que va ésser nomenat conseller en 1483 ja va ésser ^{nomenat conseller} en primer lloc o en cap (299). No ens dona dates sinó dades incertes el Despropiamment d'amor. Quan va enamorar-se per primera vegada () tenia ~~xx~~ setze anys i quan estava a punt de mullerar-se, en tenia vint-i-quatre, set mesos i sis dies segons pròpia declaració (298).

^{Al} El bon notari Narcís Gual que en 1486 va acabar d'escriure el Jardinet d'Orats, ~~devem~~ que hagués inclòs tantes obres d'En Romeu Lull, tot just mort dos anys abans. En Gual en ~~Copiar~~ Copiar tantes composicions d'autors catalans i valencians, degué ésser una feina llarga, entre triar i escriure-les. Tenim, per consegüent, dret a creure que les obres d'En Romeu Lull gairebé va tenir, En Gual, el projecte d'incloure-les qui sab si arran d'haver finat En Lull. Ja és cosa sabuda que, en relligar-se el Jardinet en el segle XVIIIè, el relligador va saltar-se de lloc algunes poesies les quals, en la idea d'En Gual, devien fer una col·lecció, presentant-se plegades i formant un tot homogeni. - Hem percaçat trenta-dues obres de mossèn Romeu Lull, que hem seguit l'ordre en que es troben en l'important cançoner Jardinet d'orats, que és, com hem dit, l'únic que

Un P. Lull
 fou nomenat
 Conceller en 1483
 Dictari p. 26

les porta; sense alterar els salts fets pel relligador, hem observat més amunt. De manera que començarem amb una sèrie d'obres catalanes i, en haver-ne publicat de castellanques i d'italianes, tornarem a descriure les darreres catalanes. Les italianes sobretot, presuposen relacions i viatges, considerant la perfecció relativa del seu llenguatge poètic i els gèneres perfectament corrents en la literatura italiana de l'època.

I (1456). Cobles de Romeu Lull, scusant-se de un Maldit qu'ere inculpat per una dama.

Si'us he maldit en pensar ni per obre

Xl 6. - Cinc cobles creuades de vuit versos i tornada de quatre. - Briz, Jardinet d'Orats, fragment, 1869, p. 49, sencera. - Briz, Poetas, 1865, p. 183. ¹⁸⁵ - Milà, Obras, VI, p. 406. - Es tracta d'un veritable escondit o escusació. Totes les ratlles senarees comencen: "Si'us he maldit"; entre les amenaces que el poeta en pondera posarem uns quants: Visqu'en lo mon trist, malcont e pobre, ... la carn me caiga sobre, sens confessar muyra com a dampnat; ... la carn me caigue a trossos ^{Tot} ~~De~~ mon cors per malaltia ^{gran}. - Encara s'en... malediccions més fortes o per l'estil que el gènere es portava. La tornada és tota altra cosa: "Par e sens par, feu que no'us desacentia Fals pensament, no prengau a despit; Sabut lo ver serà mon mal finit. De tants amichs fareu gran delit sensa".

II (1460). Resposta de Romeu Lull a tres cobles del senyor compte de Oliva, qui més loharia e millor la Sra. Francina Rossa, metent-hi per joia un diamant, responent per los mateixos rims.

Compte senyor puis virtut és la rama

Xl 7. - Tres cobles de deu versos i endreça a la dama de quatre.

5-186 Briz, Jardinet, 1869, p. 51, sencera; Briz, Poetas, 1867, p. 186;

Milà, Obras, VI, 1895, p. 44. - Hem de creure que les cobles següent (III) el propi Romeu li respon en castellà a les mateixes tres cobles. En les castellanes Romeu Lull ^{ens diu ?} no es ve en coneixença que aquest comte d'Oliva del segle XVè s'anomenava Serafí de Centelles, diferent d'un cavaller del mateix nom que era força posterior. Aquest era, segurament, el primer comte d'Oliva. En Milà observa aquest fet i que el mateix comte és el que respon a una pregunta d'En Crespí de Valldaura, i deu ésser aquell, del qual En Bernardí Vallmanya, valencià, li dedica la seva traducció del Carfre d'amor, de Diego de San Pedro i es lloa d'ésser secretari d'aquest comte d'Oliva. - Copiarem la primera cobla, la terça i la endrega, com sempre a ratlla seguida: "Compte senyor, puis virtut es la rama, E de son fruyt pren tema mon scriura, Dir quant mereix la qu'honestat més ama. Es per les dos de tots vicis desliura; La ploma prenc, per fer vostre menar. O trobadors! no vullau més tardar, Per esser tal son virtuós obrar, Tant no direu que'l ver no s'entrenyora"... - "Quant més la mir, torbe'm los sentiments, Noves laors tarden la mia mà, Per lo molt grat que prenc en les presens. Lo meu delit tostemps millorant va: Didó, Spahós, Tyresí no feu/Penelopé, si Judith ab sa mosca, Mes del que vos havet fet e fare. Car vist és clar de totes mereixeu Prenguen de vos espill fins a la fossa". - "Endressa a la dona. Actes d'onor, vos fan tenir dal cosa Qu'après la mort, els cels triumphareu Per viure honest felicitat haureu, Com ho suplich a nostre senyor Deu". Són curioses les estanyes comparacions diem-ne clàssiques. - En Milà creu que les cobles del comte eren escrites en català perquè els rims en eu, at no poden ésser traduïts del castellà, com el mot entrenyat (Obras, VI, p. 422).

(p. 422)
Milà diu: El J. de S. demostra que fou el D. Serafí de Centelles, segons el conde de aquell titulu...

(Complant ab rims de qui virtut adora)

III (1460). Otra respuesta de Romeu Lull, a las mi
del Sor. conde de Oliva, en castellan.

D'Oliva vos, vos conde, senyor muy discreto

14
Xl 8. - Tres cobles de deu versos. Aquestes tres cobles d'En Romeu Lull són, naturalment escrites en rims molt diferents en metre d'arte mayor: mentres que en l'obra precedent, com hem dit, escarnia els rims d'una obra, probablement escrita en valencià o català pel mateix comte, l'original de les quals pot considerar-se, per ara i tant, perdut. - Perquè d'aquesta obra no se'n coneix sinó el primer vers del tema, ja donat per En Milà, presentarem una idea, gairebé completa. En Milà va adonar-se, en primera i llunyana lectura, que En Romeu, en el seu elogi del comte d'Oliva, oferia el nom i títols complerts. Coneixem totes dues obres senceres i no hi ha res d'aquella asseveració del savi romanista. Com que d'aquesta obra no se n'ha publicat altra cosa que el primer vers (Milà, Obras, VI, p. 405) donarem la primera cobla i la terça i darrera, ^{encara} sense que la segona és també força interessant: "D'Oliva vos, conde, senyor muy discreto; Con justa querela muchos trovadores Haveys requerido y puesto decreto, Dar humildemente, a quien mas eleto Juzgado será diziendo loores D'aquella senyora la más singular; Sus obras loar convida'n su nombre; Dezir-la quien és ni menos nombrar; No cumple que fuera demasiar". - "Quandocad'uno de grado desea Han puesto en ella Dios y natura, Sin codiciar cosa torpe y fea, Razón no consiente ni que sea Viuda, virtud con tal fermosura, Testiguan sus actos tanto merecer. Sin letras muy bellas por megor decir. Lohadas por todos por esta venir Y, puesto sus dias vayan fenescer Solo se puede su fama perder".

IV (1461), Obre fete per Rómeu Lull responsiva, com nostra Dona, en los vint triumphos triumphants. - De la sua concepció.

Xl 9. - Vint-i-una cobles de deu versos i 20 trionfes i 21 "endressa de tota la obra a la gloriosa Mare de Deu"; els epígrafs són aquests: De la sua concepció, De la sua Nativitat, De la desponsació ab Joseph, De la Anunciació, De la Concepció del fill de Deu, De portar lo fill de Deu nou mesos en son ventre, De la visitació de santa Elisabet, De la speransa del seu part, Del seu part, De la Nativitat del fill de Deu, De alletar e nodrir Jesús, De la Circuncisió e imposat del fill de Deu, De la adoració dels tres reys, De la oferta del Jesús al temple, Del sagrament de l'altar, De l'aguard que li feu Jesús Crucificat, De la Resurrecció de Jesucrist, De la Ascensió del fill de Deu, De la missió del Sperit Sanct, De la Assumpció de la Mare de Deu, Endressa de tota la obra a la gloriosa Mare de Deu. - Briz, Jardinet, 1869, p. 53, sencera; Milà, Obras, VI, p. 410, ^{una còpia} - Donarem dues cobles per mostra i la tornada:

"Sola legint aquella profecia Que, prophetant Isaies ha dit: Verge parrà fill Deu e hom unit. Vostre voler mostràs forà cumplit, Podent servir la que tant mereixia L'eternal Deu que, tal vos comprenia, Anunciar, per l'angel que'us tramès, com saludant, vos dix: Ave Maria. La Trinitat axí promès havia Executar lo que per cert promès". - "L'esperit Sant, de la vostra sanct pura Preordinà Jesús de carn vestir, E que tal fruyt, de vos feu produhir, Per la salut de tots volch morir, Mediador entre Deu e natura. Humiliant lavà tanta sutzura, Esser dient l'ancil.la del Senyor; Testificant la sagrada Scriptura, Accpetas-vos humilment la procura E concebut fonch nostre Creador", - "Endressa de tota la Obra... - Mon flach enginy, lo vostre gran merexer, Cech ofuscat d'aquest mundanal fum, E de pecats obstinat per costum, M'obrí los ulls, donant-me clara lum De vos lohar la part que puch conixer. Vos-

1438

NOTES AL CAPITOL IX

- x 129. - La cançó provençal en la literatura catalana, po. cit, p. 445 (107).
- x 130. - Las costumbres catalanas en tiempo de Juan I, Girona, 1878, p. 170. p. 209-210 i 224
131. - Jaume Collell, Catalunya a Palestina, vol. I (únic publicat) Romiatge a la Santa Casa de Jherusalem e fet per Guillel Oliver e ciutadà de Barcelona (1464), és un dels tractats finals del Serdinet d'orats (X). Copiarem el primer paràgraf, que fa referència a En Bartomeu Castellà: "Lo primer dia de març del any de la nativitat de nostre Senyor Mil CCCC LXiiii, partí yo Guillem Oliver, ciutadà de Barcelona, ab una galera d'En Camarques e aportam ~~B~~ fins en ^lCoptiura, e aquí trobí mossèn Baltasar Romeu e mossèn Bartomeu Castelló; e aquí tots tres de companya, an hèsties de loguer anam-nos-ne a Monpaller, e aquí ~~xxam~~ aturam-nos hun mes. En la dita vila compram rocins, e anam-nos-ne a la volta de Venècia, e arribam-~~se~~ lo Viii de maig. E a XIII del dit mes nos embarcam en una galera de peregrins de la qual era patró Agostí Ustrari, e aquella nit matexa nos embarcam tots tresos, tenint nostron bon viatge la volta de Rhodes, e arribam-y a VIII de juny, e aquí romàs lo dit mossèn Castelló".- Ens imaginem que aquest Guillem (autor d'aquesta relació) era germà d'En Francesc Oliver, traductor del poema d'Alain Chartier, La bella dama Sans Mercí (La cançó provençal, p. 72) del tiratge a part). Vegeu En Baselga,

15

ny

El cancionero catalán de la Universidad de Zaragoza, 1896,

p. 397, una opinió perfectament equivocada.

x 132. - Obras, III, p. 213.

x 133. - Bofarull, Manuel de, Opúsculos inéditos del Cronista catalán Pedro Miguel Carbonell, Barcelona, 1863, II, p. 333 i 338. Comprovats els Memorials de l'^{Arxius} de la Corona d'Aragó s'han perdut les poesies esmentades de Santa Magdalena.

x 134. - Havíem donat un resum d'això que hem explicat més amunt, en el nostre llibre L'Escola poètica de Barcelona, pp. 46-50 i 50. En sentit general, eren fets acoblats novament. En El cancionero catalán de Zaragoza, 1896, p. 397 es dona el títol resum del consistori d'En Castelló; Milà, Obras, III, p. 213, equivocats els noms de Çaplana i Puculull, consistori de 1453?, Valls i Taberner, El Cançoner del XVè segle de l'Ateneu Barcelonès, edició no continuada, p. 38, per l'obra d'En Fogaçot de 1454; Milà, Obras, III, 197, pels consistoris de 1457 i 1459; id, p. 190, ¹⁹¹ pels consistoris d'En ~~Mellit~~ i ~~En Fogaçot~~; Pagès, Auzias March et ses prédécesseurs, 1912, p. 172-4.

H 1458

1 - d'En Buset

la nostra pie?
el present
llibre

135. - Vegeu la nostra p. i tot el cap. X.

x 136. - Han estat publicats per En F. Valls i Taberner, en El cançoner del XVè segle de l'Ateneu Barcelonès, pp. 62-82.

x 137. - Vegeu, per més detalls, Baselga, El cancionero catalán... Zaragoza, 1896, p. 398-9.

138. - Puculull i Fogaçot; Valls, El cançoner de l'Ateneu, p. 62; Vallmanya i Fogaçot, id, p. 67; ⁴⁶ Velaspinosa i Fogaçot, id, p. 77; ⁸² Pere Pou a diversos, inèdit abans d'un llibre nostre.

139. - Repertori, vol. I, p. 452-4.- Torres Amat, Diccionario, 1836 p. 231.

140. - Repertori, p. 411-3
141. - Id. II, cap. VIII, p.
142. - Obras, III, p. 458-9.
143. - Torres Amat, Diccionario, p. 133.
144. - Auzias March et ses prédécesseurs, p. 49-50, 180.
145. - Obras, III, p. 334-5.
146. - Diccionario esc. Cat., 1836, p. 362-3.
147. - Pagès, Auzias March et ses prédécesseurs, p. 182.
148. - Historia de Cataluña, III, p. 746.
149. - Auzias March et ses prédécesseurs, p. 180.
- Edició completa també: Cobles de Jacme Pere i Arnau March,
150. - Obras, III, p. 334.
151. - Auzias March et ses préd., p. 180.
152. - La cançó provençal, en la lit. catal., p. 71
153. - Historia de Catalunya, 1862, p. 727-34.
154. - El canç. cat. de Zaragoza, 1896, p. 183-206.
155. - Obras, III, p. 171 i 354.
156. - Ms. n° 174 (abans P. 6).
157. - Les obres de Francesc Eximeniq, en l'Anuari del I. de C.,
p. 14 del tiratge a part.
158. - Les obres de Francesc Eximeniq, pp. 86-8.
159. - Diccionario escr. cat., p. 362-363.
160. - Obras, III, p. 334.
161. - Les cobles de Jacme, Pere i Arnau March. La poesia lírica
d'abans d'Auzias March. Societat Castellonenca de Cultura.
Castelló de la Plana, 1934, p. 95-98
162. - Id. id., p. 83-85
163. - Id. id., p. 87-90
164. - Les cobles de Jacme, Pere i Arnau March. La poesia lírica
abans d'Auzias March, Societat Castellonenca de Cultura,

Castelló de la Plana, 1934, p. 91.-94

175. - Diccionario esc. cat. p. 666.-667

4174-175 176. - Obras, III, p. 184.

177. - Obras, III, p. 175.

178. - Obras, III, p. 174.

179. - Obras, III, p. 187.-192

1-1190 180. - Obras, III, p. 188-91.

181. - Bibliografia dels antics poetes catalans, p. 178.

182. - Obras, III, p. 187-188

183. - Obras, III, p. 190.

184. - Obras, III, p. 187.

185. - The unprinted poems of the Spanish Cancioneros, Paris, "Revue Hispanique", XXI (1909), p. 468.

186. - Obras, III, p. 190-1.

187. - Diccion. escrit. catal., 1836, p. 608.- Baselga, Cancion. de Zaragoza, 1893, p. 123.-¹²⁴ En Milà solament dóna el retronx, Obras, III, p. 191.

188. - Diccion. escrit. catal., p. 607.-⁶⁰⁸ El cancion. de Zaragoza, p. 125.

1-1119-120 189. - Obras, III, p. 191.- Baselga, p. 125-6.

190. - Obras, III, p. 192.

191. - Massó T., Manuscrits catalans de la Biblioteca Nacional de Madrid, 1896, p. 145-6.

1916s 192. - Diccion. escrit. catal., 1836, p. 251. ²⁵¹ El Cancioner del X^o segle, (p. 40-46)

193. - Id. id., p. 251.

194. - Obras, III, p. 212.

195. - L'antiga escola poètica de Barcelona, 1922, p. 64-5. Els poetes catalans de nom Francesc, 1923, Francesc Ferrer, p. 6 del tiratge a part.- Repertori, p. 453.

196. - Un témoignage catalan du siège de Rhodes en 1444, dés Universitaris Catalans", XII, 1927, p. 376-87.
197. - El cançoner de l'Ateneu Barcelonès, s. d., p. 40-6.
198. - El cancionero de... Zaragoza, 1896, p. 295-302.
199. - La cançó provençal en la lit. catal., p. 418 de "Miscelània Prat de la Riba".
200. - Communications from Spanish Cancioneros. I. The woorks of Juan de Valtierra. Transactions of the ~~Cornwall~~ ^{Comarbut} Academy of Arts and Sciences", vol. XV, juliol 1909.
201. - Obras, III, p. 193.
202. - Alf, Jeanroy, Un "Cancionero" inconnu à la Bibliothèque de l'Université de Coimbra, Separata de "Boletim da Universidade de Coimbra", vol. IX núms. 1-12, 1918.- Va esmentar diverses dades per primera vegada. Nosaltres marquem el Cançoner de Coimbra, X^d.
203. - Obras, III, p. 202.
204. - Diccion. de escr. catal. p. 628-831.
205. - Obras, III, p. 199-201.
206. - El cancionero... p. 119-212, 402-406. ^{p. 72-73, 149-212}
207. - La cançó provençal, p. 407-420 de la "Miscelània Prat de la Riba".- Repertori (Qui volrà veur' ~~la~~ ^{el} poble estat), p. 446, (Tant mon voler), p. 454-6.
208. - The works of Pere Torroïlla, a Catalan writer of the fifteenth century.- "Instituto de las Españas en los Estados Unidos". New-York, 1930.
209. - Dom Gregori Mª Sunyol, Els cants dels romeus, "Analecta Montserratensia", I, pp. 100-200, Birolay, p. 104-5.
210. - Baselga, El cancionero de la Universidad de Zaragoza, p.386
211. - L'antiga escola poètica de Barcelona, 1922, p. 77-8.- El príncep de Viana i les seves relacions literàries, discurs

10

Inneci

16

run

1455

2

presidencial llegit a l'Ateneu Barcelonès el dia 4 desembre 1926†, p. 12.

212. - Campaner y Fuertes, Alvar, Cronicon Mayoricense, Palma, 1881, p. 178, nota. Com hem dit, no consta mes ni dia.
- X 213. - Les dames en els poetes de l'escola de Barcelona, en el "Abhandlungen... Eine Festgabe zum siebsigsten Geburtstag... Dr. Heinrich Finke..." Münster, 1925, p.311.- L'antiga escola poètica de Barcelona, 1922, p. 55.
- 214.- Obras, III, p. 197-9.
215. - Lo llibre dels poetes, per F. P. Briz, 1865, p. 278.- A. Bulbena, Crestomatia de la llengua catalana, vol. VI, Poesia, 1907, p. 140. 142
216. - L'escola poètica de Barcelona, p. 48 i en el present volum de Repertori, p.
217. - El primer libro impresso en España. Les Trobes en lahor de la Verge Maria, València, 1891, p.
218. - Vegeu el nostre Catàleg dels manuscrits de l'Ateneu Barcelonès, 1902, p. 120-21.
219. - El rei Alfons d'Aragó (IV de Catalunya i V d'Aragó) tot al començament escriu al Batlle de Belliure manant-li que lliuri ~~les~~ Galiotes. Es així la lletra real: Lo Rey. Batlle: Com nós hajam provehit al feel nostre En Jacme Fogagot, patró de Galea, sia restituhida la Galiota ab exàrcia e carreus de aquella, qui és en aquest port, la qual era stada sua, vos manam que, vista la present liurets al dit Jacme, o a qui ell volrà en nom seu la dita Galiota, pagant ell emperò primerament les messions que havets fetes en la dita Galiota. E açó no dilatets en alguna manera com nós de certa sciencia volem que axí's faça: Dada en Barcelona, sots nos-

v Coll
 < l
 - una
 ra
 1 l
 1 l

tre segell secret, a Xiiii de Juliol del any Mil CCCC XI.

Rex Alfonsus. Al nostre feel batle de la vila de Coliure.))

2 ls

220. - Als molt honorables administradors de la Taula de dipòsits de la Ciutat de Barcelona. Los Cònsol de la Mar de la ciutat, com lo honorable En Dalmau de Çacarrera, altre dels defenedors de la mercaderia, e clavari del dret de pariatge, dege fer dir e ~~xx~~ scriure a N Johan Fogassot, notari e scrivà nostre, lo qual per los honorables consols predecessors nostres, defenddors de la mercaderia, e los prohòmens ¹² elets, per remediari la vexació feta en les parts del comte de Flandes a la galea d'En Johan Berenguer, de thora, robes e mercaderias de ciudadians de Barcelona, de manament e comissió del duch de Borgonya e comte de Flandes. La qual vexació resulta de la aprehensió feta devant la platja de la present ciutat per les naus d'En Berenguer Fontanils e d'En Miquel de Burgós en l'any Mil ~~XXXX~~ CCCC L i tres; crehents aquella ésser de cossaris patronejada per Johan Peris, portuguès, la qual après fou trobada ab armes e banderes del dit duch; Fon elegit per anar, e de fet és anat, en companyia de l'honorable En Francesch de Junyent, per los damunt dits cònsols e prohòmens elegit, per anar al dit duch per la dita rahó, la qual concerneix molt gran utilitat de la mercaderia.

221. - Obras, III, p. 203.

222. - El Cançoner del XVè segle de l'Ateneu Barcelonès, p. 46.

12 Linche

C F

223. - En el "Jahrbuch für ~~Roman~~-und ~~Englische~~ Literatur" (del Dr. Ebert), IV, 1862, pp. 403-410.

224. - Katalanische Literatur, , p.

225. - El cançoner del XVè segle de l'Ateneu Barcelonès, p. 53

226. - Id. íd.- íd.- p. 36.
227. - Id. íd.- íd.- p. 62.
228. - Id. íd.- íd.- p. 67.
229. - Id. íd.- íd.- p. 77.
230. - L'antiga escola poètica de Barcelona, 1922, p. 49.
231. - En P. Foutché-Delbosc va executar per encàrrec nostre, la èdopia de J 280.
- 232.- 1865. Obras, III, p. 199.
233. - Obras, III, p. 199.
234. - Id.
235. - A.Giménez Soler, Documentos de Túnez originales o traducidos, en l'Anuari de l'I. d'E. C., 1909-1910, p. 236.
236. - Obras, III, p. 213.
237. - The unprinted poems of the Spanish Cancioneros in the Bibl. Nat. de Paris, en la "Revue Hispanique", XXI, 1909, p. 463. 465
238. - Lo Llibre dels poetas, p. 239.
239. - Id. íd. íd., p. 238.- 239
- 7a 240. - Crestomatia de la llenga catalana, 1907, II vol. Poesies, p. 174.
- 1J 241. - Massó, Obres poètiques de Jordi de Sant Jordi, 1902, p. 33; darrera cobla i tornada: "Ka don'al món no'm farà de blanch groch".
242. - Veure, en sentit general, el nostre estudi, La cançó provençal en la lit. catal. 1932, "Miscel.lània Prat de la Riba", p. 401-402. 401-402
243. - Miret i Sans (treball postum) Enquesta sobre el trovador Vilarnau, amb algunes noves de Guillem de Bergadà, Ramon de Miraval i Guillem de Mur. Extret de la "Revue Hispanique" New York, Paris, 1910, p. 7 nota del tiratge a part.

17 244. - Lo llibre dels poetas (1865), p. 217.

245. - Crestomatia, II, 1902, p. 136.

246. - Lo llibre dels poetas, p. 216.

247. - Crestomatia, II, p. 135

248. - Lo llibre dels poetas, 216.- 217

249. - Crestomatia, II, p. 136. L2

H/212 250. - Valls Taberner, El cançoner de l'Ateneu Barcelonès, p. 112.

251. - 1836, p. 409.

252. - El cançoner de l'Ateneu Barcelonès, s. a. p. 14.

253.- Id, p. 16.

254. - Id., p. 18.

255. - Id., p. 21.

256. - Id., p. 24.

257. - Lo llibre dels poetas, p, 217.- 219

258. - Crestomatia, II, p. 137.- 138

259. - El cançoner de l'Ateneu Barcelonès, p. 30.

260. - Id., p. 19.

261. - Historia de Catalunya, III, p. 743.- 744

98-209 262. - Obras, III, p. 205.- 209

263. - Lo llibre dels poetas, p. 293.- 294 Crestomatia, II, p. 175

264. - Aquestes dades les acobla el nostre amic Sr. Antoni Rubió

↓ 1 i Luch (Documents, II, 1924, p. LXI-IV), en notable capítol que dedica a la Universitat de Lleida.

265. - Lo llibre dels poetas, p. 177.- 178

x 266. - J. Calmette, Notice sur la seconde partie du manuscrit catalan P 13 de la Bibliothèque Nationale de Madrid, en la "Bibliothèque de l'École des Chartes", vol. LXIII, 1902, p. 587-595

267. - Obras, III, p. 205-6.

268. - Lo llibre dels poetas, p. 176.- 177 Crestomatia, II, p. 168.- 169

269. - Pensament fet per mossèn Pere Joan Ferrer, cavaller, 1910,
"Novelari català dels segles XIV a XVIII", vol. III. Barce-
lona, MCMVIII-MCMXVII.

document
3 C
15
270. - Pere Joan Ferrer, militar i sentor del Maresma, Barcelona,
1892. Estudi acompanyat d'abundosos de l'època, tot histo-
riant la lluita entre Catalunya i Joan II. (els que es re-
fereixen directament a P. J. F. s'estenen de 1462 a 1485). -
Sumari de la batalla a ultrança fet per Mossèn Pere Joan
Ferrer ^{copiant} ab la biografia de l'autor y breu estudi de la
obra, Mataró, 1898. Vegeu les pp. 7-42.- Lo Castell de Bur-
riach o de Sant Vicents, Mataró, MCM, pp. 181-194.

271. - Sumari de la Batalla a Ultrança, pp. 38-41.

H/241
272. - Manuel de Bofarull, Opúsculos inéditos del cronista catalán
Pedro Miguel Carbonel, II. Johannes Ramundus Ferrarius, p.
237.

Opus citada pp. 237-248
273. - Petri Michaelis Carbonelli Barcinonis Publici notarii de
viris illustribus Catalanis suæ tempestatis Libellus ¹⁵ incipit feliciter. ^{Lm}

72
274. - Dic. esct. catal, 1836, p. 246.

275. - Li hem assenyalat una vida per l'estil, més curta, però,
de la d'aquell que suposem germà d'En Pere Joan Ferrer.

276. - Ferran de Segarra, Sigil.lografia Catalana, III, els se-
gells de senyors i particulars, p.

277. - La Cançó provençal (Miscel.lània Prat de la Riba), p. 72
del tiratge a part.

1/5
278. - Catalogue des Manuscrits Espagnols et des Manuscrits portu-
gais de la Bibliothèque Nationale. Si s'haguessin posat a
part els ms. catalans serien més importants que els portu-
guesos, p. 195.

279. - Segarra, Sigil.lografia catalana, vol. cat. p. 397.

280. Mirer i Sans, Les cases dels Templers y Hospitalers de Catalunya
1910¹⁹¹³, p. 520. Respecte a la comanda d'alfambrà o ~~Fambrà~~ ^{alfambrà}
les dades d'en Mirer son insuficients, respecte les comandes
antigues valencianes ~~y~~ aragoneses (ho diu ^{alt} p. 521);
Totes ^{les} comandes, però, depenien de la castellania d'Expoita.
~~Alfambra~~ La comanda d'alfambrà estava situada
aprop de Terol i era una de les més antigues constituïdes en l'època
poca dels templers, que es trobava assaïen, naturalment, als Hos-
pitalers ~~en~~ ^{esser} ~~causa~~ extingida aquella orde.
281. Josep Dromendari, Árbol genealógico de la illustre casa de
los vitz condes de Rocaberti, Genova, 1576, p. 156.
282. "Essai sur l'histoire de la littérature Catalane par F. B. Camboulin."
Deuxième édition augmentée de la Comedia de la Gloria d'Amor de
Fra Rocaberti; poème inédit tiré des Manuscrits de la Bi-
bliothèque Impériale et d'un nouveau fragment de la tra-
duction Catalane de Dante. Paris, 1858.
283. Obras, III, p. 205-7.
284. "The Gloria d'Amor of Fra Rocaberti, a catalan
vision-poem of the 15th century. Edited with in-
troduction, notes and glossary, by H. H. C.
Heaton, Ph.D. - New York University, New York.
New York, Columbia University Press, 1915.
285. La comedia de la gloria d'amor de Fra Rocaberti, en "Comen-
tariis criticis sobre classics catalans", ~~Barcelona~~ ^{Publicacions de} ~~la~~ ^{la} ~~Revista~~
Barcelona, 1935, pp. 51-57.
285. Siglo XV. Bernards Hugo de Rocaberti (Comedia de la
gloria d'amor), en la "Revista de Catalunya", II, pp.
1862, pp. 408-445.
- (Prosistas y poetas catalanes antiguos y modernos)

287. Baselga i en la seva edició del ~~cançoner~~ cançoner català d'Estydis Catalans de Saragossa, va descriure el, mentre estava en poder del catedràtic d'aquella Universitat, Dr. Gil i Gil. Quan morí aquest senyor, varen veure el manuscrit dantesc en ~~posse~~ ^{de Barcelona} del llibre 5. Babra el manuscrit Gil. Més endavant en va dir que el llibre copiat pel blanquer Bernat Nicolau ~~va~~ ^{havia} ~~dicar-me~~ ^{que} ~~schavia venut~~ un bibliofil italià, adquirit, de manera que un manuscrit que havia estat escrit a Barcelona, va tornar-hi, encara que sia temporalment, per a fugir-ne. En la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès es troba un ~~manuscrit~~ ^{manuscrit} ~~incomplet~~ ^{incomplet} dels Trophes en original ~~del~~ ^{del} ~~torç~~ ^{acompanyat} ~~acompanyat~~ ^{per} ~~certes~~ ^{certes} ~~expressions~~ ^{expressions}, una ~~man~~ ^{man} ~~de~~ ^{de} ~~variats~~ ^{variats} ~~volumina~~ ^{volumina}.
- 288). Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès; Catàleg dels Manuscrits format per J. Massó Torrents, Barcelona, 1902, pp. 56-61, núm. 11, pp. 56-61, i un altre a París. Vegeu Nicolau d'Oller, "Manuscrits catalans del 'Trionfi' del Petrarca en els Study Medievall", S. n.º 1, de 1928, pp. 186-188.
- 289). Vegeu la nota 131, per més detalls.
- 290). Curial e Güelfa, edició dels ~~clàssics~~ clàssics, a cura d'Aran i Serra, vol. I, p. 21.
- 291). Pagès, Les poesies lyriques du "Décaméron" Catalan, extraet dels "Annales du Midi", Juliol de 1934, Tolosa, p. 210.
- 292). Bach i Riba, The works of Pere Torroella, p. 158, Dolen-vor, enamorats i vestits ~~vor~~ ^{vor} ~~tots~~ ^{tots} ~~de~~ ^{de} ~~negre~~ ^{negre}, Car ja pens que no vis-
dra febre... En el present capítol nou porta el n.º XIV.
- 293). Milià, Obras, III, p. 211.
- 294). Publicada per En Baselga, ~~Cançoners de Saragossa~~, 1896, p. 325-327.
- 295). ~~Borra~~ Pi y Arimon, Barcelona antigua y moderna, 1854, vol. II, p. 221. Describint els llibres que foren de Miguel Mayora, En tot paper de 173 pp.
- 296). ~~Al~~ ^{En tot} ~~libre~~ ^{paper} ~~de~~ ^{de} ~~coses~~ ^{coses} ~~anomenades~~ ^{anomenades}, edició d'En Josep Puiggarí, 1874, 200. (Llibre 2.º, f.º 32) La Península, 1874, p. 300. ¹⁸⁷⁴ ~~signa~~ ^{signa} ~~full~~ ^{full}.
- 297). Eine Festgabe zum sechzigsten Geburtstag... pub. von Heinrich Henke, p. 313, Consistori d'amor.

C. M. de
Antecons del fidejussor Miquel

prohometa
prohometa

1 - Vegem també, amb els noms dels consellers que hi interenenen el Dietari del Consell Barcelonès, vol. III, p. 93. 38-40

- 298). La Prosa feta per Romeu Lull, intitulada Lo Despertar Amor, va esser publicada per l'amic En Ramon Miquel i Planas, formant del vol. 19, del seri Novelari Català; va anar-la d'imprimir el 27 d'abril de 1910. En la nota ^{hins per} ~~hins per~~ aquests trets biogràfics que hem esmentat ara. Dir també En Romeu Lull, que la seva enamorada ^{hins per} ~~hins per~~ Serena. Recordarem que, malauradament solament ^{hins per} ~~hins per~~ en la taula, les lletres perdudes adreçades a Serena D.
- 299). Les dades referents a En Romeu i parents es troben, a les dades enviades, en el vol. III de Diari del Consell Barcelonès, p. 33.
- 300). Paris, 1912, p. 401-2. p. 13 i 35
- 301). Obras, III, p. 209.
- 302). Catalogue des Manuscrits Espagnols et Portugais, 1888, p.
- 303). Mirer, Les cases de Templers y Hospitalers de Catalunya, 1910-1913, p. 521.
- 304). C. B. Bowland, The unprinted poems of the Spanish, Bibliothèque Nationale, Paris, en la "Revue hispanique", XXI, 1909, p. 463 i p. 555.
- 305). Rassenyra, 1865, Obras, III, p. 194-5.
- 306). ΕΙΣ ΜΝΗΜΑΝ Σ. ΛΑΜΠΡΟΥ, Athens 1935, p. 417-422. ΜΝΗΜΗΝ
- 307). Vegen la nostra La cançó provençal (Miscellània Provençal, 1923), p. 38-9, del tiratge apart.
- 308). Am. Pagès, Les cobles de Jacme, Pere i Arnau March, Castelló de la Plana, 1934, p. 66. En el nostre Repertori, vol. II en curs d'estampa classifiquem aquesta poesia d'En Pere March en II lloc.